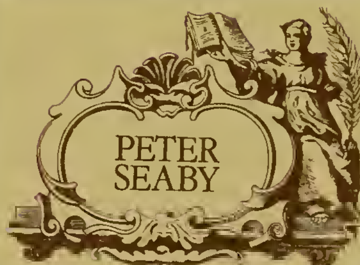

T. Sharp DD Pre.
of Durham. Arc
Deacon of North

PETER
SEABY
B

REGUM PARTHORUM HISTORIA.

ARSACIDARUM IMPERIUM,

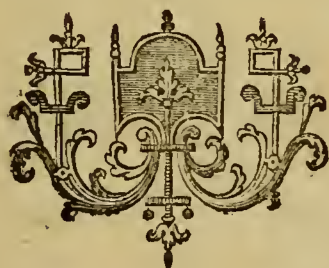
SIVE

REGUM PARTHORUM HISTORIA.

Ad fidem Numiſmatum accommodata.

Per J. FOY VAILLANT, *Bellov. Doctorem Medicum, & Regis Antiquarium, ac Sereniſſimi Cenomenſium Ducis, Gazæ Præfectum.*

TOMUS PRIMUS.

PARISIIS,

Sumptibus CAROLI MOETTE Bibliopolæ, via vulgò *de la Boucleri*, ad inſigne Sancti Alexii, propè Pontem Sancti Michaelis.

M. DCCXXV.

Cum Approbatione & Privilegio Regis.

REGIÆ

INSCRIPTIONUM ATQUE HUMANIORUM LITTERARUM

ACADEMIÆ

HANC

ARSACIDARUM ET ACHÆMENIDARUM REGUM

HISTORIAM

EX IPSORUM NUMMIS

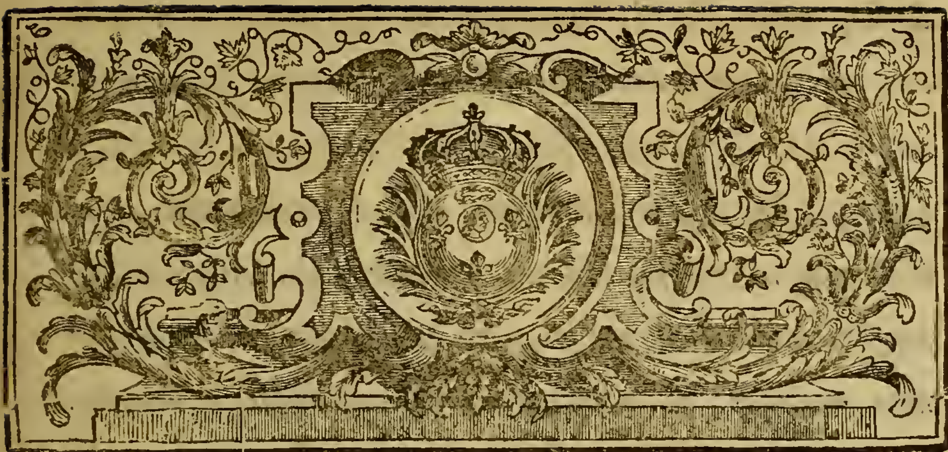
CONTEXTAM,

JOH. FOY-VAILLANT, D. M.

OPUS POSTHUMUM:

OFFERT, D. D. C.

CAROLUS MOETTE,
Bibliopola Parisiensis.

REGIÆ INSCRIPTIONUM ATQUE HUMANIORUM LITTERARUM ACADEMIÆ XXXX. VIRIS.

ILLUSTRISSIMI DOCTISSIMIQUE VIRI,

UBI *primùm hasce* ARSACIDARUM *atque* ACHÆMENIDARUM *Historias*, *Clarissimi Viri* JOHANNIS VAILLANTII,

Socii quondam Vestri, Opera posthuma, comparare mihi licuit; eas statim AMPLISSIMO NOMINI VESTRO *dicare destinavi: utpote in quas, ceu Parentes decet, non maximam modò potestatem, verùm etiam, prisco Romanorum atque Gallorum more, jus habeatis vitæ & necis. Attamen duæ potissimùm res à meo me proposito deterrebant; mea, mihi benè nota, tenuitas, ac summa, quæ debetur Vobis, reverentia. Cùm autem iis cogitationibus mens huc illuc circumacta diu fluctuâsset; nec sat adhuc compertum mihi esset, quid agerem; vicit tandem quod priùs animo proposueram. Pervicit singularis illa atque egregia humanitas, quâ adeuntes ad Vos omnes frugi Viros excipitis, complectimini, confovêtis.*

Iis fretus exemplis, eâ spe adductus, ILLUSTRISSIMI VIRI, *has ambas Doctissimi* VAILLANTII *Lucubrationes Posthumas audeo Vobis offerre: nec planè dubito, quin audaciam meam æqui bonique consulatis. Neque enim aliò derivandæ mihi visæ sunt tam salubres aquæ; sed, secundùm fas omne, ad suum ipsæ fontem, undè ortum habuerint, potiùs esse revehendæ. Et certè quos alios mihi Patronos adsciscam, quàm eos, quos omnes Litterati, etiam apud Exteras Gentes, uno ore, tamquam Reipublicæ Litterariæ Patres*

Conscriptos suspiciunt ac venerantur? Quibus aliis meliùs has nuncupem Lucubrationes, quàm iis Viris, quibus veneranda Antiquitas adeò benignè, adeò munificè Penetralia sua reclusit; ut quodammodo iis solis patêre voluisse, eos solos Arcanorum suorum Interpretes delêgisse videatur?

Jam verò quis inficiari queat docta omnia Opera Vestri esse juris: atque ea præsertim, quæ, ut ita dicam, in medio Vestrûm orta atque educata fuêre. Hujus generis sunt ambæ illæ ARSACIDARUM & ACHÆMENIDARUM *Historiæ, à Clarissimo Viro* JOHANNE VAILLANTIO *per Nummos olim contextæ. Quin &* ARSACIDARUM *quidem Historiam duplici ratione,* VIRI ILLUSTRISSIMI, *vindicare potestis ut Vestram: quippè quæ à Vestrûm uno* CAROLO VALESIO, HADRIANI *Filio, ab innumeris repurgata mendis, ac puriori fuerit Latinitate donata. Atque utinam emendandæ* ACHÆMENIDARUM *Historiæ talem quoque navare operam potuisset! Verùm, cùm id agere per alias occupationes ei non licêret, eam Provinciam uni ex amicis demandavi.*

Sed, ut ad VAILLANTII *Historias revertar; Hæ, apud Vos natæ, meritò ad Vos, ceu ad legitimos, Patronos dicam, an Patres? confugiunt: Vestra commendatione futuræ in posterum ab invidiæ telis immunes. Ecquæ etenim malignus non car-*

pit livor? Is plerumque vel optimis obstrepit Scriptis. Is vel præstantissimos homines dicteriis gaudet elevare.

Quas igitur offero Vobis, Lucubrationes eruditissimas, eoque sanè nomine, Vobis dignas, sereno vultu excipite: dignamini hospitio. Has (Vestræ enim sunt) Paterno gremio fovetote. Has in Vestram se clientelam commendantes defensate. Procul ab his Zoïlos, invisum genus, abigitote. Quæ si, uti spero feceritis; Eæ tanti umbrâ Nominis protectæ, Eruditis omnibus legendæ simul ac probandæ, ad extremos usque Orbis Terrarum recessus audenter pervolabunt. Quæcumque enim Vestro priùs fuerint calculo comprobata, ea certè Doctis universis non placere non possunt.

Nunc verò propensioris animi, benignitatisque, queîs prosequi oblatum Munus haud dedignamini; partem aliquam & in me quoque redundare jubeatis, enixè Vos oro atque obtestor. Hæc summa est votorum meorum: quippè qui sim, suprà quàm Mortalium nemo umquam alius;

ILLUSTRISSIMI SPECTATISSIMIQUE VIRI,

PRÆSTANTISSIMO NOMINI VESTRO
Addictissimus & Devotissimus,
CAROLUS MOETTE.

AD LECTOREM.

NTE duos hosce annos C. M. insignis Bibliopola Parisinus, Vir bonorum Librorum & indagator percuriosus, & optimus æstimator, fortè fortunâ in ARSACIDARUM & ACHÆMENIDARUM Historias incidit; Clarissimi Doctissimique Viri JOHANNIS VAILLANTII, Doctoris Medici, manu exaratas, necnon ab eo per Nummos, quotquot saltem ad nos pervenêre, contextas. Ac statim quidem rectè intellexit, cujusnam pretii essent tales lucubrationes: eamque ob causam, neque curæ, neque impensæ ulli pepercit, quò illas sibi compararet, & quàmprimùm prœlo summitteret. At, postquàm præventum morte VAILLANTIUM duobus iis Operibus manum extremam imponere non potuisse; atque, in primis, AR-

SACIDARUM Historiam permultis, iisque fœdissimis, mendis scaturire comperit; eam accuratiùs examinandam atque emendandam mihi demandavit. Quod quidem onus, propter veterem necessitudinem amicissimi Viri, mihique communione studiorum conjunctissimi, libenter in me recepi. Atque in eo labore menses non minùs octo consumpti: tanta undique adsurgebat difficultatum moles. Attamen intra id temporis spatium haud infeliciter, ut puto, opus ad umbilicum usque perduxi, eique, ut aiunt, Colophonem imposui. Ac tunc quidem in lucem emittere ARSACIDARUM Historiam Bibliopola potuit. Forsitan & debuit. Sed, quoniam ACHÆMENIDARUM Historia expendenda quoque erat attentiùs, idque agere mihi per alia negotia non licebat; eam operam Docto cuidam Viro ex amicis commisit. Dum verò hæc aguntur, alter jam annus vertitur. Mera hæc causa dilationis fuit. Certè, si potuisset, DOCTISSIME LECTOR, maturiùs desiderio tuo satisfacturus fuit. Ignosce igitur culpæ, si qua tamen est culpa. Namque, ut probè nosti, *Sat citò, si sat benè.*

Quin etiam prudens volebat Bibliopola, ut quas Hominis Clariſſimi lucubrationes ſimul comparaverat, eædem unà ambæ prodirent in lucem, tanquam unico editus partu gemellus doctiſſimi ingenii fœtus ultimus. Eâne in re, quæſo, peccavit? Minimè. Fecit enim, ut tibi magis placeret: videlicet, ut hæ poſthumæ VAILLANTII Lucubrationes & Auctore ſuo & te ipſo factæ digniores, oculis tuis ſubjici non erubeſcerent. In quo, non vituperio, ſed ſummâ ſanè laude proſequi eum omnes debent, quicumque Litteras amant, & colunt Litteratos.

Jam verò, quantus Vir in Republica Litteraria fuerit JOHANNES VAILLANTIUS, inter Eruditos venerandæ Antiquitatis amantes nullus ignorat. Atque ideò eſſe heíc ſuperſedendum laudibus illius exiſtimavimus, quem in indagandis retegendiſque antiquæ Rei Nummariæ Arcanis mira ſagacitas atque doctrina, quem denique plurimi libri editi ſatis ſuperque illuſtrârunt. Nil igitur aliud, Erudite Lector, heíc à nobis expectes, præter pauca quædam ſuper hâc

ARSACIDARUM Hiſtoriâ, per Nummos ab eodem Doctiſſimo Viro contextâ.

ARSACIDARUM, hoc eſt, oriundorum ab ARSACE Primo Parthorum Regum Imperium, à parvis quidem initiis ad tantam citò potentiam magnitudinemque pervenit, ut parum abfuerit, quin Romanum nomen omninò deleret ac ſubverteret. Hujus rei teſtes ſunt Craſſiana primùm, ac deindè Antoniana clades: & quæ illas ſubſecutæ ſunt variis temporibus aliæ non paucæ. Quibus certè victoriis ſuis ſi meliùs & conſultiùs uſi eſſent Parthi, Imperium Orbis terrarum à Romanis ad ſe attracturi planè fuêrunt.

Nil igitur, meo quidem judicio, ſcitu jucundius ac dignius eſſe poteſt, quàm potentiſſimæ & bellicoſiſſimæ Gentis Hiſtoria: quam, etſi à plurimis Scriptoribus Antiquis tentatam jampridem, ac memoriæ mandatam, temporum tamen injuria malè conſumpſit; &, ne ad nos pervenire poſſet, effecit.

Quales ergo ac quantæ habendæ ſunt JOHANNI VAILLANTIO gratiæ: qui, ſolis adjutus Fragmentis, iiſque non admodùm multis, quæ ſparſim in variis

riis Historiæ Romanæ Scriptoribus, cùm Latinis, tùm Græcis, reperire est; ipse quoque Historiam Parthorum non modò aggredi ausus sit, sed etiam velut è densissimis tenebris atque ruderibus erutam, ab incunabulis Populi ad finem usque Monarchiæ feliciter perduxerit, adeò recto ordine concinnatam, ut alter Parthicæ Historiæ Parens dici posse videatur? Quis enim alius, præter eum, reconditiora quæque Parthorum gesta investigare, enucleare, tantâque luce perfundere unquam potuisset? Quis suum Regi cuique Nummum ausus esset adsignare: præsertim, cùm omnes Parthorum Reges, si pauculos excipias, solâ fermè ΑΡΣΑΚΟΥ appellatione in Nummis suis insigniantur? Quis unquam alius, præter hunc sagacissimum Virum, ex certis quibusdam notulis, omnes penè fugientibus, Historicam veritatem elicuisset; Regesque Parthos, ea ratione, alios ab aliis tam solerter, tam doctè, tam indubitatè discriminasset? Hæc tamen omnia, ac multò etiam majora in suâ hâc ARSACIDARUM Historiâ præstitit VAILLANTIUS noster. Nostrum jure dico, quem Regia Ins-

ſcriptionum atque Humaniorum Litterarum Academia in ſuorum numerum pridem adſciverat: quem de Re Antiquariâ luculenter diſſerentem toties ſuſpexit: quem denique, etſi jam ſeniorem demortuum, veluti præmaturâ ſibi ereptum morte, etiamnum luget, æternùmque lugebit.

PARTHICI Imperii Conditor fuit ARSACES, hujus nominis primus, qui Satrapiæ Munere priùs apud Bactros functus fuerat. Hic, circa Autumnum anni V. C. 498, hoc eſt, anni ante CHRISTUM natum ducenteſimi quinquageſimi ſexti; L. Manlio Vulſone & M. Attilio Regulo Conſulibus, Parthiam occupavit: tertioque Regni ſui & Æræ Arſacidarum anno, è vulnere in acie accepto moriens, Parthicum Regnum fratri ſuo Tiridati reliquit. Is per ſeptem & triginta annos ſummâ rerum potitus, ſupremum diem obiit anno Æræ Arſacidarum quadrageſimo, ante CHRISTUM verò ducenteſimo decimo ſeptimo.

Viginti & novem Parthi Reges à VAILLANTIO in hâc Arſacidarum Hiſtoriâ numerantur: quorum primus ARSACES, Imperii Parthici Conditor; à quo

omnes deinceps Reges ARSACIDÆ nuncupati: Postremus verò ARTABANUS IV.; qui, bello lacessitus à Persa quodam, ARTAXERXE nomine, infimæ sortis Viro; ab eo in prælio occîditur anno V. C. 979. post CHRISTUM natum ducentesimo vigesimo sexto: quarto verò Imperii Severi Alexandri Augusti, Juliæ Mamææ filii. Atque ad hunc modum unà cum ARTABANO IV. Regni Parthici, Regumque ARSACIDARUM finis. Siccine illud erat in fatis Parthorum, ut Imperium eorum, quod à privato quidem, at sanè Nobili Viro, sumpserat exordium; post annos quingentos, (totidem enim ferè annos ARSACIDARUM stetit Imperium) ab altero quoque privato, at sordidissimo loco nato, funditùs everteretur, atque ad Persas transferretur? Quod quidem ineluctabili quodam Divinæ Providentiæ consilio factum putem, tam turpi, tam inexpectato occasu nimiam ferocientis Populi superbiam, insanumque fastum contundentis.

Hoc pacto, ultimo ARSACIDARUM ARTABANO IV. devicto simul atque extincto, victor ARTA-

XERXES Perſa, Parthicum occupavit Imperium; quod, patris ſui gratiâ, PERSICUM appellavit, ARSACIS tamen nomine ſervato: videlicet, ut Parthos faciliùs demereretur, hujus appellationis ſtudioſiſſimos, & ARSACIDAS miro amore atque obſequio ſemper antea proſecutos. Quòd autem Artaxerxes nomen ARSACIS adſumpſerit, teſtantur planè Nummi; cùm ipſius Artaxerxis, tùm Saporis, filii ejus & ſucceſſoris; in quibus uterque ARSACES appellatur. Quod in Appendice de Perſarum Regibus, Hiſtoriæ ARSACIDARUM ſubtextâ, videre eſt.

Eâ autem ratione VAILLANTIUS totum hoc opus digeſſit. Primas obtinet ARSACIDARUM HISTORIA: quam proximè ſubſequitur APPENDIX DE PERSARUM REGIBUS, qui, poſt Imperii Parthici excidium, Parthis imperitavêre. Appendicis verò calci adpoſitus eſt, Corollarii vice, ELENCHUS REGUM ARMENIÆ MAJORIS; eam præſertim ob cauſam, quòd Armeniorum Hiſtoria cum Parthicâ arctiſſimis vinculis connexa eſſe videatur.

Non abs re fuerit, ſi, poſtquam Imperii Arſacida-

rum initia, progressus, exitumque leviter, & quasi currente calamo, perstrinximus, pauca nunc de eorumdem Nummis dicamus. Novem & viginti numero fuisse Reges Parthorum suprà jam observavimus. Ex iis autem quinque dumtaxat apud Scriptores leguntur, quorum Nummi nondum ad nos pervenerunt: scilicet, PHRIAPATIUS, Rex Parthorum IV^us^: V^us^, PHRAHATES I.: VIII^us^, ARTABANUS II.: XVI^us^, PHRAHATACES: ac XVII^us^, ORODES II. Reliquis omnibus sui sunt peculiares Nummi: ut disertissimè probat VAILLANTIUS. Verùm enim verò hi omnes Nummi, sive materiam, sive rudiorem fabricam, ac barbariem undique redolentem spectes; adeò inter se similes sunt; ut, primo intuitu, iidem prorsus esse videantur. Et certè, si paucos exceperis, qui Reges referunt, aut ætate disparili aut dissimillimis planè lineamentis oris; absque Oedipo, vix secernere alium ab alio queas.

Nummi omnes Parthici inventu perquàm difficiles, ideòque rari in Cimeliis vel copiosissimis apparent. Hi Græcis litteris inscripti semper occurrunt. Qui

quidem mos apud illam Gentem ita invaluerat, ut etiam post Imperii Parthici excidium permanserit; saltem sub primis Regibus Persis. Siquidem & *Artaxerxes* Persa, & ejus filius SAPOR Nummis suis Inscriptiones Græcas adposuêre: quemadmodum fecerant priores Reges. At, mortuo SAPORE, id in usu esse desiit: omnesque ab eo deinceps Reges Persæ, jam non ampliùs characteres Græcos, sed Barbaros, nobisque penitus ignotos, scilicet, aut Parthicos, aut potiùs Persicos usurpârunt. Undè factum est, ut hujusmodi Nummos, utpote nulli usui, nulli emolumento Doctis futuros, conquirere VAILLANTIUS haud multùm studuerit: præterquàmquòd repertu difficiles & ipsi quidem fuissent.

SUPEREST ut de duobus haud levis sanè momenti erroribus, in quos VAILLANTIUS incidit imprudens, nunc verba faciamus. Primus error in Vita VOLOGESIS II. occurrit, paginâ 325. Historiæ Arsacidarum, versu 15°. Ibi Vir doctissimus, ex Photio, ut ait, de ACHÆMENIDE quodam Rege Armeniorum mentionem facit; eumque quamvis Arsacida-

rum gente oriundum, nihilominùs, non à Parthorum Rege Vologeſe Secundo, propinquo ſuo; ſed ab Antonino Pio recipere diadema voluiſſe tradit; ac filium eſſe affirmat Parthamaſpatis, paterno Armeniæ Regno redditi ab Imperatore Hadriano Auguſto. Hæc partim vera, partim falſa. Conſtat enim Parthamaſpatem ab Hadriano Auguſto patrio Armeniæ Regno reſtitutum fuiſſe: ejuſque filium, imperante Antonino Pio, vixiſſe; atque ab optimo Imperatore Armeniæ quoque Regem eſſe renuntiatum. Hoc nempè teſtatur elegans ejuſdem Antonini Nummus æreus; in cujus aversâ parte togatus ſtat Imperator, Regiſque coram ſe ſtantis capiti diadema imponit, cum hâc epigraphe: REX ARMENIIS DATUS. S. C.

Quòd autem is ACHÆMENIDES vocatus fuerit, apud priſcos Auctores ne verbum quidem. Imò *Achæmenides*, ſive *Achæmenida*, proprium Viri nomen nunquam fuit, ſed Gentilitium. *Achæmenides*-que ſimili ratione dictus eſt atque *Arſacides*; qui *Arſacem* gentis ſuæ auctorem adgnoſcebat. Mille alia ejuſmodi adduci poſſunt exempla: ſed unum hoc pro multis erit.

Videamus nunc, an, ut putat VAILLANTIUS, vocabulum ACHÆMENIDEM Photius pro proprio Viri nomine uſurpârit. Photius, loco citato, refert Iamblichum Babylonium ſe eſſe teſtari, ac floruiſſe temporibus Soæmi Regis Armeniorum: hoc eſt, imperante Marco Antonino Philoſopho. Heîc adponenda ſunt ipſa Photii verba: quò faciliùs, quid in mente habuerit, detegi queat. Λέγει δὲ καὶ ἑαυτὸν Βαβυλώνιον εἶναι συγγραφεὺς, καὶ μαθεῖν τὴν μαγικήν. Μαθεῖν δὲ καί τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, καὶ ἀκμάζειν ἐπὶ Σοαίμου τοῦ Ἀχαιμενίδου τοῦ Ἀρσακίδου, ὃς Βασιλεὺς ἦν ἐκ πατέρων Βασιλέων. hoc eſt; „Memoriæ quidem mandavit (Iamblichus) Babylonium „ſe eſſe, ac magicam primùm didiciſſe: Poſtea verò „Græcorum ſe quoque diſciplinas excoluiſſe; atque „floruiſſe ſub Soæmo Achæmenidâ ſimul & Arſacidâ: „qui quidem Rex Regibus erat oriundus. *Sub Soæmo Achæmenidâ ſimul & Arſacidâ:* id eſt, ſub Soæmo ab *Achæmene* Heroë, & ab *Arſace primo*, Imperii Parthici Conditore, oriundo. ARSACES enim ad ACHÆMENEM, Perſei filium, priſcæ Regum Perſarum gentis auctorem, originem referebat. Certè Auctor

Etymologici

AD LECTOREM.

Etymologici Magni hæc habet in voce ΑΧΑΙ-ΜΕΝΗΣ. Ἀχαιμένης, ὁ ἥρως, ἀφ' οὗ καὶ οἱ Πέρσαι Ἀχαιμενίδαι. Id eſt; „ ACHÆMENES, Heros, „ à quo & Perſarum Reges Achæmenidæ nuncupati.

Ex quibus quis non intelligat, quàm malè, quàm ineptè reddiderint ἐπὶ Σοαίμου τοῦ Ἀχαιμενίδου τοῦ Ἀρσακίδου, qui ita verterunt: *Temporibus Soæmi Achæmenidis filii, Arſacæ nepotis?* Cùm enim non caperent *Achæmenidam Arſacidamque*, ambas heîc eſſe dictiones patronymicas, in unum Soæmum cadentes; propria duorùm virorum nomina putaverunt: duplicique errore, & *Achæmenidem* patrem, & avum *Arſacem*, qui numquam exſtiterint, Soæmo dedernnt; atque in Regum Armeniorum Album ſuâ auctoritate retulerunt.

Atqui fortaſſis non pigebit heîc expônere, quæ & qualis fuerit illa Photii verſio, quæ vulgò ANDREÆ SCHOTTI nomine circumfertur. Is, Vir alioqui doctiſſimus, ſed tunc temporis adoleſcentiam vix egreſſus, in Antuerpiano, nî fallor, Societatis JESU Collegio Rhethoricam publicè docebat. Delectiſque ex diſ-

cipulis ſuis quibuſdam, qui Linguam Græcam callebant, Photii è Græco in Latinum vertendi Provinciam mandavit. Hi tirones, ut erant, quàmplurimis in locis Auctorem ſuum malè mulcârunt. Attamen Operi utcumque lucubrato, atque, ut opinor, ne relecto quidem, Andreas Schottus nomen ſuum præfigi paſſus eſt; eâque ratione illud quodammodo adoptavit. Hinc factum eſt, ut tanti Viri auctoritas VAILLANTIO imponeret, obſtaretque, ne verba Græca diligentiùs expenderet ac ponderaret. Ea planè primi hujus erroris origo exſtitit. Dele igitur audacter, meo periculo, vocabulum ACHÆMENIDES; illiûſque loco N. litteram repone. Ejus enim Regis, qui SOÆMUM genuit, nomen penitùs ignoratur. Pari ratione in Elencho Regum Armeniæ Majoris, paginâ 402. circa finem, deleto quoque ACHÆMENIDIS nomini litteram N. ſubſtitue ante hæc verba PARTHAMASPATIS filius. Item delenda ſunt quæ ſequuntur: *Hujus Achæmenidis meminit Iamblichus apud Photium pag.* 242. Item delenda quoque;

SOÆMUS, Achæmenidis filius: eorumque loco reponenda ſunt hæc verba : SOÆMUS, ſuperioris Regis Anonymi filius, Parthamaſpatis nepos ; è paterno Armeniæ, &c.

Primo VAILLANTII errore, rectè, ut videtur, confutato, ad alterum jam veniendum eſt, qui in Elencho Regum Armeniæ Majoris, paginæ 404. initio, legentibus occurrit. Oritur is ex loco Sozomeni non ſatis intellecto. Qui quidem Sozomeni locus exſtat in capite octavo libri ſecundi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Ipſa Hiſtorici verba hæc ſunt. Ἐφεξῆς δὲ διὰ τῶν ὁμόρων φυλῶν τὸ δόγμα διέβη, καὶ εἰς πλῆθος ἐπέδωκεν. Ἀρμενίους δὲ πάλιν πρότερον ἐπυθόμην Χριστιανίσαι. Λέγεται γὰρ Τηριδάτην τὸν ἡγούμενον τούτου τοῦ ἔθνους, ἔκ τινος παραδόξου θεοσημείας συμβάσης περὶ τὸν αὐτοῦ οἶκον, ἅμα τε Χριστιανὸν γενέσθαι, καὶ πάντας τοὺς ἀρχομένους ὑφ' ἑνὶ κηρύγματι προστάξαι ὁμοίως θρησκεύειν. Id eſt:
„Poſtea verò Chriſtiana Religio ad finitimas gentes
„ progreſſa, in immenſam multitudinem excrevit. Nam
„ quod Armenios attinet, jamdudum antea eos Chriſti
„ fidem ſuſcepiſſe comperi. Aiunt enim Teridatem gen-

„ tis illius Regulum, occasione cœlestis cujusdam por-„ tenti, quod in domo ipsius acciderat, & ipsum „ Christianum esse factum, & Subditis omnibus palàm „ per præconem mandasse, ut eamdem Religionem „ colerent.

Ex his Sozomeni verbis, luce meridianâ clarioribus, apparet Christianam Religionem multò antè Constantini Magni tempora ab Armeniis receptam. Undè igitur Doctissimus VAILLANTIUS hauserit Armenios à vera Religione descivisse, rursùmque ad Idolorum cultum deflexisse, non mihi satis liquet. Id enim nequaquàm dicit Sozomenus. At, postquàm in capite septimo narravit, quâ ratione Hiberi, Populi supra Armenios ad Septentrionem habitantes, CHRISTI fidem suscepissent, ac postea Legatos ad Imperatorem Constantinum misissent, societatem ac fœdus ei oblaturos: initio capitis octavi notat Christianam deinceps Religionem ad finitimas gentes progressam, in immensam multitudinem excrevisse. Ac, ne fortè Armenios ex earum gentium numero fuisse

putes, quæ imperante Conſtantino Chriſtianam amplexæ ſint fidem; ſubdit ſtatim: Ἀρμενίους δὲ πάλαι πρότερον ἐπυθόμην Χριστιανίσαι. „Nam quod Armenios attinet, „jamdudum antea eos CHRISTI fidem ſuſcepiſſe „comperi.

Igitur confitendum eſt VAILLANTIUM hæc Sozomeni verba infeliciter interpretatum eſſe: dum, quæ Eccleſiaſticus Scriptor narrat de antiquiore Tiridate, Armeniorum Rege, jamdudum antea Chriſtianam Religionem cum ſubditis ſibi Populis amplexo, ea revocat ad hunc Anonymum, qui temporibus Conſtantini Magni, imperabat Armeniis; quemque ideo nominat TIRIDATEM. Undè, meo quidem judicio, factum eſt, ut illam Armeniorum Apoſtaſiam comminiſci cogeretur, de quâ tamen nulla apud Hiſtoricos mentio. Namque ex eo, quod refert Euſebius lib. 9. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capite octavo, elicitur Galerium Maximinum Auguſtum, Armenios, Chriſtianæ Religionis ſtudioſiſſimos, ad Simulacrorum cultum traducere per vim conatum quidem fuiſſe, at non

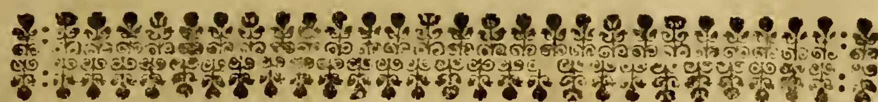
potuisse. Neque enim aliter intelligenda esse verba Historici videntur: cùm statim subjungat hâc injuriâ Maximinum eos Populos, pro amicis inimicos, hostes pro sociis effecisse. Ceterùm non dubium est, quin & is Eusebii locus, & prior Sozomeni, VAILLANTIUM in errorem induxerint; eique imaginariam illam Armeniorum apostasin suppeditârint: dum, quod imperatum sit, ideò factum autumârit.

Delenda sunt igitur paginæ 404. initio, quæ sequuntur: *TIRIDATES III. filius superioris Regis Anonymi, patri succedit. Hic, cùm Religionem Christianam deserere coacti fuissent Armenii; factusque & ipse esset Idolorum cultor; miraculo quodam percitus, Christi fidem sub Constantino Magno amplectitur. Sozomenus Hist. Eccl. lib. 2. cap. 8.* Atque eorum loco reponenda: N.... superioris Regis Anonymi filius, & ipse Anonymus, patri suo in Armeniæ Regnum succedit. De cujus Regno, rebusque gestis altissimum apud veteres Scriptores silentium. Item delenda sunt hæc verba: *ARSACES III. Tiridatis III. filius*; eorumque loco

reponenda quæ ſequuntur: ARSACES III. ſuperioris Regis Anonymi filius, patri in Regnum ſucceſſit ſub Conſtantio Auguſto, &c.

Hæc ſunt, ERUDITE LECTOR, de quibus præmonendum te eſſe arbitrati ſumus: antequàm ad legendam hanc ARSACIDARUM Hiſtoriam accingereris. Labore noſtro, qualiſcumque eſt, fruere; &, ſi quid inter ſcribendum exciderit, benignus ignoſce: Homines enim ſumus, non Dii: mementoque, Humanum eſſe, peccare; Divinum, condonare. VALE.

CANON CHRONOLOGICUS
REGUM PARTHORUM.

ANNI.					
A. C.	V. C.	Sel.	Ars.	R. Parth.	
256	498	57	1	1	ARSACES Parthorum Regnum fundat.
255	499	58	2	2	Bellum contra Antiochi Dei Syriæ Regis Duces sustinet.
254	500	59	3	3	Vulneratus in prælio, posteà moritur.
253	501	60	4	1	TIRIDATES, Arsacis frater, huic in regnum succedit.
252	502	61	5	2	
251	503	62	6	3	
250	504	63	7	4	
249	505	64	8	5	
248	506	65	9	6	
247	507	66	10	7	
246	508	67	11	8	Antiocho Deo extincto, Seleucus II. ejus F. regnat.
245	5 9	68	12	9	
244	510	69	13	10	
243	511	70	14	11	
242	512	71	15	12	Seuleucus contra Parthos proficiscitur, eosque subigit.
241	513	72	16	13	Tiridates, metu Seleuci solutus, in Parthiam redit.
240	514	73	17	14	Intermissis aliquandiu bellicis negotiis, ad firmandum Parthicum regnum se accingit.
239	515	74	18	15	
238	516	75	19	16	
237	517	76	20	17	Hyrcanorum regionem invadit.
236	518	77	21	18	
235	519	78	22	19	Diodotum Bactrianæ Regem formidat.
234	520	79	23	20	Cum ejus filio Diodotò, patre mortuo, pacem init.
233	521	80	24	21	Mediam ingreditur.
232	522	81	25	22	Seleucus, iterum in Parthiam profectus, novis motibus revocatur.
231	523	82	26	23	

ANNI.					
A. Ch.	V. C.	Sel.	Ars.	R. Parth.	
230	524	83	27	24	
229	525	84	28	25	Cum Tiridate congreditur, & capitur.
228	526	85	29	26	Regia cum magnificentia detentus habetur.
227	527	86	30	27	A Tiridate dimissus, dum redit in Syriam, moritur.
226	528	87	31	28	Seleucus III. patri in Syriæ regnum succed.
225	529	88	32	29	
224	530	89	33	30	Moritur Seleucus cognomine Ceraunus.
223	531	90	34	31	Antiochus M. ejus frater in Syriæ regnum succedit.
222	532	91	35	32	Molo Mediæ & Alexander Persidis Satrapæ deficiunt.
221	533	92	36	33	
220	534	93	37	34	
219	535	94	38	35	Antiochus III. Satrapas rebelles occidit.
218	536	95	39	36	
217	537	96	40	37	Tiridates placidâ morte obit.
216	538	97	41	1	ARTABANUS Tiridatis F. apud Parthos imperat.
215	539	98	42	2	
214	540	99	43	3	
213	541	100	44	4	
212	542	101	45	5	Mediam, profligato Epigene Satrapâ, ingreditur.
211	543	102	46	6	Antiochus in Artabanum arma movet.
210	544	103	47	7	Artabanus, relictâ Mediâ, in Parthiam se recipit.
209	545	104	48	8	Antiochus Hyrcaniam ingreditur.
208	546	105	49	9	
207	547	106	50	10	Post quinque annos pax inter Antiochum & Artabanum.
206	548	107	51	11	Parthus Antiochi socius contra Bactrianæ Regem.
205	549	108	52	12	Pax inter Antiochum & Euthydemum Bactrianæ.
204	550	109	53	13	Antiochus, superato Caucaso, Indorum fines penetrat.
203	551	110	54	14	In Carmaniam Persidis, ibi hiematurus, redit.
202	552	111	55	15	
201	553	112	56	16	
200	554	113	57	17	

ANNI.					
A. C.	V. C.	Sel.	Arſ.	R. Parth.	
199	555	114	58	18	Bactrianæ Rex Euthydemus moritur.
198	556	115	59	19	Menander Euthydemi frater regnat loco Demetrii F.
197	557	116	60	20	Artabanus tranquillâ pace fruens moritur.
196	558	117	61	1	PHRIAPATIUS Artabani F. Parthium in regnum ſuccedit.
195	559	118	62	2	
194	560	119	63	3	
193	561	120	64	4	
192	562	121	65	5	
191	563	122	66	6	
190	564	123	67	7	Antiochus M. à Romanis prælio vincitur.
189	565	124	68	8	
188	566	125	69	9	
187	567	126	70	10	Moritur Antiochus M. eique Seleucus F. ſuccedit.
186	568	127	71	11	
185	569	128	72	12	
184	570	129	73	13	
183	571	130	74	14	
182	572	131	75	15	Phriapatius Arſaces obiit.
181	573	132	76	1	PHRAHATES Phriapatii F. Parthorum regnum occupat.
180	574	133	77	2	
179	575	134	78	3	
178	576	135	79	4	
177	577	136	80	5	Moritur Seleucus IV. cognomine Philopator.
176	578	137	81	6	Antiochus Epiphanes ejus frater Syriæ regnum arripit.
175	579	138	82	7	Phrahates Mardos ingreditur & domat.
174	580	139	83	8	Moritur Phrahates, & teſtamento filios præterit.
173	581	140	84	1	MITHRIDATES Phrahatis frater Parthicum regnum ſuſcipit.
172	582	141	85	2	
171	583	142	86	3	
170	584	143	87	4	
169	585	144	88	5	
168	586	145	89	6	
167	587	146	90	7	
166	588	147	91	8	Antiochus Epiphanes in Perſidem proficiſcitur.

ANNI.					
A. C.	V. C.	Sel.	Arſ.	R. Parth.	
165	589	148	92	9	In Elymaidem Prov. & Babylonem pervenit.
164	590	149	93	10	Moritur Epiphanes; & ei ſuccedit Antiochus F. Eupator.
163	591	150	94	11	Elymæi, Perſæ & Medi Reges proprios ſibi conſtituunt.
162	592	151	95	12	Mithridates Medos aggreditur, quos tandem ſubigit.
161	593	152	96	13	Occiſo Ant. Eupatore, Demetrius patris regnum recipit.
160	594	153	97	14	Timarchum Babylonis Præfectum occîdit ut rebellem.
159	595	154	98	15	Mithridates in Parthiam revertitur.
158	596	155	99	16	Heraclides Timarchi frater ejus mortem ulciſci meditatur.
157	597	156	100	17	Cum Alexandro Bala in Demetrium conſpirat.
156	598	157	101	18	Romam ambo proficiſcuntur.
155	599	158	102	19	Bala Rex Syriæ declaratur.
154	600	159	103	20	Alexander bellum Demetrio Soteri infert.
153	601	160	104	21	Mithridates, dum bello detinentur, Babylonem occupat.
152	602	161	105	22	Eucratides Bactrianæ Rex Indos ſubigit.
151	603	162	106	23	Alexander occîdit Demetrium in prælio.
150	604	163	107	24	Bala tandem Syriæ Rex proclamatur.
149	605	164	108	25	
148	606	165	109	26	
147	607	166	110	27	Eucratides filius patrem occîdit.
146	608	167	111	28	Mithridates Bactrianos capit. Demetrius patris regnum recuperat.
145	609	168	112	29	Bactriana dividitur in Provincias à Mithridate.
144	610	169	113	30	Ille penetrat in Indias.
143	611	170	114	31	Revertitur in Parthiam.
142	612	171	115	32	Babylonii Demetrium Nicatorem vocant.
141	613	172	116	33	Demetrius, trajecto Euphrate, ingreditur Meſopotamiam.
140	614	173	117	34	Mithridates contra Demetrium duces mittit.
139	215	174	118	35	Demetrius à Parthis captus ad Regem traducitur

Rhodogune

ANNI.					
A. Ch.	V. C.	Scl.	Arſ.	R. Parth.	
138	616	175	119	36	Rhodogune Mithridatis datur Demetrio in uxorem.
137	617	176	120	37	Mithridates in glorioſa ſenectute moritur.
136	618	177	121	1	PHRAHATES patri ſuccedit & Demetrium fugientem retrahit.
135	619	178	122	2	
134	620	179	123	3	
133	621	180	124	4	Demetrius iterum fugit & comprehenditur.
132	622	181	125	5	Antiochus Sidetes contra Parthos proficiſcitur.
131	623	182	126	6	Indatem Parthorum Ducem profligat ad Lycum.
130	624	183	127	7	Demetrio in regnum remiſſo ejus frater occiditur.
129	625	184	128	8	Phrahates in Syriam moturus Scytharum motibus revocatur.
128	626	185	129	9	Phrahates in prælio à Scythis occiditur.
127	627	186	130	1	ARTABANUS Phrahatis patruus ei ſuccedit.
126	628	187	131	2	Scythæ Nomades Bactrianæ Græcos internecione delent.
125	629	188	132	3	Artabanus contra Scythas profectus, ab iis occiditur.
124	630	189	133	1	MITHRIDATES II. Artabani F. ei ſuccedit.
123	631	190	134	2	Zebinna Syriæ uſurpator ab Antiocho in acie vincitur.
122	632	191	135	3	Antiochus à matre oblatum venenum bibere cogitur.
121	633	192	136	4	
120	634	193	137	5	
119	635	194	138	6	
118	636	195	139	7	
117	637	196	140	8	
116	638	197	141	9	
115	639	198	142	10	
114	640	199	143	11	Ant. Grypus ab Ant. Cyziceno fratre bello appetitur.
113	641	200	144	12	Cyzicenus prælio ſuperatur.
112	642	201	145	13	Repetita belli congreſſione Grypus vincitur.

ANNI.					
A. Ch.	V. C.	Sel.	Ars.	R. Parth.	
111	643	202	146	14	
110	644	203	147	15	Cyzicenus ſe ad crapulas & luxum convertit.
109	645	204	148	16	
108	646	205	149	17	
107	647	206	150	18	
106	648	207	151	19	
105	649	208	152	20	Bellum inter fratres Syriæ Reges redintegratur.
104	650	209	153	21	Zoilus tyrannide Ultratonis turrim occupat.
103	651	210	154	22	Alexander Lannæus Judææ Rex Syriæ urbes invadit.
102	652	211	155	23	
101	653	212	156	24	Arabes Syriam latrociniis infeſtant.
100	654	213	157	25	
99	655	214	158	26	
98	656	215	159	27	Grypus ab Heracſeone Berocæo occiditur.
97	657	216	160	28	Seleucus ejus F. contra Cyzicenum patruum movet.
96	658	217	161	29	Cyzicenus vincitur, & ſe occîdit. Euſebes ejus F. huic ſuccedit.
95	659	218	162	30	Mithridates Arſaces Armeniis bellum infert. Seleucus perit.
94	660	219	163	31	Ant. Philadelphus Seleuco fratri ſuccedit & vincitur ab Euſebe.
93	661	220	164	32	Philippus Grypi filius 3. fratri Philadelpho ſuccedit.
92	662	221	165	33	Orobazus Mithridatis legatus ad Syllam.
91	663	222	166	34	Cyzicenus à Parthis in Syriam reducitur.
90	664	223	167	35	Demetrius Eucærus à Mithridate Parthorum Duce capitur.
89	665	224	168	36	Antiochus Grypi filius V. Syriæ partem occupat.
88	666	225	169	37	Mithridates Parthorum Rex moritur.
87	667	226	170	1	MNASKIRES Phrahatis I. filius patrueli Mithridati ſuccedit.
86	668	227	171	2	Civilia bella inter Mnaſkirem & Sinatrocem.
85	669	228	172	3	Philippus, mortuis fratribus, cum Euſebe bellum renovat.

ANNI.					
A. Ch.	V. C.	Sel.	Ars.	R. Parth.	
84	670	229	173	4	Tigranes Rex Armeniæ pro Rege accersitur.
83	671	230	174	5	Aretas Arabum Rex Cælesyriæ regnum invadit.
82	672	231	175	6	Plurimæ urbes Syriæ à Tyrannis occupantur.
81	673	232	176	7	
80	674	233	177	8	
79	675	234	178	9	
78	676	235	179	10	
77	677	236	180	11	Mnaskires moritur anno ætatis 96.
76	678	237	181	1	SINATROCKES Mithridatis I. filius Mnaskiri patrueli succedit.
75	679	238	182	2	
74	680	239	183	3	
73	681	240	184	4	
72	682	241	185	5	Sinatrockes Phrahatem III.F.regno & exercitui præfuit.
71	683	242	186	6	Phrahates infausto successu bellum Armeniis infert.
70	684	243	187	7	Sinatrockes Parthorum Rex obit.
69	685	244	188	1	PHRAHATES III. ei succedit, & Legatos ad Lucullum mittit.
68	686	245	189	2	Lucullus Nisibim Parthis à Tigrane ademptam capit.
67	687	246	190	3	Belli imperium Lucullo abrogatur.
66	688	247	191	4	Pompeius Lucullo succedit & renovat cum Phrahate societatem.
65	689	248	192	5	Phrahates in Armeniam arma movet.
64	690	249	193	6	Cum Tigrane seniore bellum gerit.
63	691	250	194	7	Syriæ regnum in Provinciam R. à Pompeio redigitur.
62	692		195	8	Tigranes junior Phrahatis gener in triumphum ducitur.
61	693		196	9	Phrahates moritur, veneno à filiis propinato.
60	694		197	1	MITHRIDATES III. Phrahatis F. bellum Armeniis infert.
59	695		198	2	Orodes ejus frater res novas molitus, fugit in exilium.
58	696		199	3	Mithridates pellitur ob crudelitatem ; revocatur Orodes.

ANNI.

A. Ch.	V. C.	Arſ.	R. Parth.	
57	697	200	4	Media exturbatus Mithridates profugit ad Gabinium in Syriam.
56	698	201	5	Deluſus à Gabinio, per Arabas Babyloniam recuperat.
55	699	202	6	Orodes Mithridatem diu obſidet.
54	700	203	7	Mithridates ſe fratri committit; quem Orodes occidi jubet.
53	701	204	1	ORODES delet Craſſum menſe Junio.
52	702	205	2	Primo vere Parthi invadunt Syriam; quos repellit Caſſius.
51	703	206	3	Pacorus Orodis F. cum Oſacein Syriam redeunt.
50	704	207	4	Parthi in Syriam reverſi, Babulum obſident, poſtea abeunt.
49	705	208	5	Pompeius in bello civili ab Orode auxilium adverſus Cæſarem poſtulat.
48	706	209	6	Cæſari Orodes inviſus quòd non juviſſet Pompeium.
47	707	210	7	Cæſar victo Pharnace, in Parthos Syriæ minitantes vertere meditatur.
46	708	211	8	Parthi à Cæcilio Baſſo vocati, auxilium mittunt.
45	709	212	9	Bellum Parthicun Romæ decretum.
44	710	213	10	Cæſar Idid. Martii occiditur, cui bellum illud demandatum erat.
43	711	214	11	Caſſius in Syriam venit, & auxilium à Parthis recipit.
42	712	215	12	Labienus ad Parthos miſſus, cum iis moratur.
41	713	216	13	Orodem ab bellum Romanis inferendum ſollicitat.
40	714	217	14	Parthus Orodem F. cum Labieno contra eos mittit.
39	715	218	15	Ventidius Labienum & Phranaſpatem Ducem occîdit.
38	716	219	16	De Parthis triumphat Ventidius Romæ.
37	717	220	17	Orodes ob ingentem dolorem ex interitu Pacori filii perceptum, hydrops factus moritur.
36	718	221	1	PHRAHATES IV. Orodi patri ſuccedit, cui Antonius bellum infert.
35	719	222	2	Antonius iterum cum Artavaſde Medorum Rege congreditur.

Artavaſdes

ANNI.				
A. Ch.	V. C.	Arſ.	R. Parth.	
34	720	223	3	Artavaſdes Armeniæ Rex dolo capitur ab Antonio.
33	721	224	4	Antonius Alexandro F. Parthorum regnum adſignat.
32	722	225	5	Phrahates, Antonio & Auguſto bello civili diſtentis, Armeniam & Mediam invadit.
31	723	226	6	Tiridates contra Phrahatem inſurgit, Artavaſdes Mediam recipit.
30	724	227	7	Fugatus à Phrahate Tiridates in Syriam ſe recipit.
29	725	228	8	Phrahates victoriâ inſolentior factus, pellitur à Parthis.
28	726	229	9	Tiridates ex Syria revocatur ad ſolíum.
27	727	230	10	Phrahates Scytharum auxilio regnum recuperat.
26	728	231	11	Tiridates in Hiſpaniam cum Phrahatis F. ad Auguſtum venit.
25	729	232	12	Auguſtus ex Hiſpania cum Tiridate redit.
24	730	233	13	Phrahatis filius ad patrem remiſſus, ancillante Thermuſa.
23	731	234	14	
22	732	235	15	
21	733	236	16	
20	734	237	17	Phrahates Thermuſam, ſuſcepto ex ea filio, ducit uxorem.
19	735	238	18	Artaxias Armeniæ Rex à propinquis dolo appetitus.
18	736	239	19	Tigranes Armeniæ Rex ab Auguſto præficitur, & Phrahates ſigna remittit.
17	737	240	20	Auguſtus templum Martis ad ſuſpendenda ſigna exſtruit.
16	738	241	21	
15	739	242	22	
14	740	243	23	
13	741	244	24	
12	742	245	25	Phrahates Titio Syriæ Præſidi filios obſides tradit.
11	743	246	26	Auguſtus illos publicè Romanis oſtendit.
10	744	247	27	
9	745	248	28	
8	746	249	29	
7	747	250	30	

ANNI.				
A. Ch.	V. C.	Arf.	R. Parth.	
6	748	251	31	Tigrane mortuo, Armenia à Romanis alienata est.
5	749	252	32	Artavasdes Tigranis frater Armeniæ Rex imponitur ab Augusto.
4	750	253	33	
3	751	254	34	
2	752	255	35	Tigranes Tigranis F. auxilium à Phrahate petit, Armenii rebellant.
1	753	256	36	Caius Cæsar ad bellum Parthicum in Asiam transmittitur.
Chr. 1	754	257	37	Consulatum Antiochiæ init.
2	755	258	38	Cum Phrahate ad ripas Euphratis colloquitur.
3	756	269	39	Ad Artageras urbem vulneratur.
4	757	260	40	Romam rediens Caius moritur A. D. K. Mart. Limyræ in Licia Phrahates moritur. PHRAHATACES ejus F. ei succedit, & occiditur paulò pòst.
5	758	261	41	ORODES II. Arsacida accîtur ad solium, & post aliquot menses interficitur.
6	759	262	1	VONONES Phrahatis IV. filius Romæ obses regnat.
7	760	263	2	Romanis moribus imbutus, aliena à Parthis facit.
8	761	264	3	Lecticâ per urbes pro equo utitur.
9	762	265	4	Pœnitentia vocati Vononis Parthos subit.
10	763	266	5	
11	764	267	6	Artabanus à matre Arsacida Scythiæ Rex accîtur ad regnum.
12	765	268	7	Vonones Artabanum prælio superat.
13	766	279	8	Instauratis copiis Artabanus Vononem vincit.
14	767	270	9	Recipitur Vonones ab Armeniis.
15	768	271	1	ARTABANUS victo & expulso Vonone Parthorum regnum suscipit.
16	769	272	2	Orodem filium Regem Armeniæ constituit.
17	770	273	3	Tiberius de Armenia apud patres differit, & eligitur Germanicus.
18	771	274	4	Germanicus Orodem de Armenia deturbat, & Artaxiam ei præficit.
19	772	275	5	Artabanus Legatos ad Germanicum mittit.
20	773	276	6	Vonones fugit è Cilicia, & reprehensus occiditur.

ANNI.				
Chr.	V. C.	Arſ.	R. Parth.	
21	774	277	7	Germanicus moritur & Artabanus, & Megiſtanum obſervat.
22	775	278	8	Provinciæ quædam ab Artabano deficiunt.
23	776	279	9	Babylonis Præfectus contra Judæos arma movet.
24	777	280	10	
25	778	281	11	
26	779	282	12	Fratres duo Judæi ad Artabanum veniunt.
27	780	283	13	
28	781	284	14	
29	782	285	15	Aſinæus alter ex his fratribus veneno extinguitur.
30	783	286	16	Anilæus alter Mithridatis Artabani generi vicos depopulatur.
31	784	287	17	
32	785	288	18	
33	786	289	19	
34	787	290	20	Anilæus tandem noctu deprehenſus occiditur.
35	788	291	21	Artabanus, Artaxia Armeniæ Rege mortuo, Arſacem F. huic regno præficit.
36	889	292	22	Parthi Romam veniunt, & Phrahatem Regem à Tiberio depoſcunt.
37	790	293	23	Tiridates à quibuſdam Parthis recipitur. Ab aliis revocatur Artabanus.
38	791	294	24	Artabanus, Tiberio mortuo, amicitiam Caligulæ petit.
39	792	295	25	Caligula Darium Artabani F. obſidem per Baianum pontem præfert.
40	793	296	26	
41	794	297	27	Caligula occiſus eſt A. D. 9. Kal. Febr. V. C. 794.
42	795	298	28	Izates Adiabenorum Rex obſides ad Artabanum mittit.
43	796	299	29	Moritur Artabanus. Gotarzes regnat, & ob crudelitatem accitur.
44	797	300	1	Bardanes, qui conſenſu fratris in regno remanet.
45	798	301	3	Seleucienſes rebelles poſt ſeptimum annum reducit.
46	799	302	4	Armeniam tentare non audet, contra Adiabenos fruſtra movet.
47	800	303	5.1	Moritur Bardanes, & iterum regnat Gotarzes.

ANNI.				
Chr.	V. C.	Arſ.	R. Parth.	
48	801	304	2	GOTARZES ad cædes totus vertitur.
49	802	305	3	Legati Parthorum Romam ad petendum Regem Meherdatem veniunt.
50	803	306	4	Victus Meherdates; dein moritur Gotarzes, & Vonones regnat.
51	804	307	1	VONONES moritur; cui ſuccedit filius.
52	805	308	2	VOLOGESES. Is invadit Armeniam, & in ea Tiridatem fratrem conſtituere parat.
53	806	309	3	Rhadamiſtus Armeniam occupat vacuam.
54	807	310	4	Moritur Claudius. Parthi invadunt Armeniam.
55	808	311	5	Armeniorum Legati ad Neronem.
56	809	312	6	Corbulo à Nerone miſſus in Armeniam.
57	810	313	7	Vologeſes dat obſides.
58	811	314	8	Prolatatum inter Parthos & Romanos de Armenia obtinenda bellum.
59	812	315	9	Corbulo Artaxata urbem capit.
60	813	316	10	Tigranes Armeniæ Rex à Romanis conſtituitur.
61	814	317	11	Vologeſes Tigranem fratrem ex Armenia pulſum queritur.
62	815	318	12	Parthorum Rex Romam Legatos mittit.
63	816	319	13	Tiridates in urbem venire conſtituit.
64	817	320	14	Romam ſummo apparatu ingreditur.
65	818	321	15	Armeniæ Rex appellatus, in eam ſe convertit.
66	819	322	16	Vologeſes in urbem à Nerone vocatus, venire recuſat.
67	820	323	17	Corbulo ex Syria rediens interfectus eſt. Nero moritur,& Pſeudo-Nero Aëtiam atque Aſiam exterret.
68	821	324	18	Vologeſes ad Veſpaſianum Legatos mittit Alexandriam.
69	822	325	19	Cæſennius Pætus Syriæ Legatus Romanos certiores facit de Antiochi cum Parthis fœdere.
70	823	326	20	Tiridates Romam venire ſtatuit.
71	824	327	21	Capitur Antiochus, & ejus filii ad Vologeſem fugunt.
72	825	328	22	Vologeſes ad Veſpaſianum ſcribit de filiis Antiochi Regis.
73	826	329	23	Alanorum natio Vologeſi timorem incutit.
74	827	330	24	Rex ob Veſpaſiani reſponſionem iraſcitur.
75	828	331	25	

ANNI.				
Chr.	V. C.	Arſ.	R. Parth.	
73	826	329	23	Alanorum natio Vologeſi timorem incutit.
74	827	330	24	Rex ob Veſpaſiani reſponſionem iraſcitur.
75	828	331	25	
76	829	332	26	
77	830	333	27	
78	831	334	28	
79	832	335	29	Moritur Veſpaſianus A. D. VIII. Kal. Jul. V. C. 832.
80	833	336	30	Titus ejus filius Imperium ſuſcipit ſolus.
81	834	337	31	Moritur Titus.
82	835	338	32	Domitianus Titi frater ei in Imperium ſuccedit.
83	836	339	33	
84	837	340	34	
85	838	341	35	
86	839	342	36	
87	840	343	37	
88	841	344	38	
89	842	345	39	
90	843	346	40	Vologeſes moritur.
91	844	347	1	PACORUS primogenitus patri Vologeſi ſuccedit.
92	845	348	2	Domitiano timorem belli incutit.
93	846	349	3	Callidromus Piſtor Romanus Pacoro datus à Decebalo.
94	847	350	4	
95	848	351	5	
96	849	352	6	Domitianus A. D. 14. Kal. Oct. V. C. 49. occiditur.
97	850	353	7	Nerva ad Imperium ei ſuccedit.
98	851	354	8	Mortuo Nerva; Trajanus ab eo adoptatus imperat.
99	852	355	9	
100	853	356	10	
101	854	357	11	
102	855	358	12	
103	856	359	13	
104	857	360	14	
105	858	361	15	
106	859	362	16	
107	860	363	17	Moritur Pacorus, regnante Trajano.
108	861	364	1	CHOSROES ejus frater apud Parthos regnat.

ANNI.				
Ch.	V. C.	Arſ.	R. Parth.	
109	862	365	2	*Exedarem* Armeniæ Regem pellit.
110	863	366	3	Contra Abaiſſarum & Mannum Regulos bellum gerit.
111	864	367	4	Trajanus Conſulatum accipit, ut contra Parthos arma moveat.
112	865	368	5	Menſe Januarii Antiochiam ingreditur.
113	866	369	6	Edeſſam venit, & primùm Abgarum vidit.
114	867	370	7	Niſibin & Batna urbes capit, & Parthicus appellatur.
115	868	371	8	Cteſiphontem capit, confirmato Parthici nomine.
116	869	372	9	Deficiunt Meſopotamii & alii. Trajanus Regem Parthis dat.
117	870	373	10	Hadrianus Trajano ſuccedit, & ejus parta relinquit.
118	871	374	11	Choſroes pace cum Romanis fruitur.
119	872	375	12	
120	873	376	13	
121	874	377	14	
122	875	378	15	
123	876	379	16	
124	877	380	17	
125	878	381	18	
126	879	382	19	
127	880	383	20	
128	881	384	21	
129	882	385	22	Quod inter primos motus, colloquio Hadriani ſopitum eſt.
130	883	386	23	
131	884	387	24	
132	885	388	25	Hadrianus Meſopotamiis tributum remittit.
133	886	389	26	Moritur Choſroes.
134	887	390	1	Vologeses II. Choſrois F. patri ſuccedit.
135	888	391	2	Mittit Romam Legatos ut accuſarent Iberorum Regem.
136	889	392	3	Hadrianus Imp. apud Baias mortuus eſt.
137	890	393	4	Vologeſes, mortuo Hadriano, ad Antoninum Legatos mittit.
138	891	394	5	Parthemaſpate mortuo, ſuccedit Achæmenes in Armeniæ regnum.
139	892	395	6	Vologeſi Armeniæ inhianti minas intentat Imperator.

ANNI.				
Chr.	V. C.	Arf.	R. Parth.	
140	893	396	7	Parthus ab Armeniæ bello defiftit.
141	894	397	8	
142	895	398	9	
143	896	399	10	
144	897	400	11	
145	898	401	12	
146	899	402	13	
147	900	403	14	
148	901	404	15	Vota decennalia pro Antonino Pio Romæ foluta.
149	902	405	16	
150	903	406	17	
151	904	407	18	
152	905	408	19	
153	906	409	20	
154	907	410	21	
155	908	411	22	
156	909	412	23	
157	910	413	24	
158	911	414	25	
159	912	415	26	Vota bicennalia pro Antonino Pio foluta.
160	913	416	27	
161	914	417	28	Vologefes, mortuo Antonino Pio, ad Non. Martii bellum Armeniæ indicat.
162	915	418	29	L. Verus ad bellum Parthicum proficifcitur.
163	916	419	30	Armenia per Prifcum Veri Legatum capta.
164	917	420	31	Vologefes Vero in Syriam irrumpit, & à Caffio ex ea fummovetur.
165	918	421	32	Caffius Tigrim tranfgreditur & Ctefiphontem depopulatur.
166	919	422	1	Monneses Parthorum Rex conftituitur.
167	920	423	33	Vologeses iterum regnat.
168	921	424	34	
169	922	425	35	Moritur L. Verus extremo anni menfe.
170	923	426	36	
171	924	427	37	
172	925	428	38	
173	926	429	39	
174	927	430	40	
175	928	431	41	
176	929	432	42	
177	930	433	43	

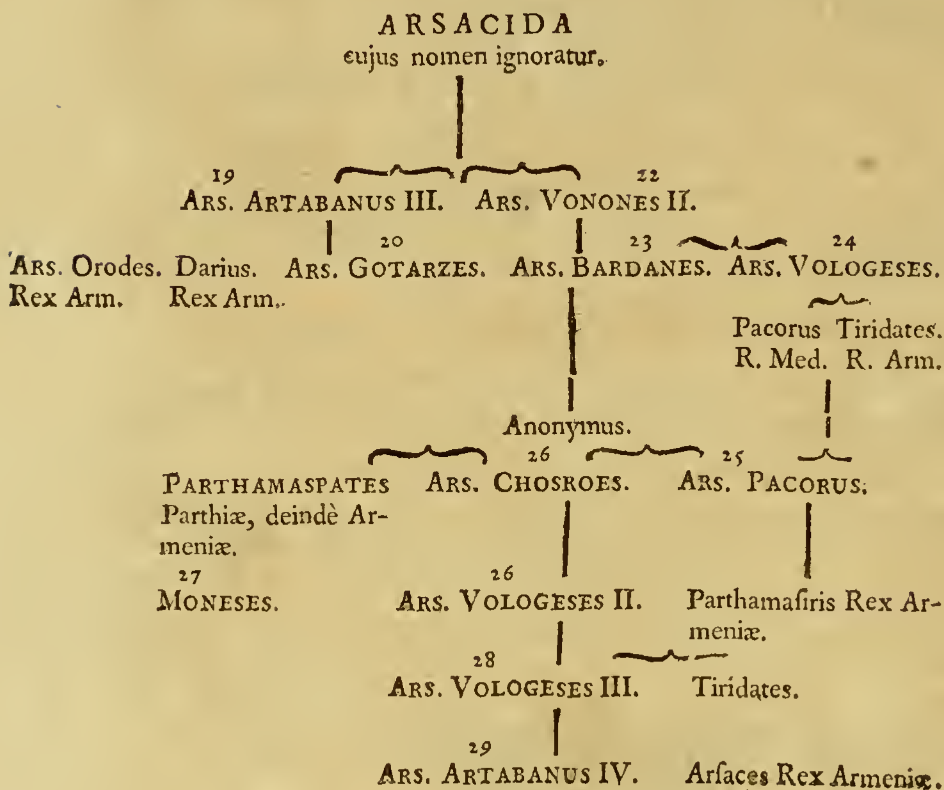
ANNI.				
Ch.	V. C.	Arſ.	R. Parth.	
178	931	434	44	
179	932	435	45	
180	933	436	46	Moritur M. Aurelius A. D. Kal. Aprilis.
181	934	437	47	Succedit ei in Imperium Commodus filius.
182	935	438	48	
183	936	439	49	
184	937	440	50	
185	938	441	51	
186	939	442	52	
187	940	443	53	
188	941	444	54	Moritur Vologeſes II.
189	942	445	1	VOLOGESES III. in Parthorum Imperium ſuccedit.
190	943	446	2	Sanatruci Armeniæ Regi bellum infert.
191	944	447	3	
192	945	448	4	Commodus occiditur poſt A. D. Kal. Januar.
193	946	449	5	Peſcennio Imperatori in Syria electo favet Vologeſes.
194	947	450	6	Ad Parthos fugiens Peſcennius, occiditur.
195	948	451	7	Expeditio Severi in Oſrhoenos, Arabes & Adiabenos.
196	949	452	8	Romam revertit Severus.
197	950	453	9	Parthi Meſopotamiæ urbes capiunt.
198	951	454	10	Severus in Parthos proficiſcitur, eoſque adoritur.
199	952	455	11	Captam Cteſiphontem non retinet, ſed diripiendam militibus concedit.
200	953	456	12	Iterum Abra ducit exercitum, hanc urbem obſeſſurus.
201	954	457	13	Antiochiam reverſus, ibi Conſulatum accipit.
202	955	458	14	
203	956	459	15	
204	957	460	16	
205	958	461	17	
206	959	462	18	
207	960	463	19	
208	961	464	20	
209	962	465	21	
210	963	466	22	
211	964	467	23	Severus Eboraci in Anglia ſupremum diem obit prid. Non. Febr.

Regnant

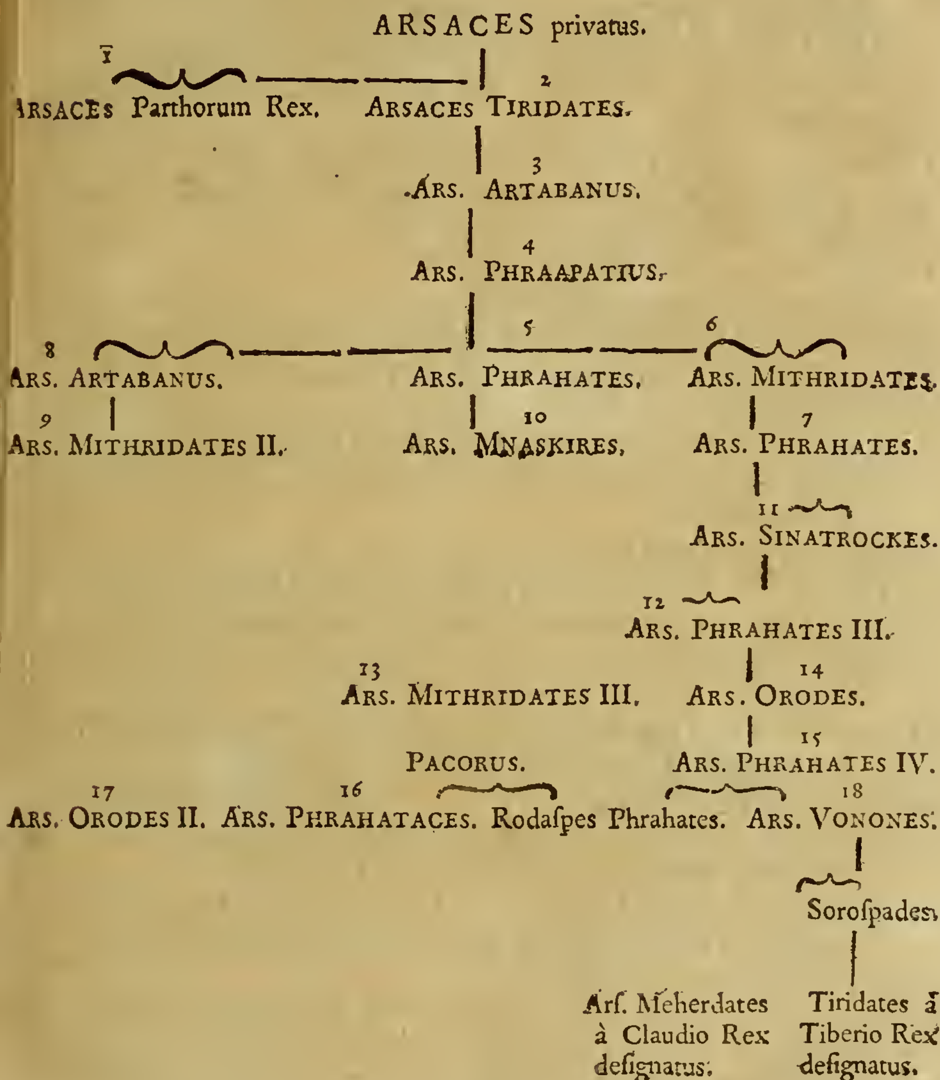
ANNI.				
Chr.	V. C.	Arſ.	R. Parth.	
212	965	468	24	Regnavit Caracalla & Geta fratres. Hic occiditur 5. Kal. Martii.
213	966	469	25	Moritur Vologeſes III.
214	967	470	1	ARTABANUS IV. Vologeſis filius ei ſuccedit.
215	968	471	2	Caracalla in Syriam venit.
216	969	472	3	In Ægyptum pergit.
217	970	473	4	Contra Artabanum inſidiis agit, Parthos plurimos occidit.
218	971	474	5	Caracalla ad 6. Idus Aprilis occiditur, contra Macrinum decertat Artabanus.
219	972	475	6	Pace inter Parthos & Romanos inita, Macrinus occiditur. Elagabalus regnat.
220	973	476	7	
221	974	477	8	
222	975	478	9	Moritur Elagabalus menſe Septembri & imperat Alex. Severus.
223	976	479	10	Artabanus Arſacem fratrem Armeniæ Regem conſtituit.
224	977	480	11	
225	978	481	12	Artaxerxes inſurgit contra Artabanum.
226	979	482	13	Occiditur Artabanus poſt Septembrem; atque unà cum eo Regni Parthici Regumque Parthorum finis.

STEMMA
POSTERIORIS FAMILIÆ ARSACIDARUM.

STEMMA
PRIORIS FAMILIÆ ARSACIDARUM.

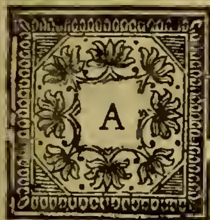
INDEX
PARTHORUM REGUM
cum eorum titulis.

19. ARSACES ARTABANUS, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, ΑΜΦΙΜΑΚΗΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝ.
20. GOTARZES, ΜΕΓΑΛΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝ.
21. ARSACES BARDANES, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, ΠΑΝΑΡΙΣΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝ.
22. ARSACES VONONES, ΜΕΓΑΛΗΣ ΜΙΤΡΑΗΤΗΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝ.
23. ARSACES VOLOGESES, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΔΙΚΑΙΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝ.
24. ARSACES PACORUS, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝ.
25. ARSACES CHOSROES, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΒΑΙΣΣΑΡΟΥ, cum Aquila.
26. ARSACES VOLO ESES, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, ΔΙΚΑΙΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝ
27. ARSACES MONNESES, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΣΟΤΗΡΗΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ.
28. ARSACES VOLOGESES, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΔΙΚΑΙΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝ.
29. ARSACES ARTABANUS, Rex magnus.
30. ARTAXERXES, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ.
31. ARSACES SAPOR.

ANNALES

ANNALES ARSACIDARUM.

NNO ante Christum 262. Urbis conditæ 492. Seleucidarum 50. *vel* 51. mortuo Antiocho Sotere Rege Syriæ, regnat filius ejus Antiochus, qui vocabatur Ο ΘΕΟΣ, id est Deus.

Iste adversus Ptolemæum Philadelphum, qui secundus imperabat Ægyptiis, gessit bella quàmplurima, *& totis Babylonis atque Orientis viribus dimicavit.* Hieron. in cap. 11. Daniel ex Chron. Porphirii qui sua à Sutorii Callinici Chronicis habuit.

Interim dum copiis & exercitibus vacui inermesque Orientis Satrapæ remanent, Græci Bactrianam incolentes, Macedonum osores rebellant. *Primum* (Græcus) *Euthydemus* Bactrianas vicinasque regiones, fidei suæ commissas, ad defectionem pertraxit. Strabo lib. 11. pag. 515. Hic deindè obiit, cùm diadema sumere non fuisset ausus; at ejus successor Theodotus (seu Diodotus) primus se Regem appellari jussit. Epit. Trog. lib 41. & in Prologo ejusdem libri. In Bactrianis à Diodoto Regnum constitutum est.

Arsaces & Tiridates fratres, Satraparum munere fungebantur apud Bactros (id est partem Bactrorum regebant), Agathocle Macedone Præfecturam administrante Persicæ (latè sumptæ pro omnibus Satrapiis seu regionibus Transtigritanis) Arrhianus testis in Parthicis apud Syncellum Chron. pag. 284. *Bactrianum fuisse Arsacem tradunt, & incrementa Diodoti fugit;*

(id eſt cùm non ſupereſſet ei quomodo reſiſtere poſſet Diodoto, fugit cum fratre ad Agathoclem.) Strabo lib. 11. pag. 515. & Arrhianus apud Syncellum. *Arſaces & Tiridates*, fratres, generis originem in Artaxerxem Perſarum quondam Principem referebant.

Artaxerxem, inquam Mnemonem, qui primùm appellabatur *Arſaces*. Cteſ. in frag. Perſ. pag. 652. Quidquid avus Darii Hyſtaſpidis Arſaces vocabatur apud Herod. lib. 1. cap. 205. & lib. 8. cap. 2. Indè argumentum non leve aſſumebant Arſacidæ ſuæ originis deducendæ ex priſcis Perſarum Regibus: at revera *incertæ originis* erat Arſaces. Ep. Trog. lib. 41. Erant tamen duo fratres Ἀρσακίδα τω υἱῶ Ἀρσάκȣ τȣ̃ Φριαπάτȣ ἀπογόνω, teſte Arrhiano in Parthicis apud Phot. Bibl. cod. 58. (ſic enim locum corruptum emendandum non dubito) id eſt Arſacidæ filii duo Arſacis Phriapatii nepotes. Phriapates ſeu & Phrapates, idem ac Aphra Pates, ſeu & Papatius; nam apud Perſas idem Aphra eſt, ac Pa apud Turcas Scythaſque, ſcilicet elevatus, ſupremus, maximus, quæ nominibus propriis ut & Art præponuntur.

Hi Periclem (Agathocles nominatur apud Syncellum) quod altero fratrum per vim abuti fœdè conatus eſſet (ſed fruſtra διαμαρτήσας apud Syncellum) contumeliam *non ferentes*, *necarunt*; *conſciis etiam aliis quinque*. Arrh. in Parth. apud Phot. Cùm apertè rebellaſſet Arſaces regionem pauperrimam Parthiam, quam parvi fecerant Perſæ & Macedones, occupat Autumno ann. ant. C. 256. V. C. 498. Period. Julian. 4458. ineunte anno Seleuc. 57. cùm Romæ Conſulatum gererent *L. Mantius Vulſo & M. Attilius Regulus* (ſuffectus Cæditio qui in magiſtratu obierat) teſte Trogo Pompeio (apud Juſtinum lib 41.) cui optimè convenit cum Arrhiano: his enim Coſſ. regnabat Antiochus Theos, initium Arſacidarum non rectè diſtulit Uſſerium ad annum Periodi Julianæ 4464. V. C. 504. quo Coſ. Romæ fuit cum Vulſone II. C. Attilius Regulus; at teſte Trogo, non quidem C. Attilio Regulo & Vulſone II. ſed M. Attilio Regulo & Vulſone Coſſ. Parthii à Syro-Macedonibus defecêre. Ab hoc igitur anno exordium ſumit Æra Arſacidarum. Parthia (quæ Arſacem Regem ſuſcepit) ampla non erat, ut quæ à Perſis atque etiam Macedonibus cum Hyrcania fuerit cenſita. Strabo lib. 11. pag. 514. Ab eodem Arſace, ejus ſucceſſores Ar-

facidæ & Arſacæ dicti. Iſte verò Regno in Parthia potitus duobus annis occiditur. Arrhianus apud Syncellum. Arſacem primum ab ejuſdem fratre Strabo non diſtinguit lib. 11. pag. 515. nec diſtinxit Epitomator Juſtinus, qui multò in Parthica Hiſtoria confundit vel omittit contra mentem Autoris, Trogi ſcilicet, ut infrà demonſtrabimus.

Occiſus eſt Arſaces I. anno V. C. 500. ant. Ch. 254. Seleucid. ineunte an. 59. & Arſacid. 3. Regiam conſtituerat Urbem Hecatompylon, quæ vetus Regia Parthorum fuit, Curtius lib. 6. cap. 2. Urbs erat ea tempeſtate clara Hecatompylos, condita à Græcis; indè Arſaces, ut novorum ſubjectorum benevolentiam ſibi devinciret, ΦΙΛΕΛΛΗΝ appellari voluit, ut ex nummis patet.

Tiridates, qui Arſacis nomen aſſumpſit poſt mortem fratris, eidem ſucceſſit anno V. C. 254. ineunte anno 59 Seleuc. & Arſac. 3. Ab initio quidem infirmus fuit. Strabo lib. 11. pag. 515.

Anno ant. C. 243. V. C. 511. currente anno Seleuc. 69. Arſac. verò 15. Cùm Ptolemæus Evergetes Rex Ægypti, pacem in annos decem feciſſet cum Seleuco Callinico, filio & ſucceſſore Antiochi Thei; iſte expeditionem ſuſcipit contra Parthos, quos ſubigit. *Arſaces Callinicum fugiens ad Sacas ſeu Scythas Aſpaſiacos ſe contulit*; teſtis Strabo lib. 11. pag. 513. mox novis motibus Seleucus in Aſiam cis Euphratem revocatur.

Anno ſequenti ant. C. 242. rebus extra Taurum (reſpectu Syriæ) novatis quòd Syriæ & Mediæ Reges (Seleucus Callinicus & Antiochus Hyeraceius frater diſſiderent, quibus iſtæ regiones parebant; Arſaces Scytha (origine) Daos quoſdam obtinens, quos Parthos vocant Nomadas, qui ad Deum avolebant. Parthiam invaſit & occupavit. Strabo lib. 11. pag. 515. Hic ſolitus latrocinio vivere & rapto, accepta opinione Seleucum à Gallis victum in Aſia (qui Galli ſuppetias Hieraci ferebant) ſolutus Regis metu cum prædonum manu Parthos ingreſſus præfectum eorum Andragoram (à Seleuco conſtitutum) oppreſſit, ſublatoque eo, Imperium gentis iterum ſupplicis invaſit. Epit. Trog. lib. 4.

Revocato Seleuco *novis motibus in Aſiam*, bellis nempe civilibus cum Antiocho Hierace dato luxamento, Regnum Par-

thicum firmat Arſaces, militem legit, caſtella munit, civitates firmat, urbem quoque Daram in monte Zapaortenon (Zaritum in regione Zapuaortene dicta, Plin. lib. 1. cap. 16.) condit. Hæc recitat Juſtinus ordine præpoſtero.

Non magno deindè pòſt tempore, Hyrcanorum quoque Regnum occupavit, Epit. Trog. ibid. Cùm diù & per annos multos bellum civile inter duos fratres Seleucidas exarſerit, his occupatus & diſtentus Seleucus, nec de expeditione Parthica cogitare, nec Arſaci metum incutere potuit. ant. C. 235. circumcirca.

Anno circiter 234 ant. C. V. C. 520. Seleuc. 77. Arſac. 23. Arſaces grandem exercitum parat metu Seleuci & Thedoti (ſeu Diodoti) Bactrianorum Regis, ſed citò morte Theodoti (primi ſcilicet) metu liberatus, cum filio ejus & ipſo Theodoto (appellato Diodoto ſecundo) fœdus ac pacem fecit. Epit. Trog. ibid.

Nec multò pòſt anno 233. circumcircà antè Æram Chriſti, Arſaces cum Seleuco Rege, ad defectores perſequendos veniente congreſſus, victor fuit; quem diem Parthi exindè ſolemnem, velut initium libertatis, obſervarunt. Epit. Trog. ibid. Seleucus expeditione in Mediam ſuſcepta cum Arſace bellum gerens, à Barbaro captus, & diu apud illum commoratus, habitus fuit regia prorsùs magnificentia & impenſa. Poſſid. Hiſt. lib. 16. apud Athen. Dipſon. lib. 4. pag. 153. Expedito ideò in Mediam ſuſcepto quòd Arſaces partem Mediæ jam occupaſſet. Parthia, inquit Strabo lib. 11. pag. 514. aucta fuit; partes ejus ſunt Canuſene & Chorene, ferè etiam quidquid eſt ad portas Caſpias & Aragos & Tapyros, *quæ olim Mediæ fuerant*. Eſt & Apamia & Heraclea urbes apud Ragas. Et pag. 524, Sunt Græcanicæ urbes in Media, à Macedonibus conditæ, Laodicea & Apamæa, quæ quidem propè Ragas eſt; & ipſa Raga condita (ſeu potiùs inſtaurata) à Nicatore, quam ipſe Europum appellavit, Parthi verò Arſaciam, Arſacis Magni nomine, qui eam ſui Juris fecit.

Anno ant. C. 217. V. C. 537. Seleuc. 96. ineunte verò Arſac. 39. *vel* 40. Arſaces conſtituto Regno decedit. Ep. Trog. lib. 41. Regnavit annos 37. Arrhian. in Parthic. apud Syncellum. Arſaci Magno ſuccedit filius Arſaces & ipſe nomine: Ep. Trog. proprium tamen nomen ejus Artabanus erat, Prolog. lib. 41. Trog.

Anno ant. C. 212. V. C. 542. Seleuc. 100. *v.* 101. Arſac. 40. *v.* 41 juxta Chronologiam Uſſerianam, Antiochus M. Parthiam & Mediam invadit, expeditionemque ſuſcipit adversùs Arſacem (Artabanum nomine) *Iſte adversùs Antiochum* (Magnum) *Seleuci filium*, centum millibus peditum, & viginti millibus equitum inſtructum, mira virtute pugnavit; *ad poſtremum in ſocietatem aſſumptus eſt.* (Epit. Trog. lib. 41.) in ſocietatem, inquam, adversùs Græcos Bactrianæ, quos opprimere cupiebat Antiochus; nam antè aliquot annos Diodotus II. Rex Bactrianorum, vita & regno privatus fuerat ab Euthydemo Magnete; teſtis Polybius frag. lib. 11. pag. 651. Καὶ γὰρ ἀυτος ἦν ο Ευθύδημος Μάγνης, erat vel aderat ipſe Euthydemus πρὸς ον απελογίζετο φασκονταίος, locus corruptus ſic emendandus προς τυτον απελογίζετο φασκωντιος, apud iſtum (Teleam Legatum Antiochi) defendebat ſe dicens, quòd Antiochus injuſtè conaretur ipſum è regno deturbare, cùm à Rege nequaquam deſciviſſet; ſed cùm alii deſciviſſent (Euthydemus ſenior & Diodotus I.) *eorum poſteros* (Diodotum II. ejuſque liberos aut fratres) ſuſtuliſſe, & Bactrianorum Imperium *hoc pacto obtinuiſſe* (Euthydemus iſte poſterior, non erat prioris Euthydemi vel Diodoti genere) hæc locutus Euthydemus Zeleam ad Anthiochum miſit.... qui pacis conditiones non invitus accepit.... Euthydemus Demetrium filium ſuum ad ſanciendum fœdus miſit; cujus indole Rex cùm eſſet delectatus, primo quidem unam è ſuis filiabus ſoli deſponſurum promiſit: deindè ejus patri Regis nominis uſurpandi fecit poteſtatem. Hæc contigere anno ant. C. 211. V. C. 593. Seleuc. 102. circiter.

Poſt Euthydemum in Bactriana regnavit Menander, non prædeceſſoris filius, ſed frater, aut propinquus.

Arſaçes verò Artabanus, vicinorum Principum amicus & fœderatus, Parthis imperavit, tranquilla pace fruens: quot annis regnaverit, aut quo anno obierit, incertum; veteribus Hiſtoricis, Poſſidonio nempè, Apollodoro & Trogo, jam deperditis.

Anno ant. C. 35. V. C. 719. Arſac. 22. *vel* 21. Antonius adversùs Parthos fœdus init cum Rege Medorum, cui diſſenſio cum Partho intercederat, at nullo ſucceſſu. Plut. in Anton. pag. 940.

Anno ant. C. 34. V. C. 720. Arſac. 22. *v.* 23. Antonius fraude captum Artavaſdem Regem Armeniæ, vinctum duxit Alexandriam, & Armeniam ſui juris facit.

Anno ant. C. 31. V. C. 723. Arſac. 25. *v* 26. Antonius Alexandriæ filium ſuum & Cleopatræ Alexandrum appellat Regem Regum, cui tribuit Armeniam cum Media & Regno Parthorum, cùm ſubactum eſſet. Plutarch. in Anton. pag. 941. B

Mediæ Rex Artavaſdes initio uſus Romanorum auxilio Parthos & Artaxem contra ſe profectos; deindè cùm & Antonius ſuos milites evocaſſet (belli civilis ergo) & iſtius milites non reddidiſſet, viciſſim ſuperatus, in poteſtatem hoſtium venit; ad hunc modum Armenia ſimul & Media amiſſa eſt. Ita Dio ſub finem lib. 49. Mediam mox Artavaſdis liberi vel hæredes recuperaverunt, eandemque Atropatidæ regebant initio Imperii Tiberii, ut nos docet Strabo.

Hoc anno bellum civile exoritur inter Antonium & Cæſarem. Interim filius Artavaſdis Regnum paternum recuperat ope Parthorum; paulò pòſt quidam Tiridates inſurgit adversùs Phraatem, ambobus auxilium Cæſaris efflagitantibus, primùm dùm adhuc ſalvæ eſſent res Antonii, deindè pòſt navalem pugnam (Achaïam, quâ victus eſt Antonius die 3. Septembris) nil aliud Cæſar quàm deliberaturum ſe reſpondit. Dio lib. 51. pag. 456.

Anno ant. C. 30. V. C. 724. Arſac. 227. ſub finem hujuſce anni Juliani. Cùm Cæſar Ægypto capta, mortuis Antonio & Cleopatra, in Aſia hybernaret, negotium cum Parthis compoſuit; cùm enim Tiridates ab hoſte victus in Syriam confugiſſet, Legatos Phraates ad Cæſarem miſit, iiſque amicè reſpondit Cæſar; ac Tiridati auxilium quidem nullum promiſit, ut tamen in Syria verſaretur, conceſſit. Dio lib. 51. pag. 456.

Phraates victoriâ inſolentior redditus, cùm multa crudeliter conſuleret in exilium à populo ſuo pellitur. Epit. lib. 42. Trog. Parthi Tiridatem Regem conſtituunt, quem è Syria advocant.

Itaque cùm Phraates, magno tempore, finitimas civitates, ad poſtremum Scythas, precibus fatigaſſet, Scytharum maximo auxilio in Regnum reſtituitur. Tiridates verò cum magna

amicorum manu, ad Cæſarem, in Hiſpania bellum tunc temporis gerentem, anno ant. C. 24. V. C. 730. profugit; obſidem Cæſari minimum filium Phraatis offerens, quem negligentiùs cuſtoditum rapuerat. Ita Trog. Epit. lib. 42. Horatius Carm. lib. 1. Ode 26. meminit hujus Tiridatis, quem *unicè terrebat Gelidæ Orco Rex qui ſubacto metuebatur*, Scytharum videlicet.

At non ſatis accuratè ſcribit Epitomator Juſtinus, Tiridatem profugiſſe in Hiſpaniam tunc temporis gerentem: nam Cæſar, nondum extincto bello civili Parthico, jam bellum Hiſpanicum confecerat, teſte Horatio Carm. lib. 4. Od. 8.

Medus infeſtus ſibi luctuoſis
Diſſidet armis:
Servit Hiſpanæ vetus hoſtis oræ
Cantaber, ſera domitus catena.

Idem Poeta memorat lib. 2. Od.

Redditum Cyri ſolio Phraaten.

Anno ant. C. 23. V. C. 731. filium Phraatis à Tiridate beneficii loco acceptum, Romam adduxit, & obſidis loco habuit. Quæ tamen referre videtur Dio ad annum 734. Sed iſtud ordine præpoſtero relatum à Dione dubium non eſt. Quo cognito Phraates, Legatos ſtatim mittit ad Cæſarem, ſervum ſuum Tiridatem, & filium ſibi mitti poſtulat: Cæſar, & legationis Phraatis audita, & Tiridatis poſtulatis cognitis, neque Tiridatem daturum ſe Parthis dixit, neque adversùs Parthos Tiridati auxilium daturum. Phraati filium ſine pretio remiſit, & Tiridati quoad manere apud Romanos vellet, opulentum ſumptum præberi juſſit. Epit. lib. 42. Trog. Cùm Tiridates ac Legati à Phraate Romam advenirent, Tiridatem Phraati non tradidit, filium tamen Phraatis, quem priùs ab illo acceperat, patri remiſit, ut pro eo ſigna & captivos amiſſos cladibus Craſſi & Antonii recuperet. Dio ſub finem lib. 53. at promiſſis non ſtetit.

Anno ant. C. 20. V. C. 734. Artaxias Rex Armeniæ, à propinquis dolo occiſus eſt. Tiberius poſteà Imperator, cum legionibus, Tigranem Artaxiæ fratrem minorem, Regem

Armenis à Cæſare datum, induxit. Tunc Phraates Parthorum Rex, Auguſto Aſiam luſtranti, erepta antè 34. annos ſigna Romana, captivoſque remiſit. Ita omnes conſentiunt Hiſtorici, excepto Velleio, qui in multis peccat, perpetuus ad nauſeam uſque Tiberii adulator. Pari oſtentatione Horatius lib. 1. Ep. 12. Romanorum Principum trophæa celebrat.

Cantaber Agrippæ Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit, Jus Imperiumque Phraates
Cæſaris accepit genibus minor.

Armeniam etiam devictam id temporis ſubactam canit Carm. lib. 2. Od. 9.

Nova cantemus Auguſti trophea
Et rigulum Niphaten, Medumque flumen
Gentibus addictum victis.

Idem Horatius Ep. 18. lib. 1. aſſerit Auguſtum Parthos deviciſſe, & eorum ſigna refixiſſe Romanis; ſic enim Lollium alloquitur.

Cantabrica bella tuliſti
Sub Duce qui templis Parthorum ſigna refixit,
Et nunc ſi quid abeſt Italis adjudicat armis.

Iſta quidem referri nequeunt ad bellum imperante Auguſto, à Romanis geſtum contra Parthos, confectumque anno V. C. 755. jam antè vitâ exceſſerat Horatius. Attamen non eſt dubium quin Parthi ſigna à majoribus ſuis Romanis erepta, currente anno V. C. 734. reſtituerint. Vera idcircò, & nequaquam commentitia, canit multoties laudatus Horatius Ode 13. lib. 4.

tua Cæſar ætas
Fruges & agris rettulit uberes:
Et ſigna noſtro reſtituit Jovi,
Derepta Parthorum ſuperbis
Poſtibus

Anno ant. C. circiter 12. V. C. 742. Arſac. 244. *vel* 45 Phraates (ut narrat Strabo lib. 16. pag. 748.) vocato in collo-

quio-

quio Titio, qui per idem tempus Syriæ præerat, quatuor ei filios legitimos dedit obsides Seraspadem & Rodaspem (Κερωσδατήν scribe καὶ Ρασδαστήν): hujus Arsacidæ mentio fit in marmore apud Gruterum, Phraatem & Vononem, duas eorum uxores & filios quatuor. Docet nos Josephus Antiq. lib. 16. cap. 12. & 13. Titium Præsidem rexisse Syriam, postquàm Agrippa ex Oriente Romam reversus est, id est post annum 741. & antequàm Saturninus eandem Syriam administraret Legatus Augusti. Falsum est itaque, si gravissimo Scriptori Straboni Cappadoci & Parthis Armenisque vicino, necnon coævo fidem adhibeamus. Phraates obsides filios Romanis metu Tiberii cùm in Armeniæ Regem deduxit Tigranem, quod tamen asserit adulator Tiberii Velleius, de his obsidibus datis à Phraate omninò legendus Josephus Antiq. lib. 18. cap. 3. Sua etenim adhuc mutuat à nobilissimo Historico Nicolao Damasceno; ideò omni fide dignus.

Anno ant. Ch. 3. V. C. 751. Arsac. 254. Armenia impulsu Phraatis, defecit à Romanis, exacto Rege Artavasde, cui suffectus à Parthis Tigranes filius Tigranis Regis; Artavasdem verò, non sine Romanorum clade, dejectum scribit Tacit. lib. 2. initio.

Anno ant. Ch. 2. V. C. 752. Arsac. 255. Armeniacum & Parthicum bellum Caio Cæsari committitur & inchoatur. Phraates Legatos anno 1. ant. Ch. ad Augustum mittit: huic Cæsar Regis Regum titulum denegat, Parthus indignatur, Augusto rescribit, ipsum Cæsarem tantùm appellans; at paulò pòst Phraates in gratiam redit cum Romanis, ea conditione ut Armenia cedat. Tigranes verò Armenus ad Cæsarem nullam hinc legationem misit. Dio in excerptis Valesianis, lib. verò Dionis 55. non habetur nisi mancus, mutilus & depravatissimus.

Anno Æræ Chr. 1. V. C. 754. Arsac. 256. v. 57. Caius Cæsar cum Phraate Rege, in Insula Euphratis in colloquium venit, eo tempore Lollii Ducis exercitûs Romani perfidiâ, per Parthum divulgatâ, in Lollium iratus, Caius exauctorat eum: paulò pòst sumpto veneno (si Plinio fides lib. 9. cap. 35.) periit Lollius.

Anno Æræ Ch. 2. V. C. 755. Arsac. 257 Caius Cæsar Regem Armeniæ creat Ariobarzanem Medum, cùm paulò antè Castellum Artagerarum cepisset ac diruisset, ubi ipse vulne-

B

ratus fuit, & ex vulnere non multò pòst deceſſit.

Anno Æræ Ch. 4. V. C. 757. Phraates Legatos mittit ad Auguſtum; cui, cùm mandata Romæ reddidiſſent, hos Parthos Tiberium quoque in Germaniam adire juſſit: hoc autem anno Provincia Germania Tiberio decreta. Ita Suetonius in Octavio cap. 4. & Tiberio cap. 16.

Anno Æræ Ch. 13. V. C. 766. Phraates Rex Parthorum ab uxore olim meretrice Itala Termuſa & ejuſdem filio Phrahatace interimitur, cum quo ſtupri conſuetudinem habuiſſe credita eſt; ergo parricidio ſimul & inceſto exoſus popularibus *Phrahataces*, priuſquàm potens ſeu magnus evadere poſſet, Imperio privatus, pulſus populari ſeditione, periit. Joſeph. lib. 18. cap. 3. Itaque breviſſimo tempore rerum potitus eſt. Huic cùm primores Parthorum ſuffeciſſent *Orodem*, iſte inviſus multitudini propter nimiam crudelitatem brevi interemptus eſt.

Anno Æræ Ch. 14. V. C. 767 Arſac. 269. Parthi Legatos ad Cæſarem Auguſtum (ex Tacito) mittunt, ut unum ex Phraatis filiis obſidibus Auguſti expetant; Cæſar ipſis concedit Vononem, qui ab ipſis hoc anno recipitur, ex Joſeph. & Tacit. Ann. 2. initio.

Anno Æræ Ch. 15. V. C. 768. Arſac. 270. *v.* 71. Parthos brevis pœnitentia ſubiit; dedignabantur enim facere mandata Vononis mancipii, ſic vocabant obſidem. Artabanum advocant, ex Joſepho. Tacitus verò lib. 2. *mox ſubit pudor degeneraviſſe Parthos*. Jam antè Provincias Romanas ſolum Arſacidarum haberi darique; igitur Artabanus Arſacidarum è ſanguine, apud *Dahas* adultus excitur, primoque congreſſu victus, reparat vires, regnoque potitur; idem ferè narrat Joſeph. Addit è Media accitum Artabanum, Vononemque victum in urbem Seleuciam primò confugiſſe, deindè in Armeniam; Artabanum verò cum victricibus copiis in urbem Cteſiphontem ſe recepiſſe: in hoc autem erravit quòd Artabanum Regem Mediæ fuiſſe aſſerit: nam hoc temporis Strabone teſte, Media ſuis priſcis Atropatidis parebat. *Vononi perfugium Armeniæ fuit vacua tunc.* Tacit. lib. 2. Annal. Ariobarzane enim morte fortuitâ aſſumpto, cùm ſtirpem ejus haud toleraviſſent, tentatoque fœminæ imperio cui nomen Erato, eaque brevi pulſa, profugum Vononem in regnum accipiunt.

Anno Æræ Ch. 16. V. C. 769. Arſac. 271. *vel* 72. Vonones Romam miſit Legatos de regno Armeniæ, at à Tiberio repulſam *paſſus eſt*, minis Artabani territus Armeniam reliquit, & in Syriam ſeceſſit hoc anno. Silanus Legatus Auguſti eum in Syria excipit, ſed cuſtodiam dat, ex Tacito & Joſepho.

Tiberio non ingratam accidit turbari res Orientis, ut eâ ſpecie Germanicum novis Provinciis imponeret, interim Orodem filium Artabanus Regem Armeniæ creat Joſeph. lib. 18. cap. 3.

Anno Æræ Ch. 18. V. C. 771. Arſac. 273. *vel* 74. Germanicus Cæſar vincit Armenum Regem Orodem, & expellit. Sueton. lib. 4. cap. 1. deinde in urbe Artaxata Regem creat Zenonem filium Polemonis Regis Ponti, eundemque Armeni Artaxiam appellarunt. Tacit. lib. 2. cap. 56 & cap. 58. ab Artabano Legati venerunt de renovando amicitiæ fœdere. Ad hujus Regis preces, & in contumeliam Piſonis, Vononem Germanicus Pompeiopolim urbem Ciliciæ amovet. Tacit. lib. 2. Ann. cap. 34.

Anno Æræ Ch. 19. V. C. 772. Arſac. 274. *vel* 75. Vonones effugere conatur, ſed capitur & interficitur Tacit. Ann. 2. cap. 68. mortem immaturam Germanici cùm audiſſet Artabanus, exercitatione venandi & convictu Megiſtanum abſtinuit, quod apud Parthos juſticii inſtar erat Sueton. lib. 4. cap. 5.

Anno Æræ Ch. 34. V. C. 787. Arſac. 290. *vel* 91. Artabanus Armeniæ defuncto Rege Artaxia Arſacem liberorum ſuorum veterrimum impoſuit, Legatos miſit (an ad Tiberium, an ad Præſides Romanos) qui gazam à Vonone relictam in Syria Ciliciaque repoſcerent, ſimul veteres Perſarum ac Macedonum terminos. Tacit. lib. 6. cap. 31. Addit Dio lib. 58. pag. 638. Cappadociam attentavit, & ſuperbiùs Parthos tractavit.

Anno Æræ 35. V. C. 7888. C. Caſſio, M. Servilio Coſſ. nobiles Parthi in urbem venere, ignaro Rege Artabano .... Parthis mittendi nuncios validiſſimus autor fuit Simnaces, Phraatem Regis Phraatis filium Roma poſcebant (in Regem); mittit eum Tiberius in Syriam, ubi ſtatim morbo abſumitur. At Tiberius Tiridatem ejuſdem ſanguinis Artabano æmulum deligit. Artabanus fugam in Scythiam maturat, ab omnibus derelictus. Parthi Tiridatem Regem ſalutant. Tacit. lib. 6. cap. 31. 32. & ſeq. Eodem tempore Armenia data eſt

B ij

Mithridati filio Mithridatis Regis Iberiæ, & fratri Pharasmanis Regis. Dio lib. 58. pag. 638. Orodem filium, quem olim Armeniæ designaverat Artabanus, tum contra Armenos misit, sed victus ab Iberis, ægrè se subripuit.

Anno Æræ Ch. 36. V. C. 789. Arsac. 292. *vel* 93. Artabanus è Scythia redux, Tiridatem exosum Parthis in Syriam fugat. Tacit. lib. 6. cap. 42. & seq. Tiberium Parthus laceravit litteris, monens eum ut voluntariâ morte civium odiis *satisfaceret.* Sueton. lib. 4. cap. 66.

Anno Æræ Ch. 37. V. C. 790. Arsac. 293. *vel* 94. Caius Caligula successor Tiberii in adversam valetudinem incidit . . . accessit ad immensum amorem civium, notabilis etiam externorum favor; namque Artabanus Parthorum Rex odium semper contemptumque Tiberii præ se ferens, amicitiam ejus (Caii) ultrò petiit, venitque ad colloquium Legati consularis Vitellii nempè, & transgressus Euphratem aquilas & signa Romana Cæsarumque imagines adoravit. Sueton. lib. 4. cap. 14. & Dio lib. 59. pag. 645. c. Joseph. verò qui eo loci Antiq. lib 18. cap. 6. longe distat à Suetonio & Dione, in multis errat; ait enim Judæus Scriptor Tiberium petiisse amicitiam Artabani, & Parthum assensum præbuisse Tiberio, quod falsum est, refelliturque authoritate Taciti, qui Annal. lib. 6. Artabani perpetuum hostem Tiberium exhibet.

Anno Æræ Ch 39. V. C. 792. Arsac. 294. *vel* 95. C. Caligula per pontem Stractum super sinu Bajano commeans veluti triumphans præ se fert puerum Darium Arsacidam Parthorum obsidem. Sueton. lib. 4. cap. 19. & Dio lib. 59. pag. 653.

Hoc circiter tempore Caius accersitum Mithridatem Iberum in vinculis habuit, & demum in exilium misit, ut testatur Seneca lib. de tranquillitate cap. xr. cui suffragantur. Tacitus Ann. lib. xr. cap. 8. & Dio lib. 60. pag. 670. Parthi Armeniam occupant, Caio non contradicente, ut mox patebit.

Anno Ær. C. 41. V. C. 794. Arsac. 296. *vel* 97. Izates Rex Adiabenes obsides misit ad Claudium Imp. & ad Artabanum Regem Parthorum: posteà à Parthis pulsus, fugit ad Izatem, à quo mox in integrum restituitur, Cinnamo qui Rex electus fuerat in ordinem redacto. Artabanus verò urbem Nisibim dono dat Izati. Joseph. Ant. 20. cap. 2.

Artabanus Rex Parthorum obiit, cui successit filius *Vardanes*

Iste statim bellum aggreditur contra Romanos, invitis subditis, qui ipsum expellentes, fratrem ejus Gotarzem creant Regem. *Joseph. ibid.*

Anno Ær. C. 43. V. C. 796. Arsac 298. *vel* 99. discordant Parthi; nam inter Gotarzis, pleraque sæva, qui fratri suo Artabano (juniori filio senioris Artabani) necem præparaverat, accivere Bardanem (anteà regno pulsum à Gotarze) ille Gotarzem proturbat, præfecturas corripit, solis Seleuciensibus dominationem ejus abnuentibus, in quos ut patris quoque sui (Artabani) defectores ira accensus implicatur obsidione urbis validæ. Interim Gotarzes Daharum & Bactrianorum opibus auctus, bellum renovat, coactusque Bardanes omittere Seleuciam, Bactrianos apud campos castra contulit. Tacit. Ann. l. xi. cap. 8.

Tunc distractis Orientis (Parthorum scilicet) viribus, casus Mithridati datus est *occupandi Armeniam.* Tacit. ibid. Regnum enim istud Parthi tueri non poterant, dum omnia apud ipsos bellis arderent civilibus. Dio lib. 60. pag. 670. Claudius Mithridatem Iberum domum ad recipiendum regnum Armeniæ remisit.

At Parthi Imperatores, cum pugnam pararent, fœdus repente faciunt, potior Bardanes visus retinendo regno; at Gotarzes, ne quid æmulationis existeret, penitùs in Hircaniam abiit, ex Tacito lib. xi. Ann. cap. 9. Deinde Bardani deditur Seleucia septimo post defectionem anno. Tacitus ibid.

Anno Ær. C. 44. V. C. 797. Arsac. 299. *vel* 30.

Exin Bardanes validissimas præfecturas invasit, & recuperasset Armeniam, nî Vibio Marso (hoc anno adhuc) Syriæ Legato bellum minitante cohibitus foret. Tacit. lib. xi. cap. 10.

Anno Ær. C. 45. V. C. 798. Arsac. 300. *vel* 301. Apollonius Tyaneus Babylonius (id est Seleuciam ex Plinio lib. 6. cap. 20.) ingreditur, & accedit ad Regem Bardanem; à recepto regno anno tertio mense secundo, vel postquam ablatum sibi regnum (à Gotarze) receperat. Tunc Medus principatum nuper adeptus eum sine timore, non sinebat degere, reditui, ut suspicor, Gotarzis exulis favens. Philostr. lib. 1. cap. 15. & 19.

Bardanem Ctesiphontem condidisse scribit Amm. Marcel-

linus lib. 23. ſed errat, nec in rebus externis & antiquis fidendum Ammiano.

Anno Ær. C. 46. V. C 799. Arſac. 301. *vel* 2. Gotarzes pœnitentiâ conceſſi regni contrahit copias, & hinc contra (à Vardane) itum ad amnem Eruidam, in cujus tranſitu multum certato pervicit Bardanes, proſperiſque prœliis Medias nationes ſubegit ad flumen Gniden, quod Dahas Arcoſque diſterminat, nec cuiquam Arſacidarum tributa illis degentibus parta. Tacit. ibid. Opinor tunc Mediam Atropatiam fuiſſe à Parthis ſubactam; natu exin Arſacidis Principibus ſemper paruit. Primus Arſacida Rex Mediæ fuit Vonones, poſtea Parthorum Rex, mortuo Gotarze, tunc autem Vononem hoc anno Regem Mediæ à Vardane victore fuiſſe conſtitutum arbitror.

Anno Ær. C. 47. V. C. Arſac. 302. *vel* 3. Bardanes Rex Parthorum ſuperbiens à ſuis occiditur, regnum deinde Gotarzes occupat. Tacit. Ann. lib. 11. cap. 8.

Potitus regiâ per ſævitiam & luxum anno C. 48 (ut colligo) adegit Parthos mittere ad Principem Romanum occultas preces, quibus permulti Meherdatem (filium Vononis) ad patrium vaſtigium orabant. Tacit. Ann. 11. cap. 9.

Anno Ær. C. 49. V. C. 802. Arſac. 304. *vel* 5. Per idem tempus Legati Parthorum ad expetendum Meherdatem miſſi, Senatum ingrediúntur, Claudius Imp C. Caſſio (Longvio) qui Syriæ præerat, deducere juvenem ad ripam Euphratis jubet. Gotarzes verò Mithridatem prœlio victum captumque auribus deciſis vivere jubet. Tacit. Ann. 11. cap. 10 & ſeq.

Anno Ær. C. 50 V. C. 803. Arſac. 305. *vel* 6. Gotarzes morbo obiit; accituſque in regnum eſt Vonones Medis tunc imperans, ex Tacit. ibid. Brevi Vonones iſte, & inglorio imperio perfunctus eſt, reſque Parthorum in Vologeſem filium tranſlatæ.

Anno Ær. C. 51. V. C. 804. Arſac. 306. *vel* 7. Vologeſes fratrem ſuum Pacorum Regem Mediæ creat, Tiridatem verò fratrem minorem Regem Armeniæ. Joſeph. Ant. lib. 20. cap. 2. Vologeſes hunc in regnum deducere tentat, ſed fruſtrà. Tac. Ann. 12. cap. 50. licet turbata tunc eſſet Armenia. Rhadamiſtus enim filius Pharaſmanis Iberi patruum ſuum Mithridatem occiderat, & regnum invadere tentaverat, at fugere cogitur. Tacit. ibid.

Anno Ær. C. 55. V. C. 808. Arſac. 310. *vel* 11. Antiochus Rex Commagenes Romanorum ſocius bellum gerit contra Parthos, teſtis Tacitus lib 13. Parthi Armeniam omittunt, Vologeſes ad pacem inclinat, obſides tradit nobiliſſimos è familia Arſacidarum rebus proſpere geſtis à Ducibus Romanis Corbulone & Vimnidio Quadrato Præſide. Tac lib. 13. Ann. cap. 6. & ſeq. narrat iſta ſub Marcello & Aniola Coſſ. at hæc ad alios Coſſ. pertinere monet Hiſtoricus. cap. 9.

Anno ant. C. 58. V. C. 811. Arſac. 313. *vel* 4. Inter Romanos & Parthos iterum de obtinenda Armenia bellum geritur, Vologeſe Rege Fratri Tiridati favente, Corbulo Parthos pellit, Artaxatam capit, ob hæc ſalutatur Imperator Nero. Tacit. Ann. lib. 13. cap. 34.

Anno Ær. C. 60. V. C. 813. Arſac. 315. *vel* 16. Corbulo Tigranocertam capit, interim Hyrcani cum Parthis diſſident, ſocietatemque Romanorum petunt; at Corbulo Armeniæ reliqua ſubigit, cui Rex imponitur Tigranes, ex Herodiadarum ſanguine ortus. Tacit. lib. 14. cap. 23.

Anno Ær. C. 61. V. C. 814. Arſac. 316. *vel* 17. Tigranes Rex Armeniæ fines Parthorum populatur, Vologeſes bellum cum Romanis & Armenis redintegrat, diadema Armeniæ fratri Tiridati imponit; interim Tigranes urbem principem Artaxatam occupat, quam fruſtrà tentant Parthi. Corbulo auxiliatur Tigrani, mittitque ad Vologeſem qui poſtularent vim Provinciæ illatam, à pace non abhorret Vologeſes, mittit ad Imp. Romanum ſuper petenda Armenia, & firmanda pace. Tacit. Ann. 15.

Anno ant. C. 62. V. C. 815. Arſac. 317. *vel* 18. Cæſennius Pætus Dux tuendæ Armeniæ advenit, Legati Vologeſis revertere irriti; Pætus Armeniam intrat, re male geſtâ cum Parthis ad turpia pacta venit; Pætus exin fugit in Cappadociam, ibidem hibernat, Corbulo aliud interim fœdus cum Vologeſe pangit; at Romæ trophæa de Parthis ſiſtuntur. Tacit. ibid.

Anno ant. C. 63. V. C. Arſac. 318. *vel* 19. Legati Parthorum cum ſuperbis mandatis veniunt ad Neronem, nec dubitatur de bello, cui præficitur Corbulo. Tiridates deinde & Vologeſes pacem poſtulant. Tiridates in caſtra Romana veniens diadema detrahit, ſubjicitque imagini Neronis. Volo-

geſes ad Corbulonem litteras ſcribit, ut Tiridates tantus haberetur inter Romanos, quantùm Conſul.

Anno ant. C. 66. V. C. 819. Arſac. 321. *vel* 22. Tiridates tandem Romam venit, & regnum Armeniæ accepit à Nerone, ut Faſtus narrat. Tacit. Ann. 16. cap. 23. & 24. Vologeſes autem Parthorum Rex, licet ſæpenumero accerſitus venire ad Neronem noluit; ac tandem cùm ei moleſtus eſſet, reſcripſit, Tibi quidem longè facilius eſt tam magnum mare navigare, quàm mihi, &c. At Nero nec in illum trajecit, quamvis ſuccenſeret, in Græciam autem trans mare vectus eſt hoc anno. Dio lib. 63. in Epit.

Anno Ær. C. 69. V. C. 822. Arſac. 324. *vel* 25. miſſi ad Parthum (Vologeſem), Armenumque Tiridatem Legati à Veſpaſiano electo in Oriente Rom. Imperatore, proviſumque ne verſis ad bellum civile (contra Vitellium) legionibus terga nudarentur. Tacit. Hiſt. 2. cap. 82.

Anno 70. V. C. 823. Arſac. 325. *vel* 26. veniunt Alexandriam ad Veſpaſianum Legati Regis Vologeſis quadraginta Parthorum equeſtrium millia offerentes, gratia Vologeſi acta, mandatumque ut Legatos ad Senatum mitteret, & pacem eſſe (inter Romanos mortuo Vitellio) ſciret. Tacit. Hiſt. 4. c. 51. & Sueton. lib. 8. cap. 6. E Regibus Vologeſes promittit 40000. ſagittariorum.

Anno 71. V. C. 824. Arſac. 326. *vel* 27. Parthorum Rex, miſſis ad Senatum Legatis, de inſtauranda ſocietate, magnopere oravit ut memoria Neronis coleretur. Sueton. ſub finem lib. 6.

Anno 73. V. C. 826. Arſac. 328. *vel* 29. Cùm Antiochus Commagenes Rex regno pulſus, uno vinctus (jubente Imp. Veſpaſiano) fuiſſet, filiuſque ejus Epiphanes fugiſſet ad Parthos, ſcribit ad Veſpaſianum Vologeſes litteras Principum Commagenorum gratiâ. Joſeph. de bello. lib. 7. cap. 27.

Anno circiter 75. V. C. 828. Arſ. 330. *vel* 31. Alani aditu ſibi præbito à Rege Hyrcanorum (qui jam à Parthis defecerat) Mediam invadunt per portas ferreas, & diripiunt nullo reſiſtente; Pacorus Rex Mediæ, in difficilia loca refugiens, cæteris quidem bonis ceſſerat: vix autem à Barbaris uxorem & concubinas ſuas captas centum talentis redemit. Joſeph. de bel. lib. 6. Deinde Alani Armeniam vaſtant, Tiridatem Regem

gem acie ſuperant,vixque ex eorum manibus ſubripuit. *Id. ibid.*

Vologeſus Parthorum Rex auxilia adverſus Alanos , Ducemque alterum ex Veſpaſiani liberis depopoſcit ; Domitianus omni ſpe contendit , ut ipſe potiſſimum mitteretur , & quia diſcuſſa res eſt , alios Orientis Reges (Armeniæ putà & Mediæ) ut idem poſtularent donis ac pollicitationibus tentarunt. *Sueton. lib.* 12. *cap.* 2. Alani autem multis regionibus direptis & vaſtatis, in patriam reverſi ſunt.

Quo anno obierit Vologeſus , prorſus incertum de eodem Principe hæc tradit Plinius Coævus lib. 6. cap. 26. Nuper Vologeſus Rex aliud (præter Cteſiphontem) oppidum Vologeſocertam in vicino (Seleuciæ ſcilicet) condidit , nempè ad exhauriendam Seleuciam.

Artabanus Vologeſo ſucceſſit , cujus temporibus , cùm jam falſi Neronis apparuiſſent , ut nos docet Tacitus , tandem anno 88. V. C. 841. Arſac. 343. *vel* 44. Homo Aſianus nomine Terentius Maximus , Neroni & facie & voce ſimilis , nam ad citharam quoque canebat , is comparata in Aſia factione , & ad Euphratem progreſſus manu longe majore facta , denique ad Regem Artabanum confugit , qui Tito (Domitiano potiùs) iratus illum receptum Romam reducere inſtituit. Zonarus Ann. lib 11. cap. 18. Ea quidem ſub Tito refert Annaliſta , qui Romanas res haurit è libris Dionis ; ſed ſi quidem Dio iſta ad Titum retulit , erravit : nam orbis Romanus nullis bellorum terroribus concuſſus eſt ſub Tito , qui cùm deliciæ eſſet generis humani omnibus Regibus amicus fuit & gratus , iſta autem ad Domitianum proculdubio pertinent ; nam ut ait Suetonius , qui hæc tempora attigit (ſub finem lib. 6.) cùm poſt 20. annos à cæde Neronis (id eſt anno V. C. 841.) quo annus vigeſimus à cæde Neronis completus eſt , extitiſſet conditionis incertæ , qui ſe Neronem eſſe ſcutaret, tam favorabile nomen ejus apud Parthos fuit , ut vehementer adjutus & vix redditus ſit. Tacit. vero lib. 1. Hiſt. initio, *mota etiam* prope Parthorum arma falſi nominis ludibrio.

Parthicus tumultus falſi Neronis gratiâ , anno ab obitu Neronis 20. non 10. procul dubio illigandus , nec audiendi qui repugnantibus omnibus Suetonii codicibus , ejuſdem autoris textum emendare , imò corrumpere conantur. Ibid. *Poſt decem*, non *poſt viginti annos* legere auſi , Suetonio vel indice vincun-

tur, etenim ipſe in Domitiano cap. 12. narrant hunc Principem *exhauſtum operum* ac munerum impenſis, ſtipendioque quod adjecerat, tentaſſe ad relevandos caſtrenſes ſumptus militum diminuere, ſed cùm *obnoxium ſe Barbaris* per hoc animadvertiſſet nihil penſi habuiſſe quin prædaretur omnimodo, & inter cæteros *judaicum fiſcum acerbiſſime actum fuiſſe*, quæ ad ultimos Domitiani annos pertinere conſtat. Verùm tunc adoleſcentulus erat tranquillus, ipſomet teſte; quo pacto igitur ante annos decem & amplius vivente Tito jam erat adoleſcens Suetonius, id tamen admittere tenebitur ille qui falſi Neronis tempus ad decimum ab interitu veri Neronis annum revocare tentabit: aſſerit enim tranquillus ſe adoleſcente Parthos falſum Neronem vehementer adjuviſſe, quæ cùm abſurda ſint, explodenda ducimus.

Anno ſaltem Dionyſiano 89. V. C. 842. falſum Neronem turbas in Oriente excitaſſe pro comperto habendum; & quidem imperante Domitiano, non Tito, cujus tempora felicia & tranquilla nullo bellorum & hoſtium metu turbata fuere, Zonaræ quidem ſoli errorem iſtum libenter attribuerent, potiùs quàm Dioni quem jugiter exſcribit; nam corruptum in codicem incidere, aut priſcum autorem minùs recte interpretari facillimè Græculus Scriptor potuit.

Anno Ch. 90. V. C. 843. Arſac. 345. circiter, mortuo Artabano imperium Parthorum capeſſivit Pacorus: hunc non alium eſſe à Pacoro Rege, cujus meminit Joſephus in libris de bello Judaïco, & quem frater Vologeſes I. Mediæ Principem dederat, exiſtimat Jo. Maria Cataneus in notis ad Epiſtolas Plinianas, ſed Regem illum qui Mediam ſui juris fecit, quemadmodum ſuperiùs notavimus anno V. C. 803. Æræ Dionyſianæ 50. adhuc floruiſſe poſt annos 40. aut 50. circa annum V. C. 850. mihi non fit veriſimile. Pacorum qui ultimis Domitiani annis imperitavit Parthis filium fuiſſe, non patruum prædeceſſoris ſui Artabani ſatius eſt opinari.

Pacorus iſte non levem injiciebat Domitiano formidinem, ut colligo ex Epigrammate 32. lib. 9. Martialis. Hic Poëta ſalſe vellicat quemdam famigeratorem Paraſitum celebrem Philomuſum nomine, qui rebus novis enarrandis aut fingendis totus incumbens, cunctis tædium afferebat.

Artibus his semper cœnam Philomuse mereris,
Plurima dum fingis, sed quasi vera refers.
Scis quid in Arſacia Pacorus *deliberet* aula:
Rhenanam *numeras, Sarmaticamque manum*;
Verba Ducis Daci, *Cattis mandata resignis.*
Victricem manum quam venit ante vides.

Eundem Pacorum Regem Parthorum amicum Decebali Dacorum Regis fuiſſe nos docet Plinius junior lib. 1. Ep. 20. & ibi ad Trajanum quem monet quemdam nomine Callimorphum confugiſſe ad Principis ſtatuam, perductumque ad Magiſtratus indicaſſe, ſerviſſe aliquando Laberio Maximo, captumque à Suſago in Mœſia, & à *Decebalo* muneri miſſum *Pacoro Parthiæ Regi, pluribuſque annis* in miniſterio ejus fuiſſe, deinde fugiſſe; ſecum autem attulerat Callimorphus *ille gemmam habentem imagine n Pacori, & quibus inſignibus ornatus fuiſſet, glebulamque ex Parthico metallo.* Quo anno interierit Pacorus, incertum prorſus; ſed cum Decebali amicus fuerit, & poſtea multis annis vixerit, veriſſimile non eſt Regem iſtum è vivis exceſſiſſe ante annum Æræ C. 100. filium reliquit nomine Par Tamaſirim. Choſroes, ſeu Hoſroes, quem Pacori fratrem fuiſſe teſtatur Dio, poſt eundem Pacorum regnavit, eumque Parthi prætulere fratris filio Par-Tamaſiri, cui tamen ut aliquo pacto faceret ſatis, Regem Armeniæ majoris ipſum deſignavit, Exedaremque Romanorum ſocium regno privavit.

Anno Ch. 112. V. C. 865. Abrahami 2128. Arſac. 367. Choſroes Rex Parthorum, ejecto Exedare Rege Armeniæ ſucceſſore Tiridatis, & Arſacida Regem Armeniæ creat fratris Pacori filium Parthaniaſirim inconſulto Imp. Trajano, qui vehementer indignatus bellum contra Parthos gerere decernit. Inde belli Parthici initium ſumendum; iſtud autem Euſebius integrè narrat hoc anno, licet pluribus annis geſtum, eò quòd currente Abrahami anno inchoatum fuerit Parthis Armeniam invadentibus, quæ in Principis Romani clientela erat. Legendus Dio lib. 68. Julianus autem Imperator in Cæſaribus, ſic loquentem introducit Trajanum. *Parthos* autem priuſquam ab his injuriâ affectus eſſem, armis violandos non exiſtimavi, ut verò injuriam intulerunt (cùm nempè Armeniam invadere auſi ſunt (non me ætas ingraveſcens, etiam

tum legibus mihi militiæ vacationem concedentibus ab iis invadendis revocavit. Egreſſus eſt Româ ad bellum Parthicum Trajanus anno Imperii ſui 15. (18. apud Malelam, ſed lege IE, ut jam in Anglia viri docti videre) menſe Hyperberetæo, ſeu Octobri. Ita Malela, qui ſua ex Domnino Chronographo mutuatur, id eſt anno Abrahami ineunte 2129. Arſac. 368.

Anno Ær. Ch. 113. V. C. 866. Arſac. 368. *vel* 69. Trajanus Athenas venit, & non multò poſt Legati Choſrois eodem eum conveniunt, qui pacem petunt munera offerentes; nam quia de profectione Trajani Choſroes acceperat (in remotioribus Orientis partibus) trepidans miſerat oratum ſuppliciter ne bello invaderetur, & Armeniam pro Parthamaſiri Pacori filio petebat. Trajanus non aliud reſpondit, niſi ſe poſtquam in Syriam veniſſet facturum omnia quæ fieri par eſſet. Dio lib. 68. pag. 778. in hac ſententia perſiſtens, Aſiam Ciliciamque cùm finitimis Provinciis peragravit (æſtate & autumno hujuſce anni) ac Seleuciam adpulit Dio, & Domninus apud Malelam; Seleuciam appulit, id eſt ad portum Batyllum, μηνὶ Απριλλέω τῶ καὶ Δεκεμβρίω. Lege Απηλλαίω; menſe Apellæo, ſeu Decembri.

Anno 114. V. C. 867. Arſac. 369. *vel* 70. Trajanus Imperator menſis Audynæi ſive Januarii εβδομη Ημερα, die ſeptimo; E (ſupplendum ιρδομη) feria ſeptima per portam auream ſive Daphneticam veniens Antiochiam Syriæ ingreſſus eſt, coronam capite geſtans ex ramulis oleaginis contextam. Ita Malelas & Dio pag. 779 Antiochiæ cùm eſſet Imperator, Augarus Oſroenus, non ille quidem occurrit, munera tamen & Legatos miſit, Trajanum pariter & Parthos metuens. *Dio ibid.*

Parthamaſiris ceu vi cogente primùm Trajano ſcripſit, tanquam Rex, & quia nihil reſcriptum eſſet, alias litteras miſit, omiſſo nomine regio.

Nihilo Armeniam invadit Trajanus, & eam Provinciam P. Romani facit rejecto Parthamaſiri Hoc narrat Dio apud Xiphilinum, & in fragmentis lib. 68. pag 779. & ſeq. At Anchialum Trajanus Heniochorum, Machelorumque Regem donis mutuis cohoneſtavit. *Dio pag.* 779. Trajanus dictus eſt ſecundò à Senatu *Optimus*. Armeniacus verò ex militibus.

Anno 115. V. C. 868. Arſac. 370. *vel* 71. Trajanus Edeſſam

veniens, & Angaro Regi placatus, ibidem aliquandiù ſubſiſtit. Cùm in Meſopotamiam veniſſet, Regibus Mano, Maniſſaro, & Bebarſapi Adiabenes bellum intulit. Singara capit ope Luſii (Quieti.) *Dio* 781. Trajanus Niſibi Batniſque captis in Meſopotamia Parthicus cognominatus eſt. *Dio ibid.* Deindè Anthiochiam revertitur, ibidem hyemat, & terræ motu ferè opprimitur Dominica die 23. menſis Apellæi ſeu Decembris anno Antiochiæ 164. ex Malela rite emendato.

Anno 116. V. C. 869. *Dio pag.* 785. ineunte vere Trajanus in hoſtilem terram ingreſſus eſt. Romani navigiis Tigrim tranſmeant; Adiabenem & Arbela capiunt, poſt Babylonem uſque veniunt, nullo hoſte repugnante; nam Parthorum vires comminutæ erant bellis civilibus, eratque tunc inter eos ſeditio (inter Choſroem nempè & Partamaſpatem, iſtum enim Regis Armeniæ filium, & Regis Parthorum hoſtem exhibet Joannes Malela in Chronographia, qui licet hiſtoriam iſtam ineptis ac anilibus involvat fabulis, attamen veluſtis libris uſus eſt.) Trajanus mox Cteſiphontem Regiam Parthorum ingreditur, quâ urbe captâ Imperator appellatus eſt, *confirmato Parthici nomine.* Meſſenem Tigridis inſulam prope oſtium fluminis & mare rubrum, ſeu ſinum Perſicum, in qua Athambilus regnabat, nullo labore cepit, atque in iis locis propter vim hyemis & rapidum Tigrim, æſtumque maris, in magnum venit periculum, Characem deindè dictam Spaſini, primi ſcilicet Regis Characenorum, quæ erat in ditione Athanibili, (qui Athambilus ſucceſſor Spaſini erat) de quo Spaſino Lucianus in Macrobiis.

Anno 117. V. C. 870. Arſac. 372. *vel* 73. dum Trajanus navigat versùs Oceanum, omnia quæ ceperat, maximo tumultu defecerunt: quâ defectione cognitâ Luſium & Maximum contra rebelles miſit, Maximus ab iis prælio ſuperatus eſt, ſed Luſius recuperavit Niſibim, Edeſſam expugnavit, diripuit & incendit, Seleucia ab Erucio Clero, & Julio Alexandro Legatis capta & incenſa eſt. Trajanus metuens ne Parthi aliquid molirentur, ipſis Regem dare conſtituit, ut Cteſiphontem venit Parthis Regem Partamaſpatem (Arſacidam, ſed hoſtem Choſrois, deſignat. Indè profectus in Agarenos, eos adoritur infauſto ſucceſſu; indè proficiſcitur, & in morbum cùm incidiſſet, obiit Selminite in Cilicia menſe

Augusto, cui succedit Hadrianus, qui tunc exercitui Syriaco præerat.

Anno Ær. Ch. 118. V. C. 871. Arsac. 373. *vel* 74. Hadrianus Imperator *deficientibus his nationibus quas Trajanus subegerat*; omnia trans Euphratem & *Tigrim reliquit*. Psatamassirim (emenda Partamassapim) quem Trajanus Parthis Regem fecerat, quod eum non magni ponderis apud Parthos videret, *proximis* gentibus Regem dedit. Spart. in vita Hadr. cap. 3. (quibus autem gentibus, disce ex eodem Spartiano cap 4.) Parthos in amicitia semper habuit, quod indè Regem retraxit, quem Trajanus imposuerat, Armeniis Regem habere permisit, cùm sub Trajano Legatum habuissent. Tunc Hadrianus Antiochiæ erat, ut docet nos Spartianus cap. 5. Trajani gloriæ invidens, statim tres provincias reliquit, quas Trajanus addiderat, & de Assyria, Mesopotamia, & Armenia revocavit exercitus, & finem Imperii esse *Euphratem voluit*. Eutropius lib. 8. pag. 114. Parthi Parthamasapæ abnuentes suis motibus Regi parere cœperant, ἐν τῷ σφετέρῳ τρόπῳ ἤρξαντο Βασιλεύε.. (revocato scilicet eorum legitimo Rege Chofroe.) Dio in Epit. sub finem lib. 68. Parthemaspatem verò quem Trajanus Regem, creavit Parthorum fuisse filium Regis Armeniæ legitur apud Malelam Chronogr. exin argumentum Hadriano fuit Armeniæ Exregi Parthorum restituendæ.

Hoc inquam anno 118 (ex lib. 9. Eutropii) Hadrianus statim, ab adepto Imperio, Provincias omnes reliquit, quas Trajanus addiderat, & de Assyria, Mesopotamia & Armenia revocavit exercitus, ac finem Imperii voluit *esse Euphratem*; non modò Assyriam sed Mesopotamiam Parthis restituit, scilicet partem Mesopotamiæ, quam Arsacidæ priùs obtinuerant, cujus primariæ urbes fuere Amida & Nisibis, at ejusdem regionis pars Osrhœne dicta, quam alluit Euphrates, Abgaro Regulo à Trajano sub tributi onere concessa indigenis Principibus suis parere voluit Hadrianus, non Parthis. Istos autem Mesopotamios Syris vicinos anno saltem Imperii sui 15. prorsùs liberos & immunes à tributo esse decrevit, ut infrà demonstrabimus ex nummis.

Anno Ær. C. 130. V. C. 883. Arsac. 385. *vel* 86. Hadrianus Imp. urbes Asiæ usque ad Euphratem lustravit; *tum bellum Parthorum in motu fuit, idque Hadriani colloquio repressum*

eſt. Spart. cap. 12. Quæ tamen manifeſtè tranſpoſita, & loco ſuo vero mota videntur : pertinent verò ad cap. 13. ubi hæc leguntur. Hadrianus à *Cappadocibus* ſervitia caſtris profutura Toparchas & Reges ad amicitiam invitavit ; invitato etiam Coſdroe, ſeu Hoſroe Rege Parthorum, remiſſaque illi filia quam ceperat Trajanus, ac promiſſa ſella quæ itidem capta fuerat, cùmque ad eum quidem Reges veniſſent, ita cum his egit, *ut eos pœniteret*, qui venire noluerunt causâ ſpeciatim *Pharaſmanis*, qui ejus invitationem ſuperbè *neglexerit*. Coſdroes ex illis non fuit, qui causâ Pharaſmanis ad Hadrianum venire noluerunt nam Iberi ſemper fuere, aut plerumque Parthorum hoſtes præcipuè tempore Pharaſmanis, ut mox videbimus. Coſdroes idcircò ad Hadrianum venit, & *colloquio Hadriani bellum* quod tantum in motu erat, repreſſum, ut legitur cap. 12. ejuſdem Spartiani : Hadrianus tamen ſellam regiam non remiſit, nec promiſſis ſtetit, eò quòd, ut opinor, non multò poſtquam ex Aſia egreſſus eſt Imperator, Coſdroes obierit

Anno. 133. Arſac. 289. hoc etiam anno, Juliano labente, Hadrianus cùm ex Orientalibus Provinciis recederet, & Italiam repetere cogitaret, ne quid pacem cum Parthis & finitimis Barbaris initam turbare poſſet, & ut finis Imperii, certuſque terminus Euphrates eſſet, Meſopotamios liberos à tributo pronuntiavit quod Trajanus impoſuerat, Spart. cap. 4. Meſopotamios, inquam non Parthis ſed Regulis & Phylarcis ſubditos Reſainam oppidum non ignobile Oſrhoenes prorsùs liberum eſſe Imperator iſte voluit, & exindè epocham ſuam inſtituerunt & numerarunt Reſainenſes, uti demonſtrant hi nummi ſub Decio Imp. cuſi cum hac epigraphe in antica parte ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΜΕC. ΚΥ ΤΡΑ. ΔΕΚΙΟC. CCB. in poſtica CΕΠ. ΡΗCΑΙΝΗCΙΩΝ. ΗΙΡ. Septimiorum Reſainenſium 118 velut in alio nummo CΕΠ. ΚΟΛ. ΡΗCΑΙΝΗCΙΩΝ. L. ΗΥΡ. Septimiæ Coloniæ Reſainenſium anno 118. Cujus epochæ initium ex vera Imp. Decii Chronologia ad annum Æræ Ch. 132 *vel* 133. proculdubio revocanda. Tunc igitur Hadrianus Meſopotamios, & eorum regulos Oſrhoenenſes ſcilicet ab omni tributorum onere exemit. Reſaina, quæ hodiè priſco retento nomine *Raſain* dicitur, olim à Theodoſio Magno reſtituta & aucta, Theodoſiopolis appellata fuit, ut

docet nos Joan. Malela parte 2. Chronici pag. 40. Ἐποίησε δὲ ὁ αὐτὸς Θεοδόσιος, καὶ τὴν Ρεγομένην πρώην κώμην ερφαειναν, (lege ερσαειναὶ) πόλιν ἥτις μετεκλήθη Θεοδοσιούπολις λαβοῦσα ἔκτοτε ἡ αὐτὴ κώμη καὶ δίκαιον πόλεος ἕως τῆς νῦν ἐπὶ της υπατείας Μηροβαύδου καὶ Σατουρνίνου. Fecit etiam ipſe Theodoſius oppidum quod priùs Raſacina dicebatur, civitatem. quæ nomine mutato dicta eſt Theodoſiopolis, accipiens exindè hoc oppidum jus civitatis uſque nunc, & quidem ſub Conſulatu Merobaudis & Saturnini (anno 383.) Raſaina quæ & Theodoſiopolis ſita ſuit ad Aboram ſive Chaboram fluvium in Oſrohoene, teſtibus Stephano Geographo, & Procopio lib. 2. de Edit. Juſtiniani. Attamen Hadrianus Raſaniam liberam omninò eſſe voluit ne Regibus ſubditam: idque ex eo colligo, quod, ut docent nos nummi, Sept. Severus Coloniam Romanorum iſtud oppidum fecit, erat igitur tunc liberum oppidum iſtud; at regnum Oſrohoenes in provinciam primùm redactum fuit à Caracalla Sept. Severi filio, ut nos docet Dio.

Anno circiter 134. V. C. 887. Arſac. 389. *vel* 90. ſuccedit Vologeſes II. patri Choſrhoi.

An. 135. V. C. 888. Arſac. 390. *vel* 91 confecto Judaico bello (à Ducibus Hadriani,) aliud Alanorum, qui Meſſagetæ ſunt, motum eſt à Pharaſmane; iſtud vero Mediam Armeniamque vehementer afflixit, Cappadociamque attigit. Poſt, Alanis (non Albanis, ut imperitè ſubſtituit Leunclavius) partim muneribus à Vologeſo perſuaſis partim metu Flavii Arrhiani Præſidis Cappadociæ adductis, conquieverunt. Dio lib. 69. pag. 794.

Anno 136. V. C. 889 Arſac. 391. *vel* 92. Vologæſus Rex Parthorum Legatos miſit ad Hadrianum, ut Pharaſmanem accuſarent: hos in Senatum introduxit Imperator. Dio ibid. Re infectâ redierunt Parthi; nam Hadrianus Pharaſmani Ibero cum uxore Romam profecto, imperium auxit, & in Capitolio ſacrificare permiſit.

Anno Æræ Ch. 138. V. C. 8,1. Arſac. 393. *vel* 94. obiit Imperator Hadrianus, cui ſucceſſit Antoninus Pius.

Anno 139. V. C 892. Arſac. 394. *vel* 95. moritur Rex Armeniæ Partamaſapes Arſacida, relicto filio nomine Achœmenide Jamblychus in Dramatico apud Photium Bibl. cod. 94, Vologæſus jam Armeniæ inhiabat, at Imperator Antoninus Parthorum Regem ab Armeniorum expugnatione ſolis litteris

ris *repulit.* Capitol. in Dii vita cap. 9. Hoc autem anno ab Antonino Pio, cùm esset TRIB. POT. COS. II. REX ARMENIS DATUS S. C. ut testantur nummi ejus antiqui. Sellam regiam Parthorum Regi repetenti, quam Trajanus ceperat (nec Hadrianus reddiderat) pernegavit, ut testatur Capitolinus in vita Ant. Pii. Quandiù vixit ille, tranquillâ pace Oriens quievit.

Anno 161. V. C 914. Arsac. 416. *vel* 17. mortuo Antonino Pio, ei succeduntadoptivi filii M. Aurelius & L. Venis mense Martio; quod cùm audiisset Vologæsus, statim Armeniam invasit. Demortuo autem Achæmenide Arsacida filio Parthamasapis, regnum Armeniæ devenit ad Sohænum filium Achæmenidis *ex patribus Regibus ortum.* Qui regno deturbatus à Vologæse Romam fugit, ubi simul creatus est Senator & Consul (suffectus scilicet) Jamblychus in Drammatico apud Photium. *Vologæses prior* bellum Romanis intulit, totum exercitum Severiano commissum ad Elegiam oppidum Armeniæ undique conclusum, unà cum ipsis ducibus sagittarum ictibus confecit. Dio lib. 71 pag. 802. B.

Dux Parthorum præcipuus *erat Hosroes quem Græci Oxyroen nominabant*, ita Callymorphus Scriptor sub M. Aurelio apud Lucianum de modo conscribendæ historiæ pag. 356. *Præterea*, inquit, Lucianus ibid. pag. 357. Hic (Callymorphus) *de morte Severiani scripsit*, quod cæteri quidem omnes decepti & falsi sint, qui putarunt ipsum gladio interfectum fuisse, *quando inedia & cibi abstinentia inerit*: sic verò cùm nugatorem refellit Lucianus, nescit quod totum illud quod ille (Severianus) passus est trium duntaxat dierum fuisse; qui autem inediâ moriuntur, etiam in septimum usque diem plerique sufficiunt: nisi quis hoc credere volet quod Chosroes adstiterit, expectans donec Severianus fame interiret, & ob id ante septimum diem in aciem non eduxerit.

Porrò idem Lucianus in vita Alexandri Pseudomantis pag. 486. & 487. Ducem Parthorum Osroem, appellat Othryadem, narratque Severiano redditum fuisse super expeditione in Armeniam suscipienda oraculum ex autophonis, id est, voce ipsius Dei Elyconis, cujus Sacerdos & Propheta erat Alexander, adhortans enim illum ad incursum regionis, sic ait.

Parthis Armeniisque citato Marte subactis,
Romam Urbem repetes, & claras Thybridis undas,
Vertice serta gerens radiis distincta serenis.

Deinde vecors ille Gallus persuasus incursionem fecisset, cæderetur ab Othryade hoc oraculum à Commentariis sustulit, atque aliud in ejus locum substituit (Alexander) hujusmodi.

Agmen in Armenios ne duc: neque enim expedit istuc.
Ne tibi fœmineis vir amictus vestibus, arcu
Exitium immittat, vitaque ac lumine privet.

Siquidem hoc interim callidissime fuerat commentus, ut posterioribus substitutiisque responsis ea quæ perperam, maleque evenissent, sarciret ac mederetur. De eadem clade à Romanis perpessa scribit Capitolinus in M. Aurelio cap. 8. Fuit eo tempore (sub initio fratrum M. & Lucii etiam Parthicum bellum, quod Vologæsus paratum sub Pio, Marci & Veri tempore indixit fugato Attilio Corneliano, qui Syriam tunc administrabat. Idem in Vero cap 6. interfecto Legato Severiano, *cæsis legionibus* (in Armenia) *Syri defectionem cogitant, Oriens vastatur.*

Primò in Armenia Romanos cladem passos, deindè verò victorias continuas ab ipsis reportatas fuisse scribit Lucianus, pag. 347. initio libri, *quomodo historia scribenda sit.* Hoc anno Imp. Verus in Orientem profectus est belli Parthici causâ, & hyemavit Laodiceæ. Capit. in Vero cap. 7.

Anno 162. V. C. 915. Arsac. 417. *vel* 18. bellum inchoatum à Romanis, duce Statio *Prisco*, per quem gestæ sunt res in Armenia prosperè, Artaxatis captis (Capitol. in Marco) scilicet anno sequenti 163. Nummus probat TRIB. POT. III. IMP. II. Cos in Armenia cum captivo ad trophæum sub finem hujusce anni 163. V. C. 916. Arsac. 418.

Anno 164. V C. 917. Arsac. 419. *vel* 20. Cum Verus jam suscepisset Tribun. potest. III. dictus est ab exercitu *Armeniacus*, & ab eo REX ARMENIS DATUS, ut ex altero nummo patet. Rex iste Sohæmus fuit, antequam à Parthis expelleretur geminus regni Armeniæ hæres, *& Rex iterum creatur Armeniæ majoris*, ut scribit Jamblycus.

Vologæſes victus ultra Euphratem *flumen fugit.* Jamblycus ibid. Dio Ep. lib. 71. pag. 802. Caſſius adorientem ſe Vologæſem ſubtinuit circa Euphratem.

Anno 165. ineunte vere, *Vologæſes victus ultrà Tigrim fugatus eſt*, & Parthorum regio à Romanis ſubacta fuit, ut narrat Jamblycus Babylonius ocularis teſtis ad Photium in Bibl. Callymorphus coævus etiam apud Lucian. quomodo conſc. hiſt. pag. 356. multis verbis deſcribebat, qualis fuerit coma Hoſrois (ducis Parthorum) natantis per Tigrim (poſt cladem acceptam) & in quale anthyum effugerit. Duces Romani confecerunt Parthicum bellum Statius Priſcus, Avidius Caſſius, & Martius Verus, (qui poſtea Cappadociæ præfuit, teſte Dione lib. 71. pag. 811. A.) per quadriennium; ita ut Babyloniam Provinciam, & Mediam pervenirent; partimque (Vero) qui Antiochiæ morabatur, nomen Armenici, Parthici, Medici, quod etiam Marco Romæ agenti delatum eſt. Egit autem *per quadriennium.* Verus hyemem Laodiceæ, æſtatem apud Daphnem, reliquam partem Antiochiæ. Ita Capit. in Vero cap. 7. Dio lib. 71. in Epit. pag. 802.

C. Caſſius deſertum tandem Vologæſem à ſociis terga vertentem inſequutus, Seleuciam & Creſiphontem venit, deindè vaſtata atque incenſa regia Vologeſi, quæ in urbe Cteſiphonte erat, ſolo adæquavit. Capit. in Vero cap. 8. Vitio Caſſii contra fidem Seleucia, quæ ut amicos milites noſtros receperat, *eſt expugnata* (id eſt vaſtata,) quod quidem etiam inter cæteros Quadratus Parthici belli Scriptor, incuſatis Seleucenſibus, qui fidem primò *ruperant, purgat*, apud Capit. in Vero cap. 8. Dio ibid. ut ſup. Cùm autem Caſſius reverteretur magnum numerum militum amiſit qui partim fame enecti, partim extincti, rediit ægrè in Syriam cum reliquis militibus. Exin tamen Meſopotamia Rom. Imperio addita fuit, quam Parthi nunquam receperunt, licet eandem Provinciam aliquoties infeſtarint incurſionibus.

Vologeſes rebus infeliciter geſtis, deindè uſque ad obitum quievit. Sohæmo autem Armeniæ Rege mortuo, ſucceſſit (filius, ut colligo,) Sanatrucus nomine, de quo hæc ſcribit Suidas. *Corpus quidem* habebat mediocre, ſed animo erat ad omnia magno, præcipuè verò ad res bellicas: juſtitiæ cuſtos fuit & frugalis, ſicut præſtantiſſimi Romanorum & Græcorum

D ij

Quo anno obierit Vologeſes, incertum eſt: hic Vologeſes II. ſucceſſorem habuit filium Vologeſem III. qui Commodo imperante jam regnabat, Peſcennii Nigri amicus Præſidis Syriæ, qui in Provincia, interfecto Pertinace, purpuram ſumpſit. Nigro enim Peſcennio Parthos faviſſe ſcribit Spartianus cap 9. adde Herodianum lib. 3. cap. 65. Regnabat itaque Vologeſus III. ante annum Chr. 193. V. C. 946. Arſac. 448. Hâc Epochâ & notâ Chronologicâ ΥΜΗ. 448. nummum ejuſdem Vologeſi ... ΟΛΟΓΑΣ. conſignatum vidi.

Anno 195. V. C. 947 Arſac. 450. *vel* 51. Dum muri Byzantiorum obſidentur, Severus exercitum contra Oſroënos, Adiabenos & Arabas duxit, quos vincit Severus. Dio lib. 76. pag. 848. Spart. cap. 9. vitæ Severi. Arabas autem & Parthos oderat Severus, quia æmuli ſocii ſui Nigri fuerant. Herod. lib. 3. cap. 65. & Spart. cap. 9. vitæ Severi.

Anno 196. V. C. 949. Arſac. 451. *vel* 52. Severus bellum inferre tentat Parthis & Adiabenis, Parthicum tamen in aliud tempus rejecit. Herodian. lib. 3. cap. 65. Severus porro dictus eſt Arabicus, Adiabenicus, Parthicus; at recuſavit Parthicum nomen, ne Parthos laceſſeret. Spart. ſub finem cap. 9. vitæ Severi: timebat enim Severus Cl. Albinum Cæſarem, qui mox rebellavit, ſeque Auguſtum dixit, nequaquam aſſentiente Severo.

Anno 198. V. C. 951. Arſac. 453. *vel* 54. Parthi, occupato Severo bellis civilibus, *arreptâ licentiâ*, Meſopotamiam invadunt, magnis copiis conductis Niſibin obſident; ſed ea à Læto duce Romano conſervatur. Dio lib. 75 pag. 833.

Anno 199. V. C 952. Arſac. 454. *vel* 55. Severus Româ proficiſcitur ad bellum Parthicum .. trajecto exercitu à Brunduſio continuato itinere venit in Syriam, Parthoſque ſubmovit (à finibus Romanorum) Spart. cap. 14. & 15. vitæ Severi, Niſibin venit (ſub finem hujuſce anni,) Parthi adventu Severi minime expectato, domum ſunt reverſi; frater verò Regis Vologeſi cum Severo erat. Dio pag. 854.

Anno 200. V. C. 953. Arſac. 455. *vel* 456. jam Severus in Armeniam facturus impetum, præventus eſt à Rege Armeniorum mittente obſides; poſtea in Syriam, ut ſe pararet ad bellum Parthis inferendum, revertitur. Herodian. lib. 3. Dio verò in Fragm. lib. 75. pag. 854. *Cum Vologæſus* (*Rex Ar-*

meniæ) *Sanſtruci* (Regis Armeniæ itidem ex Suida) *filius*, aciem oppoſuiſſet Severianis, & priuſquam cum eis confligeret, inducias poſtulaſſet, Legatos Severus ad eum miſit, eique partem *Armeniæ pacis causa donavit*; partem itaque abſtulit, Sophenem nempè, quæ exinde paruit Satrapis ndigenis Rom. vectigalibus uſque ad Juſtinianum Imperatorem.

Anno Chr. 201. V. C. 954. Arſac. 456. *vel* 57. Severus inopinato Parthos aggreditur, Regiam Cteſiphontem trajecto Tigri capit, & militibus diripiendam concedit: illinc fugat magnum Regem Vologeſem (quem perperam Artabanum vocat Herodianus lib. 3 cap. 74. Dioni enim Severi Comiti & familiari omnino fidendum, non Herodiano, cujus aſſerta ex ſcriptis Dionis invicte repelluntur, in multis enim peccat Herodianus, cùm bellum iſtud Parthicum narrat.

Anno 214. V. C. 964. Arſac. 469. *vel* 70. mortuo Vologeſo III. dum Antoninus Caracalla in Aſiam venit, ſuccedit filius major natus Artabanus, fratribus ejus repugnantibus, qui de regno inter ſe certant, eoque ſe multum *jactat Antoninus*. Dio Fragm. lib. 77. Excerpt. Valeſ pag. 746. & apud Xiphil. eodem lib. 77 pag. 876. Antoninus ſcripſit ad Senatum de Regibus Parthorum, quod cùm fratres eſſent, & diſſiderent inter ſe, Reſpublica Parthorum ex eorum diſſentione magnum derrimentum caperet

Cùm ad Antoninum, tanquam ad amicum fraude pellectus veniſſet Angarus Rex Oſroenorum, comprehenſum conjecit in vincula, & Oſroenam Rege deſtitutam cepit, & in Provinciam redegit: verum Oſroenem Abgaro illius gentilitio Principi reſtitutam fuiſſe à Gordiano Pio patet ex nummis apud Triſtanum tom. 3. præſertim ex illo numiſmate, cujus poſtica deſcribitur pag. 519. ibi uterque Princeps exhibetur; Imperator capite radiato dextrâ globum terræ tenet, Abgarus Gordianum reſpiciens, dextrâ diadema tangit, lævâ ſceptrum demittens ſe à Principe Romano Regiam poteſtatem recepiſſe fatetur.

Anno 215. V. C. 968. Arſac. 470 *vel* 71. Artabanus ſolus regnat, ſed ei bellum intulit Caracalla, eo quod Tiridatem & Antiochum quemdam quos poſcebat, non dederat. . . . . Poſtquam autem à Partho *metu perterrito*, utrumque recepit, à bello deſtitit Parthico.

Anno 226. V. C. 969. Arſac. 471. *vel* 72. Regem Armeniorum (Vologeſem) qui cum filiis diſſentiebat, velut inter eos pacem facturus per litteras vocàvit, ac deinde illos non aliter quàm Angarum tractavit (eos, inquam, in vincula conjecit. Epit. Dion. lib. 77. pag. 875. E. & ex eodem Dione.

Porro Theocritum miſit cum exercitu in Armenos, à quibus victus, magnam cladem accepit lib. 77. pag. 878. & 879. Dion. videndus & Spart. cap. 6. in vita Caracallæ. Armeni paulò poſt Tiridarem Regem eligunt.

Antoninus Caracallus fraudulentam expeditionem in Artabanum ſuſcipit, Parthorum agros & urbes crudeliſſimè diripit ex Dione lib. 79. Herodian. lib. 4. cap. 101. & 102. At ubique fere hic ceſpitat teſtimoniiſque Dionis falſi arguitur.

Anno 217. V. C. 970. Arſac. 472. *vel* 73. Cùm Caracalla iterum vellet Parthis bellum inferre, hybernat Edeſſæ, unde diſcedens occiditur dolo Macrini 8. Idus Aprilis (Spartian cap. 6. & 7.) *Macrinus* imperium adeptus, confligit dubio eventu cum Artabano Rege, qui advenerat tunc cum ingenti exercitu, à quo Romani propudioſam pacem ægrè obtinent. Dio lib. 78. pag. 888. & 889. Quo cum conferendi Herodianus lib. 4. cap. 108. & 109. & Capitol in vita Macrini. Pergit Dio lib. 78. pag. 887. *Fuit hoc quoque bellum* compoſitum, quod in Armenia geſtum erat, cùm Tiridates diadema ſibi à Macrino miſſum accepiſſet, ac matrem quam Caracallus *undecim menſibus* in carcere detinuerat, (à menſe Junio ſcilicet anni ſuperioris 216. una cum præda quæ capta fuerat ex Armeniis, & iis cum agris quos pater ejus in Cappadocia poſſederat, impetraſſet: pater itaque Tiridatis, & ejuſdem fratres in carcere perierant.

Anno 222. V. C. 975. Arſac. 477. *vel* 78. Tiridate mortuo, cùm Alexander Mamææ filius Romæ creatus fuit Imperator, tum Rex Parthorum *Arſacem* fratrem ſuum Regem Armeniæ conſtituit, ut refert Armeniorum hiſtoria apud Procopium lib. 3. de Ædificiis Juſtiniani; addit Procopius, *neque enim* ex Armeniis oriundos quis exiſtimet Arſacidas. In Armenia majori ſedem habebat Armeniorum Rex jam inde antiquitus ſubditus Romano Imperatori.

Anno 226. V. C. 979. Seleuc. 537. *vel* 38. Arſac. 481. *vel* 82. Delétis Parthis Artaxerxes ſceleratus & injuſtiſſimus Per-

ſicum regnum obtinuit, interfecto Domino ſuo (Artabano) anno nempe 538. *Alexandri Magni* (id eſt Epochæ Seleucidarum,& anno ineunte: cœpit enim annus Seleuc. 538. autumno hujuſce anni 226. Agathias lib. 4. pag. 134. Dio Epit. lib. 80. pag. 918. Artaxerces Perſa cùm tribus præliis Parthos ſuperaſſet, & Artabanum Regem eorum *interficit.* Herodian. lib. 6. cap. 129. Artaxerces Perſarum Rex Parthos devicit, atque Artabanum qui priùs Rex Regum appellabatur, & duplici utebatur diademate.

ARSACES I.

ARSACES I.

ARSACES
PARTHORVM. REX. I.

In museo D. Vaillant D. M.
ex num. arg. tetradr.

ARTHI ex Seleucidarum Imperii diſtractione ampliorem ſuæ dictionis partem virtute & armis ſibi vindicârunt: gens quidem ſub Medis & Perſis; imò ſub Macedonibus obſcura. Seleucus Nicator ex innumeris iſtis Regionibus ab Alexandro magno, Da-

rio devicto, comparatis, imperium ab Hellesponto ad Indum usque fluvium sibi constituerat: quod Antiochus Soter, hujus filius, integrum servavit. Ipso autem mortuo, Antiochus ejus filius, qui vocabatur ὁ θεὸς, id est, Deus, patri in imperium successit; sed adversus Ptolemæum Philadelphum, qui secundus imperabat Ægyptiis, gessit bella quàmplurima, & totis Babylonis, atque Orientis viribus dimicavit. *Hieron. imp.* XI. *Danielis ex Chron. Porphyrii*, qui sua à Sutorii Callinici Chronicis excerpsit.

Dum autem Antiochus II. contra Ægyptios bellum redintegrat, & diù illo detinetur; exercitibus & præsidiis vacuæ inermesque Orientis Satrapiæ remanent. Quâ re conspectâ, Græci Bactrianam Regionem incolentes, Macedonum odio, rebellant. Primus horum Græculus quidam, nomine *Euthydemus*, Bactrianam, vicinasque regiones fidei suæ commissas, ad defectionem pertraxit. *Strabo lib. xi. pag.* 515. Sed aliquantò post obiit, quum diadema sumere non fuisset ausus. Ejus verò successor Theodotus, seu Diodotus, primus se Regem appellari jussit: ut in *Epit. Trog. lib.* 41. atque in prologo ejusdem libri legitur: In Bactrianis regnum à Diodoto constitutum est.

Arsaces & Tiridates fratres, Satraparum munere fungebantur apud Bactros; id est, partem Bactrorum regebant; Agathocle Macedone Præfecturam administrante Persicæ Provinciæ (latè sumptæ pro omnibus superioribus Satrapiis, seu regionibus Transtigritanis.) Arrianus testis in Parthicis apud Syncellum. *Chron. pag.* 284.

Bactrianum fuisse Arsacem tradunt, & incrementa

Diodoti præsensisse; ideóque ad Agathoclem confugisse; cùm sibi ad resistendum Diodoto non satis virium foret. *Strab. lib. xi. pag. 515.* Arsaces & Tiridates generis originem ad Artaxercem, Persarum quondam Principem, referebant; Artaxerxem, inquam, qui primùm Arsaces appellabatur. *Ctesias in fragm. Pers. pag. 652.* Quid quod avus Darii Histaspidis, *Arsaa* vocabatur apud Herodotum, *lib.* I. *cap.* 205. *& lib.* viii. *cap.* 2. Undè originem suam deducere ex priscis Persarum regibus, non leve ac futile autumabant Arsacidæ, licet incertæ originis dicatur Arsaces, *ex Epitome Trogi lib.* 41. Erant duo fratres, Ἀρσακίδαι τῶ υἱω Ἀρσάκου τοῦ Φραπάτου ἀποιὼ, teste Arriano *in Parth. apud Phot. Biblioth. cod.* 581. (Sic enim locum corruptum emendandum non dubito :) id est, Arsacidæ filii duo Arsacis, Phriapatii nepotes. *Phriapates*, seu & *Phrapates*, idem ac *Aphra* Pater, sive & *Papatius* : nam apud Persas, idem *Aphra* est, ac *Pa* apud Turcas Scythasque; scilicet sublimis, supremus, maximus : quæ nominibus propriis, ut & *Art*, præponuntur.

Hi Phereclem, qui Agathocles nominatur apud Syncellum, quòd alteri fratrum vim inferre conatus esset, (sed frustrà διαμάρτησας apud Syncellum) contumeliam non ferentes, enecarunt; consciis etiam aliis quinque. *Arrianus in Parth. apud Photium.* Ita verò habetur apud Zozimum. *Hist. lib.* I. *in Gordiano.* Nam post Alexandrum Philippi filium, & hujus successores Macedonum Reges, Antiocho superioribus illis Satrapiis imperante, Arsaces Parthus, propter illatam fratri Tiridati contumeliam, bello adversus Antiochi Satrapiam suscepto, Parthis auctor fuit, ut, ejectis Macedoni-

bus, ſibi Regem aſſumerent.

'ARSAC. I. Quum apertè rebellaſſet Arſaces, regionem pauperrimam Parthiam, quam parvi fecerant Perſæ & Macedones, occupat autumno anni ante Chriſtum 236. ineunte Seleucidarum 57. Urbis Romæ 498. ſcilicet, Conſulibus L. Manlio Vulſone & M. Attilio Regulo, qui ſuffectus eſt Cæciditio in Magiſtratu defuncto; teſte Trogo Pompeio *apud Juſtinum lib.* 41. cui optimè cum Arriano convenit: his enim Coſſ. regnabat Anthiocus Deus. Initium Arſacidarum non rectè diſtulit Uſſerius ad annum Periodi Jul. 4464. & V. C. 504. quo Conſul Romæ C. Attilius erat cum L. Vulſone iterùm: cùm illud debuerit ad annum revocare, quo M. Attilius Regulus, ejus frater, & L. Manlius Vulſo erant Conſules: quo ſcilicet anno Parthi à Syromacedonibus defecêre. Indè enim exordium ſumit Arſacidarum imperium: indè poſteriores Parthorum Reges annos computare cœperunt.

Arſaces, Regis nomine aſſumpto, ab initio quidem paucarum virium fuit; nam Parthia non admodùm erat ampla, ut quæ à Perſis, atque etiam Macedonibus cum Hyrcania fuerit cenſita: teſte *Strabone lib. xi. pag.* 514. Sed hic autor Arſacem primum ab ejuſdem fratre, qui ei ſucceſſit, non diſtinguit; ut & Epitomator Juſtinus, qui multa in Parthica Hiſtoria confundit, vel omittit contra mentem Trogi; ut infrà demonſtrabimus.

'ARSAC. 2. Rex verò toto tempore, quo regio nomine uſus eſt, bellum indeſinenter ſuſtinuit adverſus illos, quibus Parthiam Provinciam ademerat; & regiam conſtituit Hecatompylon à Macedonibus conſtructam. Hæc vetus regia Parthorum fuit, de qua inquit Q. Curtius *lib. 6. cap.* 2. Urbs erat eâ tempeſtate clara Hecatom-

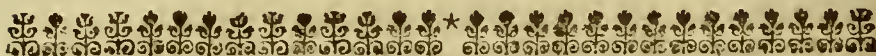
pylos, condita à Græcis; ibi ſtatum Rex habuit, commeatibus undique advectis: quod confirmat Strabo *lib. xi.* his verbis, ad Hecatompylon autem Parthorum regiam, ſtadia CIↃ. CCLX. Unde Arſaces ut Macedonum amicitiam ſibi conciliaret, ſe in nummis ſuis ΦΙΛΕΛΛΗΝΑ, id eſt Græcorum amicum, vocitavit. ARSAC. 3.

Arſaces, bello continuo propter defectionem diſturbatus, tandem inter certandum, latere haſtâ transfoſſo, interiit: ex Suida: cùm duos annos & aliquot menſes potitus regno fuiſſet, ut videre eſt apud Syncellum *Chron. pag.* 284. Cæterùm, propter quæſitum conſtitutumque ab illo regnum, licet breve fuerit; Parthi hunc honorem ejus memoriæ tribuêrunt, ut omnes ab eo deinde Reges ſuos ARSACES appellarent. Quin & Parthi ipſi ab eo *Arſacidæ* aliquoties dicti ſunt, ut videtur apud Lucanum *lib.* 1.

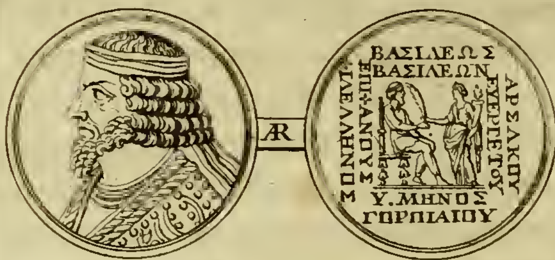
Plus illa vobis acie, quam creditis, actum eſt.
Arſacidæ......

Apud Tacitum Hiſtor. lib. 1. *Arſacidarum ſolium*, pro regno Parthorum habetur. Servius ad Æneïd. VI. verſ. 760. inquit: Albani omnes Reges dicti ſunt SYLVII, ab hujus nomine: ſicut hodieque Romani Imperatores, AUGUSTI vocantur: Ægyptii, PTOLEMÆI: Perſæ, ARSACIDÆ. Notandum Servium *Perſas* pro *Parthis* dixiſſe, quia retinuit apud quoſdam auctores Imperii nomen, quod invaſerant Parthi, ante quos Perſæ regnaverant, vel quòd ipſe Arſaces à Perſis oriundus eſſet: quemadmodum poſt Artabanum regno & vitâ ſpoliatum, Artaxerxes Perſa, ſe ipſo Arſacidam nominavit: & Perſarum imperii appellatio rediit, quæ

modó fuerat Parthorum. Undè non mirum eſt, ſi Scriptores aliquot Parthos appellent Perſas. Horatius *lib.* 3. *Od.* 5. Auguſtum graves Perſas adjeciſſe imperio ſcribit. Aur. Victor de eodem Auguſto ait: Huic Perſæ obſides obtulerunt.

NUMMUS ARSACIS I.

Ex Museo nostro.

Caput Regis ſine epigraphe, barbâ prolixâ & capillis criſpis, cum diademate & veſte regiâ: ex aversâ parte ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ, id eſt, Regis Regum Arsacis benefici illustris Philellenis. In imo, A. ΜΗΝΟΣ ΓΟΡΠΙΑΟΥ. a mense Gorpiæo. Arſaces ipſe ſedet, palmæ ramum accipiens à muliere ſtolata ſtante, capite turrito, lævaque cornu copiæ gerente.

ARsacis Parthorum imperii conditoris effigies haud dubiè in hoc nummo exhibetur. Illius materia cum argento mixta, Regem non multum ab initio divitem oſtentat; ſed

Gorpiæus menfis, quo regnum aufpicatus eft, in eo infcriptus, id planè evincit. In illa jam fententia fuit Triftanus *lib.* 2 *pag.* 83. cui non affentiri videtur Card. Norifius in Epoch. Syromac. *fol.* 8. arbitratus quempiam potiùs hujus Arfacis fucceflorem indicari, altero titulo ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ, AMICI GRÆCORUM.

A. ΜΗΝΟΣ ΓΟΡΠΙΑΙΟΥ, id eft, A MENSE GORPIÆO; verba illa menfem Gorpiæum, quo Arfaces regnum fufcepit, haud dubiè indicant: quæ Rex in nummis fuis confignari ad æternam rei memoriam voluit. Ipfe enim à Parthis ob virtutem Rex falutatus eft, ut fcribit Arrianus in Parth. & Gorpiæus menfis prima fuit imperii Parthici Epocha, ab Arfacis fub Antiocho Deo defectione.

Arfaces non modo linguâ Græcâ in nummis, ut Græcorum amicitiam fibi conciliaret, ufus eft; uti & fucceffores ejus fecêre: verùm etiam recepta jam menfium Macedonum nomina retinuit; quod nos edocent eorum monetæ. Menfis autem Gorpiæus in Arfacis primi nummis exaratus, Regem hunc ab eo menfe annum inchoare voluiffe indicat, quòd regnum effet hoc ipfo menfe aufpicatus. *Scaliger de emend. temp. pag.* 333. ultimum effe anni Macedonici exiftimat; cui fuffragatur petitus in Eclogis Chronol. *lib* 4. *cap.* 14. Card. Norifius contendit contrà ex Zenobio & Suida Hyperberetæum fuiffe; & annum inchoati à menfe Dio.

Rex capillis crifpatis, & barbâ fimiliter adornata exhibetur, Perfarum more; ut annotat Suidas in Leonato Duce Macedone, his verbis, SE REGIO CULTU ORNANS, ET REGIAM MAJESTATEM REFERENS, FLUENTE, PROMISSA DEMISSAVE COMA, ET RELIÆVO APPARATU, QUEM A PERSICO MORE NON MULTA ABHORRENTEM EXCOLUERAT.

Titulos ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, quibus Perfæ Principes olim utebantur, hîc etiam ufurpat Arfaces, ut fe originem ab Artaxerxe Mnemone Perfarum Rege, ex quo fe jactabat oriundum, traxiffe perfuaderet. Hanc verò appellationem illorum populorum linguâ SAAN SAAN dici apud Ammianum *lib.* 19. jam protulit vir doctiffimus Ezech. Spanhemius, quam feriò Parthicis Regibus tribuit Suetonius in Caligula *cap.* 5. dum ait lugubria induiffe Reges poft mortem Germanici. REGUM REGEM EXERCITATIONE VENANDI, CONVICTI MEGISTANUM ABSTINUISSE, QUOD APUD PARTHOS

JUSTITII INSTAR EST. Megiſtanes Græcis erant viri ſummi, ac proceres cujuſque regni, quibus honor menſæ Regiæ accumbendi conceſſus fuit: unde D. Marci Evangeliſtæ locus, *cap.* 6. de Herode ſcribentis: δεῖπνον ἐποίει τοῖς Μεγιςᾶσιν. PRANDIUM FECIT MEGISTANIS.

Ex Museo D. Monjeux, Parisiis.

Caput ejuſdem Regis: ex averſâ parte eadem epigraphe; in imo, ΑΠΟ ΜΗΝΟΣ ΓΟΡΠΙΑΙΟΥ, id eſt, A MENSE GORPIÆO. Arſaces ſedet, dextram extendens verſus Palladem, quæ dextra coronam præfert, levâ autem haſtam tenet.

Quin ad eundem Arſacem imperii Parthici fundatorem ſpectet hic nummus Tetradrachmalis, nullus eſt dubitandi locus. Idem oris habitus, eadem effigies, eademque partis averſæ epigraphe, illud omnino arguunt.

Pallas à Macedonibus peculiariter culta fuit, ut in Hiſtoria Regum Syriæ ſæpè diximus; ſiquidem Alexander Magnus plurima ei templa conſtruxìt in Cyrno ſeu Corſica, atque unum imprimis Ilii, vel Trojæ; quod nulli magnificentiâ cederet. Eam ob cauſam Arſaces, ut Syromacedonum, qui in ejus regno manebant, & aliorum Græcorum, quos in ſuas partes pertrahere deſtinaverat, benevolentiam ſibi conciliaret: ejus Deæ cultum retinere voluit; imò & ab illa coronam ob ſuas victorias recepiſſe, utpotè, victoriæ ſemper aſſiſtrice, bellorumque

bellorumque præside, demonstrare hoc lemmate affectavit.

ΑΠΟ ΜΗΝΟΣ ΓΟΡΠΙΑΙΟΥ, id est, A MENSE GORPIÆO. Hæ voces in nummo Arsacis appositæ, haud dubiè illum ab hoc mense regnum inchoâsse, & Arsacidarum Epocham indè emanâsse declarant. Utrum autem ab illo annum incipere voluerit, dubium videtur: nam nemo nescit varias Græcorum nationes, eamdem ubique mensium formam non observâsse, teste Petro Castelano de Festis Græcorum; inter quos populos recenset ille Macedonas? An verò Arsaces Gorpiæum primum anni mensem in regni augurium nuncupavit? Gorpiæus apud Macedonas Septembri respondebat, ex Plutarcho in Theseo; sed ejus initium in anno Romano diei 25 Augusti assignabatur: undè D. Epiphanius illum cum Augusto conjunxit.

Arsaces, ut regnum ad Persas reversum per se denotaret, non modò titulo ambitioso REGIS REGUM, quo illi utebantur, contentus, ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ denominationem sibi assumpsit, ut se BENEFICUM liberalitate continuâ futurum demonstraret. Hæc cognomina Ptolemæus III. Ægypti Rex, ut & Antiochus VII, & Demetrius III, Syriæ Principes, sibi quoque adoptârunt.

Adjecit sibi titulum ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, juxta mentem fortè Appiani in Syriacis, quòd expulsis è patrio regno tyrannis, quasi patrius & domesticus Rex, populis apparuisset, seu quòd illis veluti Deus PRÆSENS adesset, seu potiùs simplici appellatione ILLUSTRIS cognomen accepisset: quod cognomentum Epiphanis Arsacidæ omnes sibi conservârunt.

Observandum venit in Arsacis primi nummis cognomen ΔΙΚΑΙΟΥ, id est JUSTI, non reperiri; quod Arsaci Tiridati ejus fratri tributum primum fuit; quodque successores ejus, ut & alia, Evergetis, Epiphanis & Philellenis, sibi vendicârunt.

Cardinalis Norisius nummos à primo Arsace, quem non à fratre Tiridate distinxit, nequaquam fuisse percussos, sed à quopiam illorum Regum successore suspicatur, sine ullo tamen fundamento. Primus enim, quanquam in Regione minimè tunc opulenta, Hecatompylon à Græcis conditam pro Regia habuit: Tiridates verò per triginta annos Rex imperavit.

ARSACES II.

In thesauro LUDOVICI MAGNI.
ex num. arg. tetradr.

IRIDATES, fratri Arſaci in acie occiſo ſuccedens, regni habenas ſuſcepit; *Arrianus in Parth. apud Syncellum*; ſeque pariter Arſacem nuncupavit: quæ nominis & regni parilitas hiſtoriæ Scriptoribus hunc cum ſuperiore confundendi occaſionem dedit. Hujus autem

exemplo ſucceſſores eandem Arſacis appellationem ſibi retinuerunt, Imperatorum Romanorum more, qui ſe Cæſares, omnes vocârunt; quare in nummis, quod ad epigraphen, difficilè alii ab aliis diſtinguuntur, licet proprium ac peculiare nomen ſinguli apud Hiſtoricos habuerint.

Arſaces hujus nominis ſecundus, quem *Tiridatem* appellabimus, regnare cœpit anno 3. Arſacidarum, ineunte Seleucidarum 59. ante Chriſtum 254. Urbis conditæ 500. Ut probatæ erat virtutis, apud Juſtinum *lib.* 41. etſi ab initio infirmus, teſte Strabone *lib.* 11. *pag.* 515. gentem tamen Macedonicam, quæ ejus imperium agnoſcere recuſabat, longè propulſavit, magnamque indè potentiam conſequutus eſt. *Id. Arrianus in Parth. apud Syncel.* Undè Magni cognomen meruit, quod nihilominùs in nummis ſuis nunquam uſurpavit.

Antiochus, cognomine *Deus*, Syriæ Rex, (quo regnante Arſacidarum imperium cœpit,) cùm eſſet bello adverſus Ptolemæum Philadelphum, Ægypti Regem, impeditus; pace tandem cum ipſo initâ, mortuus eſt, relictis duobus filiis, Seleuco Callinico, & Antiocho Hierace: quorum natu major Seleucus in Syriæ regnum patri ſucceſſit. At mortuo paulò poſt etiam Philadelpho, Evergetes, ejus filius, bellum adversùs Seleucum redintegravit, dum Tiridates vicinas Parthiæ gentes imperio ſuo armis ſubjiciebat. ARSAC. 10.

Dum hæc geruntur, poſt varios belli caſus, Syriæ & Ægypti Reges, induciis tandem in annos decem factis, quieverunt: anno verò Seleucidarum 69. Callinicus, copiis in Orientem traductis contra Parthos qui rebellaverant, arma movet. Intereà Tiridates, qui à ARSAC. 15.

Strabone vocatur *Arſaces*, *lib.* 11. *pag.* 513. Seleucum fugiens, ad Sacas, ſeu Scythas Aſpaſiacas, ſe contulit. Moxque Seleucus in Aſiam Ciſeuphratenſem, ob Gallos in Provincias Seleucidarum ingreſſos, revocatus eſt; cùm in Bactriam ducere exercitum paràſſet, atque Andragorâ Parthiæ Præfecto, Antiochiam reverſus eſt.

Arsac. 16. Antiochus Hierax, Seleuci frater, Gallos in illius auxilium mercede comparatos, adversùs eum duxit; Aſiam, quam ei promiſerat, extorquere ab ipſo conatus: cum quibus dimicans Seleucus, in fugam actus, vix ex acie evaſit: undè ingens inter eos bellum poſteà exarſit. Tiridates, accepta opinione Seleucum à Gallis in Aſia victum & occiſum; ſolutus Regis metu, cum ſuis in Parthiam regreſſus, præfectum eorum Andragoram oppreſſit; ſublatoque eo, imperium gentis, (*iterùm ſupple*,) invaſit. *Epit. Trog. lib.* 41.

Arsac. 17. Dum bellum civile inter Seleucidas fratres recrudeſcit, armorum hoſtilium intermiſſione ad ſtabiliendum Parthicum regnum, Tiridates egregiè ac naviter uſus, militem legit, caſtella munit, civitates firmat, urbem quoque Daram in monte Zapaortenon, quem in regione Zapaortene Daricum appellat Plinius, *lib.* 1. *cap.* 16. condit. Hæc omnia narrat Juſtinus ordine præpoſtero.

Nec multò poſt copiis auctus Tiridates, Hyrcanorum regionem Parthiæ proximam ingreditur, & occupat. *Epit. Trog. ibid.* atque iſtâ ratione duorum regnorum imperio potitur; durante bello civili inter Seleucum & Antiochum fratres, de Syriæ regno contendentes.

Diodotus, qui ante Arſacem I. Bactrianam invaſerat, nomenque ibi & inſignia Regis arripuerat, Tiridatis potentiam in dies augeri animadvertens, copias undique contra eum comparat. Quo audito, Tiridates grandem exercitum contrahit; idque metu etiam Seleuci, quem nuper in Meſopotamia fratrem devicisse acceperat. At vix Diodotus contra Tiridatem bellum ſuſceperat, cùm ſubitò mortem obiit. Itaque metu liberatus Tiridates, cum filio ejus Diodoto, aliis *Theodoto II.* fœdus ac pacem paciſcitur. *Epit. Trog. ibid.* Arsac. 22. Arsac. 23.

Rebus in Syria compoſitis, Seleucus Rex contra Orientis defectores exercitum rursùs ducit; & cum Tiridate congreſſus, ab eo vincitur. Plurimis enim Bactrianorum copiis, pace cum iis initâ, auctus fuerat Tiridates. Tantæ autem victoriæ cauſâ, Parthi hunc exindè ſolemnem diem, velut initium ſuæ libertatis religiosè obſervârunt. *Id. ibid.* Arrac. 27.

Tiridates, ejuſmodi victoriâ inflatus, vicinas Seleucidarum provincias occupare aggreſſus, Mediam imperio ſuo ſubjicere conatur. Quo comperto, Seleucus, expeditione quàm citiſſimè in eam provinciam ſuſceptâ, cum Tiridate congreditur; & ab eo captus, diùque detentus, regiâ prorſùs magnificentiâ & impenſâ habitus eſt. *Poſſidon. Hiſt. lib. 16. apud Athen. lib. 4. pag. 153.* Arsac. 28. Arsac. 29.

Parthia, inquit Strabo *lib. xi. pag. 514.* aucta fuit: partes ejus Camiſene & Chorene; ferè etiam quicquid eſt uſque ad portas Caſpias & Aragos, ac Topiros, quæ olim Mediæ fuerant. Eſt & Apamea & Heracle, urbes apud Ragas. *Et pag. 524.* Sunt & Græcanicæ urbes in Media, à Macedonibus conditæ. Laodicea, Apa-

mea, quæ quidem propè Ragas eſt, & ipſa Rageia condita, ſeu potiùs reſtaurata à Seleuco Nicatore, quam ipſe *Europum* appellavit; Parthi *Arſaciam*, ab Arſace Magno, qui eam ſui juris fecit.

Arsac. 30. Tandem, pace inter Seleucum & Tiridatem compoſita, Seleucus dimittitur, & Tiridates pro Rege habetur. Seleucus verò in Syriam iter faciens, ait Juſtinus, amiſſo regno, equo præcipitatus, vitam finit.

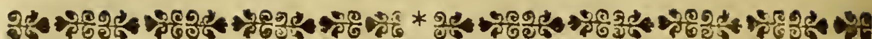
Arsac. 31. Seleucus Ceraunus, Seleuci Callinici filius, nuntio de patris apud Tiridatem captivitate in Syriam allato, mirâ ipſum ulciſcendi cupidine, necnon ſpe victoriæ provocatus, recentes quidem copias legerat, at non tam citò congregare potuerat exercitum; quem, patris morte acceptâ, contra Attalum Pergami Regem duxit, fratremque Antiochum ad cuſtodiendas adverſus Tiridatem provincias miſit Babylonem. *Polyb. lib.* 4.

Antiochus, Seleuco fratre mortuo, exercitum ex urbe Babylone revocavit; quibus copiis præerat Epigenes. *Id. lib.* 5. Hoc pacto Tiridates pace fruitur, & conſtituto regno, diem ſupremum obit, Arſacidarum anno 40. urbis conditæ 537. Seleucidarum 97. cùm regnaviſſet annos 37. (*ut tradit Arrian. in Parth. apud Syncel.*) Non minùs memorabilis Parthis, quàm Cyrus Perſis; Alexander Macedonibus, Romulus Romanis; necdum maturâ ſenectute, relicto Artabano filio.

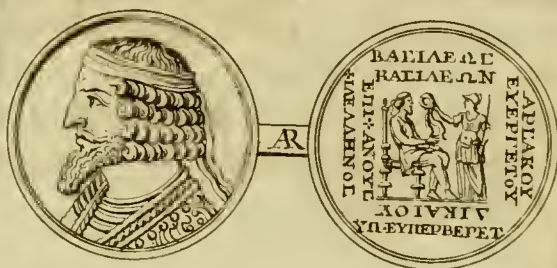
Hunc Arſacem confundit etiam cum ſuperiore Ammianus: de illo enim loquens, in talia erumpit verba: „ Qui poſt multa glorioſè & fortiter geſta, ſuperato „ Nicatore Seleuco, ejuſdem Alexandri ſucceſſore, cui „ victoriarum crebritas hoc indiderat cognomentum; „ præſidiiſque Macedonum pulſis, ipſe tranquilliùs

agens, temperator obedientium fuit, & arbiter lenis. " Denique poſt finitima cuncta, vi, vel æquitatis con- " ſideratione, vel metu ſubacta; civitatum & caſtro- " rum, caſtellorumque munimentis oppletâ Perſide, " adſuefactaque timori eſſe accolis omnibus, quos an- " teà formidabat: medium ipſe agens curſum ætatis, " placidâ morte deceſſit. Certatimque ſummatum, & " vulgi ſententiis concinnentibus, aſtris (ut ipſi exiſti- " mant) ritûs ſui conſecratione permiſtus eſt omnium " primus. „ *Ammianus Marcellinus lib. xxiii. pag. 365. & 366. Edit. Valeſianæ in-folio.*

NUMMUS ARSACIS TIRIDATIS.

Ex Museo D. Foucault.

Caput Regis barbatum & diademate redimitum cum chlamide regiâ : ex aversâ parte ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ, id eſt, Regis Regum Arsacis benefici justi illustris, amici Græcorum. In imo, ΑΠ. ΥΠΕΡΒΕΡΕΤΑΙΟΥ. Ab Hyperberethæo. Pallas galeata ſtans dextrâ coronam Regi ſedenti porrigit, ſiniſtrâ haſtam præfert.

SUPERIOR Arſaces & ejus frater Tiridates vultu multùm inter ſe differunt; licet primo intuitu unus idemque Rex eſſe videatur. Certè etenim Arſaces naſo eſt ſimio, Tiridates autem grypo: barba priori minùs denſa, poſteriori prolixa. Nulla in utriuſque Regis nummi parte antica epigraphe; more Regum ſolito, qui nullâ circa caput inſcriptione inſigniuntur. Cæterùm, etiamſi effigie nullatenùs diſtinguerentur

rentur inter se hi fratres; tamen in priore nummo mensis Gorpiæus inscriptus, & in posteriore Hyperberetæus, diversos omninò Reges esse satis superque indicarent. Vox *Gorpiæus*, hoc Macedonum mense Arsacem Parthorum regnum occupasse testatur: *Hyperberetæus* verò, eo mense victoriam à Tiridate de Seleuco Callinico reportatam fuisse demonstrat. Undè, inquit Justinus, ILLUM DIEM PARTHI EXINDE SOLEMNEM VELUT INITIUM LIBERTATIS OBSERVARUNT. Arsaces, à Gorpiæo regnum auspicatus, illum in nummis suis exhibuit. Tiridates à victoria mense Hyperberetæo repottata, in suis hunc postremum mensem numismatibus consignavit.

Hic quæri potest, an ideò duæ fuerint Arsacidarum Epochæ, ut existimat vir doctissimus Henricus Valesius in suis ad Ammianum notis, *lib.* 23. ob discrepantes historiæ Scriptorum de rebellionis Parthorum tempore sententias; cùm alii sub Antiocho Deo, alii sub Seleuco ejus filio, istam defectionem contigisse tradant. Attamen, ut probè ego, re attentiùs perspectâ, comperi, unâ tantùm Epochâ in nummis suis Arsacidæ utuntur, quam Trogus rectè apud Justinum adsignavit anno V. C. 498, L. Manlio Vulsone, & M. Atilio Coss. Hæc verò cœpit anno Seleucidarum 57, regni quidem Antiochi Dei 7, quo Arsaces Parthorum imperium auspicatus est mense Gorpiæo, ut ipse Rex in nummis scripsit. Deindè, cùm Tiridates de Seleuco Callinico victoriam retulisset, mense, ut videtur, Hyperberetæo; qui apud Syromacedonas, in plurimis urbibus, præsertim Antiochiæ, quæ earum est Metropolis, primus habebatur, ut patet ex Evagrio; quique Octobri respondens, Kalendis ejus mensis inchoabatur. Non sine causa Tiridates mensem Hyperberetæum anni primum esse voluit, cùm Gorpiæus esset anni ultimus vel penultimus.

Pallas in Arsacis nummo jam à nobis descripta est, quare non diversos admodùm in hac serie Regum typos exspectes: crebrò iidem redibunt. Nummus quippè nihil aliud erat quàm moneta populorum usibus accommodata: nihil ergo in ea fratres immutare voluerunt, quam regulam horum successores Arsacidæ sunt subsecuti. Pallas autem peculiaris Macedonum Dea est habita, cujus etiam cultum servârunt Parthorum Reges, & hi præcipuè qui eam pro tutelari numine habuerunt, quasi

ipſius auxilio regnum obtinuiſſent, cùm illis coronam in nummis Dea porrigat.

NUMMUS
ARSACIS TIRIDATIS.

Ex Thesauro Regio.

Caput ejuſdem Tiridatis ſine epigraphe : ex aversâ parte, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ..... id eſt, Regis Regum Arsacis benefici justi illustris amici Græcorum. In imo reverſatus eſt nummus. Genius urbis ſtans, dextrâ palmæ ramum porrigit Regi barbato ſedenti, lævâ cornucopiæ geſtat.

Ad eundem Arſacem Tiridatem, Arſacis Parthorum imperii fundatoris fratrem, pertinere nummum hunc Tetradrachmalem idem oris habitus, & eadem effigies demonſtrant. Neque enim ad Parthos Reges inter ſe diſtinguendos propria uniuſcujuſque nomina in Arſacidarum monetis quæras. Cuncti Arsaces in primi memoriam appellantur, ſicut Imperatores Romani à Julio Cæſare, qui imperium conſtituerat, Cæsares denominati ſunt. Certè tamen illi cum Cæſaris appellatione pro-

prium nomen, quòd non ex eodem ſanguine orti eſſent, conjunxerunt. Parthi verò Reges, cùm omnes ab eodem originem traherent, ſemper ſe ARSACES nuncupaverunt. Undè eorum ſucceſſores ex vultu tantùm ab aliorum vultu diſſimili, aut ex cognomine quodam ſingulari poſſunt inter ſe diſtingui.

Cùm igitur nobis deinceps de Regibus Arſacidis erit ſermo, ne ſi eos vocemus ſemper ARSACES, confundamus Reges; in capite hiſtoriæ ſingulorum, proprio quiſque nomine indicabitur. Agmen ducit Tiridates, quem Doctor Hyde Anglus in hiſt. Perſarum Religionis veteris ait appellatum fuiſſe à voce TIR, quæ eorum linguâ *Mars* eſt, & ab altera DAT, *datum* ſignificante; ita ut TIRIDATES idem ſonet ac à Marte datum. Nec dubii locus eſt, quin alia illorum Regum nomina peculiare aliquid ſignificent, quod inſcitiâ linguæ Parthicæ ignoramus.

Tiridates titulis, quos Arſaces frater ſibi adaptârat, nomen ΔΙΚΑΙΟΥ, id eſt, JUSTI, adjecit, ſive ut ſe ab eo diſtingueret, ſive potiùs ut æquitatem in omnibus rebus ſe populis ſervaturum declararet, quod re verâ egregiè præſtitit. Nam adeò juſtitiæ cultor fuit, ut ipſi ſponte plurimæ gentes ſeſe dediderint; undè ita increvit ejus imperium, ut Artabanus ejus filius paulò poſt patris mortem, centum millibus peditum, & viginti millibus equitum inſtructus, cum Antiocho M. Syriæ Rege decertaverit.

Triſtanus noſter *lib.* 2. *pag.* 83. Tiridatis hujus Regis nummum ſub Arſacis primi nomine protulit, cum titulo ΔΙΚΑΙΟΥ, & in imo adjicit vocem ΓΟΡΠΙΑΙΩ pro ΓΟΡΠΙΑΙΟΥ. Sed cùm noſter nummus in hac parte præciſus & mutilus ſit, eam quoque exhibere vocem forſitan potuit, quæ nummum hunc Tetradrachmalem initio imperii Tiridatis, percuſſum fuiſſe denotaret. In primis enim nummis Tiridates menſem Gorpiæum inſcribere potuit, quo regnum Parthorum frater auſpicatus eſſet: at poſtquàm Seleucum Callinicum Hyperberetæo menſe ipſe deviciſſet, menſis Gorpiæi vice Hyperberetæum ſemper conſignandum in nummis curavit, eò quod tantæ victoriæ diem Parthi exindè ſolemnem, velut initium libertatis habuerint.

Genius palmæ ramum porrigit Tiridati, nummum in urbe quadam, cujus titulare eſt numen, cuſum fuiſſe indicat: ſed cùm urbis nomen in eo non ſit exaratum, quænam fuerit planè ignoratur. Quidam verò Arſacidarum in iſtis monetis Tetradrachmalibus initialem urbis litteram, in qua ſignatæ ſunt, exhibuere, ut infrà videbimus.

ARSACES III.

ARSACES ARTABANVS
REX · PARTHORVM III

In Cim. Ill. Harlæj cog. gnalis.
Ex num. arg. tetradr.

ARSACI *Tiridati* ſucceſſit ejus filius nomine *Artabanus. Prol. Trog. lib.* 4. qui & ipſe Arſacis nomen accepit. Omnes enim Reges ſuos Parthi *Arſaces*, ſicut Romani *Cæſares Auguſtoſque* nominaverunt. *Id. cap.* 5. Pax diuturna, quâ ſub Seleuco Callinico Syriæ Re- ARSAC. 40.

Arsac. 47. ge, & sub Seleuco Ceraunô ejus filio, & Antiocho fratre, Tiridates potitus fuerat, in bellum subitò conversa est contra Artabanum ejus filium. Antiochus Magnus, post Molonem Mediæ, & Alexandrum illius fratrem, Persidis Satrapas rebelles, Græcosque devictos, postque Achæum in Asia minori superatum, tandem expeditionem parat contra Artabanum, qui,

Arsac. 45. cùm ipse tunc temporis adversus Achæum bellaret, Mediam, Diogene ejus Satrapâ expulso, invaserat. Cognito autem Regis consilio, Artabanus ingentem exercitum comparat, Antiochum ratus Ecbatanam Me-

Arsac. 46. diæ regiam usque venturum, sed tantis præsertim cum copiis, ac maximè propter aquarum inopiam in desertas regiones nunquam penetraturum.

Intereà spe elusus Artabanus, ut primum comperit

Arsac 47. Regem per solitudinem iter ingressum, celerrimè puteos omnes ac rivos obrui & corrumpi jubet. Quod postquàm Antiocho est renuntiatum, Nicomedem eò cum mille equitibus misit; sed jam Artabanus cum copiis retulerat pedem, cùm eò loci Syri equites pervenerunt. Soli aderant Parthi equites nonnulli canalium ora corrumpentes; quos subitò Regii milites adorti, primo impetu terga vertere, & conjicere se in fugam coëgerunt: quo facto, ipsi mox ad Antiochum revertuntur. Rex solitudinem emensus, ad oppidum venit, Hecatompylon dictum. (In media Parthia urbs illa sita est.) Ibique ad reficiendum ex laboribus itineris militem, paucos dies insumit. *Polyb. lib.* 10.

Eâ ratione recreatis aliquantisper copiis suis, instituit reputare secum Antiochus, Arsacem Artabanum,

ſi idoneas vires haberet, ad prælio ſecum decernendum: nunquam profectò patriam ſuam fuiſſe relictu- Arsac. 47.
rum, & ejus finibus exceſſurum, neque ad dimicandum, ullum alium aptiorem ſuo exercitui locum requiſiturum eo, qui Hecatompylo circumjacet. Quem ille cùm deſerat, palam facere rectâ ratione rem putantibus, aliam ſibi eſſe mentem. Propterea in Hyrcaniam progredi ſtatuit. *Id. ibid.*

Tagas ut venit, & ab indigenis ſciſcitando cognovit, quantis difficultatibus viæ eſſent impeditæ, quas pertranſire ipſum prius oportebat, quàm ad Labutæ montis ſumma illa juga perveniret, quæ in Hyrcaniam vergunt: quanta item Parthorum multitudo, occupatis locis quibuſque opportunis, viæ immineret; faciendum cenſuit, ut expeditorum omnem numerum in varia partiretur agmina; & diviſis ipſorum ducibus, quò cuique tendendum eſſet, ſignificaret. Fecit idem & in operariis, quos oportebat expeditorum manum, quocumque pergerent, comitari, & ut quiſque locus ab iis eſſet occupatus, eum ita concinnare, ut phalanx & jumenta facilè illàc tranſirent. *Id. ibid.*

Id cùm Antiochus conſilii cæpiſſet, primum ducere agmen Diogenem juſſit, tradiditque ei ſagittarios, funditores, & è montanis hominibus eos, qui jaculandi & lapides mittendi peritiam habebant. Hi nequaquam ordines ſervabant, ſed quoties occaſio vel locus poſtularet, viritim rem gerentes, in anguſtiis viarum maximo uſui erant, & plurimum præſtabant. His alterum ſubjecit agmen, Cretenſium Clypeatorum ad duo millia, ductore Polyxenidâ Rhodio. Poſtremos deindè loricatos & ſcutatos, quorum ducatum gerebant Ni- Arsac. 47.
comedes Coüs, & Nicolaus Ætolus. *Id. ibid.*

Progredientibus autem in itinere Antiochi copiis, longè aſperior & anguſtior locorum natura eſt reperta, quàm Rex putârat. Nam univerſus montium aſcenſus ſtadiorum erat circiter trecentorum; cujus ſpatii maxima pars conficienda per confragroſam convallem à torrente cavatam in magnam altitudinem. In hanc cùm multa ſuâ ſponte ſaxa è ſuperpendentibus rupibus eſſent delata, multæ item arbores; difficile & impeditum iter reddebatur. Sed & Parthi, ut difficultates augerent, multam operam poſuerant; nam & arboribus cæſis continuas fecerant concœdes. Magnam item lapidum ingentium vim eodem congeſſerant; & ipſi quoque per totam convallem, opportunis omnibus locis, ubi tutò conſiſtere poterant, occupatis, fines ſuos cuſtodiebant. *Id. ibid.*

Quod, niſi eos ratio fugiſſet, Antiochum eo incœpto, cui omninò impar fuiſſet, abſiſtere oportuiſſet. Nam Parthi, quaſi prorſùs eſſet neceſſum, ut illàc Rex tranſiret, ita ſe comparaverant, & eo fine loca illa inſederant. Nimirùm iſti illud non viderant; phalangi quidem, & impedimentis exercitûs illac neceſſariò, ſicut ipſi animis propoſuerant, fore iter faciendum: nam montes hinc indè adjacentes nullâ ratione ab his poterant ſuperari: at quominùs leviter armati, & expediti vel per nudas rupes ſcanderent, id verò naturam non vetare. *Id. ibid.*

Itaque ſimul ac Diogenes intra convallem adſcenſum moliens, in primam ſtationem Parthorum incidit, multùm diverſa rerum facies apparuit. Nam in primo ſtatim conflictu, velut rebus ipſis monentibus, quid eſſet opus facto; Diogenes, & qui illum ſequebantur,

bantur, ulteriùs progreſſi, & transverſis itineribus loca illa emenſi, ſupra caput hoſtium evaſerunt: ita ut jaculatione crebrâ, & ſaxis quæ manibus jaciebant, mirum in modum Parthos infeſtarent. Sed fundis maximè eos lædebant, ſaxis eminùs inceſſentes. *Id. ibid.* Arsac. 47.

Ubi autem primos illorum per vim regii depulerant, & locum ipſorum occupaverant, operarum tunc partes erant, purgare quidquid erat ante pedes, & omnia complanare, quoad ejus tuto fieri poterat. Quod opus propter ingentem operarum numerum celeritate magnâ conciebat: atque ita cùm funditores, ſagittarii & jaculatores modò imminentia hoſtibus juga vagè perſultarent, modò in unum coirent, & opportuna quæque loca invaderent: clypeatorum deinde ſtationes ibidem ſubſiſterent, qui ſecundùm ipſam convallem ordinibus ſervatis, & militari gradu ambulabant, non ſteterunt Parthi: ſed relictis iis locis, ad ipſum montium illorum verticem cuncti ſe undique receperunt. *Id. ibid.*

Antiochus eo, quem diximus, modo cum copiis, tutò locorum anguſtias pertranſiit, non ſanè abſque difficultate & multo tempore; vix namque octavo die in jugum collis evaſerunt, quò item Parthi cùm veniſſent conferti, atque ii ſibi perſuaſiſſent, aſcenſu hoſtem prohibere ſe poſſe, atrox prælium eſt ortum, idque hoc pacto evenit. *Id. ibid.*

Pugnabant illi cuneatim ſtipati in faciem cum phalangitis miro ardore. Interim milites expediti ſilentio noctis longo circuitu loca ſuper caput hoſtium per averſa montis occupant. Quâ re cognitâ, repentè Parthi conjiciunt ſe in pedes. Antiochus, qui confeſto agmine & compoſito, deſcendere in Hyrcaniam vo-

D

lebat, receptui canere juſſis tubicinibus, impetum ſuorum, fugientes longius perſequentium, compeſcuit. *Id. ibid.*

Deinde agmine ita, uti volebat, compoſito, poſtquam Tambracem eſt ventum, quæ urbs muros quidem nullos habet; ampla tamen eſt, ut in qua ſit regia, eo loci eſt commoratus. *Id. ibid.*

At, quoniam plerique omnes, ſive qui è pugna evaſerant, ſive qui ex omni circa regione aufugerant, in oppidum ſe receperant, quod Syringem vocant; (nam & firmitate, & rerum omnium commoditate præſtat is locus, à Tambrace non longè diſtans; eſtque id Hyrcaniæ quaſi caput) in illud expugnare cœpit. Copiis igitur iterum acceptis, eò pergit, & poſitis circà urbem caſtris, obſidionem inſtituit. *Id. ibid.*

Cæterùm totius incœpti pars maxima in teſtudinibus aggeſtitiis erat poſita. Cùm enim tres ductæ eſſent foſſæ, latæ cubitos non minùs triginta, altæ quindecim, cujuſque illarum labris vallum duplex fuerat impoſitum; & poſtremò murus bene cuneus. Itaque inter ipſa opera dimicationes continuæ edebantur: neque ſufficiebant, qui utrâque ex parte occiſos aut vulneratos auferebant, loco purgando; quòd non ſolùm ſupra terram, verùm etiam ſub terra intrà cuniculos cominùs certabatur. *Id. ibid.*

Et ſic tamen citò perfecit Antiochus quâ multitudine operarum, quà inſtantiâ ſuâ & navitate, ut & foſſæ replerentur, & muri per cuniculos ſubruerentur. Quod ut factum, Parthi de ſumma re in deſperationem adducti, Græcos, qui in urbe erant, obtruncant, ſupellectilis. Quod erat pretioſiſſimum rapiunt, & fugâ

ſibi noctu conſulunt. Quo Antiochus animadverſo, Hyperbaſim cum mercenario milite mittit, in quem Parthi cùm incidiſſent, projectis impedimentis in oppidum denuò ſunt reverſi. Cetratis deindè per ruinas muri magnâ vi irrumpentibus, omni planè jam ſpe depulſi, in deditionem venerunt. *In. ibid.* ARSAC. 50.

Cum igitur Artabanus adverſus Antiochum centum millibus peditum, & viginti millibus equitum inſtructus, mirâ virtute pugnaviſſet, tandem in ſocietatem ejus aſſumptus eſt, teſte Juſtino *lib.* 41. *cap.* 5. Paxque poſt quinque annos eâ lege fuit inter illos inita, ut Artabanus unà cum Antiocho bellum gereret in Euthydemum & adverſus Græcos Bactrianæ, quos opprimere Antiochus decreverat.

Diodotus II. Rex Bactrianorum ante aliquot annos, vitâ & regno fuerat privatus ab Euthydemo Magnete, tradente Polybio, *lib. hiſt. xi. pag.* 651. Καὶ γὰρ αὐτὸς ἦν ὁ Εὐθυδήμος Μάγνης, *erat autem vel aderat ipſe Euthydemus Magnes.* Πρὸς ὃν απελογίζετο φάσκοντα ὡς. Locus corruptus eſt, & ſic corrigendus. πρὸς τȣτον απελογίζετο φάσκων τε ὡς. *Apud iſtum nempè Teleam Antiochi Legatum defendebat.*

Is autem Euthydemus ab Antiocho, cum quo Artabanus copias jungere debebat, bello appetitus, poſt multa prælia, in amicitiam, uti Rex Parthus, ob diuturnitatem belli à Rege Syriæ tædio affecto receptus eſt; ipſique in Demetrii filii gratiam, qui ad ſanciendum fœdus inter Antiochum & patrem venerat, Regii nominis uſurpandi poteſtas data eſt. Poſteaque, ſuperato Caucaſo, Antiochus Indorum fines ingreſſus, amicitiam cum Sophagaſeno Rege renovavit, & ARSAC. 52.

Arsac. 50. copias in Syriam reducere cœpit. Hunc habuit exitum ſuſcepta ab Antiocho in ſuperiores Provincias expeditio. *Polyb. lib. xi.*

Euthydemus, cum quo pacem inivit Antiochus, non erat prioris Euthydemi, qui ſub Antiocho Deo primus rebellaverat, nepos: atque idcircò nec Diodoti filius; cum è contrario hujus aut filios, aut fratres ſuſtuliſſet. Quod quidem facinus ingenuè fatebatur, prætexens ſe à Syriæ Rege non deſciviſſe; ſed eorum qui deſciverant, poſteros ſuſtuliſſe; & Bactrianorum imperium hoc pacto obtinuiſſe. Has rationes, aliaſque iis planè ſimiles apud Teleam Antiochi Legatum ad ſe miſſum diſſertabat Euthydemus Magnes.

Quibus attentè perpènſis, Antiochus pacis conditiones non invitus accepit. Demetrius tamen Euthydemi Magnetis filius, patri in Bactrianæ regnum non ſucceſſit; ſed Menander Euthydemi frater, aut ſaltem propinquus.

Artaxias Armeniæ majoris, & Zariades Armeniæ minoris ſub Antiocho magno Præfecti, ab eo, dum bellum Attalo pro Romanis ſtanti inferret, defecerunt. Ant. Ch. 197. V. C. 557. Seleuc. 116. & Arſacid. 56. Deinde tamen Antiochi permiſſu, & interpoſitâ Romanorum auctoritate, quod ſibi conſtituerat, regnum, uterque retinuit. *Strab. lib.* 11. *pag.* 531. Inde ſeries Armeniæ Regum, à nobis ad calcem hujus operis appoſita.

Intereà Arſaces Artabanus vicinorum Principum amicus & ſocius, tranquillâ pace fruens, imperavit Parthis. Cujus gentis adminiſtratio, poſt defectionem Macedonici Imperii, ſub Regibus fuit. Proximus ma-

ſtati Regum, populorum ordo eſt: ex hoc duces in
ello, ex hoc rectores in pace habentur: Parthi Scy-
harum exules fuerunt. Hoc etiam ipſorum vocabulo
nanifeſtatur: nam Scythico ſermone *Parthi* exules di-
untur. Sermo his inter Scythicum Medumque me-
lius, ex utroque mixtus. *Juſtin. lib.* 41. Sed Arſaces
rimus, dum regnum conſtitueret, acta publica, &
nonetam à Macedonibus introductam cum eorum
inguâ, ut ſibi omnium benevolentiam conciliaret,
onſervare voluit.

Quot autem annos regnaverit Artabanus, aut quo
nno obierit, incertum; veteribus Hiſtoricis Poſſido-
nio, Apollodoro & Trogo, injuriâ temporum amiſſis.

Scaliger, dum de Parthis loquitur, *Can. Iſagoc. lib.*
323. hæc habet: Parthorum verò Regum ſucceſſionem
quandam ut texeret, multa de ingenio divinare co-
gitur Onufrius Panvinius noſter præſidiis veteris hiſto-
riæ defectu, ut confidenter annos ſingulis Regibus at-
tribuat, tanquam Scriptores vetuſtiſſimi extent, undè
illos annos & regni intervalla hauſerit. Nos ejuſmodi
exemplum neque laudamus, neque ſequimur: qui ne-
que regnum illorum, neque rerum ab illis geſtarum
memoriam, neque annos per quos regnarunt, tene-
mus: ut temerarium ſit, quos annos imperarunt, aſ-
ſerere, cùm ne ipſos quidem Reges ſatis exploratos
habeamus.

Onuphrius imperium Parthorum, expeditis Imperii
Romani rebus, exponere aggreſſus eſt, *lib. Reip. Rom.
Comment.* 3. Sed malè ab anno V. C. 504. eorum à
Syriæ Regibus defectionem obſervat. Primum quippè
Arſacem cum Tiridate ſecundo Rege confundit, &
tertium prætermittit Artabanum.

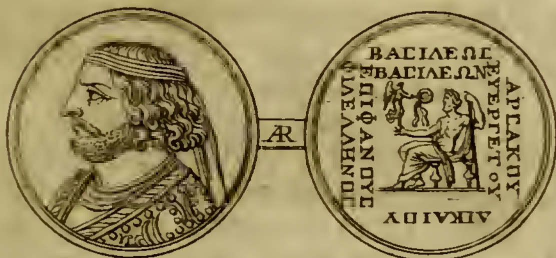
Arsac. 56. Hieronymus Henninges *in Theat. Geneal.* Onuphrium fuiſſe ſequutus videtur in his primis numerandis; ſed undè acceperit tertium, quem vice ſecundi producit, ignoramus: niſi fortè ex Parthorum Regum catalogo excerpſerit; quem poſtea Cl. Joan. Elichmanus nobis exhibuit in notis ad Juſtinum. In eo enim catalogo Artabanum imperaſſe viginti annos refert Commentator, cujus ſententiam potiùs, quàm nullam admittimus.

NUMMUS

ARSACIS ARTABANI.

Ex Thesauro Regio.

Caput juvenile Regis diademate inſigniti, & comâ criſpatâ ornati, cum barba non oblonga, ſine litteris, ut ſolet: ex aversâ parte ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ, id eſt, Regis, &c. ut in ſuperioribus. Jupiter ſeminudus ſedens, dexterâ extensâ Victoriolam gerens ipſi coronam porrigentem; lævâ haſtam puram tenet.

Quis ſit ille Rex diademate ornatus, cum barba non admodùm longa, indagandum. Arſacis nomen, illum Parthorum Regem eſſe indicat: nullus autem ab aliis diverſus, nummum ad priores Reges non ſpectare demonſtrat; ſed ſimiles, qui in ſuperioribus nummis tituli, Arſacem Artabanum circa regni initia ſuadent. Adde quod primi non adhuc cognominibus diſtincti, eandem in monetis denominationem uſurpaſſe videntur. Similes quoque quædam, ut in patre, lit-

teræ; nempè ὄμικρον quadratum, & insueto more scriptum, in eadem officina nummum esse signatum, & forsan ab eodem artifice denotant. Eadem nummi forma, nempè Tetradrachmalis, eosdem monetarios declarat: Figuræ denique in Patris nummis, eædem, eâdemque positione, ac in Artabani nummis, rem planè confirmant.

Jupiter seminudus sedens cum Victoriola sibi coronam ex lauro porrigente, ab Artabano in nummis suis signatur ad denotandum se in Seleucidarum societatem fuisse receptum; nam hunc typum primus apud Syros usurpavit Seleucus Nicator, sicut & apud Parthos Artabanus.

Jupiter præcipuum erat Regum Syriæ numen, ut videre est in nostra eorum Principum historia. Seleucus autem Jovem apposuerat in Alexandri M. memoriam, quòd ex ejus gente oriundum se jactaret: nam Alexander Jovis filium palam se esse prædicabat. Victoriam manu gerit, ad indicandum felicem belli eventum, à Jove penitùs procedere; undè ipsa coronam Deo porrigit. Adde ad hoc quod Victoria Jovi ipsi opem in bello contra Gigantes opem tulerit. Gerit coronam ex lauro, quod hæc victoribus detur. Jupiter sedet, post victorias fiet quiete potiturus Artabanus, post bellum contra Antiochum fortiter gestum. Hastam puram Jupiter tenet, divinitatis nempè symbolum.

ARSACES

ARSACES IV.

ARTABANO succeſſit filius ejus *Phriapatius*, aliis, *Pampatius*, ſi Hieronymum Hemmingem ſequamur, anno Arſacidarum 60; nam ſuperior Rex renavit 20. annos. Aphra-Pati & Pa-Pati, *maximum* Pati latinè diceres. Rex iſte appellatur abſolutè *Badi*, ſeu *Pati*, in Tarich Perſico apud Schickardum, *pag.* 104. Arſacem recentiores Perſæ, Aſchi, vel Aſcham nominant. Mircondus *Chapur.* Et in catalogo Joan. Elichmanni, ita legitur. *Askan filius Darii eſt primus Asfanienſium*, pro *Aſkanienſium*, *Rex*; *&* *totam familiam ab eo denominant.* Arsac. 60.

De illo Juſtinus, qui ex primo & ſecundo Arſace unicum tantùm Arſacem facit, *lib.* 41. inquit: Tertius Parthis Rex (vetus codex *Pampatius* habet) *Priapatius* fuit, ſed & ipſe Arſaces dictus; nam, ut ſuprà obſervatum eſt, omnes ſuos Reges Parthi hoc nomine, ſicuti Romani, ſuos Imperatores Cæſares Auguſtoſque cognominaverunt. Hic, actis in regno quindecim annis, deceſſit, relictis tribus filiis, Phrahate, Mithridate & Artabano, qui omnes Parthis imperarunt. Hæc verò pauca ex Trogo à Juſtino exſcripta, lucis nihil ejus hiſtoriæ afferunt, cùm quid ab illo geſtum fuerit, prorſùs ignoretur. Arsac. 75.

Porrò juxta eam, quam ſequimur methodum, in numerandis Arſacidarum annis, Phriapatius regni Parthici habenas ſuſcepit anno Seleucidarum 117, & imperii Antiochi Magni 27, quo tempore hic in Europam, contra Romanos bellum geſturus, tranſiit; at

Arsac. cùm Phriapatius annos quindecim regnârit ex Juſtino,
75. eum mortuum eſſe oportet anno 6. imperii Seleuci Philopatoris, qui Antiochi Magni filius fuit.

Quandoquidem verò de Arſace Phriapatio tam pauca nobis ſuperſunt; quid Bactriani, illo regnante, geſſerint, indagare ſaltem liceat. Strabo illos Orientis regiones notiſſimas ſubegiſſe narrat, *lib.* 11. *pag.* 516. Tanta fuit Græcorum, qui Bactrianam *à Macedonibus* abalienaverunt, potentia; ut & Arianam obtinuerint & Indiam, ſicut ait Apollonius Adramyſtenus: ac plures, quàm Alexander, gentes ſubegerint; maximè Menander. Siquidem is & Hypanim tranſivit verſùs ortum, & μέχρι τȣ̃ Ἴσαμȣ, emenda Ἰμάȣ Nam, ut inquit idem Strabo *lib. eod. pag.* 519. dicunt etiam ultimam Tauri partem, quæ *Imaus* vocatur, Indiam attingens, neque magis quàm India, accedere ad ortum, neque magis recedere. Solinus ait *cap.* 38. apud Indos *Imaus*; cui Plinius ſuffragatur, *lib.* 6. *cap.* 17. Menander, inquam, uſque ad Imaum *montem* pervenit. Hæc autem partim ipſe egit, partim Demetrius, Euthydemi Bactrianorum Regis filius, qui poſt Menandrum patruum regnavit.

Non modò autem Pattalenam inſulam quam efficit Indus fluvius, occupaverunt; ſed & reliquam oram maritimam, & quod Teſarioſti dicitur, ac quod Sigertidis regnum. Omnino autem, inquit ille Apollodorus, totius Arianæ præcipuam partem eſſe Bactrianam, καὶ δὴ καὶ μέχρι Σύρων, emenda Σήρων, καὶ Φρυνῶν. Quin & uſque ad Seras & Phrynos imperium protulerunt. Ad Seras, inquam, non ad Syros & Phœnices, quod falſiſſimum eſt. Eo enim loci non de occiden-

talibus Asiæ partibus agitur, sed de remotioribus ver- Arsac.
sus Orientem; in quas penetrare non valuit Alexan- 75.
der Magnus. Phryni autem gens Scythica Seribus vicina, ut nos docet Dionysius Alexandrinus *vers.* 752.

Καὶ Τόχαροι Φρῦνοι τε καὶ ἔθνεα βάρβαρα Σηρῶν.

Et Tochari, Phrynique & gens barbara Serum.

'Artac. 75.

ARSACES V.

'Arsac. 76.

PHRAHATES Arſacis Phriapatii filius major, more gentis, adminiſtrationem regni ſuſcepit, Arſacidarum anno 76, & Seleucidarum 140.

Hic vir admodum ſtrenuus Mardos validam gentem bello domuit, ut narrat Juſtinus, *lib.* 41. *cap.* 5. Ii verò populi intelligendi videntur, de quibus loquitur Q. Curtius, *lib.* 5. Vaſtatis deindè agris Perſidis, viciſque pluribus redactis in poteſtatem, ventum eſt in Mardorum gentem, cultum vitæ abhorrentium. Specus in montibus fodiunt, in quos ſe, conjuges & liberos condunt; pecorum aut ferarum carne veſcuntur.

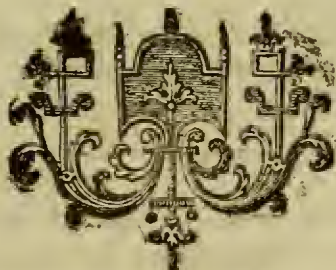
Mardi in Armeniæ & Mediæ confinio collocantur à Ptolomæo, qui etiam à Strabone & Stephano in Hyrcania deſcribuntur; ab Herodoto in Perſide; à Plinio in Sarmatiæ Aſianæ orâ ad Euxinum mare. Mardos autem à Phrahate in Characem urbem tranſlatos fuiſſe, auctor eſt Iſidorus Characenus: εἰς τὴν Χάρακα πρῶτος Βασιλεὺς Φραάτης τοὺς Μάρδους ᾤκισε. Phraatem primum intelligit: de ſecundo infrà dicemus. Ex illa urbe oriundus erat Iſidorus Characenus, qui in deſcriptione Parthiæ citatur ab Athenæo, *lib.* 3. *cap.* 14. Hujus Scriptoris Σταθμοὺς παρθικούς primus in lucem edidit vir clarus David Hoëſchelius: citatur pluribus in locis à Plinio.

Non multò poſt acquiſitos Mardos, deceſſit Phraates, multis filiis relictis: quibus præteritis, fratri potiſſimum Mithridati, inſignis virtutis viro, reliquit Imperium; plus regno regio, quàm patrio, deberi nomi-

ni ratus; potiusque patriæ, quàm liberis consulendum. ARSAC. 84.
Epit. Trog. lib. 41. *cap.* 5.

Phrahates regnavit annos 8. apud Hennigem *in Theatro geneal.* quum Syris adhuc imperaret Antiochus Epiphanes; anno nempè Seleucidarum 146.

Demetrius Euthydemi filius, qui post patruum Menandrum apud Bactrianos imperavit, superstite adhuc Phrahate, finem imposuit expeditionibus Indicis, de quibus hæc leguntur in prologo *lib.* 41. Trogi Pompeii. *Indicæ quoque res additæ, gestæ per Apollodorum & Menandrum Reges eorum.* Locus hic depravatissimus est. Apollodorus enim Bactrianorum Rex haud fuit; sed historicus, patriâ Adramyttenus; qui, tradente Strabone, Parthorum, Bactrianorum & Indorum gesta scriptis mandaverat. Legendum itaque: *Indicæ res, additæ ex Apollodoro, gestæ per Menandrum & Demetrium Reges eorum.*

ARSACES VI.

ARSACES MITHRIDATES
PARTHORVM REX. VI.

In museo Equ. Patini D.M.
ex num. arg. drach.

Arrac. 84.

ITHRIDATES, Arsacis Phriapatii filius junior, Arsaci Phrahati fratri successit, Imperiique Parthici habenas capessivit, anno ante Christ. 170. V. C. 582. Seleucidarum 140. Arsacid. 84. Sextus ab Arsace Imperii fundatore; Paulo Orosio teste, *lib.* 5.

cap. 4. Sextus, inquam; *nam Arſaces ſenior primus fuit. Arſaces II. Magnus dictus, cujus nomen verum Tiridates erat, ſecundus imperavit. Arſaces ſeu Artabanus, tertius: Arſaces ſeu Phrapatius, quartus: Arſaces, ſeu Phrahates, quintus: Arſaces, ſive Mithridates, ſextus.* Undè patet diſtinguendum omninò eſſe Arſacem Magnum, ſeu juniorem, ab Arſace ſeniore. ARSAC. 148

Eodem fermè tempore, ut habetur apud Juſtinum, *lib.* 41. ſicuti in Parthis Mithridates; ita in Bactris Eucratides (qui Demetrio patri, cujus ſuprà meminimus, ſucceſſerat) magni uterque viri regna ineunt.

Sed Parthorum fortuna felicior, ad ſummum, Mitridate duce, Imperii faſtigium eos perduxit. Mitridates autem iſte, Arſaces ut alii dictus eſt: quin & Deus cognominatus, ut nos docet Trogus in *Prolog. lib.* 41. Verùm enim verò à Librariis nomen *Tigranis* loco *Mithridatis*, ſubſtitutum eſt, nam inter Parthorum Reges nullus fuit nomine *Tigranes*: totoque hoc *lib.* 41. apud Juſtinum, de Tigrane, ſive ſeniore, ſive juniore, Regibus Armeniæ, altum ſilentium.

Intereà Antiochus Epiphanes, ærario exhauſto, ad ARSAC.
ſuſceptum contra Judæos bellum faciliùs ac citiùs per- 91.
agendum, de profectione in Perſidem cogitare cœpit, ut earum regionum acciperet tributa, & pecuniam multam congregaret. *Machab.* 3.

Armeniam ingreſſus Antiochus Epiphanes, adverſus Artaxiam, qui regnum Armeniorum ſub patre Antiocho occupaverat, expeditionem ſuſcepit, plurimos ex ejus exercitu interfecit, ipſumque Artaxiam cepit. *Appian. Syriac.* 117.

Eodem tempore, ſuperiores regni ſui provincias

ARSAC. 92. obeundo, audivit esse in Perside, hoc est, in Elymaïde, quæ ultima est Persarum ad Orientem regio, urbem, Persepolim nomine, prædivitem; & in ea templum Dianæ opulentum, refertum omne genus donariis: scuta etiam aurea ibi adservari, quondam ab Alexandro Magno relicta. Hâc igitur famâ permotus Princeps præavidus urbem expugnare, & fanum exspoliare conatus est. At cives, armis correptis, eum non solùm à mœnibus fortiter repulerunt; verùm etiam recedentem quàm longissimè persecuti sunt. Josephus Antiq. Jud. *lib.* 12. *cap.* 13.

ARSAC. 93. Cùm autem venisset circa Ecbatana, novo insuper mœrore affectus propter recentem, quam à Judæis acceperat, cladem; indè, Babylonem versùs, iter fecit: quod tamen intermittere coactus, in Persidis oppido, *Tabis* nomine, substitit: ubi, lecto adfixus cùm complures hæsisset dies, tabe diffluens, mortuus est.

Post ejus mortem Elymæi, Persæ, Medi, & finitimæ gentes, à Syromacedonibus deficientes. sibi Reges constituerunt; & deinceps sui juris esse cœperunt. Hinc videtur belli occasio à Mithridate arrepta, ad illos populos Imperio suo adjungendos.

Eucratides intereà ex Bactriana egressus, Sogdianam conterminam bello appetit. Quâ subactâ, contra Arachatos Arachosiæ regionis populos progreditur, quos in deditionem recipit. Deindè Draugianam ingreditur Indiæ proximam, domitisque Draugitanis, in Indiam ipsam penetrat.

Dum hæc ab Eucratide Bactrianorum Rege magnâ virtute geruntur; Mithridates, Imperii etiam Parthorum limites propagare aggressus, Medis bellum infert.

Quùm

Quùm autem varius utriusque populi casus fuisset, ad postremum victoria penes Parthos fuit. *Justin. lib.* 41. *cap.* 6. Medis igitur eâ ratione subactis, Mithridates Mediæ Bacasim Satrapam præponit. *Id. ibid.* Media regio est majoris Asiæ maxima, habens Hyrcaniam & Parthiam ad ortum; & dicitur Media minor, quam occupavit Arsaces Mithridates. Pars altera, quæ Occidentalis est, Armeniam conterminam habens, major vocatur, & Atropatene, à Satrapa Atropato, cui data est, dicta. Hæc Reges suos deindè habuit. Arsac. 94.

Mithridates, his viribus auctus, in Hyrcaniam, expeditionis bellicæ, ut videtur, causâ, proficiscitur. Hyrcaniæ quidem partem, quæ ab austro Parthiam spectat, cujus etiam erat pars, domuerat Arsaces Tiridates, sed non totam, eamque maximè, quæ ad Mediam attingit. Quidam Hyrcanos rebellâsse conjiciunt; quibus domitis, Mithridates ad Elymæos subigendos se accingit. Bellum etenim cum Elymæorum Rege gessit; quo victo, hanc quoque gentem regno adjecit. *Justinus ibidem.* Parthus, inquit Strabo *lib.* 16. *pag.* 744. audiens templa esse apud Elymæos opulenta, ut suprà de Antiocho Epiphane diximus, vidensque haud quaquàm ultrò concessuros; vi magnâ invasit: & Minervæ Templum, ac Dianæ, quod *Azara* dicitur, cepit, CCIↃↃ talentorum gazâ ablatâ. Capta est etiam propè flumen Hedyphontem, Seleucia, magna civitas, quæ priùs *Soloce* vocabatur. Oppidum Elymaïdis Seleucia apud Plinium, *lib.* 6. *cap.* 27. Flumen verò Hedyphon, propè quod sita erat Seleucia ista, appellatur ab eodem Plinio *Hedypnus. Ibidem.*

Demetrius Soter, Syriæ Rex, post Antiochum Epi-

Arsac. 95. phanem mortuum, obſes diu Romæ detentus, in regnum avitum ſucceſſurus, clanculùm Româ exceſſit; interfectoque Antiocho Eupatore Epiphanis filio, in ſuperiores provincias, quarum partem mox eripuerat Arſaces Mithridates, proficiſcitur. At quùm Medi Timarchum ſibi præfeciſſent, cum eo Demetrius bellum habuit, ut refert Trogus *Prolog.* 34. ſed Appianus *Syriac.* rem aliter videtur narrare his verbis. Rex in Syria proclamatus, duos fratres, quos ambos Antiochus in deliciis habuerat, perdidit, necnon Heraclida ærario apud Babylonios ejecto, & Timarcho Babylonis Satrapâ, tanquam rebelle interfecto; qui alioquin etiam ejus provinciæ præfecturam male adminiſtraverat, à Babyloniis *Soteris* cognomen obtinuit.

Arsac. 102. Mithridates in Parthiam regreſſus videtur; ſed quùm poſtea Demetrius, omiſsâ regni curâ, in quodam caſtello, non procul ab Antiochiâ, delicias ageret, à conſpectu ſubditorum remotus: Heraclides Timarchi fratris mortem ulturus, Romam cum Alexandro Bala,
Arsac. 103. ut regnum à Senatu ei impetraret, profectus eſt. Quod quùm obtinuiſſet, bellum Demetrio intulit. Dumque eo bello implicatur Demetrius, hanc occaſionem
Arsac. 104. nactus Arſaces Mithridates, inquit Paulus Oroſius, *lib.* 5. *cap.* 5. occiſo Demetrii præfecto, Babyloniam urbem, fineſque ejus univerſos victor invadit.

Arsac. 111. Dum verò Demetrius, Demetrii filius, Alexandrum Balam, Syriæ regni uſurpatorem aggreditur, creſcuntque in Syria quotidie bella civilia: Mithridates alios Orientales Reges uſque ad Mare Rubrum, ſeu Perſicum Sinum ſubegit; atque inter cæteros, Regem Perſidis devicit; quem tamen non ſpoliavit regno;

ſed tantùm ſuam in clientelam recepit: Imperiumque Parthorum à monte Caucaſo, permultis populis in ditionem redactis, ad flumen Euphratem protulit. Juſtinus ſub finem libri 41. ARSAC. III.

Cæterùm Imperium Parthicum latè ſumptum cum regnis inſervientibus, quibus proprii præerant Reges; Rubro mari, id eſt, Perſico, à meridie; Hyrcano à Septentrione terminabatur: ut ſcribit Plinius, *lib. 6. cap.* 13.

Atque octodecim tantum erant provinciæ, quæ à Satrapis Regis Parthorum regebantur, ut nos edocet Iſidorus Characenus *in Parthicis Stathmis.* Meſopotamia & Babylonia, Apollonialis, Chaconitis, Cambadene, Media ſuperior, Media Ragiane, Choarne, Comiſene, Hyrcania, Aſtavene, Parthiene, Apavarchiane, Margiane, Aria, Anane, Drangiana, Sacaſſene, Arachoſia. Juxta Iſidorum inter provincias, quæ ſub Imperio Parthorum fuêre, non annumerantur Perſis, Carmania, Suſania & Elymaïs, quùm Perſæ ſuum ſemper peculiarem Regem, etiam dominantibus Parthis, habuerint, viribus quidem debilem, atque ob id Arſacidis obnoxium; ut refert *Strabo lib. 15. pag.* 728.

Nam etſi adhuc Perſæ proprium Regem habeant, viribus tamen longè ſunt inferiores; & Parthorum Regis dicto ſunt audientes. Regem quoque proprium habebant Elymæi; eodem Strabone teſte, *pag.* 744. proprium & Characeni: quorum Characenorum Regum nonnulla geſta memorant Lucianus & Macrobius, *pag.* 715. Characene autem pars erat Elymaïdis, maximè invia, ut ſcribit Plinius, *lib. 6. cap.* 27.

Multa interim Eucratides bella magna virtute geſſit,

ARSAC. III. quibus attritus, quùm obsidionem Demetrii Regis Indorum pateretur; cum CCC. militibus, LX. millia hostium assiduis eruptionibus vicit. Quinto itaque mense liberatus, Indiam in potestatem redegit. Undè quùm se reciperet à filio Eucratide II, quem socium regni fecerat, in itinere interficitur: qui non dissimulato parricidio, velut hostem, non patrem interfecisset, & per sanguinem ejus currum egit, & corpus abjici insepultum jussit. *Justin. lib.* 41. *cap.* 6.

Mithridates, hoc de strenui Regis cæde accepto nuntio, mox, ejusmodi Principem ulturus, Bactrianam ingreditur: ut narrat Justinus *ibid.* & Bactriani bellis fatigati, ab invalidioribus Parthis, velut exsangues oppressi sunt. Græci, inquit Strabo, *lib.* 11. *pag.* 517. Bactrianâ potiti, in Satrapias eam diviserunt, de quibus Aspioniam & Turinam Parthi Eucratidæ eripuerunt: quem tamen non omninò privatum Regis nomine, tributarium exindè effecerunt.

Ad Indiam quoque cruentum extendit Imperium Parthorum Mithridates, & omnes prætereà gentes, quæ sunt inter Hydaspem fluvium & Indum, subêgit. *Paul. Oros. lib.* 5.

Sogdianos, Arcos, Drangianos & Indos, quos subegerant, Bactri amiserunt, & Mithridates Imperii sui limites longissime propagavit, ut videre est *in Excerptis viri clarissimi Henrici Valesii ex Diodoro, pag.* 319. Etenim ad usque Indiam, in qua Porus olim regnaverat, progressus, cuncta nullo negotio perdomuit, cumque clementiam atque mansuetudinem coleret, prosperâ admodùm ubique fortunâ est usus. *Id. ibid.*

Quùm à Demetrio Nicatore in Tryphonis gratiam

plurimæ Syriæ civitates passim deficerent; vocabatur tamen Demetrius per crebras legationes à superiorum Satrapiarum Græcis atque Macedonibus, pollicentibus deditionem, si veniret, atque etiam contra Parthorum Regem Arsacem Mithridatem auxilia. *Joseph. Antiq. lib.* 13. *cap.* 9. Itaque ad abolendam segnitiæ maculam, bellum Parthis inferre statuit; cujus adventum non inviti Orientis populi videre: & propter Arsacidæ Regis crudelitatem, &, quòd veteri Macedonum imperio assueti, novi populi superbiam indignè ferebant. *Justin. lib.* 36. *cap.* 1. Arsac. 115.

Hâc spe accensus Demetrius, animoque recogitans, si res adversùs Parthos prosperè cessissent, facile se postea Tryphonem è regno Syriæ exturbaturum: anno Seleucidarum centesimo septuagesimo secundo, congregato exercitu suo, in provincias superiores profectus est; trajectoque Euphrate, pervenit in Mesopotamiam; in animo habens hanc, & Babyloniam simul occupare; ut his potitus, sedem ibi belli constitueret. *Joseph. & Justin. ibid.* Arsac. 116.

Cùm verò magnâ alacritate Demetrius ab earum regionum populis fuisset exceptus, crescente in dies exercitu, bellum Arsaci Mithridati intulit. *Iid. ibid.* At postquàm Mithridates jam intravisse Demetrium confines suos, audivit, ex Principibus cum ingenti quoque exercitu, obviam misit, ut vivum eum comprehensum ad se adduceret. *Lib.* 1. *Machab. cap.* 14. Attamen Demetrius, quùm & Persarum, & Elymæorum, Bactrianorumque auxiliis juvaretur; quorum omnium Reges inviti, Parthis inserviebant; multis præliis Parthos fudit. *Justin. lib.* 36. Arsac. 117.

ARSAC. 115. Secundo tantùm prælio cum Parthis commisso; superatum fuisse Demetrium tradit Brosius, *lib.* 5. *cap.* 4. E contrario post multa prælia, si Justino credimus, ad postremum Demetrius pacis simulatione deceptus, capitur: duciturque ad Arsacem Mithridatem, qui eum in custodiam ponit, *lib.* 1. *Machab. cap.* 14. Traductusque per ora civitatum, populis, qui desciverant, in ludibrium favoris, ostenditur. Itaque, qui defecerant, omnes iterùm subjugati sunt; exceptis tamen Elymæis. Ait enim Strabo, *lib.* 16. *pag.* 744. Elymæi terram variam obtinent; quæ ferax est, incolas rusticos habet; montana verò milites nutrit, majore ex parte sagittarios; & quùm multa sit, multum exercitum emittit. Ideo Rex eorum potentiâ magnâ cretus recusat Parthorum Regi obtemperare: quod faciunt alii.

Mithridates Parthorum Rex, magno & regio animo, dimisso in Hyrcaniam Demetrio, non cultum tantùm regium præstitit, sed & filiam Hodogunam in matrimonium dedit, regnumque Syriæ, quod per absentiam ejus Tryphon occupaverat, restiturum se promittit. *Justin. lib.* 38. *cap.* 9.

Cæterùm Mithridates in tantam regni amplitudinem evectus, haud quaquàm ad luxum ac superbiam, quod plerisque Principibus usu venire solet, se contulit; clementiâ in subditos, adversus hostes fortitudine uti instituit. Quùmque plurimas gentes imperio suo subjecisset, ex singulis collecta optima quæque instituta Parthos docuit. *Diodor. Sicul. in excerpt. Henr. Valesii, pag.* 360.

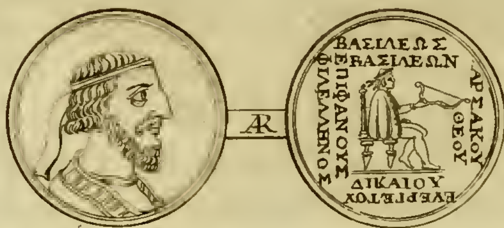
Demùm haud multò post Demetrii captivitatem,

adversâ valetudine correptus Mithridates, non minor Arſace proavo, gloriosâ ſenectute diſceſſit. *Juſtin lib.* 41. *cap.* 6. poſtquàm regnaſſet annos 37. ut videre eſt apud Hierônymum Henningem. Quam quidem annorum computationem Seleucidarum hiſtoriæ à nobis deſcriptæ omninò convenientem, ideò hîc lubentiori animo ſubſequimur. Arsac. 120.

NUMMUS ARSACIS MITHRIDATIS.

EX MUSEO CAR. PATINI. D. M.

Caput Regis barbati & diademate cincti : in aversâ parte figura imberbis sedens in sella, dextrâ arcum tenet, cum hâc epigraphe, ex duplici litterarum ordine contextâ : ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΘΕΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ. REGIS REGUM ARSACIS DEI, JUSTI, BENEFICI, ILLUSTRIS, AMICI GRÆCORUM.

UT ad Arsacem Mithridatem, Phrahatis fratrem, & Phriaapatii filium, hunc drachmalem ex argento nummum adsignemus, auctor est nobis Justinus, qui *in Prol. lib.* 40. huic Regi cognomen Dei tribuit his verbis : SUCCESSORES DEINDE EJUS ARTABANUS ET MITHRIDATES COGNOMINE DEUS. Solus hic Parthorum Rex in tota Arsacidarum serie, hâc appellatione insignitur; haud dubiè igitur nummus ad eum pertinet.

Tunc

Tunc temporis apud Reges Seleucidas, illud Dei cognomen usurpandi, mos planè vesanus inoleverat. Inditum hoc primum fuit à Milesiis Antiocho II. Antiochi Soteris filio; attamen in nummis suis Rex iste tali titulo pertinacissimè semper abstinuit. Antiochus autem IV. in suis hoc sibi cognomen primus arrogavit. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΚΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, quod quidem ab adulatoribus Samaritanis datum ei fuerat: teste Josepho. Post Antiochum IV. vox ista legitur quoque in Demetrii I. Numismatibus. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ, licet huic Mediam, Elymaïdem, Persidem & Mesopotamiam Arsaces Mithridates eripuisset.

Nec minùs in arripiendis titulis ambitiosiùs fuit Demetrius, superioris Demetrii filius; cùm & ipse hanc Dei appellationem sibi stultissimè vindicaverit; etsi à Mithridate bello captus fuerat, diuque apud eum detentus. Nihil igitur mirum, si Arsaces Mithridates, qui Demetrium patrem tot orbaverat Provinciis, filiumque superatum bello diù apud se retinuerat; ut istis sese Regibus adæquaret, tale quoque cognomen, eorum exemplo, in nummis suis sibi jactanter adscripserit.

De istis titulis ΔΙΚΑΙΟΥ, ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ, ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ, in superioribus Arsacidis Regibus dictum est satis. Cùm enim primo Arsaci attributi olim fuissent, ab ejus ibidem successoribus assumti fuêre. Sed si ulli ex iis Regibus tales tituli convenire aliquantulùm potuerunt, nulli certe magis quàm Mithridati tribuendi videntur. Ille enim à Diodoro Siculo ob clementiam in subditos, & miram adversus hostes fortitudinem, laudatur in Excerptis Henrici Valesiii, *pag.* 360.

Figura sedens cum arcu in aversa Nummi parte exarata; in omnibus drachmalibus argenteis semper conspicitur; tanquam Regum Parthorum monetæ solitus atque unicus typus: sicuti & in Regum Cappadociæ Numismatibus eadem Pallas galeata, cum hasta & clypeo semper observatur. Ut autem hanc Deam regni Cappadocici tutelare fuisse numen eâ ratione ostenditur: ita & in Regum Parthorum nummis

figura ſedens cum arcu, ad regiæ Arſacidarum ſtirpis antiquitatem indicandam, procul dubio cælata eſt. Sed eâ de re plura in ſequentibus nummis.

ARSACES VII.

ARSACES PHRAHATES. II.
REX PARTHORVM VII.

In museo D. Vaillant. D. M
ex num arg. drach.

PHRAHATES, in memoriam avi sui Phrahatis, Parthorum Regis, eo vocatus esse nomine videtur; sed Parthorum diademate post obitum patris assumpto, *Arsaces* more solito appellatus est, ante Chr. 120, V. C. 219. Seleucid. 174. Arsacid. 120. ARSAC. 120.

Arsac. 121. Cleopatra Demetrii Syriæ Regis uxor, ut maritum Rhodogunam Mithridatis filiam, & Phrahatis sororem duxisse accepit, Antiocho Demetrii fratri conjugium suum obtulit. Hic à plurimis Seleucidis fidis contra Tryphonem Rex salutatus fuit, & Tryphonem Tyrannum posteà in Syria occidit.

Arrac. 122. Post Arsacis Mithridatis mortem desperato reditu, non ferens captivitatem, Demetrius privatamque etsi opulentam, vitam pertæsus, tacitus in regnum fugam meditatur. Hortator illi ac comes Gallimander amicus erat; qui post captivitatem ejus à Syria per Arabiæ deserta, ducibus pecuniâ comparatis, Parthico habitu Babyloniam pervenerat. Sed fugientem Phrahates, equitum celeritate, per compendiosos tramites occupatum retrahit. Ut est deductus ad Regem, Gallimandro quidem non tantùm venia, verùmetiam præmium fidei datum. Demetrium autem & graviter castigatum ad conjugem in Hyrcaniam remittit, & arctioribus custodiis observari jubet. *Justin. lib. 38. cap. 9.* Ferro vinctus fuit custoditus, indeque *Siderita* cognomentum posteà obtinuit. *Syncel. Chronol.*.

Arsac. 123. Interjecto deindè tempore, quùm fidem Demetrio etiam suscepti liberi facerent, eodem amico comite fugam repetiit, sed pari infelicitate; namque prope fines regni sui deprehenditur: ac denuò perductus ad Regem, ut invitus ab ejus conspectu submovetur. Tunc quoque uxori & liberis donatus, in Hyrcaniam, pœnalem civitatem sibi concessam remittitur; talisque aureis ad exprobrationem puerilis levitatis donatur. Sed hanc Parthorum tam mitem in Demetrium clementiam, non misericordia gentis, nec respectus co-

gnationis faciebat; sed quòd Syriæ regnum affectabant, usuri Demetrio adversùs Antiochum fratrem, prout res, vel tempus, vel fortuna belli exegisset. *Justin. lib.* 38. *cap.* 9. Arsac. 123.

Antiochus memor, quod & pater propter superbiam invisus, & frater propter segnitiem contemtus fuisset; ne in eadem vitia incideret, *Justin. lib.* 36. *cap.* 1. Auditis quæ Phrahates adversùs Syriam parabat, occupandum bellum ratus, exercitum, quem multis finitimorum bellis induraverat, adversùs Parthos, fratrem repetens, in Mediam ducere statuit. Sed luxuriæ non minor apparatus, quàm militiæ fuit: quippè octoginta (sextum habet Orosius, *lib.* 2. *cap.* 10.) millia armatorum secuta sunt trecenta millia (Orosio ducenta millia) lixarum; ex quibus coquorum, pistorum, scenicorumque major numerus fuit. Arsac. 124.

Antiochus Rex quotidie convivarum turmas catervatim ita excipiebat, ut præterea, quæ in mensis absumebantur, & acervatim tollebantur; convivarum quisque auferret intactam & integram carnem volucrum, quadrupedum, marinorum piscium, jam præparatam; quibus omnibus plaustrum oneraretur: deindè è melle concreto dulciarium opus multum, coronasque multas è thure ac myrrha, insertis & inculcatis aureis lemniscorum fasciolis, quæ explicatæ hominis altitudinem adæquarent. Hujus cæcam & amentem luxuriam exercitus imitatus, magnâ ex parte aureos clavos crepidis subjectos habuit, argenteaque vasa ad usum culinæ comparavit: & tabernacula textilibus sigillis adornata statuit. Avaro potiùs hosti præda optabilis, quàm ulla ad vincendum strenuo mora.

ARSAC. 126. *Athen. lib.* 12. *cap.* 9. & *Valer. Max. lib.* 9. *cap.* 1.

Johannes Judæorum Pontifex, in hac expeditione Parthica, Antiochum Regem ſecutus eſt cum auxiliis, ut narrat *Joſeph. Antiq. lib.* 13. *cap.* 16.

Advenienti Antiocho multi Orientales Reges, putà Bactrianorum, Perſarum, Elymæorum, & Characenorum, occurrêre, tradentes ſe, regnaque ſua, cum execratione ſuperbiæ Parthicæ. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 10.

Nec mora congreſſioni fuit. Antiochus tribus prælиis victor, Babyloniam cùm occupâſſet, Magnus haberi cœpit. *Id. ibid.*

Demùm exercitum Parthorum, cujus dux erat Satrapa Indates, ad Lycum fluvium in Aſſyria ultra Tigrim delet feriâ ſextâ, ſeu die, quæ Sabbatum immediatè præcedebat! Sabbatum verò hoc anno Pentecoſtes ſubſequebatur: undè Antiochus, Johannis Summi Sacerdotis, & Principis Judæorum, qui in ejuſdem Regis caſtris militabat, motus precibus, biduò apud Lycum ſubſtitit cum exercitu integro, ut Judæis feriari liceret. *Joſeph. Antiq. lib.* 13. *cap.* 16. Hoc itaque prælium commiſſum fuit die 12. Junii Juliani Proleptici. Duobus enim præcedentibus annis, hæc feſta concurrere nequeunt, Sabbatum & Pentecoſte. Hyrcaniam ingreſſus Johannes, iiſque devictis, *Hyrcani* nomen adeptus, cum gloria ab Antiocho dimiſſus eſt: *Severo Sulpitio teſte in Hiſtor. lib.* 2. Omnibus verò populis ad Antiochum deficientibus, nihil Parthis relictum præter patrios (veteris Parthiæ) fines fuit. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 10.

ARSAC. 127. Intereà Rex Antiochus omnem exercitum ſuum, propter multitudinem hominum, per civitates in hy-

berna diviſerat: quæ res exitii cauſa fuit. Nam cùm gravari ſe copiarum præbitione, & injuriis militum, civitates viderent, deſciſcunt: cui defectioni amplam præ cæteris materiam præbuit unus ex Antiochi legatis, nomine Athenæus, qui per ſingula hoſpitia ſeſe inſolentiùs geſſerat. Arsac. 127.

Phrahates Demetrium in Syriam, ad occupandum regnum, cum Parthico præſidio mittit, ut eo pacto Antiochus ad ſua tuenda à Parthia revocaretur. Interim, quoniam viribus non poterat, inſidiis Antiochum ubique tentabat. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 10.

Antiochus verò, ut erat bibax, genio nimis indulgebat: *Athen. lib.* 4. *cap.* 1. Et illius cæcam & amentem luxuriam exercitus imitabatur. *Valer. Max. lib.* 9. *cap.* 1.

Itaque, quùm gravari ſe annonæ exhibitione, & injuriis militum, civitates, per quas Rex exercitum diviſerat, ægrè ferrent, ad Parthos deficiunt, & die ſtatutâ, omnes apud ſe diviſum exercitum per inſidias, ne invicem ferre auxilia poſſent, aggrediuntur. Quæ quùm nunciata Antiocho eſſent, auxilium proximis laturus, cum eâ manu quæ ſecum hyemabat, progreditur. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 10.

In Antiochi tabernaculo hirundines nidum fecerant: quo prodigio neglecto, prælium tamen committere eſt auſus. *Jul. obſequent. de prodig.* In itinere obvium Phrahatem Regem Parthorum habuit, adversùs quem fortiùs quàm exercitus ejus, dimicavit. Ad poſtremum tamen, quùm virtute hoſtes vincerent, metu ſuorum defeſſus, Antiochus occiditur. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 10. anno regni nono, uti è nummis illius eruitur.

ARSAC. 127. Primus autor fugæ, & Antiochi desertor, Athenæus ille Dux, de quo jam diximus, brevi meritas pœnas luit. Nam, cùm Antiochum deseruisset in pugna; delatus ad pagos quosdam, quos in hospitiis vexaverat, ab omnibus tecto exclusus est; cunctisque alimenta ei negantibus, huc illuc per regionem errabundus, tandem fame interiit. *Henr. Valesius in Excerptis, pag.* 375. & 376.

De Antiochi morte varia apud varios autores referuntur. Antiochum cum Parthis prælio congressum & victum, sibi manus intulisse scribit Appianus *in Syriacis.* Josephus, Justinus, & Julius obsequens in ipso prælio occisum tradunt. Contrà Arsacem Phrahatem eum interfecisse scribit Eusebius *in Chronico.* Quin etiam Antiochum, rebus male gestis, de editiori quodam loco semet præcipitâsse memorat Ælianus, *lib. de Anim. cap.* 34.

Post Antiochi mortem, Phrahatem pœnitere dimissi Demetrii cœpit; ad quem retrahendum, quùm turmas equitum festinanter misisset, Demetrium hoc ipsum metuentem, jam in regno missi invenêrunt, frustraque omnia conati, ad Regem suum reversi sunt. *Justin. lib.* 38. *cap.* 10.

Phrahates, Antiocho Evergete Rege interfecto, universum ejus exercitum in captivitatem abduxit, eumque superbè & crudeliter tractavit. *Id. lib.* 42. *cap.* 1.

Interim Phrahates Regi Antiocho exequias regio more fecit: *Id. lib.* 38. *cap.* 10. Sed, antequàm illum sepulturæ mandaret, dixit: *Audacia te partim fefellit, Antioche, partim vinolentia. Sperabas enim magnis poculis regnum te meum ebibiturum. Athenæus lib.* 10.

Post

Post Antiochi exequias, Demetrii Nicatoris Regis filiam, quam secum adduxerat patruus ejus Antiochus; captus amore virginis, Phrahates uxorem duxit. *Justin. lib. 38. cap.* 10. Cujus, ut videtur, precibus, Antiochi corpus in loculo argenteo in sepulturam, in Syriam remissum pervenit. *Id. lib. 39. cap.* 1. ARSAC. 128.

Phrahates, quùm inferre bellum in ultionem tentati belli ab Antiocho Parthici regni, Syriæ statuisset; Scytharum motibus ad sua defendenda, revocatur. Namque Scythæ in auxilium Parthorum adversùs Antiochum Syriæ Regem, mercede sollicitati, quùm confecto jam bello supervenissent; & in calumnia tardiùs lati auxilii, mercede fraudarentur; dolentes tantum iis itineris frustrà emensum; quùm vel stipendium pro vexatione, vel alium hostem dari sibi poscerent; superbo responso Phrahatis offensi, fines Parthorum vastare cœperunt. *Id. lib. 42. cap.* 1. Ann. 128.

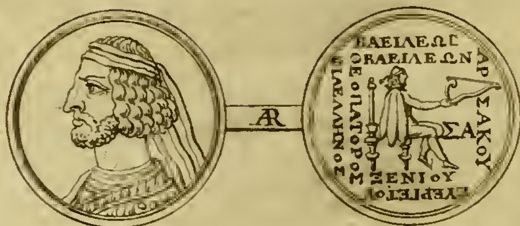
Igitur, quùm adversùs Scythas Rex proficisceretur, ad tutelam regni reliquit Himerum quemdam, pueritiæ sibi flore conciliatum. Ipse autem Phrahates exercitum Græcorum, quem bello Antiochi captum superbè crudeliterque tractaverat, in bellum secum duxit, immemor prorsùs quòd hostiles eorum animos nec captivitas minuerat, & insuper injuriarum indignitas exacerbaverat. Itaque, quùm inclinatam Parthorum aciem vidissent, arma ad hostes transtulêrunt, & diù cupitatu captivitatis, ultionem exercitûs Parthici, & ipsiûs Phrahatis Regis cruentâ cede exequuti sunt. *Id. ibid.*

Hoc pacto vitam Phrahates cum morte commutavit, postquàm decem circiter annos regnavisset. In ARSAC. 124.

tali rerum ſuarum æſtu Parthi, prætermiſſis, quos Phrahates parvulos habebat, filiis, regnum ad ejus patruum Artabanum detulêre.

NUMMUS ARSACIS PHRAHATIS II.

Ex Museo nostro.

Caput Regis diademate inſigniti, cum comâ criſpâ & barbâ non admodum prolixâ; ex aversâ parte, figura ſedet, dextrâ extensâ arcum gerens, cum epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΞΕΙΝΙΟΥ ΘΕΟΠΑΤΟΡΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ. Regis Regum Arsacis benefici, Hospitalis, Theopatoris, amici Græcorum. In area ΣΑ.

Licet Reges Parthorum omnes Arſacis nomen uſurpârint, ideoque difficile videatur ſuum cuique nummum adſignare: tamen ex vultu unus ab altero facilè dignoſcitur quin & ſinguli in titulis ſuis peculiare quoddam epithetum

Seleucidarum more, ut ad posteros eorum memoria perveniret :si sibi adaptare consuevêrunt.

Trogus in Prologo, Arsacem Mithridatem hujus Phrahatis patrem, *Dei* appellationem usurpâsse nos edocuit. Quam sanè illius nummi superstites confirmârunt. Undè, licet historiæ Parthicæ res, ut plurimùm, exciderint; tamen argenteum hunc drachmalem nummum, ad Arsacem Phrahatem II. esse revocandum, omninò indicant sequentia in illo apposita.

Juvenilis hujus Regis effigies in antica parte delineata. satis ætati Phrahatis II. convenit, ut ex illius historiâ colligimus; sed duo præsertim cognomina, in superioribus non observata Principibus, nummum ad eum pertinere, penitùs arguunt. Unum est Theopatoris, quod sibi ad memoriam parentis sui recolendam, meritò adscivit.

Qui enim patrem habuit, tanto in honore apud populos habitum, ut illi nomen *Dei* tribuerent; hic certè Theopatoris cognomen sibi vindicare & potuit & debuit.

Alterum cognomen, quod huic quoque particulare est, nimirùm ΞΕΙΝΙΟΥ, id est, Hospitalis, quodque hîc sibi arrogat Phrahates; eum omninò ab aliis secernit. Cùm enim ejus pater Mithridates, Demetrium Nicatorem Syriæ Regem, in prælio cepisset, filiamque ei Rhodogunen in uxorem dedisset; Phrahates, post mortem patris, ipsum tanquam hospitem apud se retinuit, pollicitus ei, se cùm res postularet, Regnum, quod ejus frater Antiochus usurpaverat, restituturum. Quod quidem præstitit;namque eum tandem dimisit: sed, ut verum fateamur, ad res suas componendas; non verò prout magnanimum Regem decebat.

ΞΕΙΝΙΟΣ ab Antiquis dictus est Jupiter, quòd in ejus tutelâ hospites esse credebantur. Eandem ob causam videtur Phrahates illud cognomen usurpavisse; ut idem Demetrius persuaderet.

Figura sedens cum arcu iterum redit, velut solitus drachmalium nummorum typus. Sed cùm, quatenùs ad hanc figuram, multa ad ejus explicationem observanda veniant, quæ in quolibet nummo, sive ob imperitiam Scalptoris, sive ob monetæ detritionem, non omnia ob oculos observantur; illa in

plurimis, & quidem integrioribus nummis, sunt nobis indaganda At major, cognoscendæ figuræ difficultas circa caput versatur. Cùm enim minutissimum sit, haud facile quæ illud exornant, distingui possunt.

Porrò in plurimis, quos possidemus, nummis, diademate cinctum esse figuræ caput observavimus. Undè ipsummet Regem exhiberi manifestum est. Sed cùm alia quædam insuper detegenda supersint; de iis insequentium Regum vitis nobis erit sermo.

Litteræ ΣA in nummi area inscriptæ, vel urbem in qua cusus est, indicant, vel nomen designant Monetarii.

ARSACES VIII.

ARTABANUS hujus nominis ſecundus, in avi ſui Artabani memoriam ita nuncupatus videtur. Hic Arſacis Mithridatis frater minor, & Arſacis Phriapatii filius fuit ultimus. Poſt mortem Phrahatis II, ex fratre Mithridate filii, à Scythis in prælio interempti, Rex à Parthis, qui in veram & antiquam Parthiam ſe receperant, in hoc turbido Parthici Imperii ſtatu conſtituitur; anno ante Chr. 126. V. C. 628. Seleucid. 186. Arſac. 130. Arsac. 130.

Scythæ, poſt inſignem victoriam de Parthis relatam, eâ contenti, provinciis illorum depopulatis, in patriam revertuntur. *Juſtin. lib.* 42. *cap.* 1. Ann. 131.

Interim alii Scythæ, dicti Nomades, Græcos Bactrianæ, quibus jam libertas oblata fuerat à Parthis, internecione delent. *Strabo lib.* 11. *pag.* 511. De his Scythis Nomadibus maximè innotuerunt, qui Græcis Bactrianam ademerant - Aſii Πασιανόι, *emenda* ἢ Ασιανόι, vel *Aſiani*, & Tochari, ac Sacarauli, vel Sacauraci. *Trog. Prolog. lib.* 41. deindè quo repugnante, *emenda* quo Rege pugnante. Scythicæ gentes (Tochari), Sarancæ & Aſiani Bactra occupavêre & Sogdianos. Qui autem Reges appellantur Sarancæ (mallem Sacarancæ); nominantur apud Strabonem Sacaraulæ.

Dum Imperii Parthici Provinciæ ab exteris diſſipantur, Tyranni inter Parthos exoriuntur. Himerus, cui Regni tutelam commiſerat Phrahates II. cùm adversùs Scythas exercitum duceret, oblîtus & vitæ præte-

ritæ (catamitus enim fuerat) & vicarii officii; tyrannidem & regiam poteſtatem affectavit; Babyloniosque, & multas alias civitates importunè vexavit: ut ait Juſtinus *lib.* 42. Cujus rei in Prologo 42. Trogi Pompeii non obſcura fit mentio. „ Ut Præfectus Parthis à Phrahate Himerus Meſenis bellum intulit; & in Babylonios & Seleucienſes ſæviit. Ita enim hunc locum corruptum reſtituit ex codicibus Mſſ. Regiis vir clariſſimus Henricus Valeſius in Notis ad Excerpta Peireſciana, paginâ 58: ubi pro *Aprœteus* doctiſſimè emendat *à Phrahate Himerus.*

Quo quidem in loco mendum adhuc ſuſpicor ſupereſſe. Meſenis igitur deletis, Repono: *Ut Præfectus Parthis à Phraate Himerus, Apamenis*, (qui ſunt in Inſula Tigridis,) rebellantibus *bellum intulit.*

In iiſdem quoque Excerptis Valeſianis, paginâ 377. Diodori Siculi hæc verba Ε'υήμεεης ὁ τ͂ πάρθων Βασιλεύς, ſic emendat Valeſius noſter optimè ac indubiè: ὁ Ἵμεεης ὁ τῶν πάρθων Βασιλέως σατράπης.

Himerus iſte patriâ Hyrcanus, cunctos tyrannos acerbitate vincens, nullum ſævitiæ genus prætermiſit; plurimos enim Babylonios levibus de cauſis ſervituti addictos, cum omni familia in Mediam diſtrahendos miſit. Forum quoque & non nulla delubra urbis Babyloniorum igni tradidit, ac pulcherrima quæque urbis loca evertit. Teſte Diodoro Siculo in iiſdem Excerptis Valeſianis, *pag.* 377.

Poſidonius apud Athenæum refert eundem Himerum, qui non Babyloniorum tantùm, ſed & Seleucenſium adeptus erat tyrannidem, invitato ad cænam cum trecentis (*hi erant, qui urbem gubernabant,*) Ly-

pag. 61.

ARSACES ARTABANUS II.

REX PARTHORUM. VIII.

ſimacho; ſublatis menſis, argenteum poculum cuique trecentorum præbuiſſe, pondo minarum quatuor; ac poſt libationem, ſimul omnibus præbibiſſe, voluiſſeque, ſuum ut ſinguli auferrent poculum. *lib.* 11. *cap.* 4. Arsac. 132.

Tachari, de quibus ſupra Scythiæ populi erant, eorum facit mentionem Dyoniſius. Καὶ Τόχαροι Φροῦνοι τε. Ad quem locum Euſtathius

Flumen Jaxartem juxta, quibus arva coluntur,
Tochari, Phrynique.

Bactrianam & Sogdianos poſt Phrahatis II. necem Tochari, ut ſuprà diximus, ſubegerant. Sed, cùm eas provincias recuperare vellet Artabanus II, bellum illis intulit. An verò Himerum, qui tyrannidem arripuerat, debellârit, occîderitque, prorsuùs incertum eſt. Altum enim eâ de re ſilentium. Poſtquam autem Artabanus prælium cum iis populis iniviſſet, in brachio vulneratus, ſtatim decêſſit: teſte Juſtino *lib.* 42. *cap.* 1. Regno Parthico non diù potitus, relicto filio Mithridate, qui in regnum ei ſucceſſit: cùm ipſe tres tantummodò annos, ut conjicimus, imperâſſet. Nam de Himero loquitur Diodorus paulò ante Zebinnæ Syriacam victoriam.

ARSACES IX.

ARSACES MITHRIDATES. II.
PARTHORUM REX. IX

In musco D.Vaillant D M.
ex num. arg. drach.

ITHRIDATES II, poſt defunctum patrem ex vulnere in prælio contra Tocharos accepto, Imperi Parthici habenas ſuſcepit, anno ante Chr. 123. V. C. 630. Seleucid. 189. Arſacid. 133. Huic geſtæ *Magni* cognomen dedêre; quippè claritatem parentum

tum, æmulatione virtutis accenſus, animi magnitudine ſupergreſſus eſt. *Juſtin. Epit. lib.* 42. *cap.* 2. Arsac. 133.

Ex ſequentibus Trogi verbis, Mithridatem II. civilia bella in regno confeciſſe, & Himerum, alioſve qui tyrannidem uſurpaverant, aggreſſum fuiſſe apparet; nam ſtatim ait: Multa igitur bella cum finitimis magnâ virtute geſſit, multoſque populos Parthico regno addidit: id eſt, populos, qui, poſt Scythicam cladem, à Parthis deſciverant. At quàm compendioſè hæc narrat Epitomator Trogi! Sed & cum Scythis, inquit, anteà invictis proſperè aliquoties dimicavit, ultorque injuriæ parentum fuit: Nempè Phrahatis II. patruelis ſui, & Artabani II. parentis; qui ambo, unus poſt alium, interempti in acie fuerant.

Ad poſtremum *Artoadiſti*, aut potiùs *Artavaſdi* Armeniorum Regi bellum intulit. *Juſtin. lib.* 42. *cap.* 2. Artavaſdes iſte filius erat Artaxiæ, quem diximus ſub Antiocho Magno cum Zadriade Armenias occupâſſe. Armeniam ille majorem, hic verò minorem occupaverat. Artaxiam autem ab Antiocho Epiphane captum fuiſſe retulimus. Verùm Mithridates ſub finem tantùm regni Attavaſdis, Armeniis bellum geſſiſſe videtur, quod poſt hujus mortem cum filio ejus Tigrane ſeniore redintegravit. Si quidem Strabo narrat Artavaſdem, ut pacem cum Mithridate faceret atque firmaret, juniorem filium Tigranem ei obſidem dediſſe. *Lib.* Arsac. 11. *pag.* 532. Appianus Tigranem filium fuiſſe alterius 157. Tigranis ſenioris Armeniæ Regis confirmat.

Armenii, Tigrane ſeniore mortuo, Tigranem ejus Ann. filium apud Parthos obſidem adeò ſpreverant, ut ne 159. eum quidem ab illis repetere cogitarent. Quo ille con-

ARSAC. 157. ſpecto, ut in regnum paternum reſtitueretur, mercedis loco ſeptuaginta convalles Armeniæ Mithridati Regi conceſſit; *Strab. ibid.* ab eoque cum copiis in patriam remiſſus eſt. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 3. Quod ſi Chronologiæ Uſſerii credimus, ut ipſe ex ejus viginti & quinque annis colligit apud Plutarchum *in Lucullo.* Id evenit anno ante Chr. 95. V. C. 657. Seleuc. 215. Arſacid. 159.

Intereà Tigranes, Parthis civilibus bellis implicitis, poſtquàm res ſuas plurimùm auxit, cùm iſtas convalles iis à ſe conceſſas recuperavit, tùm Parthorum ditionem populatus eſt; poſſeditque eam, quam propriè dicunt Armeniam, continguam Mediæ, Albaniæ & Iberiæ; pertingentem uſque ad Colchidem atque Cappadociam ad Euxinum mare ſitam. Deindè Artane Sopheno Zariadris filio, qui auſtrinas partes, & quæ de his magis ad occaſum ſpectant, obtinebat, oppreſſo; Tigranes omnia in ſuam redegit poteſtatem. *Strabo lib.* 11. *pag.* 532. undè Juſtinus *lib.* 4. *cap.* 2. ait: Neque enim ſilentio præteriri tantum regnum fas eſt, cùm fines ejus poſt Parthiam omnium regnorum magnitudinem ſuperent.

Ann. 163. Antiochus Euſebes, Antiochi Philopatoris filius, de Syriæ regno cum Philippo & Demetrio cognomine Eucœro contendens, victus fugatuſque, ad Parthos confugere coactus eſt. *Porphyriûs in Græcis Euſebian.*

Ann. 164. Non magno deindè poſt tempore, Sylla Aſiæ Prætor, à Senatu miſſus in Meſopotamiam, ut Ariobarzanem Cappadociæ Principem in regnum reduceret; magno numero Cappadocum, majori Armeniorum, qui Gordio ſuppetias venerant interfecto,

ejecit eum, & Ariobarzanem appellavit Regem. Agentem autem Syllam apud Euphratem convenit Parthus Orobaſus, Regis Arſacis Mithridatis Legatus; quùm nihil antè eam diem commercii inter utramque gentem interceſſiſſet. Sed & id magnæ felicitatis Syllæ videtur fuiſſe, quòd inter Romanos cum illo Principe ad ſocietatem & amicitiam petendam congreſſi Parthi ſint, quod facilè impetravit. Sylla ibi dicitur tres ſedes poſuiſſe; unam Ariobarzani; alteram Orobazo; ſibi tertiam; mediuſque inter duos ſedens, audientiam dediſſe Legato. Quamobrem necavit poſtmodum Rex Parthorum Orobazum. Syllam alii prædicavêrunt, quòd Parthos habuiſſet ludibrio; alii, ut arrogantem & intempeſtivè ambitioſum culpavêrunt. *Plutarch. in Sylla. pag.* 453. Arsac. 164.

Mithridates II. Præfectum cum copiis miſit, qui Antiochum Euſebem Syriæ Regem, ad ſe profugum, in regnum reſtitueret; itaque, eam ille Syriæ partem, quam frater ejus Philippus per biennium occupaverat, cum Antiochia urbe recuperavit. *Porphyr. in Græc. Euſebian.* Ann. 165.

Philippus ex ea Syriæ parte, quam Antiocho Euſebi fratri eripuerat, per Parthos expulſus, ut id damnum reſarciret, de parte, quæ Demetrio fratrum alteri obtigerat, aliquid auferre tentavit. Hic, relictâ Judæâ, in qua contra Alexandrum Judæorum Regem bellabat, profectus Beroæam, in ea Philippum fratrem ſuum oppugnavit; habens ſecum decem millia peditum, & mille equites. Straton verò Beroææ Tyrannus, & Philippi ſocius, Zizum Principem Arabum excivit, & Mithridatem Sinacem Præfectum Parthorum, Ann. 166.

Arsac. 167. (in Meſopotamia ſcilicet.) Qui poſtquàm venerunt cum magno exercitu, Demetrii caſtra oppugnavêrunt, & tàm ſiti, quàm miſſilium telorum multitudine, deditionem cum ſuis facere coegerunt: abductâque ex ea regione prædâ maximâ, Demetrium captivum ad Mithridatem Parthorum Regem miſerunt. Parthus verò Rex Demetrium apud ſe in omni honore habuit, donec ibi morbo abſumptus eſt. *Joſeph. Antiq. lib.* 13. *cap.* 22.

Arsac. 169. Mithridatem Parthorum Regem, anno Arſacidarum 167. mortuum eſſe exiſtimamus, poſtquàm regnâſſet annos, ut jam numeravimus, 37. An autem habuerit filios, incertum prorsùs eſt.

Hunc Mithridatem Regem, cum altero Mithridate, Phrahatis III. cognomine *Dei filio*, parricidâ, & Orodis fratre majore, peſſimè confundit Epitomator Trogi Juſtinus, qui procul dubio exemplaribus auctoris ſui mancis & mutilis uſus eſt. Quod ex prologo libri 42. ejuſdem Trogi patet: ubi diſertè ſcribitur poſt obitum Mithridatis Magni: *Ut variâ complurium Regum ſucceſſione Imperium accepit Orodes, qui Craſſum delevit.* Igitur Trogus nequaquam arbitratus eſt, Orodem fuiſſe fratrem & proximum ſucceſſorem Mithridatis Magni. Forſitan deceptus eſt Juſtinus, quòd uterque Mithridates bellum cum Artuaſde, Armeniorum Rege, geſſerit. At duo certè hujus nominis Armeniæ Principes extitêre; unus Tigranis junioris avus; alter hujuſce Tigranis filius. Non immeritò itaque integrum Trogi ipſius opus Hiſtoria deſiderat.

NUMMUS
ARSACIS MITHRIDATIS II.

Ex Museo nostro.

Caput Regis diademate cincti, & prolixâ barbâ conspicui, cum chlamide regiâ: in aversâ parte hæc legitur epigraphe. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, id est, Regis Regum, Magni Arsacis, illustris. Rex ipse diademate cinctus sedet, dextrâ arcum gerens.

HIc nummus drachmalis argenteus haud dubiè Mithridatis est, hujus nominis secundi, Artabani secundi filii, cui, tradente Justino, res gestæ Magni nomen dedêre, ut ipsius præfert inscriptio ΜΕΓΑΛΟΥ, & quidem ante Arsacis appellationem, quâ omnes isti Reges insigniuntur. Multa autem Mithridates II. bella cum finitimis magnâ virtute gessit, plurimosque populos Parthico regno adjecit. Similem Magni appellationem populi Antiocho III. Syriæ Regi ob res præclarè, præsertim in juventute, gestas tribuerunt. Imò & Alexander ille Orientis domitor, Magni cognomen assumpsit, ut norunt omnes. Uterque tamen illud in nummis nun-

quam usurpavit, & quamvis ultimi numismata obvia sint & frequentia, in iis nusquam occurrit.

Arsacidæ verò, qui originem à Persis Regibus, nempè ab Artaxerxe, ut diximus, deducere se gloriabantur, plurimos sibi titulos arrogabant; si audiamus Justinum hæc de illis narrantem. PORRO PERSARUM INIQUE SE MAGNOS REGES NUNCUPASSE VISUM FUERAT ALEXANDRO, AVI SE MAGNUM ETIAM APPELLAVIT.

Porrò Arsaces Mithridates II hoc cognomen meritissimo jure primus inter Arsacidas Reges tulit, quod post eum alii non tam justâ de causâ sibi imposuêrunt.

Notandum est autem imprimis illud ΜΕΓΑΛΟΥ cognomen, non esse ut alias appellationes, post Arsacis nomen, in nummo exaratum; sed in priori positum loco, ad denotandam scilicet nominis excellentiam: ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ, MAGNI ARSACIS; forte ad imitationem Artaxerxis, à quo originem ducere se se jactabant Arsacidæ. Cujus rei meminit Isocrates *Epist. ad Philippum*, qui præteritâ Regis, atque etiam proprii nominis appellatione, solâ ΜΕΓΑΛΟΥ denominatione designabatur.

Figuram in aversâ parte sedentem cum arcu in superiore nummo diademate ornatam esse protulimus; quæ certe ipsum Parthorum Regem designat. Diadematis verò gestandi morem à Baccho invaluisse nos edocet Diodorus *lib.* 3 *pag.* 148. Hæc enim ille de hoc Deo. AD RETUNDENDUM CAPITIS EX NIMIO VINI POTU DOLORES MITRA CAPUT OBVELAVIT; MITRIFERI HINC COGNOMENTUM ADEPTUS: QUÆ ET DIADEMATIS POSTMODUM GESTANDI EXEMPLUM REGIBUS SUBMINISTRAVIT.

Mitra apud Diodorum capitis velamen erat, apud alios ornamenti capitis genus, ex quo pendebant fasciolæ: undè Virgilius, Æn. 9.

Et habent redimicula Mitræ.

Mitra dictio est barbara, à Phrygibus, ut videtur, deducta. Diadema Regis sedentis in aversâ nummi parte, aliud quoddam capitis tegmen cingit, quod Mitræ speciem refert. Caput enim totum tegit, sed versùs imum caput utrinque

ſub auribus ſcinditur ; cujus redimicula collum ambiunt , cùm extremæ Diadematis partes humeris tenùs dependeant. Hæc videtur antiqua Medorum Mitra , cujus uſus ad Perſas tranſlatus eſt à Cyro : ut videre eſt apud Xenophontem. *Inſtit. Cyr. lib.* I.

ARSACES X.

ARSACES MNASKIRES
REX PARTHORUM. X.

*In Collectione Morelliana
ex num. arg. drach.*

ARSAC. 170. N Mithridates II. moriens reliquerit filios, incertum est omninò: ideoque, quis ei successerit, non magis liquet. Trogus & Plutarchus civilia exorta fuisse bella, & variam Regum successionem extitisse memorant. Mnaskires, Parthorum Rex, nominatur à Luciano

Luciano *in Macrobiis :* qui circa hæc tempora videtur his populis præfuiſſe. Hunc verò Mnaſkirem filium extitiſſe Phrahatis I. ex ætate ipſiûs provectâ, conjicimus. Arsac. 170.

Phrahates I. multis præteritis filiis, fratri Mithridati, cognomine *Deo*, inſignis virtutis viro, reliquit Imperium, & mortuus eſt anno Arſacidarum 84. Ipſius verò filius Mnaſkires apud Lucianum dicitur obiiſſe, annos natus *96.* ita ut annum ætatis vigeſimum primum attigiſſe jam videatur, quùm ejus pater Phrahates I. è vivis exceſſit.

Itaque poſt Mithridatis I. patrui, & Phrahatis II. patruelis ſui mortem, cùm alter patruus Artabanus II. ejuſque filius Mithridates II. regnaviſſent, inter Mnaſkirem & Sinatrockem fratres patrueles, ambos jam ſenes, civile bellum exortum eſt.

Mnaſkires, quòd eſſet filius Phrahatis I. trium, qui regnaverant, fratrum primogeniti, regnum ad ſe pertinere contendebat. Sinatrockes verò, ad patrem ſuum Mithridatem I. regnum tranſiiſſe, ac deinde ſe prætermiſſo, ad fratrem ſuum Phrahatem II. cujus heres eſſe debuerit, delatum fuiſſe ; atque eam ob cauſam Imperium ad ſe ſpectare dicebat. Eam autem de Parthico regno contentionem Lucianus narrat poſt bellum diuturnum finitam tandem eſſe, & Sinatrockem in exilium fuiſſe compulſum.

Bellis iſtis civilibus Parthorum corruit Imperium : his enim temporibus, inquit Plutarchus *in Lucullo*, imminuta Parthorum potentia, ob civilia & finitima bella, ne Armeniorum quidem valebat inſultus propulſare.

Tigranes Parthorum ditionem populatus eſt, quæ circa Ninum eſt & Arbela. Subditos etiam ſibi habuit Arsac. 171.

Arsac. 171. Atropatenos (Medos) & Gordyæos : cum quibus & Meſopotamiam & Syriam etiam, tranſmiſſo Euphrate, ac Phœnicem vi occupavit. *Strab. lib.* 11.*pag.* 532. Etenim à tenui & contemptâ exorſus ſpe, multas gentes in ditionem ſuam redegit, Parthorumque, ut nullus alius, imperium obtrivit. *Plutarch. in Lucul. pag.* 505.

Arsac. 172. Quid quod Meſopotamiam Græcis incolis frequentavit, quos frequentes ex Cilicia, frequentes ex Cappadocia ſedibus ſuis extractos illic collocavit. Præterea movit ex loco vivendi conſueto Arabas Scenitas, eoſque traduxit, ac propiùs locavit : [in Meſopotamia nempè ſinitimâ Arabiæ :] ut eorum operâ uteretur commerciis.

Arsac. 173. Huic Tigrani multi ſerviebant Reges. Quatuor autem habebat in comitatu ſuo apparitorum vel ſatellitum loco. Hi, ſi equo incederet, pedibus juxta in tunicis currebant. In ſolio ſedenti, & reſponſa gentibus danti, apparebant pectinatim complicatis inter ſe manibus. *Plutarch. in Lucul. pag.* 505. Ex his quatuor Tigranis ſatellitibus tres duntaxat Reges ex eodem Plutarcho novimus, Mediæ ſcilicet, Gordyænæ, & Adiabenæ : quartum verò ignoramus.

Ceterùm Mnaskires, ſine bellis civilibus impoſito, pulſoque in exilium æmulo ſuo Sinatrocke ; videtur placidè ac quietè regnaviſſe. Quanto verò tempore hoc civile bellum duraverit, penitùs ignoratur. Sed à morte Mithridatis Magni ejus prædeceſſoris, uſque ad annum, quo Sinatrockes Imperii habenas ſuſcepit, effluxêre undecim anni completi.

NUMMUS ARSACIS MNASKIRIS.

Ex Collectione Morelliana.

Caput Regis ſenioris barbati, necnon diademate cincti, intra quod oblongorum capillorum cirrus obvolvitur: in aversâ parte Princeps ſedet mitrâ & diademate inſignis, dextraque manu arcum geſtans: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ; id eſt, Regis Regum Magni Arsacis, illustris.

Antequam Andreas Morellius Helvetius, vir de Re Nummaria antiqua optimè meritus, Pariſiis abiret; quùm me Arſacidarum Regum ſeriei deſcribendæ operam navare, jamque eorum Principum plurimos comparaviſſe nummos comperiſſet; dono mihi dedit delineatam nummorum Parthicorum collectionem, de qua in ſuo Specimine loquitur his verbis: Quam plurimos alios delineavi nummes parthicos cum inscriptionibus et absque iisdem; quos in majori opere nostro conspicere licebit. Et certè

ea collectio nobis plurimùm in ſerie Regum Parthorum adornandâ profuit : quâ nunc ſaltem frui ſtudioſus poterit Lector; quandoquidem & Morellii opera, & Morellium ipſum mors invida nobis citiùs eripuit.

Fatendum eſt Reges Arſacidas in nummis ſuis non facilè dignoſci; quippequi uno omnes *Arſacis* nomine inſigniantur, uti obſervat Lucanus *lib.* 1. & 10.

Arſacidas Parthos à Regis nomine ducunt.

Quod confirmat Strabo *lib.* 15. *pag.* 702. idem apud Parthos fit. Omnes enim Arſacæ nominantur; privatim verò, alius Orodes, alius Phrahates, alius ALITER. Ergo in moneta eorum publica ne Mnaſkiris nomen quærites.

Effigies Regis, ſeu juvenilis, ſeu mediæ ætatis, vel denique ad ſenectutem vergentis, ad dignoſcendos Arſacidas plurimùm conducit; prout illorum hiſtoria ipſos vixiſſe nos edocet. Prolixior, quàm in aliis, barba, quæ huic Arſacidæ tribuitur, ſenem deſignat Regem; quod rectè convenit. Mnaſkirem enim ad nonageſimum ſextum ætatis annum perveniſſe refert Lucianus. Simili ferè ratione capilli ſinciput obtegentes, & diademati circumvoluti, ejus Principis robur ſatis denotant; eâ parte criniti, quâ in reliquis ſenibus pili deficere plerumque ſolent. Et certè viridis & cruda ſenectus obtigiſſe Mnaſkiri debuit; qui ætate jam provectus, ad obtinendum Parthicum Regnum, multorum annorum ſpatio civile bellum adverſus Sinatrockem adeò feliciter continuavit, atque peregit; ut tandem à populis prælatus fuerit.

Idem ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ titulus, quo, ob egregia facinora inſignitus fuerat illius prædeceſſor Mithridates II. denotat Mnaſkirem hoc ſibi cognomen pariter adaptaſſe propter victoriam quam de Sinatrocke ſuo competitore retulerat: eò quòd non minorem eſſe in obtinendo, quàm in ampliando Regno gloriam rectè arbitraretur.

Figura ſedens in averſâ parte, quam diadema & mitra Regem eſſe arguunt, haud dubiè imberbis eſt, uti in nummis integris perſpicuè obſervatur. Ergò non eſt effigies Principis, quem pars anterior exhibet, quùm nullus niſi barbâ conſpicuus in hac Arſacidarum ſerie depingatur. Undè ad-

antiquiorem Arſacidis] Regem, à quo ſe illi originem ducere gloriabantur, recurrendum. Strabo autem narrat Arſacem, qui Parthiam invaſit, Dais quibuſdam imperaſſe, cognomento Parnis: ita ut oſtendere voluerint Arſacidæ, non ſe regium titulum tunc primùm aſſumpſiſſe; ſed antiquitùs à Regibus eſſe oriundos. Quod in ſequentibus nummis erit inveſtigandum.

ARSACES XI.

ARSACES SINATROCKES
REX PARTHORVM. XI.

In Collectione Morelliana
ex num. arg. drach.

Arsac. 181 IC Parthorum Rex à Luciano Sinatrockes, *in Macrobiis* vocatur, qui Sinatruces Phlegonti, apud Photium, *cod.* 97. *pag.* 267. & Sintricus Appiano dicitur *in bell. Mithrid. pag.* 242. Alter Arſacida, Rex Armeniorum Sanotruces perhibetur à Dione,

lib. 75. *pag.* 764. qui SANATRUCES à Suida nuncupatus eſt. Quanta in deſignando hujus Principis nomine apud Scriptores varietas ; quæ ſubitò tamen evaneſceret, ſi unuſquiſque Arſacidarum proprium nomen curaviſſet in nummis ſuis conſignari ? ARSAC. 181.

Cujuſnam Parthorum Regis filius fuerit Sinatrockes ; quo modo, & quando ad Regnum pervenerit, ut faciliùs innoteſcat, ſuperiorum Arſacidarum hiſtoria altiùs eſt repetenda. Arſaces Phriapatius tres reliquit filios, Phrahatem, Mithridatem & Artabanum.

Phrahates primogenitus, de more gentis, patri ſucceſſit ; ſed patriæ potiùs, quàm liberis conſulendum ratus, prætermiſſis filiis, inter quos erat Mnaskires, annos tunc viginti & unum natus, ob res regni turbidas, Mithridati fratri, cognomine *Deo*, inſignis virtutis viro, teſtamento imperium reliquit. Quod quidem Mithridates, cùm rectè admodum adminiſtraviſſet, moriendo, Phrahati ſecundo, filio ſuo tradidit. At poſtquàm Phrahates ſecundus à Scythis provincias Parthicas vaſtantibus in prælio eſt occiſus ; præterito fratre ejus Sinatrocke, triginta tùm annos nato, in hoc rerum Parthicarum diſcrimine, regnum à populis Artabano ipſius patruo, forti viro, traditum eſt. Hic filium habuit, ſucceſſoremque Mithridatem ſecundum, cognomine *Magnum* ; Mnaſkiris & Sinatrockis patruelem ; qui ſine liberis videtur fuiſſe defunctus.

Itaque poſt Mithridatis ſecundi mortem, magnâ de obtinendo imperio, inter Mnaſkirem & Sinatrockem jam ſenem, exortâ contentione, civile mox ſubſecutum eſt bellum.

Arsac. 181. Sinatrockes patrem ſe & fratrem Reges habuiſſe prædicabat, ideoque ſe eſſe proximiorem aſſeverabat heredem : cùm è contrario remotior eſſet Mnaſckries cujus pater Phrahates I. parenti ſuo Mithridati I. Imperium tradiderat. Mnaskires verò trium fratrum majoris natu filium ſe eſſe contendebat; ad quem legitimo jure ſpectet imperium. Ad hæc addebat, quòd, ſi olim in rebus difficillimis ob juvenilem ætatem fuerit prætermiſſus, non ideò nunc ſucceſſione in regnum avitum vacans ſe eſſe privandum : cùm præſertim hujus recuperandi tam opportuna ſe ſe præbeat occaſio. Ea de Parthico Imperio inter ambos Principes controverſia gravis ac diuturni belli materies extitit: cujus tandem finiendi causâ Mnaskires à Parthis Rex renuntiatus eſt; Sinatrockes verò in exilium compulſus.

Arsac. 182. Interjecto multorum annorum ſpatio, cùm Mnaſkires ſupremum diem obiiſſet, ab exilio reductus à Scythis Sacaraucis Sinatrockes in mortui Regis locum ſufficitur, annos jam octoginta natus; ut narrat Lucianus *in Macrobiis.* Atque hic certè unus eſt è compluribus iis Regibus, qui variam illam apud Parthos ſucceſſionem compoſuere, de qua *in Prologo lib.* 41. *Trogi* fit mentio.

Arsac. 184. Intereà Sinatrockes, adeò grandis natu, cùm ſe jam oneri armorum imparem animadverteret, ideoque ad recuperandas provincias Parthicas, perdurante bello civili amiſſas, bellum per ſe gerere ampliùs non poſſet; filium ſuum Phrahatem tertium, regno & exercitui præfecit.

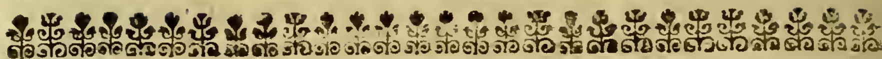
Phrahates mox contra Tigranem Armeniæ Regem,

bellum

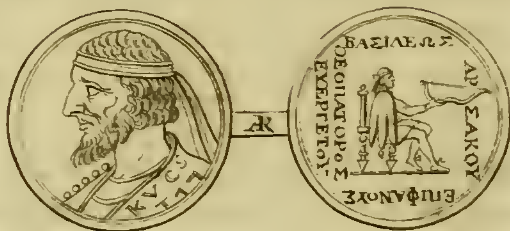
bellum movit ; sed infausto eventu ; Armenii enim superiores evaserunt. Hujus belli meminit, licet obscurè, Mithridates Ponti Rex, litteris ad Arsacem seu Phrahatem, his verbis : *Ira in Tigranem recentis belli. Inter Fragm. lib. 4. Hist. Salustii.* ARSAC. 185.

Interjecto brevi tempore, Sinatrockes posthac moritur, quùm regnâsset annos septem : ex Luciano *in Macrobiis.* Anno tertio Olympiadis 177, Sinatruce Parthorum Rege mortuo, succedit Phrahates, cognomine *Deus* ; ait Phlegon *apud Photium.* Cui licet Dio contradicat, Phlegontis tamen potior est auctoritas : Dio enim in Romanis rebus Scriptor accuratissimus fuit, in Barbaricis, Parthicis præsertim, & Armeniacis non item. Appianus Phrahatem tertium Sinatrockis, quem *Sintricum* appellat, filium esse confirmat. Hunc Phrahatem absurdè *Pacorum* nominat Xiphilinus ex Dione. ARSAC. 186.

NUMMUS ARSACIS SINATROCKIS.

Ex Collectione Morelliana.

Caput Regis barbati, & diademate cincti: in aversâ parte, Rex imberbis ſedens, mitrâ & faſciâ regiâ ornatus, dextrâ arcum tenet, cum epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΘΕΟΠΑΤΟΡΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ: id eſt, Regis Arsacis illustris Theopatoris benefici.

HUjus Regis facies ſenilis & rugoſa, Arſacidam Principem ætate provectum denotat. Cùm verò Lucianus *in Macrobiis* Sinatrockem jam octogenarium perveniſſe ad Imperium ſcribat; nummum iſtum primo intuitu ad eum ſpectare ſuſpicatus fuiſſem. Sed Theopatoris cognomen cum ſenili Regis effigie in anteriore nummi parte exaratâ conjunctum, quin ad illum omninò pertineat, non ſinit ullo modo dubitare.

Sinatrockes, quemadmodum in ejus vita retulimus, junior erat filius Mithridatis primi, cui cognomentum Dei

fuit; Teste Trogo in Prologo. Undè notavimus Phrahatem secundum, ejus filium primogenitum, *Theopatoris* appellationem sibi vindicâsse, eò quòd se patrem habuisse *Deum* gloriaretur. Simili ratione Sinatrockes, qui post fratris sui mortem, ob ætatem juvenilem fuerat prætermissus, tandem jam senior, ubi primùm ad regnum provectus est, ut à Mithridate, cognomine Deo, ducere se originem ostentaret, fratris exemplo, se quoque Theopatorem appellavit.

Verùm ad figuram Regis imberbis sedentis veniamus, sermonemque, quem eramus super Mnaskiris nummo exorsi, repetamus. Figura illa videtur exhibere Ammynaspen, aut alium quempiam ex ejus Majoribus. Hic autem Parthus erat, vel Bactrianorum Rex, (uti ferunt) qui post cædem Darii ultimi Persarum Regis, Parthis devictis ab Alexandro Magno præfectus est; amisso tamen Regis titulo. Filius ejus fuit Phriapatius, nepos Arsacis istius, qui pater fuerat Arsacis primi, Parthorum Regis: undè avitum hic recuperavit solium.

Rex ille imberbis depingitur, priscorum Parthorum more. Ita enim Doctor Hyde Anglus, in Historia Persarum Religionis veteris nuper in lucem Oxonii edita, militum Parthorum figuras sine barba repræsentat: undè docemur Parthos olim barbam non aluisse. Sed Arsaces, postquàm avitum Ammynaspis & majorum suorum regnum recepit, ad Artaxerxem Mnemonem Persarum Regem, qui primùm Arsaces appellabatur, originem suam retulit, *teste Arriano apud Syncellum*: barbamque & comam ad instar istorum Monarcharum promittere, titulumque Regis Regum usurpare in nummis cœpit; quem morem sequuti sunt ejus successores. Quin & ipsi Parthiæ populi exindè barbati & capillati fuere; ut videre est in aversâ parte Numismatis Augusti; quæ Parthum flexo genu, promissisque barbâ & capillis, exhibet signum militare ferentem

De sella & arcu, ut & de pallio, in nummis sequentibus sumus dicturi.

ARSACES XII.

ARSACES PHRAHATES. III.
REX PARTHORVM XII.

In museo D. Vaillant D.M.
ex num. arg. drach.

TIAMSI Sinatrockem Phrahati filio suo regnum, exercitumque commisisse dixerimus; quemadmodum olim Ptolemæum Soterem, Lagi filium, Ptolemæo Philadelpho filio, ex ultimâ uxore Berenice genito, Ægypti Imperium tradidisse ab Historiæ

Scriptoribus accepimus : quoniam tamen inter Auctores controversia est super annis duobus, qui de Sinatrockis regno detracti, Phrahatis tertii imperio adscribuntur : hujus initium à patris morte tantummodò computabimus. Arsac. 187.

Tigranes, Armeniæ Rex, initâ cum Mithridate socero contra Romanos societate, Syriam exercitibus vacuam reliquit, quam placidissimo imperio tenuerat annos 18. teste Trogo; & 14. tantùm apud Appianum : Magadatemque Præfectum ab ea revocavit. Ambo isti Reges contra Lucullum posteà dimicantes, anno 4. Olympiadis 177. victi sunt : ut tradit Memnon apud Photium *cod.* 60. Deindè verò regiones obeundo, alium collegerunt exercitum, cujus Præfectura Mithridati commissa est, ex Appiano *in Mithrid.* Arsac. 188.

Intereà Mithridates, ut Phrahatem in istam societatem pertraheret, hanc ad eum epistolam misit, quæ in fragmento Historiarum, *lib.* 4. *Salustii* legitur.

REX MITHRIDATES,

Regi Arsaci.

Omnes, qui secundis rebus suis ad belli societatem orantur, considerare debent, liceatne tum pacem agere; deindè, quod quæritur, satisne pium, tutum, gloriosum, an indecorum sit. Tibi perpetuâ pace frui liceret, nisi hostes opportuni, & scelestissimi. Egregia fama, si Romanos oppresseris, futura est : neque petere audeam societatem, & frustra mala mea cum bonis tuis misceri sperem. Atqui ea, quæ te morari posse videntur, ira in Tigranem recentis

Arsac. 188. belli, & meæ res parùm prosperæ, si vera existimare voles, maximè hortabuntur.

Ille enim obnoxius, qualem tu voles, societatem accipiet. Mihi fortuna, multis rebus ereptis, usum dedit benè suadendi; &, quod florentibus optabile est, ego non validissimus præbeo exemplum, quò rectiùs tua componas. Namque Romanis cum nationibus, populis, Regibus cunctis una, & ea vetus causa bellandi est, cupido profunda Imperii & divitiarum: quâ primùm cum Rege Macedonum Philippo bellum sumpsêre. Dum à Carthaginiensibus premebantur, amicitiam simulantes, ei subvenientem Antiochum, concessione Asiæ per dolum avertêre; ac mox à Philippo Antiochus omni cis Taurum agro, & decem millibus talentorum spoliatus est. Persen deindè Philippi filium, post multa & varia certamina, apud Samothracas Deos acceptum in fidem, callidi, & repertores perfidiæ, quia pacto vitam dederant, in somniis occidêre. Eumenem, cujus amicitiam gloriosè ostentant, initio prodidêre Antiocho, pacis mercedem post Attalum custodem agri captivi sumptibus, & contumeliis ex Rege miserrimum servorum effecêre: simulatoque impio testamento, filium ejus Aristonicum, quia patrium regnum petiverat, hostium more, per triumphum duxêre. Asia ab ipsis obsessa est; postremò totam Bithyniam Nicomede mortuo diripuere; quùm filius *Nusa*, quem Regem appellaverat, genitus haud dubiè esset. Nam quid ego me appellem: quem disjunctum undique Regnis & Tetrarchiis ab imperio eorum, quia fama erat divitem, neque servitururm esse, per Nicomedem bello laces-

ſivêrunt, ſceleris eorum haud ignarum, & ea, quæ accidêre, teſtatum anteà. Cretenſes ſoli omnium liberi eâ tempeſtate, & Rex Ptolemæus. Atque ego ultus injurias, Nicomedem Bithyniâ expuli; Aſiamque ſpolium Regis Antiochi recepi, & Græciæ dempſi grave ſervitium. Incœpta mea, poſtremus ſervorum Archelaus, exercitu prodito, impedivit; illique, quos ignavia aut prava calliditas, ut meis laboribus tuti eſſent, armis abſtinuit, acerbiſſimas pœnas ſolvunt. Ptolemæus pretio diem belli prolatat. Cretenſes impugnati ſemel jam, neque finem, niſi excidio, habituri. Equidem quùm mihi ob ipſorum interna mala dilata prælia magis, quàm pacem datam intelligerem; abnuente Tigrane, qui mea dicta ſerò probat, te remoto procul, omnibus aliis obnoxiis, rursùs tamen bellum cœpi; Marcumque Coltam Romanum ducem apud Chalcedona terrâ fudi, mari exui claſſe pulcherrimâ. Apud Thzicum magno cum exercitu in obſidione moranti frumentum defuit, nullo circùm adnitente; ſimul hiems mari prohibebat. Ita ſine vi hoſtium regredi conatus in patrium regnum, naufragiis apud Parum & Heracleam militum optimos cum claſſibus amiſi. Reſtituto deindè apud Cabira exercitu, & variis inter me atque Lucullum præliis, inopia ambos inceſſit. Illi ſuberat regnum Ariobarzanis bello intactum: ego vaſtatis circùm omnibus locis in Armeniam conceſſi; ſecutique Romani non me, ſed morem ſuum omnia regna ſubvertendi, quia multitudinem arctis locis pugnâ prohibuêre, imprudentiam Tigranis pro victoria oſtentant: Nunc, quæſo, conſidera, nobis oppreſſis, utrùm firmiorem te ad reſiſ-

Arsac. 188.

Arsac. 188. tendum, an finem belli futurum putes? Scio equidem tibi magnas opes virorum, armorum, & auri esse; & eâ re à nobis ad societatem, ab illis ad prædam peteris. Cæterùm consilium est, Tigranis regno integro, meis militibus belli prudentibus, procul ab domo, parvo labore per nostra corpora bellum conficere: quando neque vincere, neque vinci sine tuo periculo possumus. An ignoras Romanos, postquàm ad Occidentem pergentibus, finem Oceanus fecit; arma huc convertisse? neque quicquam à principio, nisi raptum habere, domum, conjuges, agros, Imperium, convenas; olim sine patria, sine parentibus, peste conditus orbis terrarum: quibus non humana ulla, neque divina obstant; quin socios, amicos, procul juxtaque sitos, inopes potentesque trahant, excidantque; omniaque, [non serva] & maximè regna, hostilia ducant. Namque pauci libertatem, pars magna justos dominos volunt: nos suspecti sumus æmuli, & in tempore vindices adfuturi. Tu verò, cui Seleucia maxima urbium, regnumque Persidis inclitum divitiis est; quid ab illis, nisi dolum in præsens, & postea bellum expectas? Romani arma in omnes habent, acerrima in eos, quibus victis spolia maxima sunt: audendo & fallendo, & bella ex bellis serendo magni facti. Per hunc morem extinguent omnia, aut occident; quod difficile non est, si tu Mesopotamiâ, nos Armeniâ circumgredimur: exercitus sine frumento, sine auxiliis: fortuna autem nostris vitiis adhuc incolumis. Teque illa fama sequetur, auxilio profectum magnis Regibus, latrones gentium oppressisse. Quod uti facias moneo, hortorque; neu

malis

malis pernicie noſtrâ unum Imperium prolatare, quàm ſocietate victor fieri. ARSAC. 188.

Tigranes ipſe legatione ad Phrahatem miſsâ, Meſopotamiam & Adiabenem, & magnas quas nominant, valles ſibi cedere mandat. *Memnon apud Photium, cap. 60. pag. 752.*

Lucullus verò de legationibus Mithridatis, & Tigranis ad Phrahatem miſſis, factus certior; ipſe quoque nonnullos ex ſociis ad eundem legavit; minas ei, ſi illos auxiliis juvare, promiſſiones autem, ſi Romanorum rebus ſtudere maluiſſet, proponentes. *Dio lib. 35. pag. 2.* Hæc ad Arſacem Phrahatem Lucullus, addens; aut ſibi auxiliaretur, aut ſaltem ſpectator eſſet certaminis. *Appianus Mithrid. pag. 230.*

Phrahates tertius quòd eo tempore Tigrani etiamnum iraſcebatur, nullamque de Romanis adhuc ſiniſtram opinionem animo conceperat, ſuos etiam Legatos ad Lucullum miſit. *Dio ut ſup.* Lucullus erat in Gordyene, quùm advenerunt Phrahatis Legati, amicitiam & ſocietatem petentes. Fuit autem id Lucullo non ingratum: *Plutarch. in Lucul. pag. 512.* ideoque amicitiam cum Rege, ſocietatemque conjunxit. *Dio ut ſuprà.*

Verùm poſtea temporis quùm Sextilius Luculli Legatus ad Phrahatem veniret, Rex ſuſpicatus hominem bello clarum, non tam pacti nuper initi causâ, quàm ut regionem copiaſque ſuas exploraret, miſſum, Romanis auxilia nulla ſuppeditavit: ita tamen ut ne contra illos quidquam etiam moliretur, ſed in medio ſe ſe partium contineret; quòd neutrorum potentiam augeri volebat; ſed, ſi bellum utrimque æquis viribus

Arsac. 188. gereretur, summæ sibi id securitati futurum arbitrabatur. *Dio ut supra.* Itaque Legati Luculli, quùm Phrahatem comperissent consilio fluctuantem, poscentemque clàm societatis à Tigrane præmium Mesopotamiam; ea de re certiorem Lucullum fecerunt. Quæ ubi hic percepit, Tigranem & Mithridatem statuit, ut adversarios confectos transilire, & periclitari Parthorum vires, atque expeditionem in eos movere; præclarum existimans uno belli impetu tres deinceps Reges, sicut Athletam in lucta prosternere, ac per tres totius orbis potentissimos Principes perrumpere invictum & victorem. *Plutarch. in Lucul. pag.* 512.

Hoc inito consilio Lucullus in Pontum ad Sornatium Legatum suum & alios misit litteras, ut copias, quæ illic erant, adduceret, quasi ex Gordyene in Parthos signa moturus. Verùm improbioribus ad Lucullum delatis militum sermonibus, expeditionem Parthicam deposuit, & media æstate movit in Tigranem; quo superato cum sociis Regibus, Armeniam cepit. *Plutarchus ibidem, pag.* 513.

Ann. 189. In Mesopotamiam regressus Lucullus, regionèm Mygdoniam ingreditur, & Nisibim obsidet; *Oros. lib.* 6. *cap.* 3. quam Parthis ademerat Tigranes, quamque Antiochiam Mygdonicam Græci appellabant. *Dio lib.* 35. *pag.* 3.

Ann. 190. Lucullo belli imperium contra Mithridatem & Tigranem abrogatur, eique Pompeius magnus, ad idem bellum conficiendum, sufficitur. *Florus lib.* 3.

Ann. 191. Interim Pompeius ad expeditionem contra Mithridatem se accingit, & cum Phrahate Parthorum Rege amicitiam renovat. *Luc. Epit. lib.* 10. *cap.* 10.

Mithridates Pompeium parvi admodùm eo tempo- Arsac.
re pendebat, quòd, recens vitâ functo Arsace Partho- 191.
rum Rege, (quartus tamen abhinc decurrebat annus, *ex Phlegonte apud Photium*) ejus successorem Phrahatem familiaritate sibi devincturum se esse sperabat. Quùm ubi, fœdere pristinis conditionibus oblato, jam à Pompeio præocupatum, ejusdemque impulsu, Armeniam Tigrani subditam invadere percepit; animo collapsus, Legatos extemplò ad Pompeium misit, qui de conditionibus pacis agerent, ut refert *Dio lib.* 36. *pag.* 22. sed, re infectâ, reversi sunt Legati.

Tigranes junior, Tigranis Regis filius, primoribus sibi adjunctis, patris imperio offensis, ad Phrahatem confugerat, eumque circumspicientem pro ratione initi cum Pompeio fœderis, quid sibi agendum foret, ut in Armeniam iret, permoverat. *Dio ut supra.* Quin & Sariaster Tigranis junioris frater, adversus patrem suum Tigranem, Armeniæ Regem, conjuraverat, ut tradit *Val. Maximus lib.* 9. *cap.* 11. Ambo igitur fratres, ut cum Phrahate societatem firmarent, duas ejus filias uxores sibi dari postulavêrunt, quas lubentissimè Rex eis concessit. *Plutarch. in Pompeio pag.* 659.

Itaque Phrahates, generis suis auxiliaturus, exercitum ingentem comparat. Quâ re confectâ, pervenerunt Principes usque ad urbem Artaxata; eamque, jam obviis omnibus subactis, aggrediebantur. (Nam eorum metu, Tigranes senior in montes concesserat.) Phrahates verò, quùm obsidionem diuturnam fore censeret, filio Tigranis partem copiarum reliquit; ipse domum se recepit. Tunc Tigranes pater in filium solum relictum profectus, prælio eum vicit, atque is

ARSAC. 191. in fuga primùm ad Mithridatem avum se contulit. *Dio lib. 36. pag. 25.*

Interea Pompeius in Armenia exercitum Mithridatis noctu adortus, profligavit. *Plutarchus in Pompeio, pag. 636.* Quâ clade acceptâ, cum multis aliis Mithridates ipse effugit; & ad Tigranem contendens, quùm ab eo per Legatos compellato, nullum amicum responsum tulisset; quòd is Mithridatem Tigrani filio suo (erat is nepos Mithridatis) contra se seditionis causam fuisse prætenderet: spe suâ frustratus, in Colchidem abiit. *Dio lib. 36. pag. 27.* Mox quoque Tigranes junior se se Romanis adjunxit.

Tigranes pater, re cognitâ, territus, statim præconem ad Pompeium misit, traditis etiam Mithridatis Legatis. Quin & Artaxata urbem ei dedidit; ipseque suâ sponte in castra Pompeii advênit. *Id. ibid.* Auditis autem eorum controversiis, Pompeius omne avitum regnum Tigrani patri restituit; filio ejus solâ Sophene attributâ. Paulò post tamen, cùm Tigranes junior, patri infensus, aufugere conaretur, jussu Pompeii, in custodiam datur. Postquàm verò per Oratores adversùs Romanos sollicitare Parthos est intellectus, in vincula tandem conjectus est, usque ad triumphi pompam reservandus.

Non multò post Phrahates Legatos ad Pompeium misit, Tigranem juniorem, ut generum suum, repetiturum, postulaturumque, ut Imperiorum Euphrates terminus foret. Pompeius responsum dedit, Tigranem in patris potiùs, quàm soceri jure esse: termino autem seusurum justo. *Plutarch. in Pompeio, pag. 637.*

Ceterùm Pompeius, relicto ad præsidium Arme-

niæ Afranio, per gentes Caucasum circumcolentes, ne- Arsac.
cessariò contra Mithridatem iter intendit, Iberas & 192.
Albanos debellat; &, hâc expeditione confectâ, divertit in Armeniam minorem; Elymæorumque & Medorum Regibus, qui suam contra Parthos libertatem tuebantur, quique Legatos ad eum miserant, benignè rescripsit. *Id. ibid. pag. 638.* Phrahates ob Romanos abhinc eo tempore in armis erat, Gordyenemque incursabat, & Tigranis subditos bonis spoliabat. Quod quùm accepisset Pompeius, misso cum exercitu Afranio, eum fugavit, insectatusque est usque ad Arbelitin. *Dio lib. 36. pag. 31.*

Phrahates, quum tanto impetu Pompeium ferri videret, Armeniamque, & Ponti partes eò loci pertingentes, ab ejus Legatis captas esse, Gabinium quoque jam ultra Euphratem, ad Tigrim usque processisse; eorum terrore perculsus, ut fœdus initum cum Romanis firmaret, in animum reduxit, deque renovandis pactis ad Pompeium Legatos misit. Nihil tamen eâ legatione assequutus est. Pompeius enim rerum præsentium successu, speque secutarum inde rerum fretus, cùm eum parvi penderet, inter alia responsa, quæ superba Legatis dedit, Gordyenem quoque regionem, de qua Phrahati erat cum Tigrane controversia, poposcit. Quùm autem Legati de hac re (neque enim quicquam habebant in mandatis) nihil responderent, nonnihil ad Phrahatem scripsit: sed, non exspectato responso, confestim Afranium in eam regionem ablegavit; eamque nullo labore occupatam Tigrani dedit. *Dio lib. 37. pag. 34. & 35.*

Afranius per Mesopotamiam in Syriam, præter

Arsac. 292. pactum cum Phrahate initum, profectus est. Hæc Pompeius, suâ confisus potentiâ, tùm cum Phrahate egit, ejus quoque titulos, quibus apud alios omnes, ipsosque etiam Romanos gaudebat, quibusque eum illi semper compellabant, ludibrio habuit. Rex enim Regum Phrahates audiebat: at Pompeius, *Regum* vocabulo amputato, per litteras ipsum Regem simpliciter appellavit. *Dio lib.* 37. *pag.* 35.

Phrahates, quamvis Pompeium & timeret, & demereri studeret, tamen indignè id tulit, ut qui regno etiam suo spoliaretur: itaque per Legatos de acceptis injuriis questus est, interdixitque, ne Euphratem transiret. *Id. ibid.*

Afranius Arabas, qui regionem circa Amanum montem prope Euphratem incolebant, debellatos, Romanorum Imperio subjecit. *Plutarch. in Pompeio, pag.* 636. Hos in Mesopotamiam inducens, illuc transtulerat Tigranes. *Id. in Lucullo pag.* 506. Arabia autem ista ad lævam Euphratis trans fluvium dicitur Plinio, *lib.* 5. *cap.* 24. quæ aliis Arabia-Morion.

Phrahates, dum Pompeius in Syria occupatur, contra Tigranem expeditionem suscipit, *teste Dione*, *lib.* 37. *pag.* 35. Apud quem præterea leguntur hæc verba: *Adhibito filio ejus*, [Tigranis] *suo genero.* Quæ absurda prorsùs sunt. Nam quî fieri potuit, ut Tigranes junior, quem Pompeius (*Dione ipso teste*) in vincula conjecerat, anno V. C. 688. atque arctissimæ mandaverat custodiæ, ad triumphi pompam reservandum: bellum adversùs patrem hoc anno gesserit? Vix hæc nobilissimo Scriptori tribuere ausim: sed ignari cujuspiam Librarii putidam esse interpolationem potiùs

opiner. Phrahates prælio victus à Tigrane, posteà tamen hosti prævaluit. *Dio ut supra.* Arsac. 193.

Cùm Tigranes Pompeium in Syria agentem accerseret, denuò ad eum Legatos Phrahates misit, multa & Pompeium incusans, & Romanos insimulans; adeò ut ob pudorem & terrorem Pompeio injiceret. Igitur neque Tigrani auxilium tulit; & nihil deinceps hostile adversùs Phrahatem exercuit: causas has edens, sibi neque hanc expeditionem à Populo Romano esse demandatam, & Mithridatem in armis adhuc esse. *Dio ib. pag. 36.*

Potentiam enim Parthi metuebat Romanus, inconstantiamque rerum pertimescens, bellum illud, etsi multi ad id incitarent, non suscepit: Phrahatis autem accusationes dictis elevabat, non quidem refutans; verùm ei litem cum Tigrane de limitibus quibusdam intercedere dicens; seque missurum tres viros, qui eam dijudicarent. *Id. ibid.*

Atque eos quidem misit Pompeius, hisque Reges Ann. tanquam re verâ arbitris acceptis, omnem ipsi inter 194. se controversiam composuerunt. Tigranem ira stimulabat, quòd suppetias non impetrâsset. At Phrahates Tigranem quoque salvum esse volebat, cujus olim, si res ita ferret, auxilio contra Romanos uti posset. Utrique satis constabat, uter ipsorum alterum superasset, quòd is & Romanam rem sibi infensam redditurus, & ad resistendum imbecillior esset futurus. His itaque causis moti, in gratiam redierunt.

Tigranes junior in triumphum, quem de his ex- Ann. peditionibus Romæ Pompeius egit, ductus est: ut 195. ait *Plutarch. in ejus vita*, his verbis: Tigranis Arme-

nii filius cum uxore, Phrahatis filiâ, & eorum natâ, & ipsius Regis Tigranis uxor Zozime.

ARSAC. 197.

Phrahates à filiis suis Mithridate & Orode per dolum occiditur Arsacidarum ineunte anno circiter 197. ut testatur *Justinus lib.* 42. *cap.* 4. postquam regnâsset annos 10.

NUMMUS
ARSACIS PHRAHATIS III.

EX MUSEO NOSTRO.

Caput Regis barbati, & diademate ornati, pone quod astrum: in aversâ parte figura imberbis sedet, mitrâ & fasciâ regiâ insignis, dextrâ arcum gestans, cum epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, ΘΕΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ: id est, REGIS REGUM, ARSACIS MAGNI, JUSTI, ILLUSTRIS DEI EUPATORIS, AMICI GRÆCORUM.

NULLUS occurrit in totâ hâc Regum Arsacidarun serie, qui tot congestos simul titulos præferat. Primùm enim

enim ſolito REGIS REGUM vocabulo hîc inſignitur. Deindè JUSTI, ILLUSTRIS, & AMICI GRÆCORUM epitheta, quæ primi Arſacidæ habuerant, aſſumit. Ad hæc MAGNUM ſe cognominat: ut Mithridates ſecundus & Mnaskires fecerant. Imò etiam, Mithridatis primi exemplo, DEI nomen ſtultiſſimè ſibi vendicat. Quod quidem proprium ei cognomen fuit: ut eruimus ex Phlegonte Tralliano Auguſti Liberto apud Photium *pag.* 267, his verbis: SINATRUCE PARTHORUM REGE EXTINCTO SUCCESSIT PHRAHATES, COGNOMENTO DEUS. Porrò, ut hâc DEI appellatione ab avo Mithridate Primo faciliùs diſtingueretur, Eupatoris cognomen quoque adjunxit.

Iſte igitur Arſacida Phrahates, eſt hujus nominis tertius: qui ex eodem Phlegonte patri ſucceſſit Sinatrocki. Undè ſe meritiſſimò EUPATOREM appellat; id eſt bonum patrem habentem. Siquidem vivens adhuc Sinatrockes regnum & exercitum filio commiſit; quemadmodum fecerat Ptolemæus Lagi filius; qui octoginta quoque annos natus, ut & Sinatrockes, regni adminiſtrationem Philadelpho filio ſuo tribuit cùm eâ ætate, omni regno pulchrius, Regis eſſe patrem diceret, ut ex Diogene Laërtio diſcimus. Hoc autem titulo Phrahates tertius ſuam erga parentem Sinatrockem ſignificare pietatem voluit. Sed qui pius in patrem fuerat, filios, nece ſibi datâ, admodum impios reliquit.

Nunc de pallio, quo Rex in ſolio ſedens ornatur, agamus. Parthi, vel potiùs Bactriani Principes, hoc pallio in pompis ſolemnibus utebantur. Quod quidem, uti apparet, breve erat, & ad medium tantummodò corpus demiſſum, diſciſſumque in partes tres, quarum uniuſcujuſque ora in acumen deſinit. Sub eo verò pallio gerebant thoracis laxioris quoddam genus, ac denique interius ſubligaculum à medio corpore ad pedes uſque pertingens.

Reges Perſarum talari veſte induebantur, quâ uſi ſunt & ipſi Arſacidæ, ut cognoſcitur ex eorum nummis tetradrachmalibus; qui ipſos ſolio inſidentes exhibent. At in ſolemnibus pompis, diebuſque feſtis, trabeâ regiâ ornabantur, ut videre eſt in omnibus Arſacidis, qui in anteriore nummorum ſuorum parte repræſentantur eâ veſte conſpicui. Hæc, ut plurimùm, purpurea erat, acu picta, intertexta

auro, variisque gemmarum & margaritarum ordinibus affabrè dispositis exornata.

Phrahates III. non prolixâ, sicuti ii ex Arsacidis, qui ad senectutem usque perrexêrunt, barbâ insignis exhibetur; sed mediocri tantùm, & ejus, qui mediam ætatem assecutus est. Quod huic optimè convenit Principi, qui decem tantùm annos regnaverit.

De astro pone humeros Phrahatis Tertii cælato, in vita Mithridatis Tertii dicturi sumus.

ARSACES XIII.

ARSACES MITHRIDATES. III.
REX PARTHORVM. XIII.

In museo D. Vaillant D.M.
ex num. arg. drach.

MITHRIDATES Tertius, Phrahatis Tertii filius natu major, de more gentis patri suo successit. *Ex Trogo & Appiano.* ARSAC. 197.

Hoc anno Tigranes senior, Armeniæ Rex, morbo periit, annos natus 85: ut refert *Lucian. in Macrobiis.* Tigrani successit filius ejus

Arsac. 197. minor Artavaſdes, qui & appellatur *Artabazes*, aliis autem *Artabaſdes*; imò *Artuaſdes* & *Ortoadiſtes*; nimirùm prout nomen iſtud barbarum ab exteris Græcis & Latinis, variè corrumpitur. Hunc ut iret ſalutatum, P. Clodio decreta eſt à Senatu legatio; quam ut recuſare poſſet, in plebeïam familiam tranſiit.

Tigranes junior, qui Romæ in vinculis detinebatur, audito quòd pater eſſet mortuus, quodque Artavaſdes frater minor regnum occupâſſet, Clodium pecuniâ corrupit. Hic à L. Favio, in cujus curâ repoſitus erat, petiit, ut Tigranem ſecum adduceret in convivium, quò eum videret. Itaque vinculis exemptum, dimiſit liberum. *Dio. lib.* 38. *pag.* 78. Tigranes à Clodio carcere extractus dicitur à Plutarcho *in Pompeio pag.* 647. atque apud Parthos veniſſe, à Mithridate tertio Rege, cognato ſuo, contra Artavaſdem fratrem auxilium petiturus. Mithridates igitur Parthorum Rex, à Tigrane juniore impulſus, Artavaſdi Armeniorum Regi bellum intulit. *Trogus in Prol. lib.* 12. *&* *Epitom. in eod.* Sed uterque Auctor malè ad Mithridatem II. cognomine Magnum, hoc refert: forſan Librarii cujuſdam aut Scholiaſtæ errore.

Arsac. 198. Orodes Mithridatis frater minor, dum eum bello Armeniaco implicitum animadvertit, regnum vacans occupat, *teſte Juſtino lib.* 42. *cap.* 4. quòd nihil ſibi frater in præmium paternæ cædis ab ambobus perpetratæ dediſſet. Mithridates, ubi primùm Orodem invaſiſſe Parthicum regnum accepit, bellum Armeniacum ſtatim reliquit. Artavaſdes verò, Partho Rege ſubmoto, Tigranem fratrem oppreſſit.

Orodes, quoniam fratris cum exercitu adventum

ſuſtinere non poterat, in exilium abiit. Mithridates irâ percitus, in illos, qui fratri faverant, ſævire cœpit: ſed propter crudelitatem à Senatu Parthico regno pellitur. *Juſtin. lib.* 42. *cap.* 4. Arsac. 198.

Itaque Orodes ab exilio ad Parthorum regnum revocatur, & cùm Surenæ jus eſſet Gentilitium, ut novo Regi primus diadema imponeret, Orodem hic ab exilio reductum Regem renuntiavit. *Plutarch. in Craſſo pag.* 556. De quo ait Appianus *in Parth. pag.* 141. Orodem autem hunc ipſe in regiam Parthorum ab exilio reduxerat. Orodes verò, ne à Mithridate ereptum ſibi Parthicum regnum ulciſcente juſtis armis impeteretur; ipſi, ut Mediæ majori imperitaret, conceſſit: Media enim erat gemina; altera minor, cujus erat Rex Mithridates, Medus dictus à *Dione lib.* 36. *pag.* 6. Tigranis gener, à priſco Atropata Satrapa Darii genus ducens: altera major, quæ Parthorum ditionis, in cujus urbe primaria Ecbatanis plerumque Reges æſtatem tranſigere ſolebant.

Mithridates autem in Media vix quieſcere potuit, quin bellum fratri totis viribus pararet. Quâ re nunciatâ, Orodes eum è Media ejecit; ut narrat Dio *lib.* 39. *pag.* 116. „ *fratre ſuo Mithridate è Media, cui imperitabat, ejecto.* Arsac. 199.

Gabinius ad Syriam Provinciam regendam à Senatu miſſus anno V. C. 697. contra Arabas bellum gerere decreverat. Ad hunc parantem in eos expeditionem, venit Mithridates Parthorum Rex, pulſus ab Orode fratre, invitans, ut Arabas omitteret, & contra Parthos duceret exercitum. *Appian. initio de bell. Mithrid.*

Arsac. 199. In Parthos proficiſcenti, & jam Euphratem fluvium trajicienti Gabinio, mutatâ ſententiâ, viſum eſt Ptolemæum in Ægyptum reducere. *Joſeph. Antiq. lib.* 14. *cap.* 11. Ptolemæus enim Ægypti Rex undecimus, & ipſe pulſus à ſuis, magnis largitionibus obtinuit, ut Parthico negotio omiſſo, per Proconſulem Alexandriam reduceretur. *Dio. lib. 39. pag.* 130. Mithridates ad Gabinium confugiens, eum permovit, ut ſe in reditu conficiendo adjuvaret. Sed ſimul Ptolemæus cum litteris Pompeii advenit, magnamque pecuniam cum Gabinio, tum exercitui ſe, partim illicò, partim poſtquàm reſtitutus eſſet, daturum pollicitus eſt. Statimque Gabinius, Parthico negotio omiſſo, in Ægyptum contendit.

Arsac. 200. Gabinius ex Ægypto, quam in Ptolemæi poteſtatem redegerat, reverſus vernâ tempeſtate; cùm ſe à Senatu ob id exilio damnatum audiviſſet, de Parthicâ expeditione ſuſcipiendâ deſperans, acceptâ pecuniâ, Mithridatem & Orſanem à Parthis perfugas clàm dimittit, ſparſo inter milites rumore, quòd ab eo aufugiſſent. *Joſeph. de bel. Judaïc. lib.* 1. *cap.* 6.

Per id tempus Mithridates ad Arabas profectus eſt, qui Meſopotamiam incolebant: illuc enim adduxerat eos colonos Tigranes. Hi vicini erant Seleucienſium & Babyloniorum, qui Parthis erant ſemper infenſi, ut refert *Appianus lib. de Parth. pag.* 137. Ille verò Arabum ope regnum ſuum recuperavit. *Id. lib. de Syriac. pag.* 120. Attamen de his tantùm partibus intelligendus eſt hic auctor.

Orodes autem, ut cognovit Mithridatem fratrem

à Seleucienſibus & Babylonis eſſe receptum, Surenam mittit ad Seleuciam expugnandam; ipſe Babylonios obſeſſurus proficiſcitur. Surenas Seleuciam magnam in poteſtatem Orodis redegit, & in murum evaſit primus, hoſteſque ſuâ manu pepulit. *Plut. in Craſſo pag.* 550. Arsac. 200.

Interim Craſſus, cui ſorte Provincia Syria adminiſtranda evenerat; cùm & ipſe aliquid agere cuperet, quòd gloriæ ſibi juxta atque lucro eſſet futurum; poſteaquàm in Syria nihil hujuſmodi eſſe præ manibus videt: (nam & Syri quieti erant:) in Parthos expeditionem ſuſcepit: cùm neque ullam belli cauſam contra ipſos afferret, neque id à Senatu decretum fuiſſet. Enimverò & Parthos prædivites eſſe acceperat, & Orodem, qui nuper Rex factus eſſet, ſuperatu facilem ſperabat. *Dio lib.* 40. *pag.* 140.

Extructo ponte, facilè ac tutò trans Euphratem Romanus Imperator traducto exercitu, magnam Meſopotamiæ partem populando peragravit, nemine reſiſtente; quòd ejus tranſitus inexſpectatò Parthis acciderat: ideoque nullum in Meſopotamia præſidium alicujus momenti conſtitutum fuerat. Ac Talymenus Silaces quidam, ejus tùm regionis Præfectus regius, paucis equitibus ad Ichniam (id caſtello cuidam nomen eſt) congreſſus, victuſque, accepto vulnere, ipſe ad Regem ſeſe recepit, eumque de expeditione hâc certiorem fecit. *Id. ibid.*

Interim Craſſus & caſtella & urbes recepit, Græcas potiſſimum, atque in his Nicephorium. Nam quia Macedonum, aliorumque Græcorum, qui militiæ Romanis adfuerant, coloni erant, vim Parthorum gra-

ARSAC. 200. viter ferentes, atque in Romanis, à quibus Græcos amari ſciebant, multum ſpei collocantes, haud gravatim ad eos defecêrunt. *Id. ibid.*

Zenodotiam oppidum, cujus erat Apollonius Tyrannus, propter occiſos ibi centum milites, admoto exercitu, expugnavit, ac diripuit. Quâ urbe captâ, cùm ſalutari ſe ab exercitu *Imperator* ſuſtinuiſſet, magnam inde ſubiit infamiam, abjectuſque eſt habitus, nec majora ſperare; ſucceſſu qui tam tenui ſeſe efferret.

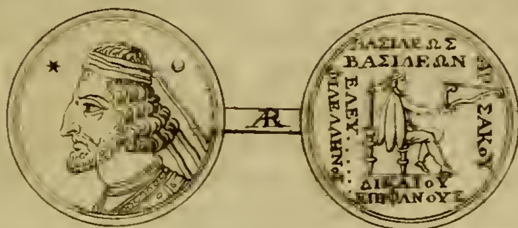
Poſtquàm oppidis, quæ deditionem fecerant, præſidium impoſuit, quod fuit Peditum VII. millium, & mille Equitum; retrò in Syriam hibernatum ceſſit: cùm Babylonem & Seleuciam, ſemper infeſtas Parthis urbes, & contra Orodem tunc temporis rebelles, rectà tendere iter debuiſſet. *Plutarchus in Craſſo pag.* 553.

ARSAC. 201. Cæterùm Orodes, cùm Babylonem ipſam, quò Mithridates confugerat, diù obſediſſet, fame coactos ad deditionem oppidanos compellit. Mithridates autem, fiduciâ cognationis, ultrò ſe in poteſtatem Orodis tradit. Sed Orodes plus hoſtem, quàm fratrem cogitans, in conſpectu ſuo trucidari eum juſſit: cùm à Phrahatis patris nece ſex integros annos regnaviſſet. *Videndus Juſtinus lib.* 42. *cap.* 4.

NUMMUS

NUMMUS ARSACIS MITHRIDATIS III.

Ex Museo nostro.

Caput Regis, barbâ paulò minùs quàm in aliis prolixâ, necnon diademate conſpicui. Ante caput in area aſtrum; ponè verò creſcens Luna cernitur: in averſâ parte, ſolita Regis ſedentis effigies, mitrâ & faſciâ regiâ inſignis, dextrâ arcum gerit, cum epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ; id eſt, Regis Regum Arsacis, justi, illustris, benefici, amici Græcorum.

Effigies iſta, non valdè ſuperiori Arſacidæ Regi abſimilis, mihi ſuaſit, ut hunc nummum Arſaci Mithridati III. tribuerem. Adde ad hæc, quod barba ejus haud prolixa, Principem ætate nondum provectum deſignet, talemque omninò, qualis videtur fuiſſe Mithridates III; qui dolo patrem non admodum ſenem ſuſtulerit. Confirmat inſuper

meam ſententiam aſtrum ſimile, quod in parentis nummo vidimus: imò & Luna creſcens, quæ omninò Ammianum Marcellinum illuſtrat.

Romanus ille Scriptor narrat; Arſacidas ſolitos ſe fratres Solis & Lunæ inſcribere; imò ſe ſiderum participes in epiſtolis appellare: quòd Arſaces Imperii Parthici fundator, placidâ morte defunctus, certatim ſummatim & vulgi ſententiis concinentibus, aſtris, ritûs ſui conſecratione, permixtus fuerit omnium primus. Quibus poſteà addit Ammianus: UNDE AD ID TEMPUS REGES EJUSDEM GENTIS PRÆTUMIDI, APPELLARI SE PATIUNTUR SOLIS FRATRES ET LUNÆ. Cœlius *lib.* 5. narrat Parthos, neque ſtatuas, neque templa olim erexiſſe Diis; Regem pro numine habuiſſe; Jovi tamen in montibus hoſtias immolabant Parthi; Soli, Lunæ & Telluri quoque rem divinam facientes.

Figura Regis imberbis in poſtica parte nummorum drachmalium ſemper expreſſa, ſedet in ſella, cujus poſtici pedes anterioribus ſunt altiores; quæque ſimilis omninò videtur ei, cui inſident Arſacidæ in nummis tetradrachmalibus ſignati. Itaque auream diceres ſellam, more Perſarum Regum, qui ita ſe populis ſuis proſpiciendos præbebant. Certè inter pretioſa quæque à Trajano in bello contra Choſroem capta, memoratur ſella ejus aurea; de qua Spartianus in Hadriano: AC PROMISSA SELLA, QUÆ ITIDEM CAPTA FUERAT. Sed eam tamen neque Hadrianus reddidit, neque ejus ſucceſſor Antoninus Pius: undè poſt hujus mortem denuò bellum exortum eſt.

Sin autem hæc aurea ſit ſella, cùm in iis Regibus, qui Arſacidas anteceſſerunt; tum in ipſis Arſacidis; eorum majores potiùs Bactrianæ, quàm Parthiæ Reges fuiſſe, mihi perſuaſerim; nam hæc pauper erat Provincia, illa verò dives & fertilis. At cùm Arſacidæ ſe ab Artaxerxe Memnone originem traxiſſe jactarent, hic juniori filio regnum concedere potuit: nam Rex Perſarum plurimos ſibi ſubditos Reges habebat; undè Rex Regum in titulis dicebatur. Id innuere videtur Strabo, dum ait de Arſace Imperii Parthici fundatore: Alii Bactrianum fuiſſe tradunt, eumque incrementa Diodoti, QUI SE BACTRIANÆ REGEM APPELLAVERAT,

Parthiam ad defectionem pertraxisse. Quæ certior videtur sententia.

Mithridates III. solitos Arsacidarum Regum titulos tantùm sibi adscivit, cùm ab initio civilibus bellis implicitus, cognomen aliquod illustre sibi vendicare non potuisset. Denique depingitur in nummis juvenis; cùm à morte patris annos sex solummodò vixerit.

ARSACES XIV.

ARSACES ORODES

REX·PARTHORVM. XIIII

Ap. D. Foy-Vaillant D. M.
Ex num. arg. dragm.

Arrac. 203. RODES à Plutarcho *Hyrodes*, Arſacis Phrahatis III. filius natu minor, fratris primogeniti regnum uſurpare conatus, ab eo fugatus eſt, atque in exilium pulſus. Deinde tamen à Senatu Parthico in Mithridatis fratris locum revocatus, regnum tandem

obtinuit. Quod tantummodò à morte fratris hîc computabimus. Verè enim tunc regnare cœpit. Ideoque proximum à fratre Mithridate Orodem in Regum catalogum adſcribimus. At, civili bello nece Mithridatis extincto, aliud ſubindè adversùs Romanos ſubortum eſt. Jam enim, ut ſuprà diximus, plurimas Meſopotamiæ civitates Craſſus occupaverat. Arsac. 203.

Exeunte Arſacidarum anno 203. Orodes ad Craſſum Legatos miſit. Cùm jam ex hibernis legiones Craſſus educeret, adierunt eum Arſacis Orodis Legati cum brevi oratione. Ea hæc fuit. „ Si miſſus à Populo Romano exercitus eſſet, geſſurum Regem implacabile & inexpiabile bellum : ſin, Patriâ invitâ, privati Craſſus quæſtûs gratiâ, arma Parthis intuliſſet, & urbes occupâſſet; acturum Orodem moderatè, & Craſſi miſericordiam ſenectutis capturum, Populoque Romano remiſſurum milites, quos obſeſſos teneat potiùs, quàm in præſidiis locatos. Ad ea Craſſo jactante, Seleuciæ ſe reſponſum daturum : ex Legatis Vagiſes, qui cæteros ætate anteibat, ridens, manûs ſupinæ oſtensâ notâ; Hinc priùs, inquit, Juli, Craſſe, exorientur, quàm tu aſpicias Seleuciam. Ita ad Regem Orodem diſceſſère Legati, bellandum renuntiantes. *Plutarch. in Craſſo pag.* 554.

Cæterùm Præſidiarii quidam, qui magno periculo è Meſopotamia fugerant, majorem curam incuſſêrunt, nuntiantes multitudinem hoſtium, quam viderant; & labores, quos in defendendis civitatibus pertulerant; & exaggerando, ut mos eſt, omnia, negabant poſſe quemquam aut perſequentibus illis evadere, aut fugientes aſſequi. Hæc audientes milites animis cecidê-

Arsac. 203. runt; quin & propiores exercitus censebant cohibendum Crassum, & de summa rerum consultandum ampliùs. At ille nec eos audivit, nec quemquam alium, nisi eos qui hortabantur, ut strenuè pergeret. *Appian. in Parth. pag.* 138.

Arsac. 204. Crassus, vere ineunte, in Parthos exercitum duxit. Imprimis animum ejus erexit Armeniorum Rex Artuasdes, qui in castra cum sex millibus equitum venit. Dicebantur hi esse Regis Stipatores & Satellites: alia pollicebatur decém millia Cataphractorum, & triginta millia peditum suo sumptu viventium Suadebat autem Crasso, ut per Armeniam in Parthiam irrumperet: omnia enim affatim se subministraturum exercitui, tutum etiam iter fore; quòd montes frequentes & continentes colles, regionemque asperam objectam habituri essent equitatui, quo Parthi uno pollerent. At Crassus, collaudatâ modicè promptitudine ejus, & subsidii amplitudine, ducturum se ostendit per Mesopotamiam: ubi multos & egregios milites Romanos reliquisset. Ita discessit Armenius. *Plutarch. in Crasso pag.* 554.

Traducto exercitu juxta Zeugma per pontem temporarium; inter cætera quæ apparuere prodigia, ipsi Crasso excidit concionanti vox, quæ milites magnoperè consternavit: siquidem pontem dixit se rescissurum, ne quis eorum regrederetur. Postquàm eos adlocutus est, lustratione absolutâ, sacra fecit; ac deindè secundùm ripam fluminis progressus est. Habebat sub signis septem Legiones; equitum paulò minùs quatuor millia; & parem levis armaturæ numerum. Nuntiatum est autem ei à quibusdam agminis

Præcurſoribus, nullum uſquam hominem comparêre: incidiſſe verò ſe in frequentium equorum veſtigia, quaſi ad fugam retrocedentium. Undè ſpes aucta eſt Craſſo; cœperuntque milites omninò Parthos, ut manus non conſerturos, contemnere. Nihilominùs Caſſius ejus Quæſtor, & ex amicis quidam monebant Craſſum, ut in aliqua earum urbium, in quibus præſidium habebat, reficeret exercitum, donec aliquid certius de hoſtibus afferretur. Sin minùs, ut ſecundùm flumen Seleuciam ſigna moveret. *Appian. in Parthic. pag.* 139. & *Plutarch. in Craſſo pag.* 555. Arsac. 204.

Hæc volventem adhuc animo, & perpendentem Craſſum adit Præfectus alæ Abgarus Arabs, qui Romanis antè fœdere junctus ſub Pompeio, Parthorum partes tunc potiores habuit. Quod idem Alchaudonius quoque Arabs fecit, ſemper potentiori ſe ſolitus adjungere. Verùm fuerat Abgarus tunc in Craſſum ex conſilio Præfectorum regiorum ſubornatus, & miſſus, ut comitans eum, quàm remotiſſimè, ſi quà poſſet, à flumine & locis inæqualibus, in vaſtum campum conjiceret, ubi cingi valeret equitatu. Is autem invitabat, quòd tempus cunctando perderet, cùm Parthi jampridem pararent, rebus ereptis pretioſiſſimis, ad Scythas vel Hyrcanos evolare. Et quidem ſi vel pugnandum ſit, inquit, properandum erat, priuſquàm reſumpto Rex animo vires in unum contraheret omnes: quando nunc quidem Surenas vobis & Sillaces objecti ſunt, qui tueantur terga ſugientium; ille verò apparet nuſquam: hæc autem falſa erant omnia. *Plutarch. Appian.* & *Dio lib.* 40.

Quippe Orodes, bipertito ſtatim exercitu, ipſe

ARSAC. 204. Armeniam populabatur, ut de Artuaſde pœnas ſumeret, Surenâ in Romanos immiſſo: nullâ quidem, ut nonnulli autumant, deſpicientiâ. Neque enim, ut Craſſum dedignaretur adverſarium, virum inter Romanos primarium, conveniebat: cum Artuaſde verò conflictaretur, atque Armeniorum præſidia expugnaret. Verùm qui impensè timeret periculum, ſpectator tantùm volebat eſſe, atque eventum expectare.

Tunc ergò Abgarus, ubi impulit Craſſum, à flumine abſtractum per medios duxit campos, viâ levi ac facili initio, indè ſuccedente altâ arenâ, nudiſque & ſitientibus campis qui terminari nuſquam oculis poterant, odiosâ. Erat jam vel hinc ſuſpectus dolus. *Plutarch. in Craſſo, pag. 556.*

Aſt ubi Nuntii quoque ab Armenio Artuaſde advenerunt, bello ſe gravi premi, in ſuas irruente provincias Orode: ideò mittere non poſſe Romanis auxilia; monere autem Craſſum, maximè illuc ut ſe convertat; junctiſque cum Armeniis copiis, unà decernant cum Orode: quod ſi non placeat, ita ſemper incidat, & locum capiat caſtris, ut regiones declinet equitabiles, & montoſas ſequatur. Craſſus præ ſtomacho & ſaturitate nihil reſcripſit; ſed reſpondit, Armeniis ſe in præſentia non vacare: verùm poſt aditurum eos, ut de Artuaſdis proditione expetat pœnas. *Id. ibid.*

Dum hæc geruntur, Speculatores pauci accurrentes reliquos nuntiavêrunt ab hoſtibus occiſos; ſe ægrè elapſos: hoſteſque jamjam adeſſe ingenti multitudine & animo ad dimicandum. Ibi omnes perculſi ſunt. Craſſus planè obſtupuit, ac præ properatione,

non

non ſatis ſui compos inſtruxit aciem. Primùm ex Caſſii ſententiâ, raros ordines Legionum, ne circumdarentur, quàm longiſſime per campum produxit, equites diſtribuit in cornua. Mox conſilium mutavit, ac contractis copiis, ancipitem aciem & profundam, quadratamque fecit. Alterum cornu Caſſio, alterum Craſſo filio attribuit; ipſe in media acie conſtitit. Ita proceſſerunt ad rivum Baliſſum. *Id. ibid.* Arsac. 204.

Ibi plerique Duces caſtra ponenda & pernoctandum cenſuêrunt, explorandumque, quatenùs fieri poſſet, quàm magnæ hoſtium copiæ eſſent, & quemadmodum inſtructæ: indè primâ luce in illos movendum. At Craſſus filio ſuo atque equitibus ejus prælium cientibus fretus, imperavit, ut in acie ſtantes, quibus libêret, cibum caperent & biberent. Priuſquàm verò hoc per omnes ordine factum eſſet, proceſſit non compoſito gradu, neque ut ad prælium interquieſcens, ſed propero & concitato agmine; quoad in conſpectu fuêre hoſtes. *Plutarchus, Appianus & Dio.*

Surenas non omnes à principio copias exhibuit; nam multitudinem poſt primam aciem occuluerat, ſplendoremque armorum texerat tunicis & ſagis pelliceis, quibus edixerat ut ſe velarent. Iis autem integumentis armorum repentè abjectis, Parthi rutilare viſi ſunt galeis, loriciſque ex Margiano ferro factis coruſcante & refulgente. In eos cùm Craſſus levem armaturam imminuiſſet, non longè progreſſi ſunt Romani milites, ſed grandine ſagittarum malè accepti, retrò ſe inter gravem armaturam receperunt, initiumque tumultûs & pavoris præbuerunt. *Id. ibid.*

ARSAC. 204. Tùm Parthi divulsêrunt ſe, cœpêruntque eminùs undique ſagittare, non exactè dirigentes tela. Siquidem efficiebat Romanæ aciei denſitas, ut ne de induſtriâ quidem ictu poſſent aberrare: validaſque plagas & violentas incuterent. Itaque jam hinc valdè laborabant Romani: namque ſi ordines ſervarent, conſauciabantur: ſi verò conarentur hoſtem invadere, cùm nihilo magis læderent, pariter ipſi infeſtabant. Quouſque autem ſperavêrunt, conſumptis ſagittis, temperaturos illos pugnâ, aut ad manus venturos: pertulerunt Romani. Ut verò cognoverunt multos camelos illis præſto eſſe ſagittis onuſtos, à quibus circumvecti primi ſumebant; neque vidit Craſſus finem, obtorpuit, juſſitque per nuntios filio, eniteretur manum cum Parthis antè conſerere, quàm eum circumvaderent. *Iid. ibid.*

Igitur adoleſcens, 1300 Equites, Sagittarios 500, & ex proximis Scutatis 8 Cohortes, orbe facto, infeſtos duxit in hoſtem. Parthi, ut Publium quàm longiſſimè retraherent à patre, retrò fugerunt. Ille verò clamans hoſtes terga dare, ſubdit equo calcaria: ſequuntur eum Cenſorinus Senator & Megabacchus, ſed perceperunt longè progreſſi dolum. Parthi enim ſubitò, vultu converſo, Romanos aggreſſi, cunctos undique ſagittis confixerunt, ad legiones ſeſe recipere fruſtrà conatos. Hîc plurimis vulneribus Saucius Publius, quoniam uti non poterat manu, armigero latus feriendum præbuit. Pari fato aiunt cecidiſſe Cenſorinum: Megabacchus ſemet ipſe interemit. Similiter nobiliſſimi quique reſiduos ſubeuntes Parthi collem, contis confodêre pugnantes. Vivi non ampliùs quingenti dicuntur in hoſtium poteſtatem veniſſe. *Iid. ibid.*

Capite Publii detruncato, contenderunt illico in Crassum, qui filii reditum anxius expectabat. At nuntiis allatis actum esse de Publio, nisi valido auxilio quamprimùm succurreretur, instititillicò cum exercitu progredi. Arsac. 204.

Intereà supervenerunt hostes clangore terribiles & victoriâ ferociores, Publii caput hastâ suffixum ferentes. Hoc spectaculum supra reliqua omnia acerba animos infregit Romanorum. Crassus verò in ea acerbitate, suprà quàm antè, celsum animum præ se tulit; suosque modis omnibus tentavit excitare. Ast, ubi iterùm ad prælium ventum est, Romani, ingruente adhuc sagittarum multitudine conficiuntur: qui verò in hostes temerè ausi sunt irruere, contis validis, quibus Parthi subindè bina corpora uno impetu transverberabant, in angustum sunt coacti. Atque ita protracto prælio usque ad vesperam, discesserunt Parthi, jactantes unam se noctem Crasso largiri ad lugendum filium; nisi, rectiùs saluti suæ consulens, malit ire ad Arsacem, quàm portari. *Iid. ibid.*

Parthi in propinquo pernoctantes magna in spe erant. At Romanos tristissima nox excepit. Crassus intereà, obvoluto capite, in tenebras sese abdiderat. Ibi Octavius Legatus ejus, & Cassius Quæstor, eum luctu obrutum allevare & confirmare conati sunt. Qui cùm planè obtorpuisset, ipsi Centuriones & Manipulares convocaverunt: Atque ubi in consilio visum est capiendam esse fugam, signum profectionis sine tuba dederunt. Vulnerati autem, mox relinqui se sentientes, ejulatum ingentem edidere, qui pavorem incussit. Egnatius cum trecentis equitibus aufugit, &

Arsac. 204. circa mediam noctem Carrhas pervenit; appellatisque excubitoribus, jussit Coponio Præfecto nuntiari ingentem pugnam Crassum cum Parthis commisisse. Nihilo præterea addito. Profuit tamen Crasso ea vox ad Coponium conjecta. Intelligens enim infaustam rem nuntiantis tam properam & confusam esse orationem; edixit ut milites extemplò arma caperent. Atque ut primùm Crassum accepit venire, occurrens excepit eum, exercitumque in urbem deduxit. *Iid. ibid.*

Parthi, quanquam fugam nocte senserunt, haud tamen sunt eos insecuti. Ut verò diluxit in, castra Romanorum profecti, relictos in iis jugularunt, non pauciores quatuor millibus. Contrucidaverunt præterea quatuor cohortes, quas eadem nocte Vargunteius Legatus abduxerat cùm aberrassent à via, exceptis tantùm viginti militibus; quos strictis gladiis per medios perrumpentes admirati, lento gradu Carrhas se conferre perpessi sunt. *Iid. ibid.*

Incertus Surenas quò loci Crassus & Cassius sese recepissent, Carrhas summittit quemdam ex iis quos secum habebat utriusque linguæ peritos; imperans ad mœnia ut latinè ipsum Crassum aut Cassium evocaret; colloqui Surenam cum iis velle. Ubi dicta ejus, qui ambas linguas callebat, sunt Crasso annuntiata, accepit oblatum. *Iid. ibid.*

Surenas igitur gaudens quòd semetipsum inclusisset Crassus, postero die Parthos admovit oppido, vehementer insultantes Romanis imperantesque, si cupiant inducias obtinere ut Crassum & Cassium dederent sibi vinctos. Fremuerunt hi impositum sibi esse tale dedecus; mittendamque longinquam & inanem subsidii

Armeniorum ſpem Craſſo dicentes, fugam intenderunt. Id cùm nullum Carrhenorum intelligere ante tempus oportuiſſet; intelligit tamen ex Craſſo perfidiſſimus omnium Andromachus, quem inſuper delegit itineris ducem. Itaque nihil omninò Parthos fefellit, enuntiante ſingula Andromacho. *Iid. ibid.* ARSAC. 204.

Quoniam verò Parthis de nocte pugnare nefas eſt & difficile, Craſſus nocte movit. Ne autem Parthi Romanos multò ſeriùs inſequerentur, machinans Andromachus, duxit eos aliis atque aliis viis. Poſtremò in profundas paludes & loca plena aggeribus deflexit, iter laborioſum & cæcum ſequentibus. Plurimi verò ex ambagibus & circumflexionibus Andromachi vias illas admodùm ſuſpectas habentes, nihilque conjicientes boni, eum ampliùs ſequi noluerunt. Ex quorum numero fuit, Caſſius qui ſtatim Carrhas reverſus eſt. Alii fidos nacti duces, loca montoſa, quæ Sinnacæ dicuntur, ceperunt; atque ante lucem in tutum pervenerunt. Hi erant quinque millia, quibus vir fortis præerat Octavius. Craſſum autem Andromachi inſidiis implicatum in locis illis difficilibus & palude occupavit dies. *Iid. ibid.*

Habebat ſecum Craſſus cohortes Legionariorum quatuor, equites planè paucos, & quinque Lictores, quibuſcum magno labore tandem in viam pervenit, incumbentibus jam hoſtibus. Qui cùm non plus mille quingentos paſſus abeſſet, quominus ſe conjungeret cum Octavio, in alium collem confugit non perindè inequitabilem vel munitum, ſubjectum tamen Sinnacis, ac longo dorſo per medium exporrecto campum cum illo commiſſum. Igitur erat in conſpectu Oc-

ARSAC. 204. tavii illius periculum. Princeps autem cum paucis decurrit Octavius ad opem ei ferendam. Mox reliqui ſemetipſi inſectantes advolvant; factaque impreſſione dejiciunt ex clivo hoſtes, ac Craſſum in medio ſæpiunt, oppoſitiſque eum circumjiciunt ſcutis, nullum telum jactantes Parthis eſſe, quod antè attacturum corpus Imperatoris eſſet, quàm ipſi pro eo propugnantes omnes occubuiſſent. *Plutarch. in Craſſo pag. 562.*

Surenas igitur conſiderans Parthos ſegniùs pugnare, & ſi nox ipſos oppreſſiſſet, tenuiſſentque Romani montes, planè fore eos explicatos, dolo Craſſum aggreditur. Captivos aliquot dimittit, qui Parthos in caſtris audiverant ex compoſito colloquentes, nolle bellum ſibi Regem cum Romanis internecinum; verùm amicitiam beneficio velle redintegrare, benignè cum Craſſo agendo. Atque, ut major dictis adhiberetur fides, Parthi pugnâ aliquantiſper abſtinuere. Surenas autem cum Principibus ad collem ſenſim accedens, nervum arcus remittit, dextram protendit, Craſſum ad paciſcendum invitat. Parthorum vires atque virtutem eum jam ſatis ſuperque expertum, nunc humanitatem, ſi velit, experturum. Hæc Surenæ verba magno cum aſſenſu cæteri audivêre. Solus Craſſus ineſſe fraudem meritò ſuſpicans, ut qui tam repentinæ mutationis nullam ſubeſſe cauſam planè videret, nolebat auſcultare, ſed deliberabat.

Cæterùm ubi milites conclamantes voluerunt, ut cum Surena colloqueretur Craſſus, indè convitia & probra ei ingeſſerunt, quòd objiceret ſe ad pugnandum cum illis, quibuſcum congredi ipſe inermibus non ſuſtineret ad colloquium: tentavit primùm orare ac

docere eos, si quod superesset diei pertulissent, posse Arsac.
nocte ipsos ad loca montosa & aspera sese recipere. 204.
Ostendit viam, hortatusque est ne spem propinquæ salutis abjicerent. Ut verò infensi & armis concrepantes sunt ei comminati, exterritus pergit ad hostes, ac tantùm ait conversus; Vos, Octavi & Petroni, & quotquot adestis Præfecti Romani, itineris mei cernitis necessitatem, & testes estis indignè me & violenter tractari. Verùm cæteris mortalibus omnibus nuntiate, ubi incolumes fueritis, deceptum ab hostibus Crassum, non à civibus deditum ad supplicium periisse. Non hæsit tamen illic Octavius, verùm descendentem de colle est comitatus. Similiter & cæteri fecêre; Lictores verò sequentes abegit Crassus. *Plutarch. in Crasso pag. 563.*

Primi ex barbaris occurrêrunt duo semi-Græci, qui Crassum, ex equis desilientes, adoraverunt, ac græcè appellantes dixerunt ei, ut certos præmitteret, quibus Surenas se comitesque suos inermes ostenderet, & pacatos accedere. Duos ergo Roscios fratres misit Crassus percunctatum super quibus conditionibus, & quot convenirent. Quos extemplò correptos Surenas detinuit, atque cum primoribus equo advectus; Quid hoc rei est, inquit, pedes Romanus Imperator; & nos equo vehimur? Simul jussit adduci equum. Cùm respondisset Crassus neque se peccare, neque ipsum, quòd congrederentur more uterque patrio. Jam tunc Orodi Regi cum Romanis addit Surenas fœdus & pacem esse; verùm ad leges scribendas progrediendum ad fluvium. Neque enim fœderum, inquit, vos Romani memores estis: porrexitque ei dexteram. Jubente equum Crasso adduci, negavit ille opus esse;

ARSAC. 204. hunc Rex tibi dono dat, Surenas respondit. Simul admotus Crasso equus est, aureis exornatus phaleris, in quem Stratores sustulêrunt eum, & assectati sunt, lateribus adhærentes, necnon verberibus equum concitantes. *Iid. ibid.*

Ibi Octavius Primus arripuit frænum, & secundum illum unus ex Tribunis Petronius, mox reliqui circumfusi inhibere paravêrunt equum, atque illos, qui ex utraque parte urgebant Crassum, retrahere. Tùm verò cùm sese mutuò protruderent, propulsarentque, ventum est ad verbera. Stricto Octavius gladio occîdit unius barbari equisonem; alius Octavium, à tergo feriens. Petronius non habebat scutum Hic percussus in loricam, resiliit ab equo illæsus. Crassum Parthus *Pomaxathres* nomine apud Plutarchum; apud Appianum verò *Maxarthes*, interfecit. Id alii negant, alium autem asserunt percussorem fuisse: hunc verò jacentis caput & dexteram abscidisse. Cæterùm id tantùm ex conjectura referunt Plutarchus & Appianus. Neque enim constat, an ab aliquo suorum, post grave acceptum vulnus, ne vivus in hostium manus deveniret, an verò ab hostibus fuerit occisus, ut testatur Dio *lib.* 40. Et certè comprehensum Crassum, & ne quid vivus pateretur, repugnantem, interemptum fuisse scribit Livius *lib.* 106. Ita quoque Florus *lib.* 3. *cap.* 11. Ipse [Crassus] in colloquium sollicitatus, signo dato, vivus in hostium manus incidisset; nisi Tribunis reluctantibus fugam Ducis barbari ferro occupâssent. Quod quidem confirmat adhuc Rufus Festus in Breviario his verbis: Vi telorum obrutus ipse Crassus, cùm ad colloquium sollicitatus penè capi potuisset, repugnantibus Tribunis evaserat,

&,

&, dum fugam petit, occisus est.

Romani milites partim pugnantes, circa Crassum confossi sunt; partim confestim in collem recurrêre. Hos Parthi insecuti, Crassum dixerunt pœnas exsolvisse; reliquos Surenam jubere bono animo esse & descendere. Ita alii de colle digressi, sese dedidêrunt: alii noctu diffugerunt, ex quibus pauci admodùm incolumes evasêre. Cæteros Arabes venati, assecutique peremêre. Mediâ æstate gesta hæc fuisse recenset *Dio lib.* 40. cui adstipulatur Ovidius *Fastorum Lib. VI.* in quo hanc cladem Junio mense à Romanis acceptam esse refert. Summa interfectorum viginti millia dicitur fuisse: eorum, qui vivi in potestatem hostium venerunt, decem millia.

Arsac. 204.

In urbem Antiochiam Mygdoniam Margianes Orodes Romanos Crassianâ clade captos deduxisse narrat Plinius *lib. 6. cap.* 16. & ex eo Solinius Polyhistor. *cap.* 48.

Caput Crassi, in quod aurum liquefactum verbis insultantes infudisse Parthos referunt, & dexteram ipsius Surenas ad Orodem in Armeniam misit. Tunc enim Rex Parthus ibi versabatur. Indè rumore per nuntios Seleuciæ disperso, se subornato, qui in captivis consimillimus Crassi erat, C. Paciano; Crassum vivum adducere, pompam quamdam ridiculam instruxit, quam contumeliæ causâ triumphum appellabat. *Iid. ibid.*

Dum hæc aguntur, composuerat jam pacem Orodes cum Artuasde Armenio, cujus sorore filio suo Pacoro desponsâ, agitabant inter se epulas & convivia; quæ multis acroamatibus interpolabant; neque enim erat linguæ, & litterarum Græcarum rudis Orodes.

Arsac. 204. Artuaſdes etiam Tragedias ſcripſit: orationes quoque & hiſtorias commentatus eſt, quarum adhuc exſtant quædam. *Plutarch. in Craſſo pag.* 564. *Cicer. Epiſt.* 3. *lib.* 15.

Ubi jam allatum caput Craſſi ad fores fuit, nondum ſublatæ erant menſæ; & Tragediarum actor Jaſon Trallianus recitabat ex Bacchis Euripideis Agaven. Cùm autem is Actor placeret, ac laudaretur, ingrediens convivium Sillaces, poſtquàm Regem adoravit, projecit in medium caput Craſſi. Ibi Parthis plauſum cum clamore & gratulatione tollentibus, Miniſtri Sillacem, Orodis juſſu, invitaverunt ad accubandum. Jaſon autem, traditâ uni de mimis Penthei perſonâ, corripuit caput Craſſi; corporiſque fanaticâ jactatione carmina illa cum furore & cantu pronuntiavit.

Ex monte ferimus nos recens cæſum
Cervum, bonam prædam domum.

Atque hæc omnes oblectaverunt. Dum verò ſequentes alterni verſus ad Chorum decantantur.

Quis occîdit?
Meum decus eſt.

Ibi exſiliens Pomaxæthres, qui tunc cœnabat, apprehendit caput, quaſi ſibi iſta dicere, quàm illi, potiùs conveniret. Rex lætus, donis eum de more auxit; Jaſoni verò largitus eſt talentum. *Id. ibid.*

Reliquiæ Romani exercitûs, quò quemque rapuit fuga, in Armeniam, Ciliciam, Syriamque diſtractæ, vix euntium cladis retulerunt. *Florus lib.* 3. *cap.* 11.

Cæterùm Parthi eo tempore, omni ditione intra Euphratem recuperatâ, eum transgressi non sunt. Postmodò Syriam quoque invaserunt, non magno tamen exercitu, quòd in ea neque milites, neque Imperatorem ab Romanis esse putabant. Verùm Cassius Crassi Quæstor, collectis ex fuga militibus paucis, intumescentem Syriam egregiâ animi virtute ac moderatione pressit. *Dio lib.* 40. *&* *Orosius lib.* 6. *cap.* 13. Arsac. 204.

Orodes verò non multò post Surenam, invidiâ gloriæ ejus, occîdit. Sic ille dignas perjurio pependit pœnas. *Plut. in Crasso.*

Primo vere Syriam Parthi invaserant, non magno tamen, ut diximus, exercitu; quòd in ea neque milites, neque Imperatorem ab Romanis esse existimabant: itaque Cassius, qui, necessitate rerum adductus, administrationem Syriæ susceperat, eos non magno negotio repulit. *Dio. lib.* 40. Arrac. 205.

Dolentes autem Parthi, quòd ex Syria ejecti fuissent, eam rursùs invadere conati sunt. Pœcorus, Orodis filius, cum maximis Parthorum copiis, multarumque præterea gentium magnâ manu Euphratem transiens, bellum in hanc Romanorum provinciam iterùm intulit. Certè Cicero *in Epist.* 21. *lib.* 15. *Epistolarum ad Familiares*, ait: „ Maximum bellum impendet. *Nam* „ *&* *Orodes*, *Regis Parthorum filius*, in provincia nostra „ est, &c. Quo in loco scribendum est omninò: „ *Nam* *&* *Orodis Regis Parthorum filius*, *&c.* Pacoro enim nomen Ducis gerente, re verâ autem Duce Osace gestum est hoc bellum. Quippe nondum ex Ephebis Pacorus excesserat. *Dio lib.* 40. Tybæ post Euphratis transitum castra posuisse Parthos testatur Ci- Arsac. 206.

Arsac. 206. cero *eod. lib.* 15. *Epistolarum ad Familiares, Epistolâ Iâ. ad Consules.*

Parthi, in itinere positis locis omnibus in potestatem redactis, ad Antiochiam usque progressi sunt, cum spe reliquorum etiam potiundorum. Nam neque Romani justis copiis eam provinciam tenebant, & populi Romanorum Dominationem molestè ferentes, ad Parthos tanquam vicinos cognatosque suos inclinabant. *Dio ibid.*

Bibulus Syriæ Proconsulatum Senatus consulto sortitus, in eam nondum provinciam advenerat, cùm Parthi Cyrrhesticam regionem ingressi sunt. Quin etiam magnus eorum equitatus in Ciliciam, cui præerat Cicero, irrupit; sed ab equitibus Romanis, & à cohorte Prætoriâ Epiphaniæ à Cicerone constitutâ fortiter repulsus est: undè animus Cassio Antiochiæ tum degenti accessit: quam urbem Parthi mox obsidere tentaverunt, *ut ex Cicerone in Epist. ad Atticum* 20. & 21. *lib.* 5. *discimus.*

Verùm enimverò cùm Antiochiæ capiendæ spe dejecti essent, Cassio magnâ vi eos repellente: (ipsi autem ad oppugnationem locorum ineptissimi erant) Antigoniam contenderunt; cujus urbis suburbana cùm essent arboribus consita; atque eò ipsi accedere neque auderent, neque possent; arbores succidêre, locumque sylvâ despoliare instituerunt, ut audacter tutóque urbem eà aggredi possent. Cùm ne hoc quoque succederet, quia & magni laboris negotium erat, & tempus incassùm terebatur, & Cassius palantes ab ipsis affligebat: aliò arma versuri, Antigoniâ discesserunt. Intereà Cassias, collocatis in via, quâ transituri erant, insidiis, se iis cum paucis ostendit, atque eâ ratione

ipſos ad inſequendum ſe pertraxit: tùm ſuos circumjecit, Parthorumque cùm alios, tùm ipſum Oſacem occîdit. *Dio lib.* 40. Caſſius de victoria ex Parthis delatâ ad Senatum ſcripſit. Arsac. 206.

Bibulus in Syriam ſibi decretam advenit, cùm Parthi montem Amanum tentare vellent. Quos aggreſſus Cicero Ciliciæ Proconſul, magnâ ex iis editâ ſtrage profligavit. Poſtea Bibulus ad Amanum montem veniens, cohortem ibi primam totam perdidit, ut refert *Cicero lib.* 5. *Epiſtolarum ad Atticum Epiſt.* 20. Deindè Parthi in Cyrrheſticam abiêre regionem, in qua hiemarunt. *Id. Epiſt.* 21. *lib.* 5. *ad Atticum.* Arsac. 204.

Bibulus, *teſte Cæſare lib.* 3. *de Bello Civili*, à Parthis obſeſſus fuit, ſeque oppido munitiſſimo & copioſiſſimo tamdiù tenuit, quamdiù in Provincia Parthi fuerunt. *Cicer. lib.* 12. *ad Famil. Ep:* 19. *ad Cornificium.* Bibulus enim Parthos contra ſeſe invicem concitavit: Ornodapante quodam Satrapâ, qui Orodi infenſus erat, ſibi adjuncto, perſuaſoque per internuntios, ut Pacorum Regem conſtitueret, atque ejus auxilio Orodi bellum inferret. *Dio. lib.* 40. Pacorus indè patri ſuſpectus, in patriam revocatus eſt, *ut docet Juſtin. lib.* 42. *cap.* 4.

Bellum Romanorum contra Parthos, & Parthorum contra Romanos, quarto, quàm incœperat, anno deſiit, M. Marcello & Sulpicio Rufo Coſſ. *Dio lib.* 40. Quapropter legiones, quas Senatus decreverat in Syriam mittendas, liberatâ jam à Parthorum metu provinciâ, detentæ ſunt. *Cicero lib.* 2. *Epiſt. ad Famil. Ep.* 17.

Bello civili inter Pompeium & Cæſarem exorto, Pompeius ad Orodem Parthorum Regem, Legatos Arsac. 208.

ARSAC. 208. misit, qui eum ad societatem pertraherent. Legatis Orodes, si Syria sibi concederetur, auxilium promisit; at cùm eam pro votis non esset adeptus, suppetias Pompeio non tulit. *Dio lib.* 41. Porrò, *ait Justin.* Parthi Pompeianarum partium fuere, & propter amicitiam cum Pompeio bello Mithridatico junctam, & propter Crassi necem: cujus filium in partibus Cæsaris esse audierant. quem ultorem patris, victore Cæsare, futurum non dubitabant. *Lib.* 42. *cap.* 5.

Tanta fuit Cæsaris post devictum & interfectum Pompeium clementia & æquitas, ut non modò illos, qui eum adjuvissent, laudaverit, omniaque iis ab eo tributa conservaverit: sed etiam Pharnacem Mithridatis filium, Orodemque Parthorum Regem odio habuerit, quòd amico ipsorum Pompeio opem non tulissent: quorum alteri paulò pòst bellum intulit, in alterum verò expeditionem parabat. *Dio lib.* 44.

Cæterum Pompeius, post Pharsalicam pugnam, ex regnis Parthicum censuit pollentissimum, tùm ad ipsos excipiendos in præsenti, & tegendos infirmos; tùm ad confirmandos iterùm, & magnis viribus stipandos. Alii in Africam, & ad Jubam animum convertebant. Verùm Theophani Lesbio insanum videbatur, Ægypto, quæ trium dierum iter abesset, relictâ, & Ptolemæo ætate adulto, atque amicitiæ causâ, & beneficiorum apud patrem collocatorum ei obstricto; Parthis se subjiceret infidissimæ genti: & cùm Viri Romani, soceri quondam sui, nollet secundarius esse & primus aliorum, neque moderationem experiri illius: arbitrio se permittere Arsacis Orodis; qui ne in Crasso quidem potuisset jus habere vivente: & mu-

lierem juvenem ex Scipionis familia ad barbaros, qui licentiam dirigant libidine & lasciviâ, deportare: quæ, ut nullam injuriam accipiat, attamen putari accepisse, cùm in manu fuerit eorum, qui facere possent, indignum esse. Unum hoc, uti ferunt, ab itinere versùs Euphratem eum avertit: Si quod tamen Pompeii consilium, & non factum, hâc eum duxit viâ. *Plut. in Pompeio pag. 659. & 660.* Arsac. 208.

Cæsar, constitutis in Ægypto rebus, venit in Syriam, & populo Antiocheno multas immunitates concessit. *Joan. Macella.* Eam verò civitatem Sexto Cæsari propinquo suo commisit, legione in ipsa ab eo, jam tùm de bello Parthico cogitante, relictâ. *Appian. lib. 3. Bell. Civ. pag. 575.* Nam Parthi malum Syriæ minitabantur; quâ de re, inquit Horatius ad Augustum: Ille ceu Parthos Latio imminentes esse.

Debellato, victo, fugatoque Pharnace, qui Pontum occupaverat, cùm se ad convertenda confestim in Parthos arma jam jam pararet, iterùm quorundam in urbe seditionibus coortis, contra animi sui sententiam Romam profectus est. *Dio lib. 4. pag. 264.*

Ab Antistio vetere Romam è Syria missæ sunt litteræ, Arsac. 211. prid. Kalend. Januar. cùm Parthi à Cæcilio Basso evocati, in Syriam ipsi auxiliaturi advenissent. Hic equestris vir ordinis sub Pompeio militaverat, hostisque Cæsaris, Syriam abalienare tentabat, Pacorumque Parthorum Regis filium, ad ferendam sibi opem invitaverat. Sed, ut inquit Dio *lib. 47. pag. 343.* Parthi ob hiemem non diu adfuerunt, neque memorabile quicquam egerunt.

Magna hoc anno Populum Romanum cupiditas

inceſſit, Craſſum, amiſſumque cum eo exercitum ulciſcendi, ſpeſque Parthos debellandi. Hoc igitur bellum Cæſari unanimi conſenſu decreverunt, ſummoque ad illud ſtudio ſeſe comparaverunt. Ac, præter cætera, quæ ejus belli causâ agebant, ut & Adminiſtrorum copia Cæſari eſſet, & eo abſente, neque ſine Magiſtratibus urbs eſſet, neque ſi ipſa eos delegiſſet civitas, res ad motus inteſtivos rediret; Magiſtratus jam antè ad totum triennium (tantum enim temporis Parthicæ expeditioni impendendum exiſtimabant:) conſtituere intenderunt. Qui tamen non omnes tùm ordinati ſunt. Horum dimidiam partem Cæſar, quod lege quâdam ei conceſſum fuerat, re autem ipsâ omnes deſignabat. *Dio lib.* 43. *pag.* 271.

Arsac. 212.

Ceterùm Cæſar, ut urbem propter inimicos ſuſpectam relinqueret, cogitavit expeditionem longinquam contra Getas & Parthos; Getas, duram & bellicoſam vicinamque gentem, volens prior aggredi: de Parthis verò pœnas ſumere, propter ea, quæ in Craſſum contra fœdus patraverant. Præmiſit ergo trans ſinum Hadriaticum Legiones ſedecim, & equitum decem millia. Moxque alius rumor ſparſus eſt Sibyllinum exſtare oraculum, niſi Regis ductu à Romanis Parthos non poſſe ſubigi. *Appian. de Bell. Civ. lib.* 2. *pag.* 497.

Arsac. 213. Forſan ob id M. Antonius, Cæſaris in Conſulatu Collega, diadema capiti ejus impoſuit Lupercalibus; quod bis ille renuens detraxit; undè tamen in ſuſpicionem venit, quaſi ex compoſito id feciſſet, Regiſque nomen appeteret. *Plutarch. in Antonio.* Verùm quatriduò ante diem profectioni deſtinatam confoſſus eſt ab inimicis in Curia. *Appian. de Bell. Civ. lib.* 2. *pag.* 497.

Dolabella,

Dolabella, qui Cæſari mortuo Conſul ſuffectus fuerat, ambitioſus juvenis, petiit mitti ſe in Syriam, poſthabito Caſſio, & ad exercitum contra Parthos conſcriptum: petiit autem non à Senatu, nec enim licebat, ſed rogatione apud populum: qui lætus & nihil cunctatus, rogationem tulit. Senatu verò cauſante, eum diſcedere à decretis Cæſaris, reſpondit Parthicum bellum nemini deſtinatum à Cæſare: verùm Syriam Cornificio ab illo deſtinatam fuiſſe, ut patet *ex Cicerone.* Attamen, agente Aſprenate Tribuno plebis, Dolabellæ Syria obvenit provincia, ſimulque bellum Parthicum, Legioneſque ad id deſtinatæ à Cæſare, unà cum his, quæ in Macedoniam præceſſerant. *Appian. lib.* 3. *de Bell. Civ. pag.* 530. *&* 531. Arsac. 213.

Intereà, lege de permutatione Provinciarum per vim latâ, Brutus & Caſſius, Julii Cæſaris percuſſores, qui ex urbe fugerant, antequàm in decretas ſibi provincias eſſent profecturi, ſtatuerunt Syriam Macedoniamque, ut à Senatu adſignatas ſibi priùs, quàm Antonio Dolabellæque, per vim invadere. Quod conſilium poſtquàm detectum eſt, Dolabella properavit in Syriam, *Appian. lib.* 3. *de Bell. Civ. pag.* 541. obiter inviſurus Aſiam; cujus Præſidem Trebonium obtruncavit; undè hoſtis à Senatu judicatus eſt, Syriaque Caſſio iterum decreta eſt, qui in eam profectus, Legiones à Cæcilio Baſſo, & Statio Murco accepit, Dolabellamque Laodiceæ obſeſſum fame, & rerum deſperatione ad mortem adegit. Auctus eſt etiam in illa expeditione nonnullis Parthorum equitibus ſagittariis, apud quam gentem in præclara exiſtimatione fuit; jam indè, ex quo Craſſi Quæſtor, viſus eſt eis Impe-

Arsac. 213. ratore ipſo prudentior. *Idem lib.* 4. *de Bell. Civ. pag.* 624. *&* 625.

Damnatis lege Pediâ Julii Cæſaris percuſſoribus, ad bellum contra Triumviros Reip. conſtituendæ Lepidum, Antonium & Cæſarem, paraverunt ſeſe Caſſius & Brutus: Labienus autem junior ab illis auxilia petiturus à Parthis, ad Orodem eorum Regem miſſus eſt, qui auxilia ipſis promiſit. *Juſtin. ex Trogo lib.* 42. *cap.* 4. Sagittariorum equeſtrium ex Arabiâ, Mediâ, Parthiâ quatuor millia. *Appian. de Bell. Civ. lib.* 4. *pag.* 640. At apud Dionem *lib.* 48. Labienus hic, miſſus, ad petendum auxilium, ad Orodem, ante pugnam Philippenſem, aliquandiu apud eum dicitur eſſe commoratus, cùm nulla ſui haberetur ratio; quòd & adjuvare Caſſium ac Brutum Regi in animo non erat, & negare auxilium verebatur. Paulò poſt tamen Caſſius & Brutus victi ſunt ad Philippos, urbem Macedoniæ.

Labienus, annuntiatâ Caſſii & Bruti nece, cùm adverſariorum nemini victores Antonium & Cæſarem, qui jam provincias partiti erant, veniam daturos putaret; potiùs ſibi cum Parthis vivendum ratus, quàm in patria pereundum, apud illos remanſit. *Dio lib.* 48. Antonius autem, cui ceſſerat Oriens, in Aſiam tranſivit.

Arsac. 215. Ubi primùm Labienus Antonii deſidiam, nimiumque ejus in Cleopatram amorem, & profectionem in Ægyptum intellexit; Parthis inferendi Romanis belli auctor fuit; prætexens quòd eorum exercitus partim periiſſent, partim damnum accepiſſent; reliqui autem inter ſe diſſiderent, ac denuò ad bellum deventuri inteſtinum eſſent. Quare Orodi ſuaſit, ut, dum in

Italia Cæſar, Sexti Pompeii causâ, detineretur, Antonius autem in Ægypto amori indulgeret; ipſe Syriam, & vicinas ei regiones ſubigeret: ſe autem Ducem belli futurum; ac ita multos populos, qui Romanis, propter damna, quibus ab iis continuis affligebantur, infenſi erant, ad defectionem permoturum pollicitus eſt. *Dio lib.* 48. *pag.* 424. *Edit. H. Steph.* Arsac. 215.

Hoc ſermone cùm Regem ad bellum gerendum adduxiſſet, acceptis ab eo magnis copiis, filioque Regis Pacoro, in Phœniciam irruit, ac Apamæam aggreſſus, à muro rejectus, præſidia quæ erant in ea regione poſita, deditione voluntariâ accepit. Ea ex militibus Caſſianis & Brutianis conſtabant, quos Antonius in ſuum exercitum allectos, Syriæ tùm, regionis nimirum ejus peritos, cuſtodiendæ reliquerat. Igitur Labienus eos facilè, tanquam familiariter ſibi notos, ſui juris fecit: Saxâ, qui tùm iis præerat, excepto. Is enim, frater Decidii Saxæ Legati Antonii, & ipſe Quæſtor, ſolus Labieno ſe non adjunxit. *Id. ibid. pag.* 425. *Edit. Henr. Steph.* Arsac. 216.

Interim hunc Saxam Antonii Legatum, Labienus prælio congreſſum, multitudine ac virtute ſuorum equitum vicit, ac noctu ex caſtris aufugientem inſequutus eſt: jaculatus etiam ante libellos in ejus caſtra, ad perducendos ad ſuam ſocietatem ejus milites. Quod ne fieret, veritus Saxa, fugæ ſe dedit: aſſequutuſque eum Labienus, pleroſque, qui cum eo erant, interfecit. *Id. ibid.*

Saxa autem Antiochiam cùm perfugiſſet, ipſe Apameam, jam non ampliùs repugnantem, quòd opinio de morte Saxæ inſinuaverat, accepit; ac poſt

Arsac. 216. Antiochiam ipſam, à Saxa deſertam: denique ipſum etiam Saxam in Ciliciam fugientem conſectatus, occîdit *Id. ibid.* Attamen, ſi fides Floro ſit adhibenda, Saxa Legatus, ne veniret in poteſtatem hoſtium, à gladio ſuo impetravit. *lib.* 4. *cap.* 9.

Mortuo Saxa, Syriam Pacorus ſubegit univerſam, Tyro Phæniciæ urbe excepta: nam claſſem Parthi nullam ſecum habebant. Itaque Syriâ reliquâ omni Pacorus acceptâ, in Palæſtinam profectus eſt. *Id. ibid.*

Intereà Pacorus ipſe quidem per maritima loca perrexit, Barzapharnem autem Satrapam itinere Mediterraneo juſſit irrumpere. Sed maritimorum Tyrii Pacorum excluſerunt; cùm Ptolemaïdenſes eum & Sidonii recepiſſent. Ille autem quendam Regium Pincernam, cognominem ſuum, Equitatus ei parte attributa, ad Judæam juſſit accedere, & exploraturum hoſtium conſilium; & ubi uſus exegiſſet, præſidio futurum Antigono. *Joſephus de bell. Jud. lib.* 1. *cap.* 11.

Lyſanias, Ituræorum Rex ab Antonio factus, patris ſui mortui ſucceſſor Ptolemæi Minnæi filii, mille Satrapæ talenta pollicitus, & mulieres quingentas, ei perſuadet, ut Antigonum in Regnum Judææ Parthi inducerent, Hyrcanumque patruum ejus deponerent. Dum autem Parthi Equites Carmelum populantur, multi Judæi ultrò ad Antigonum confluunt, ad expeditionem adverſùs Hyrcanum alacriter animati; Ille autem ad locum, qui *Drymos* dicitur, occupandum, eos præmiſit: ubi commiſſâ pugnâ, depulſiſque hoſtibus & effugatis, Hieroſolymam curſu petivit. *Id. ibid.*

Verùm, inſtante jam die feſto, qui Pentecoſte vo-

catur, Antigoniani oppugnare Regiam cœperunt. Interea pacis arbitrum Pacorum Antigonus petit admitti. Exoratus autem Phasaëlus, Hyrcani filius, & civitate & hospitio cum quingentis equitibus Parthum excepit, prætextu quidem componendæ seditionis venientem; re autem vera, ut adjuvaret Antigonum. Denique Phasaëlum dolo perpulit, ut ad Barzapharnem Legatus de pace proficisceretur, quamvis multa dissuadente Herode fratre; atque ut insidiatorem occideret, neve se ejus fallaciis dederet, admonente: naturâ enim Parthos fidem negligere. Exiit etiam Pacorus cum Hyrcano, quominùs suspectus esset, relictisque apud Herodem ducentis ac decem equitibus, quos Eleutheros vocant, cum cæteris Legatos prosequebatur. *Id. ibid.* Arsac. 216.

Sed ubi ad Galilæam venerunt, indigenas quidem diffidentes atque armatos offendunt; Satrapam verò conveniunt satis callidè & officiis dolos tegentem. Denique postquàm dona eis dedit, redeuntibus insidias posuit. Illi autem in maritimum quendam locum deducti, cui nomen est *Ecdippon*, fraudem intelligunt. Et tamen Phasaëlus Hyrcanum deserere non sustinuit: sed convenire Satrapam maluit, atque in os exprobrare, quòd se insidiis appetîsset. Ad hæc Parthus subdola satisfactione jureque jurando suspicionem deprecatus, perrexit ad Pacorum: statimque à Parthis qui remanserant, quibusque jussum erat, Phasaëlus atque Hyrcanus comprehenduntur, perjurium simul ac perfidiam exsecrantes. *Id. ibid.*

Herodes de iis quæ acciderant certior factus, nocte cum propinquissimis sibi ad Idumæam, ignaris hosti-

Arsac 216. bus proficiſcitur. Sequenti autem die Parthi Hieroſolymam diripuêre : nec ea re contenti, omnem terram illam bello implacato replevêre : Mariſa quoque opulenta civitate devaſtata. *Id. Joſeph. ibid.*

Intereà Antigonus à Parthis in Judæam reducitur, qui non ſolùm eum Regem conſtituunt; verùm etiam Phaſaëlum & Hyrcanum vinctos ei tradunt. At ille veritus, ne ſolutus Hyrcanus tandem aliquando in Regnum reſtitueretur, ejus auriculas dentibus truncat; ut membris ita captus & debilitatus Pontificatui fieret prorſus inutilis. Phaſaëlus verò neci ſe deſtinatum accipiens, alliſo ad ſaxum capite, vitam ſibimet eripuit. Parthi autem, rebus cum Antigono apud Hieroſolymam compoſitis, abiêre; vinctumque in Parthiam Hyrcanum ſecum abduxêre. *Id. ibid.*

Eodem tempore Labienus Ciliciam & Aſiæ urbes in continenti ſitas (ejus enim metu in inſulas trajecerat Plancus, Syriæ Rector ab Antonio conſtitutus) præter, Stratoniceam omnes pleraſque ſine bello; Mylaſſa autem & Alabanda vi occupavit. Hæ namque urbes, cùm præſidium à Labieno accepiſſent, iis die feſto quodam necatis, defecerunt. Igitur Labienus, Alabandis captis, cives ſupplicio affecit, Mylaſſa autem relicta ab incolis diruit; Straconiceam verò cùm diu obſediſſet, nullo tamen pacto potiri urbe ea potuit. Proindè pecuniâ confectâ, ac ſpoliatis fanis, Parthicum ſeſe Imperatorem nominavit, ratione à more Romano diverſiſſima. *Dio lib.* 48. *pag.* 425. *&* 426. *Edit. Henr. Steph.*

In ejus rei memoriam nummos etiam argenteos percuſſit Labienus, eo titulo inſignes; è quorum nu-

mero rarissimus iste denarius hic oculis subjicitur. Arsac. 216.

Ex Thesauro Regio.

Q. Labienus ex Atia familia oriundus, T. Atium Labienum habuit patrem, Julii Cæsaris in Gallia Legatum; qui sub initio belli civilis, ad Pompeium tamen digressus, eum adhuc dubitantem potissimùm impulit ad arma contra Cæsarem capienda. Tandem Pharsalica affectos clade socios, animoque perculsos, ut in Africam se reciperent perpulit: teste Frontino. Rebus autem in Africa postea malè quoque gestis, Labienus in Hispaniam transiit, ibique in prælio Mundensi periit.

Filius à quibusdam confunditur cum patre, ob nomen Titi à Dione illi impositum; cùm ejus tamen nummus eum Quintum fuisse appellatum planè nos edoceat. Percussorum Cæsaris partes sequutus est; ideòque eum adolescentem irritabilem & stolidissimum adulatoriè vocat Strabo *lib.* 14. *pag.* 660. qui imperante Tiberio scripsit.

Cùm auxilium petiturus ad Parthos transiisset Labienus, iis auctor fuit, ut bellum contra Romanos gererent, seque illis ductorem præbuit. At postquam Brutum se Imperatorem appellasse, & in denariis caput suum expressisse comperit; ipse quoque Imperatorem se Parthicum nominavit; ratione, ut ait Dio, à more Romano diversissima. Quos enim adversùm Romanos ducebat, ab iis nomen sibi sumebat, quasi verò eos, ac non cives suos, vicisset.

ARSAC. 217. In aversa parte equus cum strato dorso imposito conspicitur, Parthorum more. Romanos enim eo non usos fuisse, docet nos equestris M. Aurelii statua Romæ in area Capitolii erecta: quod ex Augustorum monetis etiam confirmatur. Sed ut se Parthicum verè Imperatorem designaret Labienus, ita in suo numismate exhibere equum voluit, quo maximè Parthi utebantur: ut innuit Ovidius 1. *de arte amandi.*

Ut celer aversis utere Parthus equis.

Hybreas, qui tunc Mylassis, Cariæ urbi, præerat, dicto quodam exasperavit Labienum. Cùm enim hic se Parthicum Imperatorem appellasset; proindè aiebat Hybreas, Caricum ego me Imperatorem nuncupo. Exindè Labienus urbem invasit, cohortes secum ducens Romanorum, qui in Asia erant. Et Hybream quidem non arripuit, qui jam Rhodum concesserat; domum autem ipsius sumptuosè apparatam corrupit ac diripuit, totamque urbem malè mulctavit. *Strab. lib.* 14. *pag.* 660.

Dum hæc aguntur, Antonius in Ægypto amore temulentiâque detentus, desidebat. Vix tandem ad Parthorum insultus consurgere coactus, ad Tyrum navigavit, tanquam auxilium urbi laturus. Sed cùm occupatam jam ab hoste omnem circum regionem invenisset, Pompeii bellum prætendens, eam deseruit, & in Græciam perrexit: atque in itinere de casu Fulviæ uxoris & Lucii fratris nuntios accepit. Sed hâc Sicyone demortuâ, Antonius cum Cæsare in gratiam rediit, ductâ sorore ejus Octaviâ. Hoc pacto, pace inter eos redintegratâ, Antonio Parthicum obtigit bellum, Cæsari verò bellum adversùs Sextum Pompeium obvenit.

Intereà

Intereà Parthi ſub auxilii ſpecie ſibi vincentes, ab Euphrate & Syria uſque ad Ioniam excurrerant, latronibus tamen ſimiliores quàm hoſtibus. *Florus lib.* 4. *cap.* 9. Ad quorum progreſſum impediendum Antonius Legatum P. Ventidium Baſſum in Syriam præmiſit. ARSAC. 218.

Ventidius antè ad Labienum pervenit, quàm is id futurum cognoſceret; territumque repentino adventu exercituque ſuo, (ſolus enim tùm cum collectis ex Aſia militibus Labienus ibi agebat abſque Parthis) indè ne auſum quidem congredi profligavit; fugientemque in Syriam inſecutus eſt, cum expeditiſſimis ſui exercitûs militibus: deprehenſumque apud Taurum montem, ulteriùs progredi prohibuit. Eo loco complures dies oppoſitis invicem caſtris quieverunt; Labieno Parthos, Ventidio Legiones expectante. *Dio lib.* 48. *pag.* 434. & 435. *Edit. Henr. Steph.*

Cùm iiſdem diebus utrique id quod opperiebatur adveniſſet; Ventidius, quia equitatum Parthorum metuebat, in ſublimi loco (ibi enim caſtra poſuerat) perſtitit: Parthi verò ſua multitudine freti, hoſtemque olim à ſe ſuperatum contemnentes, antequàm ſe Labieno conjungerent, ſummo mane ad tumulum acceſſerunt: ac nemine contra exeunte, ſubire ad ipſum collem intenderunt. Cùmque jam in ſublime evaſiſſent, Romani decurrentes, haud magno labore eos per declive præcipites egerunt. Ita Parthi, pars à Romanis trucidati, major pars in receptu ſe invicem perdiderunt; cùm alteri jam fugerent, alteri tum primùm colli ſuccederent. *Id. ibid.*

Ventidius Parthos non ad Labienum, ſed in Ciliciam fugam capeſſentes, uſque ad caſtra inſequutus,

S

viſo ibi Labieno, ſubſtitit. Labienus, cùm ſe ad pu-
ARSAC. 218. gnam compoſuiſſet, videns militum ſuorum animos fugâ Parthorum conſternatos, non auſus confligere, ſub noctem aufugere aliquò inſtituit. Ventidius, re è profugis præcognitâ, multos in ipſo diſceſſu per inſidias interfecit; reliquos omnes à Labieno deſertos ſibi adjunxit. *Id. ibid.*

Labienus, veſte mutatâ, effugit; ac aliquandiu in Cilicia cùm latuiſſet, à Demetrio, (fuerat hic ſuperioris Cæſaris libertus, ac tùm Cyprum, ab Antonio præpoſitus ei inſulæ, regebat;) qui, poſteaquàm ubi deliteſceret, cognoverat, indagatus ac captus eſt. *Id. ibid.*

His ita geſtis, Ventidius Ciliciam recepit ac conſtituit; Upedium autem Silonem cum equitibus ad Amanum præmiſit. Amanus mons eſt in confinio Ciliciæ & Syriæ; tantæque ſunt in ejus tranſitu anguſtiæ, ut quondam portæ fuerint in iis cum muro conſtructæ: ac loco nomen indè inditum. Eas Silo obtinere non valuit; quin imò à Pharnapate, Pacori Legato, qui eum tranſitum cuſtodiebat, in ſummum diſcrimen conjectus periiſſet; niſi fortè fortunâ Ventidius pugnantibus ſuperveniens, ſuos conſervaſſet. Is Parthos & ex improviſo, & numero ſibi impares adortus, Pharnapatem ex eo loco expulit. Hic verò ſe recepit ad montem Trapezum, à ſimilitudine menſæ dictum, qui vallo Meleagri imminet, & flumini Oenoparæ: ibique à Ventidio deletus occiditur. *Strab. lib. 16. pag. 751.* Pharnapates autem iſte potiùs dicitur *Phra-Nipates*, quem tamen ipſemet Geographus Νιχάτην vocat; ſed emenda Νιπάτην meo periculo. Antonius ad bellum Parthi-

cum Româ profectus, Athenas venit, quâ in urbe hiberna sibi delegerat, & Furnium in Africam misit, ut Sextii quatuor Legiones contra Parthos duceret. Nondum enim audierat Lepidum eas ademisse Sextio. *Appian. pag.* 715. *&* 716. Hibernanti autem Athenis Antonio, primæ Ventidii res prosperè gestæ nuntiantur, Parthis fusis, Labienum & summum Orodis, quem Hyrodem vocat Plutarchus, Ducem Pharnapatem ab eo interfectos. Hujus victoriæ gratiâ, Græcis epulum præbuit, & populo Atheniensi ludos gymnicos edidit. *Plutarch. in Antonio pag.* 930. ARSAC. 218.

Ventidius itaque Syriam à Parthis relictam jam citra prælium recepit, Arado tantum exceptâ, quanquam ab eo aliquandiu oppugnatâ. In Palæstinam deindè profectus, eam quoque cepit, Antigono ejus Rege perterrefacto. Quibus perfectis, pecuniam multam à singulis aliis, multam verò in primis ab Antigono, Antiochoque Commageno, & Malcho Nabatæo exegit; quòd ii Pacorum auxilio juvissent. *Dio lib.* 48. *pag.* 436. *Edit. Henr. Stephani.*

Cùm Pacorum colligere exercitum, & in Syriam reverti audiisset Ventidius, in Melum pervenit, cùm neque urbes essent adhuc constitutæ, & exercitus in hibernis etiamnum dispersi: utque & moram Pacoro injiceret, & tarditati suarum copiarum mederetur, Regulum quemdam Chaunæum, notum quidem sibi familiariter, sed quem certò sciebat Parthis magis cupere; cùm alioquin, tanquam fidissimum sibi, in honore habuit; tùm consilium quoque nonnullis in rebus ab eo petiit; ita ut citra suum tamen detrimentum, hanc ei de se opinionem præberet, quasi conscium ARSAC. 216.

Arsac. 219. eum ſuorum arcaniſſimorum conſiliorum faceret. Eo re deductâ, ſimulavit metuere ſe ne Parthi conſueto ſuo Euphratis tranſitu, qui eſt apud urbem Zeugma, omiſſo, aliâ viâ infra eum locum flumen tranſirent, quòd hîc campi Parthis, ibi verò colles ſibi commodi eſſent: idque & perſuaſit Chaunæo, & per eum etiam Pacorum decepit; ita ut campeſtri itinere, (quà Ventidius finxerat ſe nolle eum venire:) prolixiori delecto, ſpatium copias ſuas cogendi Ventidio daret. *Dio lib. 49. pag. 461. Edit. Henr. Steph.*

Ventidius intereà Upedium Silonem ad ſe accerſit, mandato ei per epiſtolam, ut, compoſito priùs Judææ ſtatu, provinciales reliquos auxiliares ad Parthicum bellum ſecum adduceret. *Joſeph. de bell. Jud. lib. 1. cap. 12.*

Pacorus igitur cum magnis Parthorum copiis in Syriam deſcendit, omiſſoque ad Zeugma breviore Euphratis trajectu, varios per anfractus circumeundo, inferiore itinere tranſducit exercitum: dumque fuſiores ripas tranant, & ob hoc operoſiores pontes jungunt Parthi, inſtrumentaque moliuntur, ut in regionem Cyreſticam tranſeant, quadraginta ampliùs dies impenderunt. Quo temporis ſpatio Ventidius ad contrahendas uſus eſt copias, quas triduo antequam Parthi advenirent, recepit.

Cùm autem Ventidius paſſus eſſet Parthos fluvium tranſire, neque ſecundùm tranſitum eos adortus eſſet, in eam ipſos opinionem adduxit, ut effœminatos ac imbecilles eſſe Romanos judicantes, caſtra quoque eorum, quamvis edito loco poſita, magnâ mole aggrederentur: ſpe ea primo impetu capiendi: *Dio lib.*

49. *pag.* 461. *Edit. Henr. Steph.* At Ventidius, ſimulato timore, diù ſe continuit, & inſultare Parthos aliquantiſper paſſus eſt. Ad poſtremum in ſecuros lætoſque partem Legionum emiſit: quarum impetu fuſi Parthi, in diverſa abiere. Pacorus autem, cùm fugientes ſuos abduxiſſe ſecum Legiones Romanas putaret; caſtra Ventidii incluſi ſine defenſoribus, aggreditur. *Juſtin. lib.* 42. *cap.* 4. Arsac. 219.

Hæc autem caſtra, quamvis edito loco poſita, cùm alacriter aggrederentur Parthi, ſpe, uti jam diximus, ea primo impetu capiendi: ſtatim à Romanis repentinâ eruptione factâ, non magno labore per declive depulſi ſunt. *Dio ut ſuprà.* Reliquam verò partem Legionum in campeſtria adversùs Parthos Ventidius non antè eduxit, quàm illi quingentis non ampliùs paſſibus abeſſent: atque ita procurſione ſubitâ, adeò ſe removit, ut ſagittas, quibus ex longinquo uſus eſt, cominùs applicitus eluderet. Quo conſilio, quia quandam fiduciæ etiam ſpeciem oſtentaverat, celeriter Parthos debellavit. *Front. Stratag. lib.* 1. *&* 2. Maximè funditoribus victoriam adjuvantibus; qui eminùs violentis ictibus Parthos impetentes, ſummoperè affligebant. *Dio ut ſuprà.*

Parthi tamen, quorum plures cataphracti erant, fortiter admodum pugnaverunt. Ipſe quoque Pacorus fortiſſimè dimicans, in prælio eſt interfectus. Quem ſimul atque Parthi cecidiſſe viderunt, pauci pro ejus cadavere alacriter, ſed fruſtra certavêre. Quibus ipſis quoque conciſis, reliqui omnes celeri ſeſe fugæ commiſêre. *Dio ut ſuprà.* Cæterùm Parthorum exercitum omnem latè inter Orontem & Euphratem in-

ARSAC. 219. ternecione deletum à Ventidio fuisse, vigintique amplius hominum millia interfecta esse testatur Paulus Orosius *lib. 6. cap.* 18. Nec certè ullo bello Parthi unquam magis vulnus acceperunt. *Justin. lib.* 42. *cap.* 4. Siquidem, partim per Pontem domum confugere conati, præventi à Romanis, perierunt; partim in Commagenem ad Antiochum profugerunt. *Dio lib.* 49. *ibid.* Atque ita Ventidius Parthos rursùs intra Mediam & Mesopotamiam repressit: ulteriùs persequi eos nolens, invidiam Antonii veritus. *Appianus in Partic.*

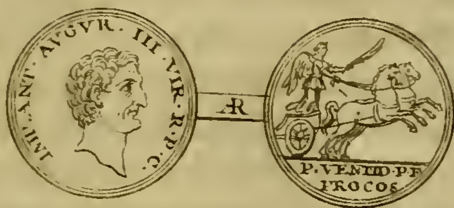
Insignis illa victoria eodem anni die relata est, (mense scilicet Junio) quo ante annos 14. Orodes per Surenam Crassum interfecerat. *Plutarch. in Anton. & Dio ut suprà.* Intereà Ventidius Syriam, quæ suspenso animo eventum belli expectabat, (nam justitiæ ac clementiæ nomine, Pacorum Syri summo amore prosequebantur; ita ut majori nullum unquam Regem) circum urbes misso Pacori capite, cùm facilè pacavisset; exercitum duxit contra Antiochum Commagenum. *Dio lib. 49. pag.* 462. *Edit. Henr. Steph.*

Hæc cùm nuntiata in Parthia essent, Orodes Pacori pater, qui paulò ante vastatam Syriam, occupatam Asiam à Parthis audierat, victoremque Pacorum Romanorum gloriabatur, repentè filii morte & exercitûs clade intellectâ, ex dolore ad furorem vertitur. Multis diebus non alloqui quemquam, non cibum sumere, non vocem mittere; ita ut mutus factus videretur. Post multos deindè dies, ubi dolor vocem laxaverat, nihil aliud quàm Pacorum vocabat. Pacorus illi videri, Pacorus audiri videbatur: cum illo lo-

qui, cum illo consistere; interdum quasi amissum flebiliter dolebat. *Justinus lib.* 42. *cap.* 4. Arsac. 219.

Romæ Antonio, quòd per ejus Legatum Ventidium victoria Parthica esset relata, supplicationes decretæ sunt, decretusque triumphus: tum ob ejus eminentiam, tum secundùm leges; quia ea provincia ipsiûs fuerat. Nihilominus tamen Ventidio quoque eadem concessa sunt, quia videbatur Crassi calamitatem Pacorus abundè compensâsse: præsertim cùm eâdem anni die utraque res evenisset. *Dio lib.* 49. *pag.* 462.

Antonius ob victoriam Parthicam nummos cum effigie sua, & P. Ventidii nomine signari jussit in perpetuam rei memoriam: è quibus unum hîc Lectorum oculis subjiciendum curavimus.

Antonius Triumvir, cùm in Syriam venisset, Samosata Antiochi Commagenes Regis Metropolim oppugnavit: eò quòd Antiochus Parthos juvisset; (nam filiam suam Orodi in matrimonium concesserat.) Ventidium autem in auxilium Herodis primùm, deindè ad triumphandum de Parthis Romam misit: Sosio Syriæ & Ciliciæ Præside constituto. *Josephus, Plutarchus & Dio.* Arsac. 219.

V° Kal. Decembris anno V. C. 716. Ventidius Pro-

Arsac. 219. conſul de Tauro monte & Parthis triumphavit, ut referunt *Faſti Conſulares.* Primus, inquit Dio, inter Romanos Ventidius de Parthis triumphum duxit. *Lib.* 49. *pag.* 462. Vir obſcuro quidem natus loco, ſed qui per amicitiam Antonii magnarum rerum gerendarum accepit materiam, quâ pulcherrime uſus eſt. *Teſte Plutarcho in Antonio.*

Cæterùm poſt longum deindè luctum alia ſollicitudo Orodem miſerandum ſenem invadit; quemnam ex numero triginta filiorum in locum Pacori Regem conſtituat. Multæ pellices, ex quibus generata tanta juventus erat, pro ſuis quæque ſollicitæ, animum ſenis obſidebant. Sed fatum Parthiæ fecit, in qua jam quaſi ſolemne eſt Reges parricidas haberi; ut ſceleratiſſimus omnium, & ipſe Phrahates nomine, filius Orodis primogenitus, Rex ſtatueretur. *Juſtinus lib.* 42. *cap.* 4.

Dum hæc aguntur, Parthorum Rex ſenior Orodes ex luctu in hydropiſim incidit; ideoque, citiùs quàm deſtinârat, Phrahati, filiorum ſuorum maximo, regnum tradidit. Hic autem, vix dum accepto regno, omnium ſe mortalium ſceleratiſſimum geſſit. Namque fratres ſuos, quos ex Antiochi Commagenes Regis filia ſuſceperat pater, quòd ſe & virtute & materno genere præſtantiores eſſent, dolo necavit. Sed & patri ipſi morbo aquæ intercutis laboranti, ad maturandam ejus mortem, aconitum miſcuit. Quod cùm vis morbi per alvum dejeciſſet, adeò ut jam meliùs haberet: ad celerrimam converſus viam Phrahates, miſſis ſicariis, patrem præfocavit: poſtquàm ſeptemdecim annos ſolus, à patris verò Mithridatis morte duos & viginti regnaviſſet. *Plutarch. in Craſſo, pag.* 565. *Appian. in Parthicis, pag.* 157.

NUMMUS

NUMMUS
ARSACIS ORODIS.

Ex Museo nostro.

Caput Regis tiarâ multiplici unionum ordine insigni, ut & diademate ornati, cum trabea solita : ex altera parte figura Regis mitrati & diademati sedens, dextrâ arcum gerit, cum inscriptione: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ ΘΕΟΠΑΤΟΡΟΣ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ: id est, Regis Regum, Magni Arsacis Theopatoris Nicatoris.

Isti omnes tituli in aversa hujus Parthorum Regis nummi parte exarati, nulli alii Arsacidæ magis conveniunt, quàm Arsaci Orodi; quapropter hunc ipsi nummum fidenter assignamus Nam si primum Magni Arsacis, quem sibi adaptat, expandamus, exemplum hic prædecessorum suorum sequutus videtur, qui res præclarè in aliquo bello gesserant. Quod cognomen quoque ab iis usurpatum est, quoties regnum contra hostium impetus defenderant: quemadmodum & ejus pater Phrahates III, qui contra Syllam, Parthis dira

minitantem, suum fortiter regnum tutatus est. Alterum verò Theopatoris, in parentis memoriam, qui Deus apud Phlegontem, ut diximus, appellatur, eâ præsertim de causâ sibi adscivit, ut parricidii suspicionem à se remotam in fratrem omninò rejiceret. Hinc est, quòd, quasi patrem ulturus, fratrem suum coram se interfici jusserit. Quod autem ad Theopatoris cognomen attinet, illud jam Phrahates II, & Sinatrockes fratres in Mithridatis I. parentis memoriam, ut suprà retulimus, sibi arrogaverant. Tertiam tandem Nicatoris, seu Victoriosi appellationem sibi hic assumit Orodes, propter victoriam illam insignem, quam per Surenam de Romanis, duce M. Crasso, in Mesopotamia reportaverat. Sed hîc gratias Horatio debitas prætermittere nequeo, qui *lib.* 3. *Od.* 6. nos docet hujus Surenæ nomen fuisse Monœsem.

Jam bis Monœsis & Pacori manus,
Non auspicatos contudit impetus
Nostros.

Itaque Orodes, cùm bis Romanorum impetus contudisset, meritò Victoris sumpsisse cognomen videtur.

Quemadmodum autem Arsacidæ Principes Persarum Monarchas, à quibus originem se traxisse jactabant, imitari voluerunt, ita & Orodes tiaram ceu cidarim usurpavit. De tiara loquitur Curtius *lib.* 3. Cidarim Persæ Regum capitis vocabant insigne. Hoc cerulea fascia albo distincta circuibat. Ceterùm tiaræ illæ non idem semper ornamenti genus habuere; ut sparsim in ista Arsacidarum serie videre licebit. Nempe Orodis tiara non modò tribus ornata est unionum ordinibus, sed etiam uno emblemate, quod gemmas pretiosas continet. Ad latera verò videtur inserta aliqua prægrandis gemma, in cornu figuram elaborata.

Ut nihil in figura Regis ex aversa parte sedentis describenda prætermittatur, illam calceos gestare notandum est. Calceus autem à calce dictus, pedis indumentum est, quod fit ex pellibus animalium. Eum verò Regis calceum, quem exhibet nummus, tæniis religatum observamus; quæ quidem, ornamenti causâ, sursùm sese subrigunt atque attollunt.

ARSACES XV.

ARSACES PHRAHATES IIII
REX PARTHORVM XV.

In museo D. Vaillant D.M.
ex num arg. drach.

HRAHATES, hujus nominis IV, Orodis filius, patre necato, regnum Parthorum occupat, ac per ſcelera in Regiam perrumpens, fratres, quos habebat triginta, contrucidat; ſed nec in illis ceſſant parricidia. Nam, cùm infeſtos ſibi optimates

Arsac. 219. ob tot crimina videret, ne quis supereſſet, qui ad regnum, ſe amoto, poſſet acciri; adultum quoque filium ſuum interfici jubet. Poſteà etiam nobiliſſimum euemque occîdit, ac prætereà tam multa flagitioſè egit, ut primorum permulti ab eo, partim aliò, partim ad Antonium, (in quibus etiam fuit Monœſes vir illuſtris & potens) conceſſerint. Nummi Arſacidarum duplicantes litteram N. Monneſem ſemper inſcriptum habent. *Dio lib. 49. pag. 464. Edit. Henr. Steph.*

Antonius exercitum contra Parthos comparaverat, jamjamque erat moturus, cùm ad eum Monnœſes advenit. Is ſe ducem belli futurum, ac ſine ullo labore pleraſque Parthiæ partes occupaturum promiſit. Antonius Partho fidens, bellum Parthicum ei gerendum injunxit: atque inter alia præmia, ei trium Romanis ſubditurum urbium reditus fruendos uſque ad finem belli conceſſit, regnumque Parthiæ promiſit. *Dio ut ſuprà.*

Triumvir autem Monnœſis fortunam Themiſtoclis aſſimilans fortunæ, ſuam verò opulentiam magnificentiamque comparans Regibus Perſarum, tres urbes donavit ei, Lariſſam, Arethuſam & Hierampolim, quam antè *Bambicem* nuncupaverunt. *Plutarch. in Anton. pag. 932.*

Interim Parthorum Rex Phrahates Hyrcanum Regem Judæorum captivum ad ſe perductum, propter claritatem generis comiter habuit, & vinculis ſolutum permiſit Babylone degere. Poſtquam autem Antonius Antigonum, qui ejus regnum occupaverat, ſecuri in Antiochena urbe percuſſit; Herodes ad regiam dignitatem evectus, Hyrcano ſcripſit, rogaret

Phrahatem, & ejus regni Judæos, ne ſibi inviderent communem cum genero futuram poteſtatem. Nunc enim adeſſe tempus referendæ ſuo quondam & altori & ſervatori gratiæ; ſimulque etiam ad ipſum Phrahatem Legatum miſit Saramallam cum multis muneribus, eblanditurum, ne obſtaret cupienti referre gratiam homini de ſe optimè merito. Hyrcanus igitur à Phrahate dimiſſus eſt. *Joſeph. è lib. 15. Antiq. Jud. cap. 2.* Arsac. 220.

Cæterùm Phrahates, audito fœdere, quod inter Antonium & Monœſem initum erat, cùm ejus rei causâ ſibi metueret, præſertim quia fugam Monœſis Parthi moleſtè ferebant, Legatos ad Monœſem miſit, de pace; ſummiſque pollicitationibus, ut retrocederet, perſuaſit. Quod cognitum etſi, ut par erat, ſtomachum Antonio movit, tamen Monœſem, quem in ſua adhuc poteſtate habebat, non occîdit: (quia, ſi id feciſſet, neminem barbarum deinceps ad ſuam amicitiam acceſſurum putabat.) Sed fraudem contra hoſtem ſtruens, eum dimiſit, tanquam ejus operâ cum Parthis amicitiam facturus; miſitque cum eo Legatos ad Phrahatem, qui verbis pacem componerent, ſiquidem Rex ſigna & captivos, quæ Craſſi calamitate Parthi ceperant, Romanis reddidiſſet. Sperabat autem ſe Regi ſpe pacis imparato ſuperventurum. *Dio lib. 49. pag. 464. Edit. Henr. Steph.*

Antonius interim ad bellum reipſâ ſe comparans, uſque ad Euphratem proceſſit, exiſtimans eum nullo præſidio teneri. Quod ubi eo loco vidit diligentiſſimè poſitum, averſo indè itinere, in Armeniam ſtatim ire inſtituit, ad bellum Artavaſdi Medorum Regi inferendum, ab Artavaſde Armeniæ majoris Rege, inimico ejus, impulſus. *Idem pag. 465.*

ARSAC. 220. Iter per Arabiam & Armeniam fecit Antonius: ubi coactis copiis & ſociis Regibus, (multi erant hi; maximus autem omnium Armeniæ Rex Artavaſdes, qui ſex millia equitum, & ſeptem peditum dedit) luſtravit exercitum. Erant peditum Romanorum LX. millia; Hiſpanorum Gallorumque inter equitatum Romanum recenſitorum decem millia; cæterarum Nationum cum equitibus ſimul & levi armatura XXX. millia. *Teſte Plutarch. in Anton.*

Bellum illud cum Legionibus octodecim, & ſexdecim millibus equitum Parthis intuliſſe Marcum Antonium refert Livius *in Lib.* 130. *Epitome.*

Artavaſdes, itineris dux, ſpatium omne emenſus, quod à Zeugmate ad Euphratem eſt uſque ad ingreſſum Atropatenæ; (quam Araxes fluvius ab Armenia dividit:) octo millium ſtadiorum iter effecit, duplo amplius, quàm recta fuiſſet via: nimirum exercitum per devios montes, perque continuos anfractus circumducendo. Cùm autem debuiſſet Antonius in hibernis Armeniæ quiete reficere ſuum exercitum, attritum horum octo millium ſtadiorum itinere, &, priuſquam Parthi è ſuis hibernis moverent, ineunte vere Mediam invadere: moras illas non tulit. *Appianus in Parthicis, pag.* 158. *& Plutarchus in Antonio.* Inſuper fidendum non erat Artavaſdi Armeniorum Regi, cujus ſoror Orodis Parthorum Regis filio nupſerat; ut patet *ex Epiſt.* 3. *Libri XV. Epiſt. M. T. Cicer. ad Famil.*

Verùm, cùm intellexiſſet Antonius Regem Mediæ, ad opem Parthis ferendam, procul domo abiiſſe, impedimentis ac parte exercitûs cum Oppio Statiano relictis, ſubſequique ſe juſſis, ipſe cum equitibus ac pe-

ditatûs optimâ parte festinatò profectus est: sperans se primo impetu omnem Mediam subacturum. *Dio lib.* 49. *pag.* 465. Arsac. 220.

Postquàm Araxem transmisit Antonius Atropatenam regionem populatus est: deindè *Phrahata* Straboni, Dioni verò *Praaspa*, magnam urbem, à fluvio 2400. stadiis remotam, in qua Regis Medorum conjuges cum liberis erant, obsidione cinxit. Ubi protinùs quantum peccati admisisset, relictis retrò machinis cum Statiano, ostendit usus. Itaque, quò milites sui possent cum hostibus manus conserere, duxit ad urbem aggerem; quem lentè & magnis sudoribus excitavit. Intereà cum magnis copiis advenit Phrahates. Qui ubi relicta machinamentorum plaustra accepit, frustrà laborare Antonium in oppugnanda urbe, validis muris ac multis defensoribus munitâ, libentissimè passus est. Ipse verò Statianum in itinere fatigatum improvisò adortus, tùm ipsum occidit, tùm ad unum omnes, qui cum eo erant, internecione delevit. *Plutarch. in Anton. pag.* 933. & *Dio lib.* 49. *pag.* 465. In eo prælio decem millia hominum occisa fuisse, narrat *Plutarch. in Anton. pag.* 933. Duas verò periisse legiones, tradit *Paterculus*, machinasque omnes atque omnia impedimenta, in Parthorum fuisse potestatem redacta.

Ex acie solus evasit Polemo, Ponti Rex, Antonii socius, qui captus à Parthis, pecuniâ datâ, dimissus est. Fuit autem hoc Parthis factu facile, quia Armeniæ Rex Artavasdes ei pugnæ non intererat: qui cùm posset Romanis subvenire, non modò id non fecit; sed ne ad Antonium quidem, verùm in regnum suum discessit. *Dio ut suprà lib.* 49. *pag.* 465.

ARSAC. 220. Cæterùm, etsi ad primum Statiani nuntium festinârat Antonius, ut suis auxilium ferret; tamen tardiùs venit, ac præter mortuos neminem invenit. Itaque, tametsi clade hâc terrebatur, tamen quia nemo Barbarorum sibi occurrebat, censens eos propter metum aliquò abiisse; animum resumpsit: ac non multò post cum eis congressus, funditorum operâ (quorum magnus erat numerus, jaculaque ipsorum sagittis hostium longiùs procedebant: ita ut armaturæ quoque gravis miles ab iis tutus non esset) in fugam eos conjecit; sed propter celeritatem equitandi Parthorum, non magnam stragem eorum edidit. *Id. ibid. pag. 465.*

Porrò iterum Phrahatorum oppugnationem aggressus, hostibus quidem (cùm & præsidium magnâ vi eum repelleret, & qui foris erant, hostes congrediendi facultatem non darent) damni nihil admodùm intulit: suorum autem permultos in quærendis ac supportandis commeatibus amisit. *Id. ibid. pag. 466.*

Interim obsidentibus cùm alacres ostenderent se Parthi, & contumeliosas jacerent minas; Antonius, ne cedenti exercitui desperatio & pavor inhæreret, increscéretque; eduxit frumentatum decem Legiones, tres cohortes Prætorias gravis armaturæ & totum equitatum: ita potissimùm eliciturum se expectans hostem, ac signis collatis, dimicaturum. Progressus unius diei iter, ut Parthos vidit undique circumfusos, & irrumpere in ipsum quærentes, ex via proposuit in castris signum pugnæ. *Plutarch. in Anton. pag. 933.*

Detractis igitur tentoriis, tanquam non pugnaturus, sed reducturus retrò exercitum, præterivit Parthorum

thorum aciem formâ lunari inſtructam: imperavitque cùm prope anteſignanos viderentur Legionarii veniſſe, ut infeſtos equos in hoſtem admitterent. At Parthis in procinctu ex adverſo conſiſtentibus ſtupenda acies viſa Romanorum, ſpectabantque prætereuntes paribus intervallis ſine confuſione ordinum, & ſilentio pila vibrantes. *Id. ibid. pag.* 933. Arsac. 220.

Ut ſignum datum eſt pugnæ, circumagentes ſe equites cum clamore intulerunt ſe: quos exceperunt Parthi, ſemet adversùs eos defendentes; quamvis ſtatim intra teli jactum veniſſent. At ubi Legionarii cum clamore & crepitu armorum incurrerunt; cùm equi Parthorum pavore ſunt perculſi, tùm ipſi priuſquàm ad manus ventum eſt, in fugam ſeſe effuderunt. Quorum tergis inhæſit Antonius, atque in magnam ſpem venit, univerſum ſe bellum, aut majore ex parte, illo patraſſe die. Ubi conſectati hoſtem pedites ad 50. ſtadia, equites ad ter totidem; recenſuerunt eos, qui ceciderant aut in poteſtatem venerant; atque invenerunt captos 30. cæſos 80. tantùm. Tum verò perplexitas & deſperatio omnium animos inceſſit, durum eſſe reputantes, ſi victores tam paucos occiderent; victi verò amitterent tam multos quàm deſideraverant apud plauſtra. *Id. ibid. pag.* 933. & 934.

Inſequenti die, vaſis collectis, moverunt ad Phrahata & caſtra ſua. Ubi inciderunt in via primùm in paucos hoſtes, deindè in plures; denique in cunctos, tanquam non antè fuſos, & recentes, qui laceſſebant eos, & irrumpebant undique ægrè & laborioſè in caſtra ſeſe receperunt. Quia verò Medi excurſionem in aggerem fecerant, & propugnatores terrore conſter-

ARSAC. 220. naverant; inflammatus Antonius, eos, qui loco cesserant, decimatione animadvertit: divisis enim per denos Legionibus, decimum quemque sorte ductâ, interfecit; cæteris pro tritico admensus est hordeum. *Id. ibid. pag. 934.*

Cæterùm, initio quidem obsidionis cùm cibaria ex vicinia Romani haberent, & obsidioni urbis & commeatibus parandis facilè suffecerant. Postquam autem propinquis omnibus absumptis, milites frumentatum longiùs abire opus habuerunt: eveniebat, ut si pauci emitterentur, non modò nihil apportarent, sed ipsi quoque perirent. Sin multi oppugnatoribus nudabantur Phrahata, ac Parthis erumpentibus, multi milites, multæ machinæ Romanorum perdebantur. Igitur Antonius, omnibus suis militibus hordeum pro frumento dedit: omninò autem cùm videretur alios in obsidione habere, ea patiebatur, quæ obsessis usu venire solent. Nam & Oppidani diligenter tempus eruptionibus idoneum observabant: & qui foris erant, Romanos sicubi dispersos intelligerent, celeriter eos adoriendo, ac statim se recipiendo, plurimùm vexabant. Frumentatores verò in pagos exire illæsos sinentes, in reditu palantes subitò invadebant. Eam ob causam erat bellum utrique grave; atque id quod instabat eo formidabilius, Antonio quidem famem exspectanti. Non ultrà enim sine vulneribus & ingenti cæde licebat ei frumentari. *Dio lib. 49. pag. 466. & Plutarch. in Anton. pag. 934.*

Cùm nihilominùs obsidionem produceret Antonius; veritus est Phrahates, ne si ea diutiùs continuaretur, Antonius, vel per se, vel auxilio etiam aliquo auctus,

urbem incommodo aliquo afficeret: quin & aliundè cognoſcens Parthos quidvis priùs quàm hyemem extrà tecta tolerare, vel in ſtativis poſſe contineri; meritò ſuſpicabatur fore ut perdurantibus in obſidione & perſiſtentibus Romanis, ipſe à ſuis deſereretur, cœlo jam poſt æquinoctium autumnale nubibus obducto. Ergo dolum fabricat hujuſcemodi. *Dio lib.* 49. *pag.* 466. *&* *Plutarch. in Anton. pag.* 934. Arsac. 220.

Parthorum nobiliſſimi in frumentationibus & aliis concurſibus lentiùs fatigabant Romanos, permittebantque iis quædam capere, & virtutem laudabant eorum, ut fortiſſimorum virorum: qui meritò in admiratione apud Regem ſuum haberentur. Hinc propiùs advecti, atque ſenſim admoventes equos, Antonium conviciis proſcindebant, quòd cupienti pacem Phrahati, & tot talibuſque viris parcere non præberet ad id occaſionem; ſed duros ac graves deſideret hoſtes, opperiens famem & hyemem, per quas arduum ipſis ſit vel proſequentibus effugere Parthis. *Id. Plutarch. ibid.*

Multis hæc ad Antonium referentibus, ſpe emollitus, non antè tamen miſit ad Phrahatem Legatos, quàm blandos illos rogaſſet Parthos, eane ex Regis ſententia referrent? Affirmantibus id illis, hortantibuſque, ne formidaret vel diffideret: miſit certos ex amicis iterùm poſtulatum, ne omninò acquieſcere exiſtimaretur, modò ſalvus eſſet & elaberetur, ut ſibi ſigna militaria & captivi redderentur. *Id. Plutarch. ibid.*

Talibus deceptus colloquiis, Legatos Antonius, ejus rei causâ, ad Phrahatem mittit; qui aureâ ſellâ ſedens,

ARSAC. 220. ac nervum arcûs pulſans, multiſque verbis in Romanos invectus, tandem pacem eâ conditione promiſit, ut continuò exercitum abducerent. Hoc audito Antonius, cùm & faſtum Regis metueret; & ſi diſceſſiſſet aliquò, pacem ſe habiturum crederet, à Phrahatis recepit. *Dio. lib.* 49. *pag.* 466.

Antonius, qui facundus ad populum erat, atque ad exercitum dicendo mulcendum ſuprà omnes comparatus æquales, rubore & mœrore ipſe vulgus militum confirmare prætermiſit, delegavitque id muneris Domitio Ænobarbo. Ibi aliqui ſtomachati ſunt, quaſi deſpicerentur. Maxima pars tamen infracta eſt, cauſamque perſpexit: atque ideò magis reverendum viciſſim Imperatorem, eique duxit parendum. *Plutarch. in Anton. pag.* 934.

Intra paucos igitur dies Antonius, collectis vaſis abiit. *Id. ibid.* Operibus quæ ad oppugnandam urbem fecerat, tanquam in ſociorum terra jam verſans, integris relictis; quæ omnia diſjectis aggeribus, Medi mòx incenderunt. *Dio ut ſupra pag.* 467.

Cùm autem Antonius recipere ſe retrò eâdem viâ campeſtri & nudâ inſtitueret, quidam Mardus genere, morum Parthicorum ex diutino uſu peritus, cujus in Romanos fides in prælio ad machinas fuerat probata; adit Antonium, monetque ita fugiat, ut montes teneat ad dextram, neque gravem armis exercitum in planicie nudâ apertâque tanto æquitatui & ſagittariis objiciat: quòd ſanè fabricantem Phrahatem benignis pollicitis reduxiſſe ipſum ab obſidione: ducem ſe viæ compendiſioris, magiſque neceſſariis abundantis fore. *Plutarch. in Anton. pag.* 935.

His perceptis, deliberavit Antonius. Parthis nolebat diffidere poſt inducias videri; compendium tamen viæ, atque iter per vicos frequentatos laudans, pignus fidei poſtulavit à Mardo. Ille vinciri juſſit ſe, quoad exercitum reduxiſſet in Armeniam. Duxit eum vinctus duos dies pacatè. Tertio die, cùm nihil minùs Antonius, quàm Parthos exſpectaret, atque ex ſecuritate progrederetur diſſolutè; advertens Mardus aggerem, quo arcebatur amnis, recèns diſſipatum, undaſque latè in viam, quà pergendum erat, effuſas: Parthorum id conjecit factum eſſe ad ipſos implicandos & morandos fluminis impedimentum objicientium; monuitque Antonium provideret, & eſſet intentus. Nam propè eſſe hoſtes. *Id. Plutarch. ibid.* ARSAC. 270.

Dum ergo aciem legionum inſtruit, ac per ordines jaculatoribus ac funditoribus excurſiones parat in hoſtes; ſuperveniunt Parthi, circumvehunturque ad circumveniendum & conturbandum undique exercitum. Procurrente in illos levi armatura, ac multis illatis per miſſilia, nec paucioribus glandium & jaculorum jactu acceptis vulneribus, pedem retulêre; mox ex integro irruêre: quo uſque equites Galli, globo facto, impreſſionem dederunt, disjeceruntque eos, ut eo die non ultrà oſtenderint ſe. Ex eo quid faciendum eſſet, Antonius doctus, magnâ manu jaculatorum & funditorum non noviſſimum modò agmen, ſed utramque etiam alam prætexens; proceſſit quadrato agmine. Equitibus imperatum, ut incurſu facto, propellerent hoſtes; propulſos non longè conſectarentur. Itaque cùm Parthi proximis quatuor diebus, nihilò plus intuliſſent mali, quàm accepiſſent; redditi ſunt

Arsac. 220. ſegniores: cauſatâque hyeme, diſcedere deliberaverunt. *Plutarch. in Antonio pag. 935.*

Quinto die Flavius Gallus, vir fortis & ſtrenuus, qui præfecturam obtinebat, adit Antonium, petitque majorem manum levis armaturæ à poſtremo agmine, & à fronte aliquot equites dari ſibi, rem magnificam ſeſe editurum promittens. Quibus ab Antonio datis, propulſavit invehentem ſe hoſtem: non, ut antè, pedem referens ſenſim & ad gravem ſe recipiens armaturam; ſed ſubſiſtens, & confligens cum Parthis animoſiùs. Hunc cùm viderent noviſſimi agminis duces avulſum à reliquis; miſſis certis revocaverunt eum: cæterùm non obtemperavit Gallus. *Id. ibid.*

Titium Quæſtorem aiunt etiam ſigna arripuiſſe, ac retrò convertiſſe; Gallumque increpaſſe, quod multos & fortes milites perditum iret. Increpante eum viciſſim illo, ac præcipiente his, qui circa ipſum erant, ut conſiſterent; recepit ſe Titius. Gallum impreſſionem in frontem hoſtium facientem incurrentes multi à tergo incautum circumdedêre. Cùm undique peteretur, miſſo nuntio, flagitavit opem. Legionum autem ductores, in quibus erat Canidius, qui ſummâ apud Antonium gratiâ valebat, non parùm videntur hîc offendiſſe. Nam cùm convertenda confeſtim ſigna eſſent, dùm catervatim mittunt ſubſidia, atque his rursùs fuſis, alios ſubmittunt; imprudentes totum penè clade & fugâ compleviſſent exercitum; niſi properè cum gravi armatura Antonius ex prima acie hoſtibus occurriſſet; properè etiam tertiam legionem per medios fugientes in hoſtes rapiens inſtantes repreſſiſſet. *Id. Plutarch. ibid.*

Duas Legiones in hoc certamine occidiſſe tradit *Florus lib. 2. cap.* 10. Si autem Plutarcho adhibenda eſt fides, cecidêre non amplius tria millia; ſauciorum verò quinque millia in caſtra reportata. Inter hos Gallus fuit, quatuor ſagittis, quas adverſo corpore exceperat, trajectus: verùm hic non convaluit ex vulneribus, cæteros circumivit Antonius inviſens, conſolatuſque eſt eos lachrymarum plenus & dolore percitus. Illi alacres dexteram ejus apprehendentes, oravêrunt, iret ſemetipſum curatum, nec ſeſe affligeret. Appellabant eum Imperatorem, &, modò ipſe valeret, ſalvos ſe dicebant. *Plutarchus in Antonio, pag.* 93. Arsac. 220.

At hoſtes, quantumvis fatiſcentes & defatigatos, adeò erexit hæc victoria, ac tantoperè Romanos deſpexerunt, ut etiam pernoctarent ad caſtra, exſpectantes tentoria jamjam deſerta, & impedimenta ſe fugientium direpturos. *Id. ibid.*

Hac nocte Romanus quidam, ex clade Craſſianâ ſuperſtes, Parthico habitu caſtris adequitavit, &, ſalute latinè datâ, cùm fidem ipſo feciſſet; quid immineret, edocuit: jam adfuturum cum omnibus copiis Phrahatem, irent retrò, peterentque montes: ſic quoque hoſtem fortaſſe non defuturum. *Florus, lib.* 4. *cap.* 10.

Primâ luce longè plures affluxerunt, aiuntque equites fuiſſe non minus 40000: quòd Rex cohortem quoque, quæ corpus ſuum ſtipabat perpetuò, ſicut ad in dubitatam certamque victoriam miſiſſet. Ipſe ſi- nulli interfuit pugnæ. Antonius verò appellatu[illegible] po- lites, togam pullam, quò appareret miſera[illegible]ſus eſſe poſcit. Quod quia prohibuerunt amici, [illegible]avit eos, ad concionem habendam paludatus

Arsac. 220. qui vicerant; illos, qui terga dederant, castigavit: quorum superiores animum addidêrunt ei: hi excusantes se, paratos ostenderunt, sive decimare ipsos, sive alio modo statueret punire. Tantùm rogaverunt, molestiam & mœrorem animi deponeret. Sub hæc manus ad cœlum tendens, deos precatus est, si qua priores fortunæ suæ serenitates divina invidia maneret, in se ut ea verteret, reliquo exercitui incolumitatem tribueret & victoriam. *Plutarchus in Antonio, pag. 936.*

Postero die agmine progressi sunt meliùs septo, inferentibusque se Parthis res oblata multùm inopinata est. Nam qui pergere ad rapinam & prædam, non ad pugnam arbitrabantur, cùm in multa tela incurrerent, valentesque & recentes animis cernerent Romanos, rursùs obtorpuêre. *Id. ibid.*

Ut verò descendentes ex declivibus tumulis adorti sunt Romanos, & lentè digredientes telis instituerunt figere; conversis signis, Legionarii levem armaturam texerunt armis suis, atque ipsi se in genu submittentes, objiciebant scuta sua. Qui à tergo horum stabant, arma tenebant super hos, ac super illos pari modo alii. Ea figura tecto assimilis speciem præbet theatri, & munimentum est ad jacula arcenda, quò delabantur, densissimum. *Id. ibid.*

At Parthi, procumbentibus in genu Romanis, fatigationem & lassitudinem esse arbitrantes, deposuere arcus, hastisque arreptis, in eos incurrerunt. Ibi Romani, sublato clamore, subitò exsilierunt, pilisque cæteros ferientes trucidavêrunt antesignanos, ac verterunt omnes in fugam. *Plutarch. in Anton, pag. 936.*

Adeoque res miraculo fuit, ut unus ex Parthis miſerit vocem: „ Ite, & benè valete Romani. Meritò „ vos victores gentium fama loquitur, qui Parthorum „ tela fertis. *Florus, lib.* 4. *cap.* 10. Arsac. 220.

Idem cùm ageretur ſequentibus diebus, parum admodum itineris perfecerunt. *Plutarchus in Antonio, pag.* 937.

Cùm autem Romani, quoties primâ luce moverent, toties urgentibus Parthorum ſagittis infeſtarentur: Antonius abeuntium agmen in quintam horam continuit, ſuiſque fidem conſtantiorem fecit: quâ perſuaſione digreſſis indè Parthis, juſtum iter reliquo die ſine interpellatione confecit. *Frontinus, lib.* 2. *Stratag. cap. ultimo.*

Dum hæc geruntur, tentavit fames exercitum Romanorum, quòd parum frumentari, idque non ſine certamine poſſent; & deficerentur molis. Magnâ enim ex parte relictæ fuerant, jumentis partim mortuis, partim ægrotos & ſaucios ferentibus. Chœnicem tritici Atticam quinquaginta drachmis aiunt væniſſe; panes hordeaceos ad argenti pondus diſtrahebant. Ad olera verò & radices cùm verterunt ſe, pauca reperêre familiaria. Coacti etiam inſolita antè guſtare, herbam attigerunt, quæ afferebat per inſaniam, mortem. Qui eam ſumpſerat, nullius alterius rei meminerat, vel notitiam habebat. Unum agebat, ut omnem lapidem moveret & verſaret, quaſi rem efficeret magni momenti. Plenus campus fuit humi inclinatorum, lapideſque eruentium & transferentium. Poſtremò bilem vomentes, emoriebantur, quando unicum remedium deficiebat, vinum. *Plutarchus in Antonio, pag.* 937.

Arsac. 220. His incommodis ut & fame multi perierunt: jamque ad hostem perfugere cœptum est: ac, nisi perfugas Parthi, in reliquorum conspectu, sagittis confecissent, videbantur omnes ad illos transituri; sed Parthorum crudelitas eam defectionem inhibuit. Hoc quoque ipsis fortuna interitûs sui effugium dedit. *Dio lib. 49. pag. 467.*

Cùm autem è Romanis exspirarent multi, nec Parthi abscederent; tradunt Antonium identidem exclamasse: O decem millia! admirantem Xenophontis copias: quòd illi, cùm longiore viâ ex Babylone recepissent se, atque cum hostibus dimicassent longè pluribus, evasissent tamen incolumes. *Plutarch. in Anton. pag. 937.*

Parthi autem, quia perrumpere agmen Romanorum non valebant, neque dissipare ordines; frequenter verò jam victi fuerant & pulsi, egerunt denuò pacatè cùm aquatoribus & frumentatoribus; ac nervos ostendentes arcuum suorum remissos, retrò se abire dixerunt, & hunc finem facere eos consectandi: paucos Medos solùm unius aut alterius adhuc diei iter sequuturos: sed nihil ipsos fatigaturos, tantùm protecturos remotiores vicos. His dictis salutationes & benevolentiæ demonstrationem adjunxerunt: undè perquàm alacres redditi sunt Romani; atque Antonius eo nuntiato campestria potiùs cupivit petere, quòd via montana diceretur arida esse. *Idem Plutarchus ibidem, pag. 937.*

Cùm in eo esset, ut id exsequeretur, venit quidam ex hostium castris, Mithridates nomine, consobrinus Monœsis illius, qui ad Antonium confugerat, & tria illa oppida acceperat dono. Hic petiit, ut aliquis se-

cum colloqueretur, qui linguam Parthicam aut Syriacam calleret. Congreſſo cum eo Alexandro Antiochenſi, cui familiaritas intercedebat cum Antonio, indicans qui eſſet, & Monœſi hoc beneficium tribuens, rogavit Alexandrum, videretne procul ex adverſo colles contiguos & excelſos? Sub illis, inquit, ſtruunt vobis Parthi cum omnibus copiis inſidias. Quippè ſubjacent his collibus ſpatioſi campi, & deluſos ab ipſis vos exſpectant illuc deflexuros, relictâ viâ montanâ. Habet hæc quidem vobis conſuetam ſitim & laborem: at illac ſi pergat Antonius, ſcito Craſſi eum manere fortunam. Hæc ille fatus, abſceſſit. *Idem Plutarchus ibidem.* Arsac. 220.

Quibus nuntiatis, convocavit Antonius amicos, & ducem viæ Mardum, qui ejuſdem erat ſententiæ. Etenim noſſe oſtendit ſe vel ſine hoſtibus iter invium per planitiem eſſe, & flexus longos habere, atque inventu difficiles. Alteram aſperam docuit nihil tædii præter unius diei habere ſqualorem. Mutatâ igitur ſententiâ, nocte hac viâ duxit, juſſitque aquam quemque ſecum ferre; ſed deficiebantur multi vaſis. Ita galeas aquâ impletas portârunt; pars utres impleverunt. Jam progredi Antonium nuntii venerunt Parthis, qui, præter morem, etiam ſunt nocte eum inſectati. *Idem ibidem pag.* 938.

Orto ſole noviſſimum agmen cœperunt carpere vigiliis & labore confectum: quandoquidem quadraginta & ducenta ſtadia fuerant eâ nocte emenſi; & incurſus hoſtium tam ſubitus nec opinantes perculit, ſitimque intendit Mars. Simul enim inter progrediendum pugnabant ad repellendum hoſtem. Primum agmen

ARSAC. 220. pervenit ad amnem, cujus erat gelidus & lympidus liquor, ſed ſalſus medicatuſque; qui hauſtus, mox alvo concitatâ & inflammatâ ſiti, excitabat dolores. Quod quamvis præmoneret Mardus, nihilominus repulſis, qui prohiberent, potaverunt. Orabat Antonius circumcurſitans, pauliſper ut ſuſtinerent. Alterum enim oſtendit non procul potabilem fluvium abeſſe, indè reliquam inequitabilem & confragroſam viam, ut nequaquàm ſequi ultrà poſſit hoſtis. Simul prœliantibus receptui cani juſſit, ſignumque dedit metandis caſtris, quò ſaltem umbrâ potirentur milites. *Id. ibid.*

Dum tentoria ſtatuuntur, & Parthi protinùs, pro conſuetudine ſua, recedunt; venit iterùm Mithridates; ad quem progreſſo Alexandro, monuit, ut cùm pauliſper dediſſet ſe exercitus quieti, ſurgeret & properaret ad amnem: non trajecturos eum Parthos, ſed eatenùs inſequuturos. Hæc ubi ad Antonium retulit Alexander, tradita ſunt ei ab Antonio pocula permulta aurea & phialæ; ex quibus Mithridates quantum occulere veſte poterat, accepit, atque indè digreſſus eſt. *Idem. Plutarchus, in Anton. pag.* 938.

Luce adhuc caſtra movente Antonio, perrexerunt, nihil negotii faceſſentibus Parthis. Verùm noctem ſibimet ipſi omnium illam effecerunt laborioſiſſimam & terribiliſſimam. Nam eos, qui aurum vel argentum haberent, interficiebant, ſpoliabantque; & pecuniam, quæ jumentis portabatur, diripiebant. Poſtremò impedimenta Antonii adorti, pateras & menſas pretioſas diſſecabant, partiebanturque. Ingenti tumultu & errore univerſum occupante exercitum: (incurſu enim hoſtili fugam fieri, & divulſionem ordinum arbitra-

bantur) accitum Antonius unum ex liberis ſuis, qui eum ſtipabant, Rhammum nomine, adegit jurejurando, ut, ubi præcepiſſet, confoderet ſe gladio, caputque detruncaret; ne veniret vivus in hoſtium poteſtatem, neque cognoſceretur mortuus. *Id. Plutarch. ibid.*

Effuſis in lachrymas amicis ejus, allevavit Mardus Antonium, propè eſſe docens fluvium (quippe aura indè emanans liquidior, atque gelidior aër afflans, lætiorem reddebat ſpirationem) & itineris tempore ita oſtendit finiri ſpatium. Neque enim multum noctis reſtabat. Simul alii turbam nuntiârunt ex propria injuria & avaritia militum natam. Itaque, ut componeret agmen confuſum & divulſum, ſignum dari caſtris metandis imperavit. *Id. ibid.*

Jam illuceſcebat dies, &, cùm cœpiſſet aliquatenùs componi exercitus, & ſedari tumultus; poſtremum agmen infeſtarunt tela Parthorum. Itaque ſignum pugnæ levi armaturæ eſt datum. Gravis armatura ſcutis itidem ſeſe mutuò contegens, jacula excepit. Parthi verò non audebant propiùs gradum admovere. Ita, principiis paulatim progredientibus, flumen in conſpectu fuit: atque, ubi inſtruxit in ripa infeſtum hoſtibus equitatum; primos Antonius infirmos tranſportavit. Jam præliantes quoque ſecurè & quietè potare poterant. Ut enim conſpexêre Parthi flumen, arcus remiſerunt, dixeruntque Romanis, ut tranſmitterent audacter, in cœlum virtutem eorum efferentes. *Idem ibidem.*

Igitur trajecto tranquillè fluvio, refecerunt ſe, atque indè proceſſerunt haudquaquàm Parthis fidentes. Sexto à noviſſimo prælio die pervenerunt ad Araxem

ARSAC. 220. amnem, quo Media & Armenia disterminantur. Hic altitudine & violentiâ difficilis visus trajectu; increbruitque rumor subsidere ibi in insidiis Parthos, ut transeuntes aggrederentur. Postquàm tamen tutò traducti, Armeniam iniêre, ut si tunc terram illam ex pelago conspexissent, adoraverunt eam; atque in lachrymas se & mutuos complexus præ gaudio effudêre. Quia verò iter faciebant per affluentem regionem, utebanturque omnibus, ex magna inopia, effusè; evaserunt hydropici & cœliaci. *Idem Plutarchus in Antonio, pag.* 938. & 939.

Ibi, recensito Antonius exercitu, desideravit viginti millia peditum, & quatuor equitum: qui non interierunt vi omnes hostili, sed supra dimidium ejus morbo. *Id. ibid.* De quibus Legionibus, totoque exercitu, haud minus pars quarta, militum, calonum, servitiique desiderata est: impedimentorum vix ulla superfuit. Hanc tamen Antonius fugam suam, quia vivus exierat, victoriam vocabat. *Paterculus, lib.* 2.

A Phrahatis viginti septem diebus iter fecerunt, & Parthos præliis octodecim fudêre. Cæterùm non fuerunt omnes istæ victoriæ integræ vel solidæ; quòd parùm, neque usquequaque insectati Parthos fuissent. Quâ maximè re constitit Armenium Artavasdem illius belli Antonium effectu fraudasse. Nam, si quos è Media abduxit, equitum sex & decem millia adfuissent, pariter ac Parthi instructi, ac cum illis assueti pugnare, Romanis pugnantes pellentibus, illis in fugam effusos persequentibus, haud valuissent toties recolligere se profligati, & denuò repetere pugnam. Quáre Antonium omnes infesti ad vindicandum in Armenium

concitabant. *Plutarchus in Antonio, pag.* 939. Arsac. 220.

Antonius Parthis jam non amplius urgentibus, frigore magnopere conflictatus est. Jam enim hyems inierat, & montes Armeniæ, per quos solos facere iter tutò poterat, nunquam non glacie integuntur. Idcircò igitur Regi Armeniæ, quanquam ei, quòd se deseruisset, succenseret, ac ulcisci eum in animo haberet; adblanditus est tamen, atque eâ ratione demeruit, ut ab eo pecuniam ac alimenta acciperet. Denique ipsum adulando ac pollicitando identidem permovit, ut sibi in suo regno hyemandi potestatem faceret, vere iterùm contra Parthos exercitum ducturo. *Dio lib.* 49. *pag.* 468. *&* 469. In Syriam, *teste Orosio, lib.* 6. *cap.* 19. venit Antonius cum tertia vix parte de sedecim Legionibus reliquâ: ac deindè in Ægyptum abiit, ut *Plutarchus in Antonio, & Dio lib.* 49. testantur.

Per idem fermè tempus Regi Medorum Artavasdi Arsac. 221.
cum Phrahate Parthorum & Artavasde Armeniorum Regibus simultas haud levis intercessit. Armenio enim succensebat Medus, propter inductos sibi ab eo Romanos: Partho verò, quòd neque prædæ magnâ parte, neque ullo alio honore fuisset ab eo præditus; atque insuper, ne regno spoliaretur, valdè pertimesceret. His omnibus de causis Rex Medus, Polemone Ponti Rege, Legato ad Antonium misso, amicitiam & societatem ejus expetivit, copiarum præterea suarum auxilium ei pollicitus. Quæ legatio Imperatori Romano admodum grata fuit: (nam quæ una res ad debellandos Parthos videbatur ei defuisse, quòd minùs ab equitatu & sagittariis firmus venisset, eam accedere sibi putabat, danti magis, quàm accipienti benefi-

ARSAC. 220. cium:) indeque magnâ inflatus ſpe, paravit iterùm per Armeniam pergere, conventoque ad Araxem amnem Medo, tùm bellum movere. *Dio lib.* 49. *pag.* 470. *& Plutarchus in Antonio pag.* 940.

Sub initium veris ingreſſus in Armeniam Antonius Nicopolim Pompeii venit: (Hæc eſt urbs Armeniæ minoris) eòque Artavaſdem Regem ad ſe excivit; ſcilicet ut operâ & conſilio ejus in bello Parthico uteretur. Cùm Artavaſdes, inſidias eſſe ſuſpicatus, non veniret: iterùm Dellium, (hic totum bellum Parthicum, cui præſens interfuerat, ſcripſit) ad eum miſit, colloquii causâ: ipſe interim celeriter ad Artaxata progreſſus eſt. Sic eum partim ſociorum operâ perſuadendo, partim copiis terrendo; cùm & ſcriptis & actis ejus ſe amicum omninò oſtendiſſet; eò vix tandem adduxit, ut in caſtra ſua veniret. Tùm comprehenſum, primùm abſque vinculis circum caſtella, in quibus theſauri erant repoſiti, circumduxit: ſpe eorum ſine certamine potiundi: mox deindè catenis vinxit argenteis: nimirum turpe reputans Regem ferreis in catenis haberi. *Dio lib.* 49. *pag.* 474.

Dum hæc geruntur, arma ſtatim capeſſunt Armenii; Artaxe, filiorum Artavaſdis natu maximo, in ejus locum Rege priùs conſtituto. Sed hic prælio congreſſus & victus ad Parthos conceſſit. Poſt hæc Antonius univerſam Armeniam, partim vi, partim deditione, in ſuam poteſtatem redegit: necnon propter initam cum Medo pacem, præmium legationis Polemoni Armeniam minorem poſtea dedit. *Dio lib.* 49. *pag.* 470. 474. *&* 475.

His perfectis, Antonius, Mediæque Regis filiâ, arctioris

arctioris amicitiæ causâ, filio suo in matrimonium impetratâ; relicto in Armenia exercitu, magnam prædam, Artavasdemque cum conjuge & liberis secum abducens, in Ægyptum reversus est, eosque inter alios captivos, ante se in triumpho Alexandriam introduxit, curru ipse invectus. *Id. ibid. pag.* 475. ARSAC. 221.

Intereà copias undique colligens, in Mediam parabat ineunte vere expeditionem; cùm Athenas venisse Octaviam ipsi nuntiatum est: cui ille mandavit, ibi ut præstò laxetur; significans ei expeditionem suam. Quæsivit autem Octavia per litteras, quò mitti vellet quæ ei secum attulerat. At Cleopatra timens ne cum illâ rediret Antonius in gratiam; mori se velle simulabat. Inservientes autem assentatores Cleopatræ in tantum molliverunt & effemâinrunt Antonium, ut, verens, ne ipsa mortem sibi consciscerct, Alexandriam regrederetur; Medumque in æstatis horam, quamvis nùntiarentur res Parthorum agitari seditione, rejiceret. *Plutarchus in Antonio pag.* 940. ARSAC. 222.

Hoc tempore usque ad Araxem profectus, quasi Parthis bellum illaturus, satis habuit cum Medorum Rege societatem junxisse; cujus ratione mutua sibi auxilia, Antonius Medo contra Parthos, Medus Antonio civili bello jam intento, adversùs Cæsarem spoponderunt, militesque nonnullos ejus rei causâ permutaverunt: & Antonius Medo parte Armeniæ recèns occupatæ tradita, filiam ejus Jotapen, admodùm parvulam, ut Alexandri sui ex Cleopatrâ filii (cui Armeniam cum Media magna & Parthorum regno, postquam subactum foret, attribuerat) conjugem futuram & signa militaria, quæ amissa in Oppii Statiani pugnâ fuerant, recepit.

Arsac. 223. Secundùm hæc Polemonem Ponti Regem Armeniâ minore donavit in præmium, uti jam diximus, ejus legationis. *Dio lib.* 49. *pag.* 477. & 478.

Ubi primùm Parthi Antonium ex Armenia discessisse, & in Ioniam ac in Græciam, belli contra Cæsarem adornandi causâ, profectum esse cognoverunt, cum Artaxe è suo regno pulso, & cum iis commorante, adversus Artavasdem Mediæ Regem moverunt. Sed hic initio, Romanorum ab Antonio relictorum usus auxilio, illos devicit. *Dio ut suprà, pag.* 478.

Arsac. 224. Phrahates verò, ut bellum inter Cæsarem & Antonium exortum, & Romanos hunc milites ex Mediâ non solùm evocasse, sed nec Medos ipsos, quos secum habebat, Medorum Regi reddidisse accepit: mox in Mediam cum totis viribus profectus est; destitutum copiis Artavasdem oppressurus. Ita à Partho Rege Medus vicissim superatus, in potestatem ejus venit. Ad hunc modum Armenia simul cum Media amissa est. Phrahates Armeniæ regnum Artaxi reddidit, & ipse sibi Mediam reservavit. *Dio ut suprà, lib.* 49. *pag.* 478.

Interjecto deinde temporis spatio coorta est inter Parthos discordia: ac quidam Tiridates contra Phrahatem insurrexit. Ambobus autem, & primùm quamdiù res Antonii adhuc salvæ erant, atque etiam post navale prælium, auxilium Cæsaris petentibus, nihil aliud quàm deliberaturum se, respondit Augustus; occupationem Ægyptiam prætendens. Ea verò discordia Mediam recuperandi opportunam Artavasdi præbuit occasionem. *Dio lib.* 51. *pag.* 522.

Posteaquàm die 23. Septembris anni V. C. 723. ad Actium superati devictique ab Augusto Antonius & Cleopatra fuere : hæc ingentem pecuniam confecit, copias comparavit, auxilia quæsivit: utque Mediæ Regem Artavasdem ad suam societatem pertraheret, Armeniæ Regis Artavasdis, Alexandriæ captivi, caput amputatum ei misit. *Dio lib.* 51. *pag.* 510. Sed Medus ad Cæsarem, post devictum Antonium, confugere maluit. *Id. ibid. pag.* 520. ARSAC. 225.

Cùm Antonius violentas sibi manus intulisset, ac deindè Cleopatra aspidis morsu sibi quoque vitam Cæsar Alexandriæ apud Antonium eripuisset; invenit permultos Principum ac Regum liberos, quorum partem domum remisit, partem conjugio invicem copulavit; alios retinuit. Inter quos Jotapen Artavasdis Medorum Regis filiam, Alexandro Antonii & Cleopatræ filio, ut suprà diximus, desponsatam, Regi Medorum, qui victus ad se confugerat, ultrò reddidit : Artaxi autem Armeniæ Regi, quia is Romanos qui in regno suo superfuerant, occidisset, fratres suos quantumvis petenti, non remisit. *Dio ut suprà pag.* 520. ARSAC. 226.

Phrahates, commisso ingenti prælio, Tiridatem fugavit: qui victus in Syriam confugit. At victor mox ad Cæsarem hyberna, rebus Ægypti compositis, agentem Legatos misit : quibus Cæsar amicè respondit, atque ita negotium Parthicum composuit, ac Tiridati quidem auxilium nullum promisit, ut tamen in Syria versaretur, concessit. *Dio ibid. pag.* 522.

Hâc de Tiridate relatâ victoriâ, insolentior Phrahates redditus, cùm multa crudeliter consuleret, (id est, cùm plurimos, qui Tiridatis partes secuti, au- ARSAC. 227.

ARSAC. 227. xilium ei tulerant, morte plexiſſet:) in exilium à populo ſuo pellitur. *Epiſt. Trogi, lib.* 42. *cap.* 5. Interim Parthi Tiridatem Regem conſtituunt, quem è Syria advocant. *Id. ibid.* De quibus Horatius, *lib.* 3. *Od.* 8.

Medus infeſtus, ſibi luctuoſis
Diſſidet armis.

ARSAC. 228. Itaque cùm Phrahates magno tempore finitimas civitates, & ad poſtremum Scythas precibus fatigaſſet, Scytharum maximo auxilio in regnum reſtituitur. *Epiſt. Trogi, lib.* 42. *cap.* de quo Horatius memorat, *lib.* 2. *Od.* 2.

Redditum Cyri ſolio Phrahatem.

ARSAC. 229. Tiridates, audito Scytharum adventu, (jam enim à Phrahate, ut ſuprà dictum eſt, victus fuerat) magnâ amicorum manu, ad Cæſarem, cum Hiſpanis bellum tunc temporis gerentem, profugit; obſidem Cæſari minimum filium Phrahatis ferens; quem negligentiùs cuſtoditum rapuerat. *Juſtinus ut ſuprà.* En Auguſti nummus argenteus in iſtius obſidis à Tiridate huic Imperatori oblati memoriam percuſſus.

Caput Auguſti laureatum cum epigraphe AUGUSTI DIVI F. In averſa parte, Auguſtus ſellæ eburneæ inſidet,

Tiridates verò ſtans, barbatus & chlamyde regiâ indutus, puerulum faſciis involutum Imperatori porrigit. In imo IMP. XIIII. Arsac. 229.

Dubium non eſt, quin hic nummus argenteus fuerit ab Auguſto ſignatus, in memoriam pueruli Phrahatis ſibi à Tiridate in Hiſpania oblati. Quapropter nummum ipſum hîc exhibere, dùm Phrahatis hiſtoriam deſcribimus, rem haud injucundam facturos nos eſſe exiſtimavimus; ſi ipſum heic Auguſti nummum exhiberemus: licèt eo ipſo tempore non fuerit percuſſus. Tunc enim erat tantùm Auguſtus IMP. VIII. ob Salaſſos, Aſtures & Cantabros ſuperatos: Imperatoris verò XIIII. titulo auctus deindè fuit, ob eoſdem Cantabros, iterùm rebellantes per Tiberium domitos anno V. C. 746. Quo ſanè titulo adhuc inſigniebatur; quando bellum Parthicum incœpit; Partho Armeniæ regnum invadente anno V. C. 752. Quapropter ad hanc rei memoriam renovandam huncce nummum, ut & alium inſcriptum DE PARTHEIS, hoc anno de quo ibi dicturi ſumus, haud dubiè cudendum curavit Auguſtus.

Auguſtus parvulum Phrahatis filium à Tiridate beneficii loco acceptum, Romam ſecum adduxit, & obſidis loco habuit. *Dio lib.* 51. *pag.* 522. Quod à Dione ordine præpoſtero relatum eſt. Quo cognito, Phrahates legatos ſtatim ad Cæſarem mittit, ſervumque ſuum Tiridatem, & filium remitti ſibi poſtulat. *Juſtin. Epiſt. lib.* 42. *cap.* 5. Ita, cùm ipſe Tiridates ac Legati Phrahatis Romam advenifſent, ſuarum controverſiarum causâ, in Senatum eos Auguſtus introduxit: ſed à Senatu litis cognitio ipſi eſt demandata *Dio lib.* 53. *pag.* 519. Arsac. 231.

Cæſar Auguſtus, & legatione Phrahatis auditâ, & Tiridatis poſtulatis cognitis, (nam & ipſe reſtitui in

Arsac. 231. regnum desiderabat, *Juris Romanorum futuram Parthiam* affirmans, *si ejus regnum numeris eorum fuisset*) *neque Tiridatem dediturum se Parthis*, dixit; *neque adversùs Parthos Tiridati auxilia* daturum. Ne tamen à Cæsare nihil per omnia obtentum videretur, Phrahati filium sine pretio remisit: *Epit. Trogi ibid.* Sed ut pro eo captivos, signaque militaria Crassi & Antonii, cladibus amissa reciperet. *Dio lib.* 53. *pag.* 504. Tiridati verò, quoad manere apud Romanos vellet, opulentum sumptum præberi jussit. *Trogi Epit. ut suprà.*

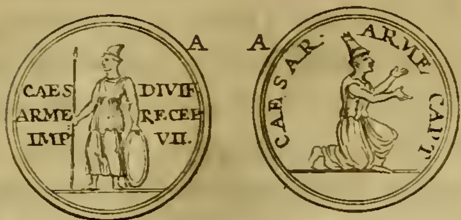
Arsac. 232. Augustus ancillam generis Italici, Thermusam nomine, inter alia munera Phrahati dedit. *Joseph. Antiq. lib.* 18. *cap.* 3. forsan ut in itinere parvuli Phrahatis filii curam haberet.

Thermusa ista primùm in concubinarum numero habita est; procedente deinde tempore, Rex obstupefactus præcellenti formâ mulieris, suscepto jam ex ea Phrahatace filio, legitimo thoro eam sibi conjunxit. *Josephus ut suprà.*

Arsac. 236. Artaxe Armeniæ Rege à propinquis dolo occiso; (ut ex *Taciti Libro Ann.* 2. discimus) Artabazes ejus filius regnum occupavit: sed cùm Armeniæ majoris populus illum accusaret, Tigranemque fratrem ejus, qui tùm Romæ erat, evocaret; Augustus Tiberium accersivit, ut Artabazem regno pelleret, Tigranemque ei præficeret. Tiberius, ab Armeniis ante ejus adventum occiso Artabase, nihil suo apparatui respondens, perfecit. *Dio lib.* 54. *pag.* 602. sed regnum Armeniæ Tigrani restituit, eique pro tribunali diadema imposuit. *Sueton. in Tiberio cap.* 8.

Eam ob causam Augustus plurimos nummos argen-

teos ſignavit *Armeniâ receptâ*, & *Armeniâ captâ* inſcrip- Arsac.
tos. En Lectori duo ad manus ectypa id genus nu- 236.
miſmata.

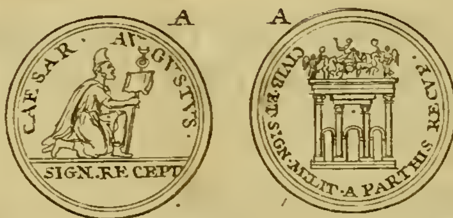
Interim Phrahates, quia nihil dum eorum, quæ pactus fuerat, perfeciſſet, veritus ne bello ab Auguſto impeteretur, ſigna ei militaria, & captivos omnes, paucis demptis, qui ſe ipſos pudore moti interemerant, aut in Parthiâ occultè remanſerant, miſit; eaque Auguſtus, quaſi bello aliquo Phrahatem viciſſet, accepit. Nam hanc rem magnæ ſibi laudi ducebat, quòd præliis priùs amiſſas res, citrà ullum certamen recepiſſet. *Dio ut ſuprà, pag.* 601 *&* 602. Quâ de re Horatius, *lib.* 1. *Ep.* 12.

Armenius cecidit, jus Imperiumque Phrahates
Cæſaris accepit genibus minor.

Tiberius, dum in Armenia eſſet, ſigna militaria Auguſto remiſſa recepit. *Suet. in Tiberio cap.* 8. De quibus idem Scriptor iſta ait in Auguſto: „ Parthi quoque & Armeniani vindicanti facilè ceſſerunt: & ſigna mi- „
litaria, quæ M. Craſſo & M. Antonio ademerant, „

ARSAC. 236. „ repoſcenti reddiderunt; obſideſque inſuper obtulerunt; denique, pluribus quondam de regno concertantibus, non niſi ab ipſo electum comprobaverunt. „ *Suetonius in Augusto, cap.* 21.

ARSAC. 237. Auguſtus, Romam reverſus, ſacrificia, ob ſigna militaria à Parthis recuperata, decerni, & templum Martis ultoris in Capitolio, in quo ſigna ea ſuſpenderentur, exſtrui juſſit; ac deindè perfecit. *Dio lib.* 54. *pag.*602. Quin etiam multos aureos & argenteos nummos, ne illius facti memoria excideret, cudi præcepit. Duos hîc oculis Lectoris ſubjicimus.

In priore viſitur Parthus veſtitu patrio ornatus, genu flexo ſignum militare dextrâ gerens. In poſteriore verò Arcus Triumphalis tribus conſpiciendus fornicibus cernitur, in cujus faſtigio Auguſtus ipſe in Quadrigis ſtat, à duabus hinc & indè adſtantibus Victoriis coronandus. De Arcu autem iſto nullus meminit Scriptor: etſi certè triumphanti ob cives recuperatos Principi erectus eſt Romæ; tanquam æternum tam præclaræ rei monumentum.

De ſignis iſtis à Parthis recuperatis, atque in Templo Martis, ejus rei causâ, tribus poſteà annis conſtructo, ſuſpenſis loquitur Horatius *Epiſt. lib.* 1. *Epiſt.* 18. *ad Lollium.*

Sub

Sub duce, qui Templis Parthorum signa refixit. Arsac. 243.

Intereà Thermusa, quæ, quidquid vellet, Phrahati persuadebat, cogitans filio suo Parthorum regnum adstruere, intellexit se nihil effecturam, nisi ablegarentur legitimi Phrahatis filii. Persuasit igitur marito, ut Romam eos obsides mitteret: quod illis sine cunctatione faciendum fuit, patre voluntati Thermusæ tam obnoxio. *Josephus Antiq. lib.* 18. *cap.* 3. Quod quidem Rex Parthus fecit, voluntati Thermusæ nimiùm obtemperans; non autem metu Tiberii, qui tunc ad id adductus, ut vult Velleius Paterculus nimius Tiberii adulator. Josephum enimverò confirmat Strabo, *lib.* 16. *pag.* 748. ut ex sequentibus mox patebit.

Phrahates, vocato ad colloquium Titio, qui per id tempus Syriæ præerat, (ut ex eodem Josepho liquet. *Antiq. lib.* 16. *cap.* 12. *&* 13. nempè anno V. C. 742. postquàm ex Oriente Romam Agrippa reversus est) quatuor ei filios legitimos obsides tradidit Seraspadonem Cherospadem, (aut potiùs Rhodaspem ex inscriptione apud Gruterum, *pag.* 288.) Phrahatem & Vononem, duas eorum uxores, & filios quatuor: seditionem enim metuens, & ne sibi insidiæ struerentur. Intelligebat enim neminem adversum se prævaliturum, si neminem ex Arsacio genere metuendum haberet: propterea quòd Parthi valdè Arsaciorum sunt amantes: filios itaque à medio amovit, volens spem omnem inimicis auferre. *Strabo ut suprà.* Arsac. 244.

Et certè, ut inquit Tacitus *Annal. lib.* 2. „ Phrahates, quamquam depulisset exercitus, ducesque Ro- “ manos, cuncta venerantium officia ad Augustum “

Z

ARSAC. 245. „ verterat: partemque prolis, firmandæ amicitiæ cau-
„ sâ, miserat; haud perindè nostri metu, quàm fidei
„ popularium diffisus.

„ Augustus quodam muneris die Parthorum obsides „ tunc primùm missos per arenam mediam ad specta- „ culum induxit; superque se subsellio secundo collo- „ cavit. *Sueton. in Augusto, cap.* 43.

ARSAC. 250. Tigrane Armeniæ Rege defuncto, Armenia à Romanis defecit. Armenii autem è Tigranis filiis quemdam exoptabant. Itaque eam Augustus Provinciam Tiberio mandavit, Tribunitiâ priùs potestate ei in quinquennium concessâ. Attamen Tiberius Caii & Lucii filiorum Augusti iram veritus, in eam non abiit; sed in Insulam Rhodum se contulit. *Dio lib.* 55. *pag.* 634. & 635.

ARSAC. 251. Jussu Augusti impositus est Armeniæ Rex Artavasdes. *Tacit. Annal.* 1. (Is erat Artaxis & Tigranis defunctorum Regum frater minor.) Etenim, victo Rege Tigrane, Armenios in hoc unum servitutis genus Pompeius assueverat, ut rectores à Romanis acciperent. *Florus, lib.* 4. *cap.* 12.

ARSAC. 254. Tigranes verò Tigranis filius, paternum regnum recuperare cupiens, à Phrahate auxilium poposcit; eodemque tempore Armenii in ejus gratiam iterùm rebellarunt. Qua de re Velleius *lib.* 2. Parthus desciscens à societate Romana, adjecit Armeniæ manum: & non sine Romanorum clade Artavasdes dejectus est. *Tacitus Annal.* 2.

Cùm Armenii defecissent, & à Parthis juvarentur; ea redolens Augustus, quid ageret, ambigebat: neque enim propter senectutem bellum gerere per se pote-

rat, neque alium ex potentioribus mittere audebat. Solus, cui bellum iſtud mandandum fuiſſet, Tiberius tunc Rhodi degebat: Caius verò & Lucius adoleſcentes adhuc erant, ideoque rerum imperiti. Attamen, urgente neceſſitate, Caium delegit Auguſtus; datâ ei priùs Proconſulari poteſtate; additoque, ut ait Zonaras ex Dione, comite & rectore M. Lollio, viro Conſulari, atque Orientis provinciis notiſſimo. ARSAC. 254.

Caius Cæſar, ad Parthicum bellum profectus, cùm in Syriam adveniſſet, primùm contra Arabas movit, eâ potiſſimùm de causâ, ut gente iſtâ, quæ minùs bellicoſa eſt, armis devictâ, Parthorum animi, illius victoriæ nuntio frangerentur, Armeniique, finitimorum auxiliis deſtituti, ad obſequium citiùs reverterentur. Plinius hujus expeditionis mentionem facit. *lib. 6. cap.* 28. ARSAC. 255.

De bellico Caii apparatu nuntio ad Parthos perlato, Phrahates ad Auguſtum miſit, apologiâ ſuper his, quæ geſta erant, factâ, pacem poſtulans; cui per litteras reſpondens Auguſtus, Armeniâ eum cedere juſſit. Tigranes verò Armenius legationem tunc nullam ad Auguſtum miſit. *Dio Leg.* 39. *Excerpt. ab Urſino Edit.* Caius Arabiam tantùm proſpexit: deindè in Ægyptum deſcendit, & per Palæſtinam in Syriam reverſus, ibi Conſulatum iniit anno V. C. 754. Collegâ L. Æmilio Paullo, ut teſtantur *Faſti Conſulares.*

Auguſtus Phrahati reſcribens, omiſſo *Regis Regum* titulo, eum Phrahatem tantùm nominaverat. Ille nihil territus, imò ſuperbè reſcribens, ſibi ipſi *Regis Regum* titulo dato, Auguſtum ſolummodò Cæſaris vocabulo affecit. *Dio lib.* 55. *pag.* 636. ARSAC. 256.

Ex Cenotaphiis Piſanis ab Emin. Cardinale Noriſio,

ARSAC. 256. in lucem datis, eruitur Caium in hostili Parthorum bellum gessisse, superato Euphrate, & eorum ditionem invasisse. De quo Ovidius 1. *de remed. amoris*, mentionem facit: Caio victoriam augurans his versibus.

Ecce fugax Parthus, magni nova causa triumphi,
Jam vidit in campis Cæsaris arma suis
Vince Cupidineas pariter, Parthasque sagittas:
Et refer ad patrios bina trophæa Deos.

Artavasdes, quem ab Armeniis ejectum Caius, Augusti jussu, in regnum reducere conabatur, morbo oppressus, interiit. Tunc Tigranes, qui ab Armeniis vocatus, Parthis auxilia mittentibus, regnum invase-
ARSAC. 257. rat; æmulo sublato, Legatos cum muneribus ad Augustum misit; nec Regis titulo in litteris usus, supplex Imperatorem rogavit, ut, mortuo jam Artavasde, regnum sibi permitteretur. *Dio leg. 39. in Græc. à Fulv. Ursino edit.*

Cùm autem Caio injunctum fuisset, ut Artavasdem, expulso Tigrane, in Armeniæ regnum reduceret: defuncto Artavasde, Caius dubius quid consilii caperet, litteras ad Augustum dedit, quibus significabat Parthorum Regem ad pacem inclinare: nescire tamen se, quemnam Armeniis Regem præficeret. *Id. ibid.*

Augustus, donis à Tigrane acceptis, ac simul dubiam Parthici belli fortunam veritus, bona cum spe Tigranem in Syriam proficisci jussit ad Caium; sperabat enim cuncta, quæ ex Republica forent, esse facturum. Ille tamen in castra C. Cæsaris descendere recusavit; suspicatus, ne, cùm ejus belli auctor fuis-

ſet, quidpiam acerbius contra ſe à Cæſare ſtatueretur. Itaque ſatius duxit Armeniæ urbes, aucto præſidio munire: cùm Romani procul à regni finibus à Parthis in Syria diſtinerentur. *Id. ibid.* Arsac. 257.

Phrahates, ſenio gravatus, (duo de quadraginta enim annis Parthis imperitabat) cùm ſe pleriſque primatibus odio eſſe intelligeret, veritus, ne per externi belli occaſionem domeſticum bellum à ſeditioſis conflaretur, conſilia de pace reſtauranda ſecum agitare cœpit. Artavaſdis autem mors, ac miſſæ utrinque de pace litteræ, expeditioni jam contra Parthos feliciter ſuſceptæ, moras injecerunt. *Id. ibid.*

Cùm Caius litteras ab Auguſto recepiſſet, quibus ſignificabat ſe pacem cum Rege Parthorum conficiendam eâ lege probare, ut ex Armenia copias revocaret, ac omnem ejus regni curam Romanis dimitteret: limites verò utriuſque Imperii eoſdem ſtatui, qui antè fuiſſent. *Id. ibid.* Quamvis res contra Parthos ſuperiori æſtate geſtæ, ſpem prolatandi in Oriente Imperii multis injeciſſent.

Poſtquam pacis conditiones ab Auguſto tranſmiſſas Phrahati Caius ſignificavit, convenerunt ambo Principes, ut Rex Parthorum ad ripam Euphratis accederet, ad quam etiam Caius Cæſar deſcenderet; ac uterque æquato ſtipatorum numero ad colloquium veniret. Quâ de re Velleius Paterculus teſtis oculatus inquit *lib.* 2. „Cum Rege Parthorum juvenis excelſiſſimus in inſula, quam amnis Euphrates ambiebat, “ æquato utriuſque partis numero coiit. Quod ſpectaculum ſtantis ex diverſo hinc Romani, illinc Parthorum exercitus, cùm duo inter ſe eminentiſſima “

Arsac. 257. „ Imperiorum & hominum coirent capita, perquàm „ clarum & memorabile, sub initia stipendiorum „ meorum, Tribuno militum mihi visere contigit.....

„ Prior Parthus apud Caium in ripa Romana, posterior hic apud Regem in hostili epulatus est. Quo „ tempore M. Lollii quem veluti moderatorem juventæ „ filii sui Augustus esse voluerat; perfida & plena subdoli ac versuti animi consilia, per Parthum indicata Cæsari, fama vulgavit: cujus mors intra paucos dies fortuita an voluntaria fuerit, ignoratur. *Paterc. ibid.* Utut res est, mense Maio pax cum Parthis redintegrata est.

Arsac. 258. Caius de pace cum Parthis initâ, ad Augustum scripsit. Qui ubi primùm de morte M. Lollii certior est factus, alterum juventæ Caii moderatorem Publ. Sulpicium Quirinum statim in Syriam misit. Intereà Parthi ex Armeniâ recesserunt: Caius verò in Syria hiberna egit. Quo tempore usus Tigranes, cum suis ad bellum propulsandum se comparavit.

Vere Caius Armeniam ingressus, primo aditu res prosperè gessit. *Paterculus ut suprà.* Eamque non incruento nec inulto tamen certamine, occupavit. *Teste Floro lib.* 4. *cap.* 12. Pulso autem vel capto Tigrane, (illud enim incertum est) Armenii devicti se submiserunt, ut narrat Tacitus *Annal.* 2. his verbis: „ Tùm „ Caius Cæsar componendæ Armeniæ deligitur. Is „ Ariobarzanem origine Medum, ob insignem cor„ poris formam & præclarum animum, volentibus „ Armeniis præfecit.

Addus verò Artageræ urbis post Artaxatam præcipuæ præfectus, ægrè ferens Tigranis Magni stirpem

à Regni Armeniæ possessione depulsatam, & Medum hominem à Romanis Regem impositum; cives & alios qui id non probarent, ad seditionem sollicitavit. Igitur palàm omnes ab Ariobarzane defecerunt. Caius Cæsar Artageram urbem, rebellione intellectâ, cum Legionibus Romanis obsidio cinxit. At cùm Addus illud impigrè urgere Romanos animadvertisset, Cæsarem per dolum occidere statuit; ut Romani amisso duce, ab urbe recedere cogerentur. Rem diverso modo narrant veteres Historici. Arsac. 258.

Paterculus in hoc exercitu Tribunus militum, ita rem refert. „Armeniam deindè ingressus, primâ parte introitus rem prosperè gessit: mox in collo- "quium, cui se temerè crediderat, circa Artageram "graviter à quodam, nomine Adduo, vulneratus, ex "eo, ut corpus minùs habile, ita animum minùs uti- "lem Reipublicæ habere cœpit. *lib.* 2. Dio autem in- "quit; Addus, qui Artageram tenebat, eum ad mœnia pellectum, tanquam arcani aliquid dicturus, vulneravit. Ac is quidem urbe expugnatâ, captus est. *In excerptis à Zonara.* Strabo autem, qui tunc temporis florebat, hæc ait. Artageras ad defectionem perduxit Ador, oppidi præfectus: Cæsaris autem duces diuturnâ oppugnatione id ceperunt, murosque dejecerunt. *lib.* 11. *pag.* 529. Florus verò rem aliter narrat; sed huic superiores Scriptores sunt præferendi.

Id ineunte Arsacidarum anno 259. accidisse videtur ex diutinâ obsidione. Caius autem ex vulnere in parum firmam valetudinem incidit: ideòque relictâ Armeniâ in Ariobarzanis possessione, Romam revertens, Limyræ in Lyciâ pridie Kal. Martias obiit anno Arsac. 259.

ARSAC. 259. V. C. 757. Sex. Ælio Cato. C. Sentio Saturnino Coss.

Phrahataces, Phrahatis ex Thermusâ filius, qui eâ instigante, Rex à patre fuerat designatus; tædiosum ratus expectare, dum ab ipso decedente Imperium sibi tradatur, unà cum sceleratissimâ matre impiè adversùs parentem suum conjuravit. Atque ita Phrahates, per insidias sublatus, pœnam talionis luit, cùm annos quadraginta regnavisset.

NUMMUS

NUMMUS
ARSACIS PHRAHATIS IV.

Ex Museo nostro.

Caput Regis tiarâ unionibus ornatâ & diademate cincti, cum trabea: ex aversa parte figura cernitur Regis more solito sedentis, arcumque dextrâ gerentis, cum epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ: id est, Regis Regum Magni Arsacis illustris.

IDEM oris, qui in superiore Rege Arsacidâ, habitus; quemque ad Orodem spectare ex ejus titulis diximus; præsertim verò nasi istius cum naso hujus Principis similitudo, nummum hunc Phrahati IV. ejus filio tribuendum esse, omni iò persuaserunt. Opinionem nostram confirmare admodùm videtur eadem tiara Persica, unionibus triplice ordine interfertis, aliisque retrò pendulis ornata; quam Orodem inter Parthos Reges primum usurpasse observamus. Nihil est igitur cur filium imitari parentem voluisse demiremur.

Parthorum Reges, relicto nomine proprio, ut nos docet

Strabo *lib.* 15. *pag.* 702. omnes, in fundatoris Imperii memoriam, sese *Arsaces* appellârunt. Solâ igitur ΑΡΣΑΚΟΥ appellatione in monetis exaratâ adprimè tunc noscebantur: parùm solliciti, si olim à posteris ex imagine solâ dignosci facilè possenr. Attamen nostrum est ex diverso oris habitu, ex barbâ, aut crispâ, aut oblongâ, ex diademate, ex tiarâ, ex mitrâ, ex propriis atque illustribus epithetis, ac denique ex Arsacidarum epochâ, alios ab aliis Principes discernere; in quantum diuturnus noster in pertractandis antiquis nummis usus nos edocuit.

Phrahates IV. cùm plurimis titulis insigniendus fuisset, tùm ob ingentem M. Antonii Triumviri exercitum magna ex parte deletum, tùm ob Romanos in bello captos, signaque eorum militaria sublata: solâ tamen *Magni* appellatione, quasi hoc uno verbo omnia dixisset, contentus fuit. Cætera verò cognomina, velut Arsacidis propria, tantùm usurpavit.

Duo sunt in hujus Regis nummo observanda; alterum, quòd illa moneta adulterina sit, nempè argenteâ laminâ æri superinductâ; ad instar denariorum Antonii, quorum plurimi ita adulterati occurrunt. Alterum quòd vox ΟΥΛΑΤΞΜ ita inverso ordine exarata ab adulteratore ignaro forsitan inscripta fuerit.

Ut sermonem de figura sedente in aversa parte absolvamus, hìc locus est de arcu, quem dextrâ extensâ tenet, differendi. Instrumentum est ex corio animalium confectum, quo sagittæ emittuntur. Arcus autem dicitur ab arcendo, quòd eminùs arceat hostem, non cominùs propulset, quemadmodum ensis, aut hasta.

Arcûs inventorem fuisse Apollinem ferunt, cui Neptunum sagittas dedisse, ut Pythium serpentem interficeret, narrat Hyginus *Fab.* 140. Eo armorum genere usos fuisse Parthos nos docet Ovidius *Eleg.* 1. *lib.* 2. *Trist.*

Num porrigit arcum
Parthus eques.

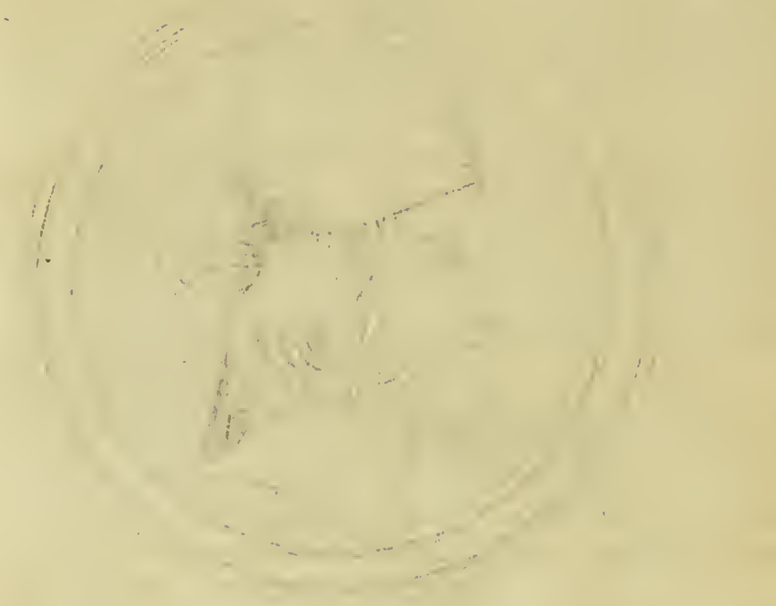
Certè Dio Phrahatem IV. cum ipso arcu depingit, cùm ad eum, Praaspis obsidione cinctis, Legatos misit Antonius. AUREA enim SELLA SEDENS AC NERVUM ARCUS PULSANS Rex barbarus Antonii Legatos dicitur excepisse.

pag. 187

ARSACES PHRAHTAEES V.

REX PARTHORUM. XVI.

ARSACES XVI.

PHRAHATACES autem iſte hujus Regis filius erat ex Thermuſa Italici generis ancillâ Regi Partho ab Auguſto miſſâ, ut pueruli, quem Tiridates, è Regno Armeniæ expulſus, rapuerat, curam in itinere ſuſciperet. Phrahates, mulieris formoſæ amore captus, ipſam in uxorem duxit. At tanti beneficii immemor, fœmina regnandi cupida, contra maritum unà cum filio conſpiravit. Atque ita Phrahataces, annos circiter quinque & viginti natus, dum fratres ejus natu majores, Thermuſæ artibus, obſides Romæ detinentur; Parthorum regnum occupavit. ARSAC. 260.

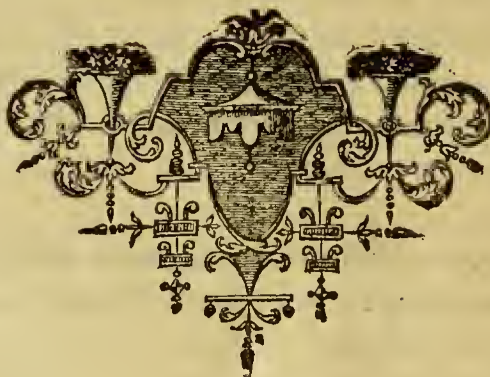
Verùm cùm Regii parricidii à Phrahatace perpetrati paulatim increbuiſſet rumor; ipſeque inſuper ſtupri conſuetudinem cum matre Thermusâ habere crederetur: parricidio ſimul & inceſto exoſus popularibus; priuſquam ſuas confirmare vires poſſet, per tumultum pulſus interiit. *Joſephus Antiquit. Jud. lib.* 18. *cap.* 3.

Tùm verò nobiliſſimi Parthorùm animadvertentes non poſſe ſine Rege, ipſorum Rempublicam conſiſtere; nec tamen volentes eligere alienum ab Arſacidarum ſanguine; putanteſque ſatis eſſe ſemel violatam regiam majeſtatem Italicæ mulieris libidinibus: Orodem per Legatos acciverunt. *Id. ibid.*

Igitur Phrahataces, ut ex Joſephi verbis conſtat, brevi temporis ſpatio, hoc eſt, per aliquot tantùm menſes, Parthorum regno potitus fuiſſe videtur. Quod quidem contigit ineunte, ut ſuprà diximus, anno

Arsac. 260. V. C. 757. anno verò Arſacidarum, ab Autumno prioris anni Romani inchoante, 259. quo impiiſſimus iſte filius in tumultu populari ſimul cum Thermuſa matre occiſus eſt.

Breviſſimum Phrahatacis imperium nummos ejus rariſſimos reddit, quamvis novam vultu ejus inſignem monetam regni initio percuſſam fuiſſe, non dubitemus. Attamen inter Arſacidarum Regum, quos vidimus, nummos Rex facie adeò juvenili nullus hactenùs in noſtras incidit manus.

ARSACES XVII.

ORODES hujus nominis ſecundus, Arſacida quidem fuit, & regii generis; ſed quis fuerit ejus pater, quâque oriundus ſtirpe, planè ignoratur. Neque ampliùs liquet, quâ in regione degeret ipſe Orodes; cùm poſt Phrahatacis cædem, nobiliſſimi Parthorum ad eum Legatos miſêre, qui ad capeſſendum Parthicum Imperium ipſum à populis accerſitum eſſe nuntiarent. Arsac. 261.

Ubi primùm Parthici Regni habenas Orodes II. ſuſcepit; cùm vir eſſet intractabilis, & ad iram proniſſimus; ad ſubditorum cædes ſe convertit. Itaque propter nimiam crudelitatem multitudini, cujus parentes occiderat, inviſus, ab aliquot conjuratis eſt interfectus; & ut quidam tradunt, in convivio: ſolent enim perpetuò geſtare gladios. Ut verò à pluribus fertur, in venatione occiſus fuit.

Ita Orodes brevi admodùm tempore, ut innuit Joſephus, nimirum paucis tantùm menſibus, Parthorum Imperium occupavit. Quod itidem eruitur ex Suetonio *in Tiberio cap.* 16. his verbis. „Data rursùs poteſtas "Tribunitia in quinquennium: delegatus pacandæ "Germaniæ ſtatus: Parthorum Legati, mandatis Au- "guſtò Romæ redditis, eum quoque adire in Provin- "ciam juſſi. "

Tiberius 5. Kal. Jul. ejuſdem anni V. C. 757. quo ineunte C. Cæſar & Phrahates defuncti fuerant, adoptatus ab Auguſto, Tribunitiam poteſtatem accepit. Itaque Phrahataces & Orodes non plus quàm an-

Arsac. 261. num integrum ambo, ſcilicet, alius poſt alium, regnant: cùm Legati Parthorum vere anni V. C. 758. Romam profecti, ab Auguſto in Germaniam ad Tiberium, in quâ hiemem tranſegerat, miſſi ſint, ut ab eo Imperii conſorte per Tribunitiam poteſtatem effecto etiam reciperentur.

Tacitus Annalium *lib.* 2. quâ de causâ illi Parthorum Legati ad Auguſtum miſſi fuerint, apertè ſatis exponit, dum ait: „ Poſt finem Phrahatis & ſequen„ tium Regum, ob internas cædes, venêre in urbem „ Legati à primoribus Parthis; qui Vononem vetuſtiſ„ ſimum liberorum ejus accirent. Magnificum id ſibi „ credidit Cæſar; Vononem auxit opibus, & dimiſit.

ARSACES XVIII.

ARSACES VONONES. I.
REX PARTHORVM. XVIII.

In cim. Ill.^{ae} Com.^{sae} de Verüe
ex num. arg. drach.

ONONEM, Phrahatis IV. Regis filium ſeniorem, Romæ obſidem, quem per legationem ab Auguſto Regem ſibi dari expopoſcerant, Parthi accepere lætantes, ut fermè ad nova imperia. *Tacit. Ann. lib.* 2, nempè Arſacid. anno 260. Videbatur enim ARSAC. 262.

Arsac. 261. capax ejus fortunæ, quam ei duo maxima in terris offerebant imperia; externum ſimul & domeſticum. *Joſeph. Antiq. Jud. lib.* 18. *cap.* 3.

„ Attamen mox ſubiit pudor, degeneraviſſe Par- „ thos, petitum alio ex orbe Regem, hoſtium artibus „ infectum. Jam inter Provincias Romanas ſolium Ar- „ ſacidarum haberi, darique. *Ubi illam gloriam trucidan-* „ *tium Craſſum, exturbantium Antonium; ſi mancipium* „ *Cæſaris, tot per annos ſervitutem perpeſſum, Parthis im-* „ *peritet?* Accendebat dedignantes ſubditos & ipſe Vo- „ nones, diverſus à Majorum inſtitutis; raro venatu, „ ſegni equorum curâ; quoties per urbes incederet,
Arsac. 263. „ lecticæ geſtamine, faſtuque erga patrias epulas. „ Irridebantur & Græci comites, ac viliſſima utenſi- „ lium anulo clauſa. Sed promti aditus, obvia co- „ mitas, ignotæ Parthis virtutes, nova vitia; & quia „ ipſorum Majoribus aliena, perindè odium pravis & „ honeſtis. *Tacit. Annal. lib.* 2.

Arsac. 265. Brevi igitur pœnitentia ſubiit Parthos naturâ mutabiles, & indignitatum impatientiſſimos. Dedignabantur enim facere imperata mancipii, ſic vocantes obſidem, & hâc appellatione exaggerantes ignominiam. Non enim belli jure ſibi Regem impoſitum; ſed, quod turpius ſit, per pacis contumeliam. *Joſephus Antiquit. Jud. lib.* 18. *cap.* 3.

His omnibus de cauſis inviſo deſpectoque Vonone, „ Artabanus, Arſacidarum è ſanguine, apud Dahas, „ Aſiæ populos Scythiam verſùs mare Caſpium inco- „ lentes, adultus excitur. Is tunc, Joſepho teſte, Mediæ Rex erat, at forſitan potiùs Scythiæ.

Paruit libenter Artabanus, & præſto fuit cum exercitu.

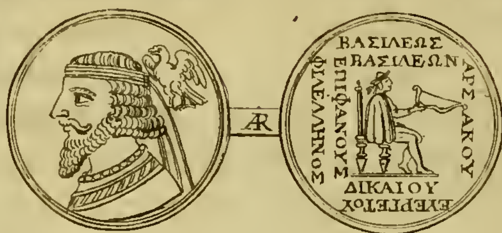
citu. Cui cùm occurriſſet Vonones primùm, manente etiam tùm in officio vulgo Parthorum; prælio victus Artabanus, retrò in Mediam repulſus eſt. Sed paulò poſt inſtauratus copiis, denuoque Parthorum ingreſſus fines, Vononem auſum confligere vicit egregiè; ita ut cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autem magnâ cæde graſſatus in profligatos Parthos, & clade attonitos, in Cteſiphontem ſe recepit cum victricibus copiis. Hoc igitur modo regnum adeptus eſt. *Joſephus Antiq. Jud. lib.* 18. *cap.* 13. ARSAC. 268.

Hoc eodem, ut videtur, tempore „ Ariobarzane " Rege morte fortuitâ aſſumto, ſtirpem ejus haud to- " leraverunt Armenii, tentatoque fœminæ imperio, " cui nomen *Erato*; eâque brevi pulsâ; incerti, ſolu- " tique, & magis ſine domino, quàm in libertate, " profugum Vononem in regnum accipiunt. *Tacit. lib.* " 2. *Annal.* " ARSAC. 270.

NUMMUS ARSACIS VONONIS I.

Ex Museo Ill.mi Com.tis de Verue.

Caput juvenile Regis barbati, & diademate cincti, ponè quod aquila sursùm sese attollens: ex aversâ parte, Rex imberbis sedet, dextrâ arcum gerens, cum epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ, ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ; hoc est, Regis Regum Arsacis justi, benefici, illustris, amici Græcorum.

Parthorum Regum nummi, licèt omnes *Arsacis* appellatione prodeant, persæpè tamen plurima præ se ferunt ad dignoscendos ab invicem Reges adeò conducibilia, ut vel indè suus unicuique nummus adsignari facilè queat. Cùm autem in eo, de quo hîc agitur, nummo eadem prorsùs occurrant epitheta, quæ primi Arsacidæ, eorumque successores, quoties egregium aliquod facinus edidissent, usurpare soliti erant; ideoque peculiari hujusce Regis nomini lucem afferre nullatenùs possint: ad juvenilem ejus vultum, ut & ad aquilam, diademati ipsius velut insistentem, confugiendum est.

Nemo erit, opinor, qui reclamandum putet, si ex juvenili Arsacidæ illius facie nummus hic Vononi, Phrahatis Romæ obsidis filio, adsignetur: quem pater, postquam Augusto signa militaria, Crasso atque Antonio erepta, restituisset; cum aliis tribus filiis, amicitiæ & fidei pignus, Romam misit. Quod sanè aquila, diademati ejus quodammodo insistens, videtur omninò denotare.

Ex Tacito suprà jam observavimus post mortem Phrahatis IV. & sequentium Regum, ob internas cædes, primores Parthos ad Augustum Legatos misisse, oratum, ut Vononem Phrahatis Regis filium natu majorem, Romæ obsidem, sibi Regem imponeret. Quod cùm libenter Augustus annuisset, Vononem auxit opibus, & dimisit.

Tot & tantis Imperatoris Romani beneficiis devinctus Vonones, ac præsertim eò quòd ejus consensu & gratiâ avitum recuperasset imperium; rei memor, Aquilam, Romani insigne Imperii, ponè caput in nummis suis curavit apponi; ut regnum se à Romanis accepisse testaretur. Quod summoperè Parthis displicuit; cùm jam alioquin ipsum Romanorum moribus ferè omnibus imbutum ægrè admodùm ferrent. Ejus igitur imperata facere dedignati, pœnitentiâque ducti, alium ad se Regem accersere decrevêrunt.

Rex ille imberbis sedens in omnibus Parthorum Regum nummis drachmalibus argenteis semper occurrit, tanquam perpetuus Parthicæ monetæ typus. Quemadmodum enim in Ptolemæis Ægypti Regibus Aquila fulmini insistens, ad Imperii eorum fortitudinem designandam observatur: ita & Arsacidæ Principes ad suam ex antiquis Regibus originem denotandam, hunc juniorem Regem apposuerunt.

Arcum Rex tenet, quemadmodum omnes Parthi, cùm equites, tùm pedites; de quibus sic Dio loquitur, *lib.* 40. *pag.* 142. Armatura eorum, ususque armorum talis est. Scuto nihil tribuunt, sed sagittis jaculisque ipsi equites utuntur, armatique majori ex parte. Pedites inter eos pauci sunt, iique infirmiores: sed & ipsi sagittarii, ad quod à pueritia exercentur: cœlo ipsis suo ac regione ad utrumque conducente. Regio enim plana ut plurimùm est, & cùm ad alendos equos, tùm ad equitandum aptissima.

ARSACES XIX.

ARSACES ARTABANVS. III.
REX PARTHORVM. XIX.

In Collectione Morelliana ex num. arg. drach

Arsac. 270.

RTABANUS maternâ origine Arsacida, ut ex *lib. 6. Annal. Taciti* discimus, apud Dahas primùm commoratus, deindè Mediæ Rex factus, teste *Josepho lib. 18. Antiq. cap. 3.* (Ibi tamen Scythiæ potiùs legendum; cùm Mediæ Atropatenæ Reges

adhuc ſucceſſores haberent, ut notat *Strabo pag.* 523.) ad Regnum Parthicum adultus à primoribus accîtus, poſt Vononem ingenti clade profligatum, illud occupavit. ARSAC. 270.

Ubi primùm accepit Artabanus Vononem ab Armeniis receptum fuiſſe, atque etiam, miſſis Romam Legatis, Regnum illud affectare: potentiores Armeniorum Niphatem, montem inter Armeniam majorem & Meſopotamiam ſitum, incolentium ſollicitavit.

Ut verò Vonones repulſam paſſus eſt à Tiberio pertæſo ignaviam hominis, & moto Parthi comminationibus bellum jam intentantis: cùm parum ſubſidii ſibi in Armeniis ſupereſſe; &, vel ſi Romanorum armis defenderetur, bellum adversùs Parthos neceſſariò ſibi ſuſcipiendum fore animadverteret, à Rectore Syriæ Cretico Silano excitus eſt. Deſtitutus ergo omni ſpe regnandi Vonones, quòd potentiores Armeniorum Niphatem incolentes ſequerentur factionem Artabani, huic Syriæ Præſidi Silano ſe dedidit. Is, reſpectu educationis, quæ illi Romæ contigerat, hominem apud ſe in Syria aſſervavit, cuſtodiâ circumdatum, manente tamen luxu & nomine regio. Armeniis autem Orodem unum è filiis ſuis Artabanus Regem impoſuit. *Joſephus lib.* 18. *Antiq. Jud. cap.* 3. ARSAC. 271.

Cæterùm Tiberio haud ingratum accidit, turbari res Orientis; ut eâ ſpecie Germanicum ſuetis Le- " gionibus abſtraheret, noviſque Provinciis impoſitum " dolo ſimul & caſibus objectaret. *Tacit. Ann.* 2. *pag.* " 43. *Edit. Antuerp. in-fol.* " ARSAC. 272.

Tiberius igitur de Armenia apud patres diſſeruit, " nec poſſe motum Orientem, niſi Germanici ſapien- "

ARSAC. 272. " tiâ, componi. Nam ſuam ætatem vergere; Druſi " nondum ſatis adoleviſſe. Tunc decreto Patrum, " permiſſæ Germanico Provinciæ, quæ mari dividun- " tur, majuſque Imperium quoquò adiſſet, quàm his " qui ſorte aut miſſu Principis obtinerent. Sed Tibe- " rius demoverat Syriâ Creticum Silanum, per adfi- " nitatem connexum Germanicò. *Tac. ibid. pag.* 58.

ARSAC. 273. Intereà Germanicus ad componendum Orientis ſtatum miſſus, Orodem Armeniæ Regem devicit. *Sueton. in Calig. cap.* 1. „ Armenii autem, maximis Im- " periis interjecti, ſæpiùs diſcordes ſunt, adversùs Ro- " manos odio, & in Parthum invidiâ. Fortè fortunâ " Regem illâ tempeſtate non habebant, amoto Vono- " ne: ſed favor nationis inclinabat in Zenonem Pole- " monis Regis Ponti filium, quòd is primâ ab infantiâ in- " ſtituta & cultum Armeniorum æmulatus, venatu, epu- " lis, & quæ alia Barbari celebrant, proceres, ple- " bemque juxtà devinxerat. *Tacit. lib.* 2. *Ann. pag.* 64.

" Igitur Germanicus in urbe Artaxata, adprobanti- " bus nobilibus, circumfusâ multitudine, inſigne re- " gium capiti ejus impoſuit. Cæteri venerantes Regem, " Artaxiam conſalutavêre, quod illi vocabulum indi- " derant ex nomine urbis. *Tacit. ibid. pag.* 64.

ARSAC. 274. " Dùm hæc geruntur, ab Rege Parthorum Artaba- " no Legati ad Germanicum venerunt. Miſerat ami- " citiam ac fœdus memoraturos, & cupere renovari " dextras; daturumque honori Germanici, ut ripam " Euphratis accederet: petere interim ne Vonones in " Syria haberetur, neu proceres gentium propinquis " nuntiis ad diſcordias traheret. Ad ea Germanicus, " de ſocietate Romanorum Parthorumque, magnificè:

de adventu Regis & cultu ſui, cum decore ac mo- " ARSAC. deſtiâ reſpondit. " 274.

Vonones Pompeiopolim Ciliciæ, maritimam urbem, amotus eſt. Datum id non modò precibus Artabani, ſed contumeliæ Piſonis Syriæ Præfecti, cui gratiſſimus erat ob plurima officia & dona, quibus Plancinam ejus uxorem devinxerat. *Idem Tacitus pag.* 65.

In Ciliciam relegatus Vonones, corruptis cuſto- " ARSAC. dibus, effugere ad Armenios, indè in Albanos He- " 275. niochoſque & conſanguineum ſibi Regem Scytharum conatus eſt, ſpecie venandi. Omiſſis maritimis locis, avia ſaltuum petiit, mox, pernicitate equi, ad amnem Pyranum contendit, cujus pontes accolæ ruperant, auditâ Regis fugâ: (neque enim vado penetrari poterat.) Igitur in ripa fluminis à Vibio Frontone Præfecto equitum vincitur. Mox Remmius evocatus, priori cuſtodiæ Regis adpoſitus, quaſi per iram gladio eum tranſigit. *Idem Tacitus ibid. pag.* 68.

Suetonius de morte hujus Vononis ſic loquitur. Tiberius procedente mox tempore etiam ad rapinas convertit animum. Sat conſtat Cn. Lentulum Augurem, cui cenſus maximus fuerit, metu & angore ad faſtidium vitæ ab eo actum..... Sed & Vononem, Regem Parthorum, qui pulſus à ſuis, quaſi in fidem P. Romani cum ingenti gaza Antiochiam ſe receperat, ſpoliatum perfidiâ & occiſum. *In Tib. cap.* 49.

Germanico in Syria defuncto, Rex Parthorum Artabanus, & exercitatione venandi, & convictu Megiſtanum [*Megiſtanes ſunt Regni Proceres*] abſti-

Arsac. 276. „nuit: quod apud Parthos justitii instar est. *Id. Sueton. in Calig. cap. 5.*

Inciderunt in ea tempora graves motus Judæorum apud Mesopotamiam ac Babyloniam habitantium; cædesque & calamitates innumeræ: quorum omnium malorum fons atque origo fuêre Asinæus & Anilæus fratres, Neerdenses patriâ, orbati patre, & à matre ad Textrini opificium adhibiti. Hos officinæ magister, apud quem artem didicerant, quòd seriùs aliquando ad operandum accessissent, castigavit verberibus. Illi affectos se injuriâ credentes, detractis armis, quæ in ejus domûs pariete asservabantur, in quemdam se locum contulerunt, ubi fluvius scinditur; uberem pascuis, & frugum cæterorumque fructuum, qui in hiemem reponuntur, valdè feracem. Ad eos mox confluxit juvenum quisque egentissimus; quorum armis stipati, pro ducibus se gerebant; nemine maleficia cohibente. *Josephus Antiquit. lib. 18. cap. 12.*

Arsac. 278. Cùm enim facti essent inexpugnabiles, & arcem sibi construxissent, dimissis exactoribus, tributa ab accolis colligebant. Quo factum est, ut, auctâ eorum potentiâ, ad quoslibet incursandos validissimi evaderent; nemoque vicinorum eos offendere, aut armis cum illis congredi auderet; adeò ut ad Parthorum quoque Regem rumor hæc detulerit. *Id. ibid.*

Arsac. 279. Satrapa autem Babyloniæ postquàm hæc audivit, malum, antequàm magis ac magis increſceret, opprimere exoptans, collecto quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, properavit contra eos, cupiens ex improviso opprimere; obsessâque palude, suos jussit aliquantisper quiescere. Postridie verò, Ju-

dæis

dæis Sabbaticas ferias otio publico celebrantibus, ratus non ausurum hostem in certamen descendere, sed nullo negotio vinctos se omnes abducturum; paulatim procedebat, ut derepente in eos irrueret. Verùm Asinæus correptis primus armis, suo exemplo ad similem suos excivit audaciam, ad conferendas cum hoste manus eos animans. Et quia contemptim Satrapa veniebat, rem factam se habere putans; multis eorum cæsis, reliquos terga vertere coëgit. *Josephus Antiquit. Jud. lib.* 18. *cap.* 12. Arsac. 279.

Ejus pugnæ postquàm ad Parthorum Regem fama pervenit; admiratus fratrum audaciam, adspectum eorum colloquiumque concupivit, ac confestim ad eos misit fidissimum è Satellitibus, qui, fide datà, impunitatem & amicitiam eis offerret ipsius nomine: modò tamen venire ad se vellent. Tùm Asinæus ipse quidem profectionem distulit: fratrem verò Anilæum cum muneribus ad Regem misit. Artabanus autem solum venisse Anilæum videns, rogavit, curnam domi reliquisset Asinæum: cognitoque hunc metu intra palustria sese continêre, porrectâ juveni dextrâ, securitatem promisit. Atque hoc pacto remittit Anilæum, persuasurum fratri, ut simul veniat. Hoc autem agebat Artabanus volens, conciliatis sibi his fratribus, per Judæorum virtutem illas Satrapias in officio continere, quæ, occupato alibi Rege, videbantur ad defectionem spectare. Verebatur enim, ne, dum ipse rebelles perdomat, Asinæus, auctis apud Babyloniam viribus, sive volentibus provincialibus, sive invitis; à maleficiis non temperaret. *Idem Josephus ibidem.*

Arsac. 279. Paucis diebus interjectis, ambo fratres fidenter ad Artabanum perveniunt: quos ille perlibenter excepit; ostensumque inter epulas magistro militum Abdagasi Asinæum prædicavit, denarrans, quantâ fortitudine bella gerere soleat. Is cùm rogasset, ut, bonâ Regis veniâ, liceret illum interficere, pœnasque tot maleficiorum de eo sumere, quibus Parthos læserat, negavit se Rex hoc permissurum in hominem, qui se credidisset suæ fidei, datâ dextrâ confirmatæ, & jure jurando adhibito. *Id. ibid.*

Arsac. 280. Intereà Rex, datis mox muneribus, Asinæum dimittit. Ille domum reversus, castella partim nova condidit,
partim, quæ priùs habuerat, firmavit munitionibus:
Arsac. 281. brevique in tantum auctus est, ut Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutibus. *Id. ibid.*

Arsac. Artabanus, domitis rebellibus, bellum adversùs
282. circumjectas nationes gessit ex Tacito. *Annal. lib.* 6. quòd illos haud dubiè copiis adjuvissent: interim Asi-
283. næus dominatum suum in dies adaugebat, confirma-
284. batque; quantum ante eum nemo alius, à talibus exorsus initiis: nec contentus honoribus Babyloniorum; à Parthorum quoque observabatur Ducibus, qui in vicinas Provincias cum imperio mittebantur.

Venerat fortè in Babylonicam regionem Parthorum
285. quidam dux cum conjuge, tam aliis dotibus, quàm insigni formâ, laudatâ usque ad miraculum. Hanc, sive adspectu, sive famâ, cognitam adamavit Asinæi frater Anilæus: &, cùm neque suis imperare posset cupidinibus, neque ulla alia spes esset potiundi muliere; bello maritum ejus petiit: primoque conflictu cæso Partho, uxor in victoris potestatem & thalamum per-

venit : quod quidem magnarum calamitatum tam ipsi, quàm fratri fuit principium.. *Id. ibid.* Arsac. 286.

Et certè de tali connubio ambos fratres meritò objurgabant amici utriusque primarii; indignum facinus dictitantes, contra Hebraïcæ gentis ritus ac leges ductam uxorem barbaram, deditam impiis patriæ suæ superstitionibus. Quare videndum, ne, dum corporis voluptati nimiùm indulgent, à Principatu excidant, quem divino favore consecuti sint. Sed adeò nihil profectum est his admonitionbus; ut præcipuus quidam confossus sit, dum liberiùs invehitur. Attamen, cùm majores in dies concursus ad Asinæum & vociferationes fierent, tandem hic super ea fratrem admonuit, antè acta objurgans; & jubens, ut inposterum resipiscat, mulieremque domum ad cognatos ipsius remittat. Nihil tamen hâc admonitione effectum est : quia mulier sentiens propter se murmur esse in populo; & verita ne Anilæo propter amorem sui durius aliquid accideret; veneno Asinæum ejus fratrem sustulit; secura, quod sub amatore judice impunè auferret hoc facinus. *Id. ibid.*

Cæterum Anilæus, ad se unum jam principatu redacto, cum exercitu impetum fecit in vicos Mithridatis, viri apud Parthos nobilissimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam; eosque magnâ prædâ abactâ, populatus est : nam & pecuniam multam, & mancipia reperit, pecoraque, & res alias, quibus fortunæ possunt auctiores fieri. *Id. ibid.* Arsac. 287.

Mithridates vero, qui fortè non procul aberat, auditâ vicorum expugnatione, indignè ferens ultrò se ab Anilæo lacessitum injuriâ; habitamque ludibrio suam dignitatem judicans; excitâ juvenum manu, collectoque

Arsac. 287. equitatu, quàm potuit, maximo, obviam profectus est, conflicturus cum Anilæo; &, cùm ad vicum quemdam ex suis pervenisset, ibi quievit: quòd decrevisset postridie Judæos aggredi Sabbato instante, quod illis religioso otio colitur. *Id. ibid.*

Quâ de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro, alterius cujusdam vici incolâ, & inter cætera diligenter edoctus, quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis convivium: jusso curare corpus milite, noctu contra hostes properavit, ut inopinos opprimeret. Quò delatus circa quartam vigiliam, partim sopitos occîdit, partim attonitos fugâ coëgit salutem quærere. Mithridatem etiam vivum captum secum abduxit, nudum super asinum impositum, quæ apud Parthos gravissima habetur contumelia. Quem cùm sic ad sylvam quandam perduxisset, hortantibus amicis, ut illum interficeret; ipsi diversum visum est, neganti occidendum virum genere apud Parthos præcipuum, & honoratum affinitate regiâ. Atque ita Mithridates dimittitur. *Id. ibid.*

Arsac. 288. Hic domum reversus, ab uxore exceptus est convitio, quòd Regis gener, post acceptas à Judæis tot tam insignes injurias, nunc captivus etiam vitam eis debere sustineret precariam. Aut igitur, inquit, pristinam virtutem recipe; aut Deos testor, quibus curæ est Regum dignitas, me tuâ conditione posteà non usuram. Mithridates partim non ferens quotidianum opprobrium, partim timens mulieris elatum animum, ne divortium faceret; invitus quidem, coëgit tamen quantas potuit copias; indignum se ipse vitâ existimans, si homo Parthus Judæis victoriam cederet. *Id. ibid.*

Anilæus verò, ubi cognovit adventare cum valido exercitu Mithridatem, turpe ducens continere ſe intra paluſtria, & ſperans fortunam contra hoſtes priori ſimilem, fretuſque milite jam aſſueto vincere; & ipſe contrà eduxit copias, cui, præter veteranos, multi tum etiam, prædæ cupidine, ſe adjunxerant, rati profligandum hoſtem, quàm primùm in conſpectum venerit. *Id. ibid.* Arsac. 288.

Progreſſos autem meridiano tempore per regionem inaquoſam ad 90. ſtadia, Mithridates adoritur æſtu & ſiti, laboreque itineris adeò feſſos; ut arma ægrè ſuſtinerent, ipſe recentibus viribus. Confeſtimque Anilæi militibus in fugam verſis; tanta ſecuta eſt cædes, ut multa virorum millia caderent. Anilæus autem, ſtipatus globo juvenum, effuſiſſimâ fugâ ſe in quandam ſylvam recepit, relictâ Mithridati lætiſſimâ victoriâ. *Id. ibid.*

Verùm ad Anilæum brevi confluxit magna multitudo perditorum hominum, qui licentiam pluris quàm propriam ſalutem facerent: itaque detrimentum, quod acceperat in prælio, ſuppletum eſt duntaxat numero. Neque enim conferendi erant cum illis, qui ceciderant; eò quòd eſſent rudes militiæ. Duxit tamen eos contra Babyloniorum caſtella, latèque omnia devaſtavit. *Id. ibid.* Arsac. 289.

Tùm Babylonii, reliquique hoſtes miſerunt Neerdam (hæc urbs erat Babyloniæ regionis) ad Judæos, qui Anilæum ad ſupplicium depoſcerent: quod cùm non impetrarent, neque enim illis integrum erat hominem dedere; ad pacem eos invitaverunt. Quibus tractationem de conditionibus pacis admittentibus, miſſi

ARSAC. 289. ſunt, tam ab illis, quàm à Babyloniis Legati ad Anilæum. Tùm Babylonii, perluſtrato diligenter loco, in quo ſe continebat Anilæus: clàm noctu irruunt in ſopitos & gravatos crapulâ; & impunè quotquot adepti ſunt, interficiunt, atque in iis ipſum Anilæum: cùm in tanta ille felicitate florentior in dies, annos amplius octodecim exegiſſet. *Id. ibid.*

ARSAC. 291. Nunc ad Parthorum Regem Artabanum revertamur. ,, Is metu Germanici, fidus Romanis, æquabilis ,, in ſuos; mox ſuperbiam in Romanos, ſævitiam in ,, populares ſumpſit. Fretus bellis, quæ ſecunda adverſum circumjectas nationes excreverat, & ſenectutem ,, Tiberii, ut inermem, deſpiciens; aviduſque Armeniæ, cui defuncto Rege Artaxiâ, Arſacem liberorum ſuorum veterrimum impoſuit, additâ contumeliâ. Et miſſis, qui gazam à Vonone relictam in Syria Ciliciaque repoſcerent, ſimul veteres Perſarum ,, ac Macedonum terminos, ſeſeque invaſurum poſſeſſa Cyro, & poſt Alexandro; per vaniloquentiam ac ,, minas jactabat. *Tacit. Ann. lib. 6. pag.* 156. Addit verò Dio Artabanum, cùm id à Tiberio impunè tuliſſet, Cappadociam quoque attentaviſſe, & ſuperbiùs tractaviſſe Parthos. Quâ de cauſâ non pauci ab eo defecerunt. *Lib.* 58. *pag.* 731.

ARSAC. 292. ,, Igitur C. Ceſtio, M. Servilio Conſulibus nobiles ,, Parthi Romam venere, ignaro Rege Artabano...... ,, Parthis mittendi ſecretos eos nuntios validiſſimus ,, auctor fuit Sinnaces, inſigni familiâ, ac perindè opibus; & proximus huic Abdus, ademtæ virilitatis. ,, Non deſpectum id apud Parthos, ultròque potentiam habet. Ii adſcitis & aliis primoribus, quia ne-

" minem gentis Arſacidarum ſummæ rei imponere " Arsac.
" poterant, interfectis ab Artabano pleriſque, aut non- " 292.
" dum adultis; Phrahatem Regis Phrahatis filium Româ "
" poſcebant. Nomine tantùm & auctore opus, ut ſpon- "
" te Cæſaris, ut genus Arſacis, ripam apud Euphratis "
" cerneretur. Cupitum id Tiberio. Ornat Phrahatem, "
" accingitque paternum ad faſtigium: deſtinata retinens; "
" conſiliis & aſtu res externas moliri, arma procul ha- "
" bere. *Tacitus Annal. lib. 6. pag. 156.* "

" Intereà cognitis inſidiis, Artabanus tardari metu, "
" modò cupidine vindictæ inardeſcere. Et barbaris "
" cunctatio, ſervilis: ſtatim exſequi, regium videtur. "
" Valuit tamen utilitas, ut Abdum, ſpecie amicitiæ "
" vocatum ad epulas, lento veneno inligaret: Sinna- "
" cem diſſimulatione ac donis, ſimul per negotia, mo- "
" raretur. *Id. ibid.* "

" Phrahates apud Syriam, dum omiſſo cultu Ro- "
" mano, cui per tot annos inſueverat, inſtituta Par- "
" thorum ſumit, patriis moribus impar, morbo ab- "
" ſumptus eſt. Sed non Tiberius omittit incœpta. Ti- "
" ridatem ſanguinis ejuſdem, æmulum Artabano, re- "
" cuperandæque Armeniæ Hiberum Mithridatem de- "
" ligit, conciliatque fratri Pharaſmani, qui gentile im- "
" perium obtinebat: & cunctis quæ apud Orientem "
" parabantur, L. Vitellium præfecit. *Id. ibid.* "

" Ex regulis, prior Mithridates Pharaſmanem fra- "
" trem perpulit, dolo & vi conatus ſuos juvare; reper- "
" tique corruptores, miniſtros Arſacis Armeniæ Regis, "
" & Artabani filii, multo auro ad ſcelus cogunt; ſi- "
" mul Hiberi magnis copiis Armeniam irrumpunt, & "
" urbe Artaxatâ potiuntur. *Id. ibid.* "

Arsac. 293.

» Quæ poſtquàm Artabano cognita; filium Orodem ultorem parat, datque Parthorum copias, & mittit, qui auxilia mercede facerent. Contrà, Pharaſmanes adjungere Albanos, accipere Sarmatas, quorum Sceptruchi utrinque donis acceptis, more gentico diverſa induêre. Sed Hiberi locorum potentes, Caſpiâ viâ Sarmatam in Armenios raptim effundunt. At qui Parthis adventabant, facilè arcebantur, cùm alios inceſſus hortis clauſiſſet, unum reliquum, mare inter & extremos Albanorum montes, æſtus impediret. Quia flatibus Eteſiarum implentur vada, hibernus auſter revolvit fluctus, pulſoque introrsùs freto, brevia litorum nudantur. *Id. Tacit. ibid. pag.* 157.

» Interim Orodem ſociorum inopem, auctus auxilio Pharaſmanes vocare ad pugnam, & detrectantem inceſſere, adequitare caſtris, infenſare pabula; ac ſæpè, in modum obſidii, ſtationibus cingebat; donec Parthi, contumeliarum inſolentes, circumſiſterent Regem, poſcerent prælium. Atque illis ſola in equite vis: Pharaſmanes & pedite valebat. Nam Hiberi Albanique ſaltuoſos locos incolentes, duritiæ patientiæque magis inſuevêre.

» Cæterùm directâ utrimque acie, Parthus Imperium Orientis, claritudinem Arſacidarum: contraque ignobilem Hiberum, mercenario milite, diſſerebat. Pharaſmanes, integros ſemet à Parthico dominatu: quantò majora peterent, plus decoris victores; aut, ſi terga darent, flagitii atque periculi laturos: ſimul horridam ſuorum aciem, picta auro Medorum agmina: hinc viros; indè prædam oſtendere;

dere. Enimverò apud Sarmatas non una vox Ducis: " Se quisque invicem stimulant, ne pugnam per sagittas inirent; impetu & cominùs præveniendum. *Id. ibid.* Arsac. 292.

Variæ hinc bellantium species. Cùm Parthus sequi vel fugere pari arte suetus, distraheret turmas, spatium ictibus quæreret: Sarmatæ, omisso arcu, quo breviùs valent, contis gladiisque ruerent. Modò equestris prælii more, frontis & tergi vices: aliquando, ut conserta acies, corporibus & pulsu armorum pellerent, pellerentur. Jamque & Albani Hiberique prensare, detrudere, ancipitem pugnam Parthis facere. Quos super, eques & propioribus vulneribus pedites adflictabant. *Id. Tacit. ibid pag.* 158.

Inter quæ Pharasmanes Orodesque, dum strenuis adsunt, aut dubitantibus subveniunt, conspicui eoque gnari, clamore, telis, equis concurrunt: instantiùs Pharasmanes. Nam vulnus per galeam adegit; nec iterare valuit, prælatus equo; & fortissimis satellitum protegentibus saucium. Fama tamen occisi falsò credita exterruit Parthos; victoriamque concessere. *Id. Tacit. ibid.*

Quo facto (addit Josephus) & Armeniam denuò amiserunt; &, pervadente totam eorum ditionem bello, nobilissimi quique ejus gentis ceciderunt unà cum Regis filio, & multis popularium millibus. *Antiq. lib.* 18. *cap.* 6.

Mox Artabanus totâ mole regni ultum iit. Peritiâ locorum ab Hiberis meliùs pugnatum. Nec ideò abscedebat, nî, contractis Legionibus, Vitellius & subdito rumore, tanquam Mesopotamiam invasurus, Arsac. 292.

ARSAC. 292. » metum Romani belli fecisset. Tùm, omissa Armenia, versæque Artabani res : inliciente Vitellio deserent Regem sævum in pace, & adversis præliorum exitiosum. *Tacit. Annal. 6. pag.* 158.

» Igitur Sinnaces, quem anteà infensum memoravi, patrem Abdagesem, aliosque occultos consulit, & tunc continuis cladibus promptiores ad defectionem trahit, adfluentibus paulatim qui metu magis, quàm benevolentiâ subjecti, repertis auctoribus, animum sustulerant. *Tacit. Ann. 6. ibid.* Atque, ut addit Josephus, Vitellius, etiam pecuniâ corruptis aliquot amicis & cognatis regiis, ipsum Artabanum conabatur occidere. *Antiquit. lib.* 18. *cap. 6.*

Ille, intellectâ fraude, nec ullum inveniens remedium, quòd ab optimatibus immineret periculum, habensque suspectos & eos, qui in fide manebant, quasi benevolentiam fingeret, primâ quâque occasione transituri in partes adversas; fugâ se ad Satrapias superiores servavit incolumem. *Id. Joseph. ibid.*

» Neque igitur jam aliud Artabano reliquum, quàm si qui externorum, corpori custodes aderant, suis quisque sedibus extorres; quibus neque boni intellectus, neque mali cura; sed mercede aluntur, ministri sceleribus. His adsumptis, in longinqua & contermina Scythiæ fugam maturavit, spe auxilii: quia Hircanis Carmaniisque per adfinitatem innexus erat. Atque interim posse Parthos absentium æquos, præsentibus mobiles, ad pœnitentiam mutari. *Tacit. ut suprà Annal. 6. pag.* 158.

» At Vitellius, profugo Artabano, & flexis ad novum Regem popularium animis, hortatus Tiridatem

parata capeſſere, robur Legionum, ſociorumque ri- " Arsac. pam ad Euphratis ducit. Sacrificantibus, cùm hic mo- " 292. re Romano, Suovetaurilia daret, ille equum placando " amni adornaſſet; nuntiavêre accolæ Euphratem, " nullâ imbrium vi, ſpontè & immensùm attolli: ſi- " mul albentibus ſpumis in modum diadematis ſinua- " re orbes; auſpicium proſperi tranſgreſſûs. Quidam " callidiùs interpretabantur, initia conatûs ſecunda, ne- " que diuturna: quia eorum, quæ terrâ cœlove por- " tenderentur, certior fides: fluminum inſtabilis natu- " ra, ſimul oſtenderet omnia, raperetque. *Id. ibid.* "

Sed Ponte navibus effecto, tranſmiſſoque exerci- " tu, primus Ornoſpades multis equitum millibus in " caſtra venit: exſul quondam, & Tiberio, cùm Dal- " maticum bellum conficeret, haud inglorius auxilia- " tor, atque ob id ab eo civitate Romanâ donatus. " Mox repetitâ amicitiâ Regis, multo apud eum hono- " re, præfectus campis, qui Euphrate & Tigre inclu- " tis amnibus circumflui, Meſopotamiæ nomen acce- " perunt. Neque multò poſt, Sinnaces auget copias: " & columen partium Abdageſes, gazam & paratus " regios adjecit. *Id. ibid. pag.* 159. "

Vitellius oſtentaſſe Romana arma ſatis ratus, mo- " vet Tiridatem primoreſque: hunc, Phrahatis avi & " altoris Cæſaris, quæ utrobique pulchra, meminerit: " illos, obſequium in Regem, reverentiam in Romanos, " decus quiſque ſuum & fidem retinerent. Exin cum " Legionibus in Syriam remeavit. *Id. ibid.* "

Intereà Tiridates, volentibus Parthis, Nicepho- " rium & Anthemuſiada, cæteraſque urbes, quæ Ma- " cedonibus ſitæ, græca vocabula uſurpant, Halum- "

Arsac. 292. „que & Artemitam Parthica oppida recepit: certantibus gaudio, qui Artabanum Scythas inter eductum ob ſævitiam exſecrati, come Tiridatis ingenium Romanas per artes ſperabant. Plurimum adulationis Seleucienſes induere, civitas potens, ſepta muris, neque in barbarum corrupta, ſed conditoris Seleuci nomen retinens: Trecenti opibus, aut ſapientiâ delecti, ut Senatus. Sua populo vis; & quoties concordes agunt, ſpernitur Parthus: ubi diſſenſere, dum ſibi quiſque contra æmulos ſubſidium vocant, accitus in partem, adverſum omnes valeſcit. Id nuper acciderat Artabano regnante, qui plebem primoribus tradidit ex ſuo uſu. Nam populi imperium, juxta libertatem: paucorum dominatio, regiæ libidini propior eſt. Tùm adventantem Tiridatem extollunt, veterum Regum honoribus, & quos recens ætas largiùs invenit. Simul probra in Artabanum fundebant, maternâ origine Arſacidem, cetera degenerem. Tiridates rem Seleucienſem populo permittit. *Id. ibid.*

„ Mòx verò conſultans, quonam die ſolemnia regni capeſſeret, litteras Phrahatis & Hieronis, qui validiſſimas præfecturas obtinebant, accipit, brevem moram precantium. Placitumque opperiri viros præpollentes. Atque interim Cteſiphon, ſedes Imperii petita. Sed, ubi diem ex die prolatabant, multis coràm & adprobantibus, Surena patrio more Tiridatem inſigni regio evinxit. *Id. ibid.*

„ Quòd ſi ſtatim Tiridates interiora, cæteraſque nationes petiviſſet; oppreſſa cunctantium dubitatio, & omnes in unum cedebant. Adſidendo caſtellum, in quod pecuniam & pellices Artabanus contulerat,

edit ſpatium exuendi pacta. Nam Phrahates &Hiero, " & ſi qui alii delectum capiendo diademati diem non " concelebraverant, pars metu, quidam invidiâ in " Abdugeſen, qui tùm aulâ & novo Rege potiebatur, " ad Artabanum vertêre. *Id. ibid.* " Arsac. 292.

In Hyrcanis repertus eſt, illuvie obſitus, & ali- " menta arcu expediens. Ac primò, tanquam dolus " pararetur, territus: ubi data fides reddendæ domi- " nationis veniſſe, adlevatur animum, & quæ repen- " tina mutatio, exquirit. Tùm Hiero pueritiam Tiri- " datis increpat: neque penes Arſacidem imperium; " ſed inane nomen apud imbellem externâ mollitiâ: " vim in Abdageſis domo. Senſit vetus regnandi arti- " fex, falſos in amore, odia non fingere. Nec ultrà " moratus, quàm dum Scytharum auxilia conciret, " pergit properus, & præveniens inimicorum aſtus, " amicorum pœnitentiam. Neque exuerat pædorem, " ut vulgum miſeratione adverteret. Non fraus, non " preces: nihil omiſſum, quo ambiguos illiceret, " prompti firmarentur. *Id. ibid.* " Arsac. 293.

„ Jamque multâ manu propinqua Seleuciæ adven- tabat, cùm Tiridates ſimul famâ, atque ipſo Arta- " bano perculſus, diſtrahi conſiliis, iret contrà, an " bellum cunctatione tractaret. Quibus prælium & " feſtinati caſus placebant, dijectos & longinquitate " itineris feſſos, ne animo quidem ſatis ad obſequium " coaluiſſe diſſerunt: proditores nuper hoſteſque " ejus, quem rursùm foveant. *Id. ibid.* "

„ Verùm Abdageſes regrediendum in Meſopota- miam cenſebat, ut, amne objecto, Armeniis interim " Elymæiſque, & ceteris à tergo excitis, aucti copiis "

ARSAC. 293. „ ſocialibus, & quas dux Romanus miſiſſet, fortunam „ tentarent. Ea ſententia valuit, quia plurima autoritas „ penes Abdageſen, & Tiridates ignavus ad pericula erat. „ Sed fugæ ſpecie diſceſſum, ac principio à gente Arabum facto, ceteri domos abeunt, vel in caſtra Artabani: donec Tiridates cum paucis in Syriam re„ vectus, pudore proditionis omnes exſolvit. *Id. Tacit.* „ *ibid. pag.* 161.

Hoc pacto Artabanus, Scytharum auxilio, Tiridatem non magno labore expulit. *Dio lib.* 58. *pag.* 637.

„ Per idem tempus, teſte Suetonio, Tiberius Im„ perator Artabani Parthorum Regis laceratus eſt lit„ teris, parricidia & cædes, & ignaviam, & luxu„ riam objicientis, monentiſque, ut voluntariâ morte, „ maximo, juſtiſſimoque civium odio quamprimùm „ ſatisfaceret. Poſtremò ſemetipſe pertæſus talis epiſto„ læ principio, tantum non ſummam malorum ſuorum „ profeſſus eſt. „ Quin etiam paulò poſt ſupremum diem obiit: nempè 17. Kalend. April. anno V. C. 789. Cajuſque Caligula Germanici filius ei ſucceſſit. *Sueton. in Tiber. cap.* 66.

Ut Tiberii mortem reſcivit Artabanus, impunè Armeniam aggreſſus, Syriam quoque invadere inſtituerat, ut ex Dione patet *lib.* 59. *pag.* 760. Et certè huic inhians regno, cum Herode, Herodis Magni filio, Galilææ atque Perææ Tetrarchâ ſocietatem inierat. Argumento erant ipſius Tetrarchæ apparatus, qui in armentariis ſuis tantum haberet armorum, quantum inſtruendis virorum ſeptuaginta millibus ſufficeret. Quæ quidem omnia comparâſſe credebatur Herodes, quòd Artabano Parthorum Regi faveret: nimirum, ut mi-

nori ille negotio, quam dudum adfectabat, Syriâ potiretur. *Josephus Antiq. Jud. lib.* 18. *cap.* 9.

Primo igitur vere Artabanum cum ingenti exercitu Mesopotamiam ingressum Lucius Vitellius Syriæ Præses, obviam ei derepente ad Euphratem factus, ita exterruit, ut in colloquium veniret, ac sacrificare eum Augusti & Caii (Caligulæ) statuis cogeret: pacis conditiones, quæ ex usu Romanis essent, daret; liberosque ejus obsides acciperet. Hæc Dio *lib.* 59. Cui adstipulatur Suetonius in vita Caligulæ *cap.* 14. ubi in hæc erumpit verba. „ Namque Artabanus Parthorum Rex odium semper, contemtumque Tiberii præ se ferens, " amicitiam Caii ultrò petiit: venitque ad colloquium " Legati Consularis: & transgressus Euphratem, aqui- " las & signa Romana, Cæsarumque imagines ado- " ravit. "

ARSAC. 293.

Convenerunt ergo ad Euphratem Artabanus & Vitellius: ubi in medio pontis sibi occurrerunt cum suo quisque satellitio. Postquam autem de fœdere convenit, Herodes Tetrarcha utrumque excepit convivio: tabernaculo magno sumptu erecto in medio fluminis. Nec multò post Artabanus misit Caio filium Darium obsidem cum multis muneribus: inter quæ etiam virum staturâ cubitorum septem, genere Judæum, Eleazarum nomine; qui propter vastitatem gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam rediit, Artabanus in Babyloniam. *Joseph. Antiq. Jud. lib.* 18. *cap.* 6.

Tùm Herodes Tetrarcha, volens primus nuntiare Cæsari de impetratis obsidibus; omnibus diligenter perscriptis, misit ad eum tabellarios, nihil ampliùs relinquens significandum per Consularem Præsidem.

ARSAC. 293. Quare ſupervenientibus Vitellii litteris, Cæſar reſcripſit, omnia ſibi jam antè eſſe cognita ex Herodis nuntiis. *Id. Joſeph. ibid.*

Recuperatâ ſalute, Caius Caligula, cùm in adverſam valetudinem rursùs incidiſſet, Darium Artabani filium cum multis aliis muneribus ab ipſo Romam ad ſe miſſum, ſumma cum lætitia recepit; ſecumque, ut videtur, in Palatio aſſervavit.

Interim Herodes Galilææ atque Perææ Tetrarcha unà cum Herodiade uxore Romam adveniens, Puteolos appulit. Caius tùm fortè apud Baias verſabatur. (Id oppidulum eſt Campaniæ, quinque fermè ſtadiis à Puteolis diſſitum.) Dum autem Caium ibi ſalutat Herodes, Agrippæ Judææ Regis, ejus fratris, Ariſtobuli filii, litteræ afferuntur, quas, ipſo præſente perlegit Imperator, accuſantes Herodem, quòd partibus Artabani faveret contra Caii novum Imperium. Quare Cæſar commotus, percontatus eſt Herodem vera-ne eſſent quæ nuntiarentur de armorum numero? Quo annuente, neque enim vera negare poterat: ſatis approbatam putans defectionem, ademptam illi Tetrarchiam ad Agrippæ Regnum adjecit; pecuniâ quoque ejus huic inſuper attributâ. Herodem verò apud Lugdunum urbem Galliæ perpetuo damnavit exſilio. *Joſephus Antiquit. Jud. lib.* 18. *cap.* 9.

Per idem fermè tempus Caius novum atque inauditum genus ſpectaculi excogitavit. Nam Baiarum medium intervallum Puteolanas ad moles trium millium & ſexcentorum ferè paſſuum ponte conjunxit; contractis undique onerariis navibus, & ordine duplici ad anchoras collocatis, ſuperjectoque aggere terreno, ac directo

directo in Appiæ viæ formam. Per hunc pontem ultrò citròque commeavit biduo continenti. Primo diè phalerato equo, insignisque quercicâ coronâ, & securi, & cetrâ, & gladio, aureâque chlamyde. Postridie quadrigario habitu, curriculoque bijugi famosorum equorum, præ se ferens Darium puerum ex Parthorum obsidibus: comitante Prætorianorum agmine & in essedis cohorte amicorum. *Suetonius in Calig. cap.* 19. De quo mentionem quoque facit Dio his verbis: Sequebantur eum inter reliquum apparatum spolia, & Darius, Arsacidarum generis, unus ex obsidibus Parthicis, tum amici ejus, ac socii in curribus, vestibus floridis, ac exercitus etiam reliquus; singuli peculiariter ornati. *Dio lib.* 59. *pag.* 750. Arsac. 294.

L. Vitellius, qui ex administratione Syriæ non mediocrem gloriam retulerat; post suffectum ei Petronium, accersitus est Romam à Caio, ut interficeretur. Crimini enim ipsi dabatur, quòd Parthi Regem suum Tiridatem à Tiberio missum expulissent. *In excerptis Dion. ab Henr. Valesio, clarissimo doctissimoque viro editis. pag.* 670. Arsac. 295.

Mithridates Hiberus, Armeniæ Rex, à subditis accusatus videtur, quem Caius accercitum in vinculis Romæ priùs detinuit, ac demùm in exsilium pepulit: ut testatur Seneca *lib. de Tranquillitate cap.* 11. *Cui suffragantur Tacitus Annal. lib.* 11. *cap.* 8. *& Dio lib.* 60. *pag.* 769. Caius Romanorum Imperator occisus est A. D. IX. KAL. FEB. anni V. C. 794. & ejus patruus Tib. Claudius à militibus electus est. Arsac. 296.

Izates Adiabenes Rex, belli domestici metu, partem fratrum suorum unà cum propriis filiis Romam

Arsac. 297. ad Claudium Imperatorem, partem ad Artabanum Parthorum Regem, mittit, futuros utrobique obsides. *Joseph. Antiq. Jud. lib.* 20. *cap.* 2.

Arsac. 298. Cæterùm Parthorum Rex Artabanus, cùm sensisset structas sibi insidias à Satrapis, nec in suo regno diutiùs manere tutum existimaret; ad Izatem Adiabenum conferre se decrevit; ejus consilio quæsiturus salutem, & si fieri posset, reditum in patriam. Assumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem in itinere, ex regio strepitu sibi cognitum, ipse ei de facie non notus. Ad quem propiùs accedens, primùm adoravit more patrio; deindè in hæc verba erupit. Ne despicias me, Rex, tuum supplicem, neve contemnas opis indigum. Dejectus enim in privatam fortunam è regio fastigio, ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad instabilitatem humanæ felicitatis respiciens, tuis quoque rebus prospice, cùm intelligas, quibus omnes simus obnoxii casibus. Si enim me inultum sineris, animabitur in cæteros quoque Reges audacia inconditæ multitudinis. Hæc ille demisso vultu lachrymans. *Id. ibid.*

Izates autem, audito ejus nomine, vidensque adstare supplicem Artabanum; ab equo desiliit; &, Bono, inquit, animo esto, Rex, nec turberis præsenti calamitate, quasi immedicabili. Brevi enim finem habebit tua mœstitia: inveniesque amicum & socium meliorem, quàm fortè sperasti hactenùs. Aut enim te in Parthorum regnum restituam; aut meum tibi cedam. *Id. ibid.*

Hæc locutus, imposito in equum Artabano, pedes ipse eum comitabatur, majori Regi hunc honorem

exhibens. Id Parthus Rex tulit permoleſtè, juravitque per futuram ſuam fortunam ac dignitatem, deſcenſurum ſe, niſi ille rursùm aſcenderet, & præcederet. Tùm alter, morem ei geſturus, in equum inſiliit; & perducto in ſuam regiam, omnem honorem habuit, in conſeſſibus ac conviviis honoratiorem locum ei tribuens; habitâ ratione non præſentis ejus ſtatûs, ſed dignitatis priſtinæ; reputanſque eadem poſſe cuivis mortalium accidere. *Id. Joſephus ibid.* Arsac. 298.

Scripſit etiam ad Parthos, ſuadens ut ſuum Regem reciperent; fidem ſuam interponens, non fore eum injuriarum memorem: paratus & jurejurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi verò non recuſabant eum recipere; ſed poſſe ſe negabant; quòd jam principatum dediſſent alteri, nomine Cinnamo. Periculum enim eſſe, ne, altero revocato, omnia flagrarent bellis civilibus. Cinnamus autem, voluntate procerum cognitâ, cùm eſſet alumnus Artabani, & alioquin honeſto ingenio præditus, ſcribit ei, ut acceptâ à ſe fide, reverteretur, recepturus amiſſum dignitatis faſtigium. A quo ille perſuaſus rediit. *Id. ibid.*

Cinnamus autem obviàm profectus, adorato & Regis appellatione ſalutato, diadema ſuo capiti detractum impoſuit. Sic Artabanus Izatæ operâ, in regnum ſuum, undè ejectus à magnatibus fuerat, reſtitutus eſt. Nec fuit beneficiorum immemor, ſed affecit Izatem maximis qui apud ipſos habentur honoribus. Nam & tiaram rectam ei geſtare permiſit, & in aureo lecto cubare; quæ honoris inſignia conceſſa ſunt ſolis Parthorum Regibus, donavitque ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni Regum Armeniæ; cui

ARSAC. 298. nomen eſt Niſibis. In eâ olim Macedones condiderant urbem Antiochiam, Mygdoniam cognomine. Atque hos honores Izates accepit à Parthorum Rege præmium. *Id. Joſephus ibid. Antiquit. Jud. lib.* 20. *cap.* 2.

ARSAC. 299. Non multò poſt Artabanus deceſſit; poſtquàm octo & viginti annos regnaſſet.

NUMMUS ARSACIS ARTABANI III.

Ex Collectione Morelliana.

Caput Regis barbati, & diademate ornati; cujus collo circumvoluti duo ſerpentes ſurſùm ſe attollunt. Hinc & indè ſtella cernitur, facie Principis intermediâ. In vertice verò Luna creſcens. In averſâ parte Rex imberbis ſedet, arcum tenens; cum Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΑΜΦΙΜΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ, ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ; hoc eſt, Regis Regum Arsacis, undique pugnatoris, benefici, illustris, amici Græcorum.

Singulare illud Epitheton ΑΜΦΙΜΑΧΟΥ in hujuſce Parthi Regis nummo exaratum omninò ſuadet, ut Artabano Tertio eum adſignemus. Vox enim illa, ex ἀμφὶ & μάχη compoſita, nihil aliud, quàm *circum circa*, ſeu *undique pugnatorem* ſignificat. Sin autem hujus Regis geſta animo perpendamus, eum ubique gentium acie decertaſſe reperiemus. Nempè primùm ad Parthorum Imperium à primoribus ac-

cîtus, contra Vononem acerrimè belligeravit: ac priori quidem prælio victus, cum majoribus redux copiis, ingenti certamine ſuperatum viciſſim Vononem, profligatumque è regno expulit. Dehinc remotiores quædam Provinciæ rebellârunt: quarum Satrapas ſimul & finitimas nationes, quæ iis opem tulerant, Artabanus perdomuit. Progrediente deindè tempore, Artaxe Armeniorum Rege demortuo, ut his populis Arſacem filium ſuum Regem imponeret, in Armeniam profectus, cum Pharaſmane Ibero armis decertavit. Tandem, deficientibus à ſe Parthis, Artabanus, cùm in Scythiam aufugere coactus fuiſſet; ex eâ à Satrapis quibuſdam denuò revocatus, ut datum ab Imperatore Tiberio Parthiæ Regem Tiridatem debellaret, atque è ſolio detruderet: Scytharum cum auxilio depulit. Nulli ergò Regum Parthorum cognomen Ἀμφιμάχου meliùs, quàm Artabano huic Tertio convenire nemo, opinor, poſthàc dubitabit.

Nunc verò, quidnam deſignent ſerpentes, regio circumvoluti collo, diſpiciamus. Nero Imperator cum ejuſmodi ferè ſerpente in æreo mediæ formæ Nummo Antiochiæ percuſſo depingitur apud Patinum, *pag.* 112 *Edit. Argentorat.* 1671. Hic autem nummus adulatoriè ab Antiochenis fuerat conflatus ad conſervandam ſubſequentis fabulæ memoriam. Namque, neſcio quo auctore, emanaverat in vulgus, ut Suetonius tradit, „ miſſos à Meſſallinâ, uxore Claudii, qui meridiantem Neronem, quaſi Britannici æmulum, ſtranſgularent. Additumque fabulæ eſt, eoſdem, dracone è pulvino ſe proferente, conterritos refugiſſe. „ Cujus rei mentionem quoque facit Tacitus *in lib.* 11. *Annal.* his verbis: „ Vulgabatur adfuiſſe infantiæ Neronis dracones in modum cuſtodum: fabuloſa res, & externis miraculis adſimilata: nam ipſe, haud quaquàm ſui detractor, unam omninò anguem in publico viſam narrare ſolitus eſt. „ An ne igitur huic Artabano, hocce, de quo hîc agitur, nummo, ſimilem adſtrui fabellam arbitremur? An potiùs Ammiano Marcellino adſtipulemur teſtanti Parthos in ſignis ſuis militaribus ſerpentes, quemadmodum ſuas Aquilas Romanos, prætuliſſe. Verùm, cùm conſuetudinis illius cauſam non adferat Ammianus; conſulamus Ælianum, qui *lib. de Animalibus cap.* 29.

refert ad primos Euphratis ortus ſerpentes quoſdam naſci externis hominibus inimiciſſimos, atque uſque eò infeſtos, ut eos morte mulctent: cùm nulli unquam indigenarum noceant. Quoniam autem Euphrates fluvius Imperii Romani, ſicut & Parthici, terminus tunc temporis habebatur: veriſimile eſt hoc nummo ſignificare voluiſſe Parthos, ſi modò fluvium tranſgredi Romani vellent; ejuſmodi ſe ſerpentes in eos immiſſuros, à quibus enecarentur. Atque ob eandem ſanè cauſam, nempè, ad terrorem hoſtibus incutiendum, Parthi eorumdem ſerpentum effigies in militaribus ſignis ſuis prætulerunt.

De Sole & Lunâ ad Mithridatis Tertii caput adpoſitis ſuprà jam in Regis illius vita diximus; adnotavimuſque talem faſtum proprium eſſe Regum Parthorum, adeo ſuperborum, ne inſanientium dicam, ut Solis ſe ac Lunæ fratres prædicarent. Aſt in hoc Artabani Tertii nummo, cùm duo dici nequeant Soles, duæ tantùm ſtellæ cernuntur cum Lunâ creſcente. Quod itidem nobis explicat Ammianus Marcellinus, *lib.* 17. ubi Arſacidas, ſeu Parthorum Reges, ut & Perſarum, PARTICIPES ſe SIDERUM dixiſſe tradit. Ita enim in Litteris ad Conſtantium Auguſtum Rex Perſarum Sapor ſeſe inſcribit: REX REGUM SAPOR, PARTICEPS SIDERUM, FRATER SOLIS ET LUNÆ, CONSTANTIO CÆSARI, FRATRI MEO, SALUTEM PLURIMAM DICO. Hæc verò inſignia juxta caput ſuum videtur nobis Artabanus ob id præcipuè incìdi curaviſſe; ut, profligato Phrahatis IV. filio Vonone, quem è ſolio Parthorum deturbaverat, ſe quoque nobiliſſimâ Arſacidarum ſtirpe oriundum ſignificaret.

Denique imberbem illum Regem, ſellæ aureæ inſidentem, in Parthicis nummis, ad vetuſtiſſimam Arſacidarum originem declarandam, exhiberi ſupra jam obſervavimus: ita ut argenteæ Parthorum Monetæ ſolitus atque etiam unicus typus perpetuò extitiſſe videatur.

ARSACES XX.

ARSACES GOTARZES
REX PARTHORVM . XX.

In museo D. Vaillant D. M.
ex num. arg. drach.

Arsac. 299.

RTABANO III. tres filii superstites fuêre; Gotarzes scilicet, Bardanes & Artabanus: ut ex Taciti *lib. Ann.* 11. discimus. Præterito verò Gotarze natu majore, Artabanus pater moriens Bardani testamento regnum reliquit; ut videre est apud Josephum

phum, *Antiquit. Jud. lib.* 20. *cap.* 2. Attamen more gentili Gotarzes primogenitus à primoribus Parthorum prælatus eſt: & Bardanes, ne ſeditionem aliquam excitaret, longè ab urbe regiâ ſummotus eſt. *Tacitus ut ſuprà.* Arsac. 299.

Vixdùm Parthici Imperii habenas capeſſiverat Gotarzes, cùm ſubitò, quantâ eſſet præditus crudelitate, patefecit. De eo enim ſic loquitur Tacitus *in libro* 11. *Annalium.* „Inter Gotarzis pleraque ſæva (qui necem fratri Artabano, conjugique ac filio ejus præparaverat; undè metus ejus in cæteros) Parthi accivêre Bardanem.

Illè, ut erat magnis auſis promptus, biduo tria millia ſtadiorum invadit; ignarumque & exterritum Gotarzem proturbat: neque cunctatur, quin proximas Præfecturas corripiat, ſolis Seleucienſibus dominationem ejus abnuentibus. In quos ut patris ſui quoque defectores, irâ magis quàm ex uſu præſenti accenſus, implicatur obſidione urbis validæ & munimentis objecti amnis, muroque & commeatibus firmatæ. *Id. Tacitus ibid. lib.* 11. *Annal.*

Interim Gotarzes Daharum Hyrcanorumque opibus auctus, bellum renovat: coactuſque Bardanes omittere Seleuciam, Bactrianos apud campos, caſtra contulit. *Id. ibid.* Arsac. 300.

Tunc diſtractis Orientis viribus, & quonam inclinarent, incertis, caſus Mithridati Ibero datus eſt occupandi Armeniam. *Tacitus ibidem.* Is ipſe eſt Mithridates Iberus, quem, teſte Dione, Caius Caligula evocatum in vincula condiderat: quemque idem Imperator primùm in vinculis habuiſſe, ac demùm in

Arsac. exsilium pepulisse dicitur apud Senecam *in lib. de Tran-*
300. *quillitate.* Hunc autem Mithridatem domum posteà ad recipiendum regnum, ab Imperatore Tiberio Claudio remissum fuisse, tradit Dio *lib.* 60. *pag.* 769. Quod etiam confirmat Tacitus *in libro* 11. *Annalium*; dum refert eumdem, monente Imperatore Claudio, in regnum remeavisse, fisum Pharasmanis opibus: (Is erat Rex Iberorum, idemque Mithridatis frater) atque occupavisse Armeniam, vi militis Romani ad excidenda castellorum ardua, simulque Ibero exercitu campos persultante. Nec enim restitêre Armenii; fuso, qui prælium ausus erat, Demonacte præfecto. *Tacit. lib.* 11. *Annal. pag.* 168. „ Paululum cunctationis at-„tulit Rex minoris Armeniæ Cotys, versis illuc qui-„busdam procerum: deindè litteris Cæsaris coercitus. „Et cuncta in Mithridatem fluxêre, atrociorem quàm „novo regno conduceret. *Id. ibid.*

„ At Parthi Imperatores, cùm pugnam pararent, „fœdus repentè faciunt, cognitis popularium insidiis, „quas Gotarzes fratri patefecerat. Congressique primò „cunctanter, deindè complexi dextras, apud altaria „Deum pepigere, fraudem inimicorum ulcisci, at-„que ipsi inter se concedere. Potior Bardanes visus „retinendo regno. At Gotarzes, ne quid æmula-„tionis exsisteret, penitùs in Hyrcaniam abiit. *Idem Tacitus ibidem.*

Eo igitur pacto dominatio rursùs penes solum Bardanem remansit.

ARSACES XXI.

Arsac. 500.

ARSACES BARDANES
REX PARTHORVM.XXI.

In Collectione Morelliana.
ex num. arg. drach.

VENTUM est jam ad Bardanem: qui & Vardanes à quibusdam Scriptoribus appellatur. Nos verò Bardanis vocem, ut veram ac genuinam præponendam esse autumavimus: Parthorum Regum nummos secuti; inter quos ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΟΛΑΓΑ-

Arsac. 300. ΣΟΥ aut ΒΟΛΟΓΕΣΟΥ ſemper inſcribuntur ii, qui Vologesem Regem exhibent, ut infrà oſtendemus.

Is autem Bardanes contra fratrem Gotarzem, jam abhinc duobus annis regnantem, à Proceribus ad Parthicum Imperium accitus; fratre expulſo, illud occupavit. Undè ab eo tempore regni ejus annos quidam computant: ideò quòd penès Bardanem, quamvis à Gotarze bello ſæpiùs impetitum, ſummum tamen Imperium, Regiaque dignitas ſemper ad mortem uſque permanſerint. Nos verò Bardanis regni initium ei tantùm tempori adſcribemus; quo, pace inter ambos fratres initâ, Rex ab ipſo Gotarze conſtitutus ac renuntiatus eſt.

Arsac. 301. Sopitis internis ſeditionibus, Bardanes ad Seleucienſes, quos antè obſederat, domandos ſe accingit. Etenim, inquit Tacitus, regreſſo Bardani deditur Seleucia, ſeptimo poſt defectionem anno: non ſine dedecore Parthorum, quos una civitas tamdiu eluſerat. *Annal. lib.* 11. *cap.* 8.

Non abs re erit fortaſſis hîc commemorare quod Ammianus Marcellinus *in lib.* 23. *Hiſtor.* refert: nimirum Cteſiphontem pagum eſſe tribus millibus à Seleucia diſtantem: quem Vardanes priſcis temporibus inſtituit. Jam verò illi Ammiani loco alium hunc è Strabone ſubjungam: Babylon, inquit, olim Aſſyriæ fuit Metropolis: nunc Seleucia eſt; quæ ad Tigrim dicitur. Propè eam pagus maximus eſt, nomine Cteſiphon, in quo Parthorum Reges hiemabant; Seleuciæ parcentes; ne Scythicæ & militaris nationis hoſpitio adſiduo opprimeretur. Hic pagus

urbis potentiâ ac magnitudine eſt, cùm Parthorum multitudinem & apparatum omnem recipiat, ac venalia & neceſſaria artificia illis ſuppeditet. Ibi Parthorum Reges in hieme propter aëris temperiem degere ſolebant: æſtatem verò in Hircaniâ & Ecbatanis agunt, propter antiquam loci, & adhuc durantem famam. Undè non conditam à Bardane Cteſiphontem, ſed tantùm arboribus circumſitam fuiſſe planè arbitrer, videlicet ad pagi illius exornationem. Et certè Ammianus Marcellinus notat Cteſiphontem poſteà à Pacoro Rege incolarum viribus amplificatam & mœnibus fuiſſe. Sed, quis fuerit hic Pacorus, ignoratur. Si clariſſimum virum Henricum Valeſium conſulamus; videtur eſſe Orodis Regis filius, qui à Ventidio Marci Antonii Legato interfectus eſt: qui, cùm Rex numquam fuerit, à quibuſdam tamen ſcriptoribus *Rex* vocatur.... Quòd ſi de hoc Pacoro, Orodis filio, loqui voluit Marcellinus; tùm falſum erit quod ſubjicit, ſupradictam urbem Græco cognomine Κτησιφόντα ab eo eſſe appellatam. Cteſiphontis enim appellatio Pacori illius ætate longè antiquior eſt: cùm à Polybio memoretur in hiſtoriâ illius belli, quod Antiochus Magnus cum Molone Mediæ Præfecto geſſit. Hæc Henricus Valeſius in ſuis ad Ammianum notis *pag.* 371. *Edit. Pariſ. in-fol.* Arsac. 301.

Cæterùm ut ad Bardanem revertamur; is, poſt Seleucienſes expugnatos, validiſſimas quoque Præfecturas invaſit. *Tacit. lib.* 11. *Annal. pag.* 169.

Aliquantulo deindè temporis ſpatio interjecto, ad Izatem Adiabenorum Regem profectus Bardanes, ſuaſit ei, ut vellet ſibi belli adversùs Romanos gerendi

Arsac. 301. esse socius: quod tamen impetrare non potuit. Izates enim non ignorans quanta esset fortuna ac potentia Romanorum; ideoque Bardanem impossibilia tentare censens, à proposito eum deducere conabatur; continenter denarrans illi eorum gesta atque potentiam: ratus se hoc modo absterriturum eum à lacessendi eos cupidine. *Josephus Antiq. Jud. lib.* 20. *cap.* 2. Namque, teste Tacito, illud præsertim Bardanes in animo habebat, ut recuperaret Armeniam: nî, ineunte vix anno V. C. 798. à Vibio Marso, Syriæ Legato, bellum minitante, cohibitus foret. *Tacit. Annal. lib.* 11. *cap.* 8.

Rex Parthus, Izatis verbis offensus, continuò bellum ei indixit; ex quo tamen nullum retulit operæ præmium. *Josephus ibidem.*

Arsac. 302. Circa ea tempora Apollonius Tyaneus, in Indiam iturus, Babylone Bardanem adiit mense secundo anni, à recepto regno tertii. Rex eum perhumaniter excepit, seque illum sibi hospitem esse velle, & tecti Regii participem dixit. At cùm tantum Apollonius honorem recusasset, annuit ejus votis Rex Parthus, ne quid ei afferret molestiæ. Diversatus est ergo apud Babylonium, bonum virum, & aliàs generosum. Jam verò cœnanti Eunuchus à Rege missus supervenit, qui Apollonium affatus, Rex, dixit, decem tibi munera donat; potestatemque facit, ut ea ipse definias: rogat tamen, ut ne exigua petere velis: magnificentiam enim suam & tibi & nobis testatam esse cupit. Collaudatis igitur iis mandatis; quando itaque rogandum erit? interrogat. Crastino die, respondit ille, simulque discessit. *Philostratus lib.* 1. *de vita Apollonii, cap.* 33. & 34.

Ex iis autem muneribus decem, ultrò ſibi oblatis, hoc unum dumtaxat à Rege petiit Apollonius, videlicet, ut Eretriorum Græcorum miſereri tandem vellet. (Hi ante annos propemodùm quingentos ex Eubæa in regionem Medorum Ciſſiam, non longè à Babylone, fuerant à Dario deducti.) Apollonii igitur precibus victus Bardanes, Eretrios in amicorum numero habere cœpit; quod ad id uſque tempus, velut hoſtes ſuos Majorumque ſuorum, infenſiſſimos exiſtimaverat: ſtatimque dedit illis Satrapam virum frugi, qui rectè juſtèque res eorum diſponeret. *Philoſtratus lib. 1. de vita Apollonii cap. 36.* Arsac. 302.

Non multò poſt cùm quidam Syriæ Princeps Oratores ad Bardanem miſiſſet, de duobus vicis propè Urbem Zeugma; diceretque illos quondam Antiocho Deo, Seleucoque Callinico, ſub quibus rebellârant Parthi, paruiſſe: nunc ipſi eſſe obnoxios, quamvis tamen Romanis debeantur: & Arabas quidem atque Armenios vicis nullas moleſtias inferre: ipſum autem tanto ſpatio limites ſuos ſupergreſſum, exhaurire eos, quaſi ſuæ potiùs eſſent quàm Romanæ ditionis. Rex, ſecedere juſſis Oratoribus, dixit: Apolloni, Reges, quos illi modò nominârunt, Majoribus meis hos pagos conceſſere pro feris educandis, quæ à nobis captæ trans Euphratem ad eos mittuntur. Illi verò tanquam horum obliti, res novas ac planè iniquas moliuntur. Tibi ergo quid videtur ea ſibi velle legatio? Moderatam, ait Apollonius, ô Rex, cenſeo & juſtam: cùm quæ, te invito, etiam tenere poterant, utpote quæ ſint in eorum ditione poſita; bonâ tuâ voluntate acquirere tamen malint. *Philoſtratus lib. 1. de vita Apollonii cap. 38.*

ARSAC. 302. Interea Bardanes in adversam valetudinem incidit, quâ liberatus, Apollonium duxit Ecbatana. Cùm autem Rex vicis jura diceret, jactaretque apud Philosophum, in una audienda causa biduum se consumpsisse: Tardè respondit ille, quod justum est invenisti. Cæterum quatuor, immò octo supra annum menses Apollonius apud Bardanem commoratus est; benignum & humanum eum semper expertus, longèque meliorem, quàm ut Barbaris imperaret. Discedenti verò Apollonio Rex camelos quatuor dedit, atque itineris ducem, qui eum in Indiam usque comitaretur. *Id. Philostr. lib.* 1. *de vita Apollonii cap.* 41.

Eâ autem tempestate Medus, Principatum nuper adeptus, Bardanem sine timore degere non sinebat: (reditui, ut suspicamur) Gotarzis exsulis favens. *Id. Philostr. lib.* 1. *cap.* 15. *&* 19.

Verùm Apollonius & socii ex Indiâ reversi post octo menses, Euphratisque ostia ingressi, per ipsum fluvium navigantes, ad Bardanem pervenêre: eumque qualem antea erant experti, denuò reperêre. *Idem Philostr. lib.* 3. *cap.* 58.

ARSAC. 303. Interim Gotarzes pœnitentiâ concessi regni, & revocante nobilitate, cui in pace durius servitium est, contrahit copias. Et huic contrà itum ad amnem Erindem: in cujus transgressu multùm certato, pervicit Bardanes: prosperisque præliis medias nationes subegit ad flumen Gindem, quod Dahas Ariosque disterminat. *Tacit. lib.* 11. *Annal. cap.* 8.

Media Atropatia tunc subacta à Parthis videtur: namque exin Arsacidis Regibus semper paruit. Vonones Arsacida Artabani, ut videtur, frater minor & Bardanis

Bardanis patruus, primus Mediæ Rex ex illa familia, ab eo victore hoc anno constitutus est, quem posteà Gotarze mortuo, ad Parthorum quoque regnum accersitum fuisse videbimus. Arsac. 303.

„ Ibi autem (id est ad flumen Gindem) modus rebus secundis positus. Nam Parthi, quamquam vic-" tores, longinquam militiam adspernabantur. Igitur " exstructis monimentis, quibus opes suas testabatur, " nec cuiquam antè Arsacidarum tributa, illis de gen-" tibus parta, regreditur: ingens gloriâ, atque eò " ferocior; & subjectis intolerantior. Qui dolo antè " composito, incautum, venationique intentum inter-" fecêre, primam intra juventam: sed claritudine " paucos inter senum Regum; si perindè amorem " inter populares, quàm metum apud hostes quæsi-" visset. *Tacit. lib. Ann.*

Hæc Tacitus. Verùm apud Josephum Parthi postquàm cognoverunt mentem Vardanis; & quòd Romanis bellum inferre decrevisset; illo cæso, Principatum ejus fratri Gotarzæ commiserunt. *Joseph. Antiq. Jud. lib.* 20. *cap.* 2.

Nece Bardanis turbatæ Parthorum res, inter " ambiguos, quis in Regnum acciperetur. Multi ad " Gotarzen inclinabant; quidam ad Meherdatem, " prolem Phrahatis IV. obsidio Romanis datum. Dein-" dè prævaluit Gotarzes. *Tacit. Annal. lib.* 11. *cap.* 8. " *pag.* 169.

Bardanes tres integros regnavisse annos solus, quartoque Imperii sui anno inchoato, supremum diem obivisse nobis videtur.

NUMMUS
ARSACIS BARDANIS.

Ex Collectione Morelliana.

Caput Regis barbati, diademate cincti, necnon trabeâ regali insignis: ex aversa parte solita Regis imberbis figura sedens arcum gerit, cum Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΠΑΝΑΡΙΣΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ: id est, Regis Regum Arsacis longe præstantissimi, justi, benefici, illustris, amici Græcorum.

Cui Parthorum Regi adscribendus sit hic nummus drachmalis argenteus, indicare nobis videntur, cùm effigies Regis vigenti ætate præditi; tum novum illud ΠΑΝΑΡΙΚΤΟΥ epitheton. Quæ omnia simul Arsaci Bardani adprimè conveniunt. Si enim ab Artabani III. obitu, Bardanis, filii ejus, regnum omne attento animo expendamus, eum intra mediam hominis ætatem decepisse planè agnoscamus: quod quidem vultus illius, ut neque senilis, ita neque admodùm

junior ſatis arguit. Adde ad hoc, quòd oris habitu is ab aliis Parthorum Regibus ſit omninò diſſimilis.

Jam verò longa Parthorum Regum ſeries, ſolo Arſacis nomine, ſicut & aliis *Juſti*, *Benefici*, *Illuſtris*, & *Amici Græcorum* ſolitis titulis inſignita effecerat, ne à diverſis Parthicæ ditioni ſubditis nationibus Reges alii ab aliis probè ſecerni poſſent. Eam igitur ob cauſam, præter memoratos titulos, ſingularem quempiam, quo ſe à Prædeceſſoribus Regibus diſtinguerent, nonnulli tandem ſibi adrogarunt.

Ita in hoc nummo Bardanes Πανάριστον ſe appellat, id eſt, *longè præſtantiſſimum.* Quod epitheton bellatoris, victoriſque Regis proprium, Bardani eam ob cauſam optimè convenit. Ille enim à proceribus accitus, fratrem Gotarzen è ſolio depulerat: Seleuciam poſt defectionem receperat: Medos Atropatenos in Parthorum ditionem redegerat: plurimas alias gentes ſuo addiderat Imperio: bellumque Romanis ipſis minitatus, Armeniam mox erat recuperaturus; niſi Adiabenæ Rex Izates auxilium illi denegâſſet. Ergò hunc Πανάριστος titulum non immeritò adſumptum ſibi à Bardane fuiſſe fatendum eſt.

Rex imberbis ſedens, in aversâ parte nummorum argenteorum minimæ formæ tanquam ſolitus Parthicæ monetæ typus ſemper conſpicitur. Eum mitrâ ornatum eſſe ſuprà jam diximus: quod capitis tegumen proprium fuiſſe Regum aiunt. Porrò Parthi ipſi aliquo etiam capitis tegumento utebantur; nec aperto capite incedebant, veluti Romani. Unde Martialis, de Parthis loquens, *lib.* 10. *Epigr.* 71. ait:

Ad Parthos procul ire Pileatos.

Vide pilei illius formam in nummis Imperatoris Auguſti, qui SIGNIS RECEPTIS inſcribuntur cum Parthi procumbentis in genua, ſignumque militare gerentis effigie.

A. Littera in area nummi infrà arcum exarata, initialis eſt nominis urbis, in qua cuſus eſt nummus. At cùm in Parthicis nummis, tam argenteis quàm æreis, hæc littera ſæpiſſimè deinceps eſt proditura: An urbs illa ſit aut *Apamea*, aut *Arſacia*, an verò alia quædam, hîc non inveſtigabimus; verùm in ſubſequentibus Regibus quænam ea eſſe poſſit, fuſiùs inquiremus.

Arsac. 303.

ARSACES GOTARZES
ITERUM.

GOTARZES, Artabani III. filius natu maximus, ob ſævitiam à patre teſtamento prætermiſſus fuerat. Verùm regni Primores, more Majorum, Principatum ei detulerunt. Is autem, ad regale evectus faſtigium, ingenitâ ſibi crudelitate, paſſim ſævire in omnes cœpit. Quâ re animadversâ, Parthi Bardanem ejus fratrem juniorem, ab Artabano parente Regem renuntiatum, adverſus eum accivêrunt. Aſt hoc quoque à proceribus ob nimiam erga populares ſævitiam in venatione occîſo; rursùs ad Arſacidarum imperium revocatus eſt Gotarzes; ſperantibus populis quòd tanti fortunæ caſus eum ad mitiorem tandem dominatum reduxiſſent.

Arsac. 304. Attamen vix Regiâ potitus eſt Gotarzes, cùm in eos omnes, qui Bardanis partibus nimiùm faverant, crudeliter admodùm animadvertit. Itaque non multò poſt, ut notat Tacitus, per ſævitiem ac luxum adegit Parthos mittere ad (Claudium) Principem Romanum occultas preces, quîs permitti Meherdatem patrium ad faſtigium orabant. Tacit. *Ann. lib.* 11. id contigiſſe narrat, an. V. C. 800. quo Ludi ſæculares Romæ ab Imperatore Tiberio Claudio editi ſunt.

Arsac. 305. Non injucundum erit, quæ ſuper hâc legatione addit Tacitus, hîc referre. „ Legati Parthorum (inquit) „ ad expetendum Meherdatem miſſi, Senatum in„ grediuntur, ac mandata in hunc modum incipiunt: „ Non ſe fœderis ignaros, nec defectione à familia

Arſacidarum venire : ſed filium Vononis, nepotem " ARSAC. 305.
Phrahatis, accerſere adversùs dominationem Go- "
tarzis, nobilitati plebique juxtà intolerandam. Jam "
fratres, jam propinquos, jam longiùs ſitos, cædi- "
bus exhauſtos : adjici conjuges gravidas, liberos "
parvos; dum ſecors domi, bellis infauſtus, igna- "
viam ſævitiâ tegat. Veterem ſibi ac publicè cœptam "
cum Romanis amicitiam : & ſubveniendum ſociis "
virium æmulis, cedentibuſque per reverentiam. "
Ideò Regum obſides liberos dari, ut, ſi do- "
meſtici Imperii tædeat, ſit regreſſus ad Principem "
Patreſque; quorum moribus aſſuefactus Rex melior "
adſciſceretur. *Tacitus lib.* 12. *Annal. pag.* 189. "

Ubi hæc, atque talia Legati Parthorum diſſer- "
tavere; incipit orationem Claudius Cæſar de faſti- "
gio Romano, Parthorumque obſequiis : ſeque Divo "
Auguſto adæquabat, petitum ab eo Regem referens, "
omiſsâ Tiberii memoriâ, quanquam is quoque mi- "
ſerat. Addiditque præcepta, (etenim aderat Meher- "
dates) ut non dominationem & ſervos, ſed recto- "
rem & cives cogitaret; clementiamque ac juſti- "
tiam, quantò magis ignota barbaris, tantò tolera- "
tiora capeſſeret. Hinc verſus ad Legatos, extollit "
laudibus alumnum urbis, ſpectatæ ad id modeſtiæ: "
ac tamen ferenda Regum ingenia, neque novi cre- "
bras mutationes. Rem Romanam huc ſatietate glo- "
riæ provectam, ut externis quoque gentibus quie- "
tem velit datam. *Id. ibid.* "

Poſt hæc Claudius C. Caſſio, qui Syriæ præerat, "
deducere juvenem ripam ad Euphratis jubet. Caſſius "
iſte ſucceſſor datus fuerat Vibio Marſo, anno V. C. "

Arsac. 305. „ 798. ut confirmat Imperatoris Claudii nummus, quem „ possideo; in aversâ cujus parte legitur : ΕΠΙ ΚΑΣΣΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ, ET. 49. Sub Cassio Antiochensium anno 94. Epocha Antiochena cœpit ab Autumno anni V. C. 705. Quare annus ejusdem 94. incipit ab Autumno anni V. Romæ 798. Arsacidarum verò 301. Nummus alter vulgatus est ab Em. Cardinale Norisio, *in lib. de Epoch. Syromac. Diss.* 3. *pag.* 153. cum Epigraphe: ΕΠΙ ΚΑΣΣΙΟΥ ΑΝΤΙΟΚΕΩΝ, ET. 59. sub Cassio Antiochensium, anno 96. qui quidem annus respondet anno Arsacidarum 301.

„ Eâ autem tempestate C. Cassius cæteros præemi„nebat peritiâ Legum. Nam militares artes per otium „ignotæ; industriosque ac ignavos pax in æquo tenet. „Attamen quantum sine bello dabatur, revocare pris„cum morem, excercitare legiones, curâ, provisu, „agere perindè ac si hostis ingrueret. Ita dignum ma„joribus suis, & familiâ Cassiâ ratus, per illas quoque „gentes celebratâ. Igitur excitis quorum de sententiâ „petitus Rex, positisque castris apud Zeugma, undè „maximè pervius amnis; postquàm illustres Parthi, „Rexque Arabum Abgarus advenerat; monet Meher„datem, Parthorum impetus acres contatione lan„guescere, aut in perfidiam mutari. Itaque urgeret „cœpta. *Id. ibid.*

Arsac. 306. „ Hoc tam prudens consilium nihilominùs spretum „est fraude Abgari; qui juvenem ignarum, & sum„mam fortunam in luxu ratum, multos per dies atti„nuit apud oppidum Edessam (Regiam suam). Et vo„cante Carrhene, promptasque res ostentante, si citi „advenissent, non cominùs Mesopotamiam, sed fluxu

Armeniam petunt, id temporis importunam; quia " Arsac.
hiems occipiebat. *Id. ibid.* " 306.

Exin nivibus & montibus feſſi, poſtquàm campis " propinquabant, copiis Carrhênis adjunguntur. Tranſmiſſoque amne Tigri, permeant Adiabenos, quorum " Rex Izates ſocietatem Meherdatis palàm induerat, " in Gotarzen per occulta & magis fida inclinabat. " Sed capta in tranſitu urbs Ninos vetuſtiſſima ſedes " Aſſyriæ, caſtellum inſigne famâ, quod poſtremo inter Darium atque Alexandrum prælio, Perſarum " illic opes conciderant. *Id. ibid.*

Interea Gotarzes apud montem, cui nomen Sambulos, vota Diis loci ſuſcipiebat, præcipuâ religione " Herculis: qui tempore ſtato, per quietem monet " Sacerdotes, ut templum juxta, equos venatui adornatos ſiſtant. Equi, ubi pharetras telis onuſtas accepêre, per ſaltus vagi, nocte demùm vacuis pharetris, " multo cum anhelitu redeunt. Rursùs Deus, quas ſylvas pererraverint, nocturno viſu demonſtrat: repe- " riunturque fuſæ paſſim feræ. *Id. ibid.*

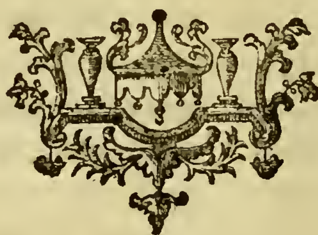
Cæterùm Gotarzes, nondùm ſatis aucto exercitu, flumine Cormâ pro munimento uti. Et quanquam " per inſectiones & nuntios ad prælium vocaretur, " nectere moras, locos mutare, &, miſſis corruptoribus, exuendam ad fidem hoſtes emercari. Ex quîs " Izates Adiabenus, mox Abgarus Arabum, cum exercitu abſcedunt; levitate gentili, & quia experimentis cognitum eſt, barbaros malle Româ petere Reges, " quàm habere. *Id. ibid.*

At Meherdates validis auxiliis nudatus, cæterorum proditione ſuſpectâ, quod unum reliquum, rem "

ARSAC. 306.

» in casum dare, prælioque experiri statuit. Nec detrectavit pugnam Gotarzes, diminutis hostibus ferox. » Concursumque magnâ cæde, & ambiguo eventu: » donec Carrhenem, profligatis obversis, longiùs evectum integer à tergo globus circumveniret. Tùm, omni spe perditâ, Meherdates promissa Parrhacis paterni clientis secutus, dolo ejus vincîtur, traditurque victori. Atque ille non propinquum, neque Arsacis de gente, sed alienigenam & Romanum increpans, auribus decisis vivere jubet, ostentui clementiæ suæ & in Romanos dehonestamento. *Id. ibid. Tacitus lib.* 12. *Annal. pag.* 190.

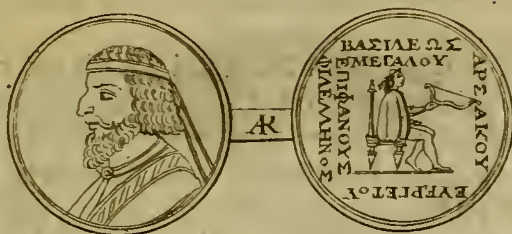
Dein, Tacito teste, Gotarzes morbo obiit; quem tamen Josephus paulò post sublatum per insidias fuisse narrat, *Antiq. Jud. lib.* 20. *cap.* 2. Postquàm primò annum unum & aliquot menses; iterumque tres annos atque aliquot adhuc menses, id est, quinque omninò annos regnavisset.

NUMMUS

NUMMUS ARSACIS GOTARZIS.

Ex Museo nostro.

Caput Regis barbati & diademate cincti : ex aversâ parte Rex imberbis ſedens dextrâ arcum gerens, cum Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ; id eſt, Regis Magni Arsacis Benefici Illustris Amici Græcorum.

Quoniam Arſacidarum Nummi omnes perpetuâ ΑΡΣΑΚΟΥ voce inſigniuntur, ſuum unicuique Regi nummum non admodùm facile eſt adſignare. Cuinam igitur ex iis Regibus hoc numiſma adjudicaremus, aliquandiu dubii hæſimus. Media tamen ætas hujus Regis, eademque prorsùs oris lineamenta, quæ in Bardanis nummis, mirum in modum nos impulerunt, ut hunc Gotarzi nummum attribueremus: cùm præſertim in tota hac Arſacidarum Regum ſerie, pauci ſuperſint, qui non peculiari quodam cognomine alii ab aliis diſtinguantur.

In ſuperioribus nummis exponendis ſingulare aliquod ac novum epithetum, ad ſingulos Arſacidas Reges dignoſcendos plurimum lucis afferre ſuprà jam obſervavimus. Quippè ex uniuſcujuſque hiſtoria facta quædam eliciuntur, quæ hujus aut illius denominationis cauſas reddant. In Gotarze verò vox illa ΜΕΓΑΛΟΥ præ cæteris, & quidem loco ſuperbæ appellationis ΒΑΣΙΛΕΩΝ, quæ in titulis ejus deeſt, arrogantiæ potiùs, quàm rerum geſtarum claritudinis veriſimilitudinem præferre videretur; niſi tamen parile nobis in Mnaskire exemplum ſeſe offerret.

ΜΕΓΑΛΟΥ cognomen Mithridati II. ob res bello præclarè geſtas à Parthis inditum eſt. Qui huic in regnum ſucceſſit Mnaskires, Magni quoque nomen accepit, ob victoriam quam de Competitore ſuo retulerat. Gotarzes verò, quamvis à Tacito dicatur ſocors domi, bellis infauſtus, ignaviamque ſævitiâ tegens, quia tamen à quibuſdam proceribus petitum Româ Regem Meherdatem ingenti prælio ſuperaverat; Mnaskiris exemplo, Magnum ſe itidem appellavit, eâ præſertim de causâ, quòd in ſua poteſtate Meherdatem haberet auribus detruncatum, in odium ac ludibrium Romanorum.

In omnibus argenteis Parthorum Regum nummis drachmalibus, idem Rex imberbis cum arcu, ut ſæpiùs jam dictum eſt, obſervatur. Quo armorum genere Parthi Imperii ſui fines dilatârunt, ſeſeque contra omnes ſuos hoſtes ſtrenuè defenderunt. De iis ait Lucanus *lib.* 1.

Et miſsâ Parthi poſt terga ſagittâ.

Tantum autem terrarum poſſidebant, tantarumque gentium dominabantur Parthi, ut ob imperii ſui magnitudinem Romanorum quodammodo potentiam adæquarent. Quod innuit Strabo *lib.* 11. Siquidem duodeviginti regna habebant ſuæ ditioni ſubjecta, ut diſcimus ex Plinio, *lib.* 6. *cap.* 15.

ARSACES XXII.

*In Collectione Morelliana
ex num. arg. drach.*

VONONES hujus nominis ſecundus, ad Parthorum Imperium poſt mortem Gotarzis accitus eſt. An verò filios reliquerit Gotarzes, prorsùs ignoratur : &, ſi qui fuerint, ii certè ad Regale faſtigium haud pervenêre. Licet enim regnum apud Parthos Arsac. 306.

Arsac 306. proculdubio hereditarium fuerit, obſervandum eſt tamen eos Populos Regum ſuorum filios in puerili ætate conſtitutos ad ſolium numquam ferè evexiſſe; ſed ad provectiores ætate Arſacidas nimirum ad Patruos, ſi modò proximiores nulli eſſent, Regiam dignitatem ut plurimùm transtuliſſe. Quod Vononi huic noſtro accidiſſe quoque veriſimile eſt.

Gotarzis frater Bardanes, quem primam intra juventam obiiſſe refert Tacitus, filios etiam habuiſſe nobis videtur, qui, cùm pueri adhuc eſſent, gubernando regno parùm idonei ſunt exiſtimati. Atque ob eam ſanè cauſam Parthi patruum eorum Gotarzem, quem tamen, ob crudelitatem, regno jam ſpoliaverant, revocare iterùm maluerunt, in eam ſpem adducti; fore ut tanti fortunæ caſus eum ad mitiorem tandem dominatum reducerent.

Quin Arſacida fuerit Vonones, haudquaquàm revocandum eſt in dubium. Nullus eſt enim in Parthorum Hiſtoria tam parum verſatus, qui neſciat ad Parthicum Regnum, niſi Arſacidam, neminem unquam accerſiri. Verùm, quo conſanguinitatis gradu cum Gotarze ac Bardane fuerit conjunctus, nunc nobis eſt inquirendum.

De Vonone hæc Tacitus *lib.* 12. *Annal.* „Dein Go„tarzes morbo obiit, accitúſque in Regnum Vonones „Medis tùm præſidens. Quo in loco intelligendi ſunt Medi Atropatii, ſeu Atropateni; ita dicti ab Atropato Darii Satrapa, ab Alexandri Ducibus non ſuperato. Hi Populi proprios ejuſdem ſtirpis Reges, uſque ad Bardanem habuerant; à quo, ut ſuprà diximus, cùm Imperio Parthico noviſſimè ſubjecti fuiſſent, ante annos

quatuor Regem etiam acceperant Arſacidam Vononem, ipſius Bardanis, ſi nos haud fallit conjectura, patruum; ſcilicet, parentis ſui Artabani III fratrem. Siquidem hic in nummis ſuis prolixâ admodum barbâ ſenex exhibetur: ita ut filios habere potuerit ætatis ad regna adminiſtranda idoneæ, quemadmodùm infrà videbimus. Arsac. 306.

Gotarzi Vologeſem ſubſtituit. Joſeph. *Antiq. lib.* 20. *cap.* 1. eumque fratrem illius appellat; præterito Vonone, quem tamen patrem fuiſſe Vologeſis Tacitus affirmat. In eum autem errorem Joſephus videtur inciḋiſſe, quòd forſitan paulò poſt Parthorum Imperium acceptum deceſſerit Vonones; nullâ re memorandus. Undè non mirum eſt, ſi Vologeſem Judæus Scriptor pro Gotarzis fratre acceperit.

Et certè hæc de Vonone addit Tacitus: Nulla huic proſpera aut adverſa quis memoraretur. Brevi & inglorio Imperio perfunctus eſt. *Annal. lib.* 12. *ut ſuprà.* Cùm igitur per aliquot tantùm menſes Parthorum Regnum occupaverit, nihil memoratu dignum reliquit; præſertim, cùm bella civilia nuper ſopita eſſent.

Vonones moriendo tres reliquit liberos; Vologeſem filiorum natu maximum, ex Græca ſuſceptum pellice: Pacorum verò & Tiridatem ex legitima uxore natos: quorum conceſſu Parthis imperavit. Hic autem, Joſepho teſte, duobus germanis, eodem ſecum patre genitis, Regna diſtribuit; Pacoro grandiori Mediam minorem; Tiridati juniori Armeniam. *Joſephus Antiq. Jud. lib.* 20. *cap.* 2.

NUMMUS
ARSACIS VONONIS II.

EX COLLECTIONE MORELLIANA.

Caput Regis prolixâ barbâ insignis, mitrâque unionibus refertâ cum pendulis suis oblongis, & latiore quàm in cæteris diademate ornati : ex aversâ parte ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ ΜΙΤΡΑΗΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ; id est, REGIS MAGNI ARSACIS MITHRATI ILLUSTRIS, AMICI GRÆCORUM. Rex solitus imberbis in sella sedens, dextrâ extensâ arcum gerit.

SINGULARIS ΜΙΤΡΑΗΤΟΥ in hujusce Parthorum Regis nummo appellatio aliquem certè ex Arsacidis peculiariter designat. Verùm ad quemnam pertineat, non aliundè, quàm ex privatâ illorum historiâ depromere licet. Sed, antequàm inquiramus, cur hic Arsacida Mitratus in suis titulis vocatus sit, mitræ vocis significationem indagare non alienum abs re forsan videbitur.

MITRA latinè, & ΜΙΤΡΑ græcè, probatissimis Scriptoribus voces sunt planè diversæ. Et primò quidem mitra

Calepino dictio eſt barbara, quâ ſignificatur quoddam capitis ornamenti genus. Tiara Dioni, Cidaris Plutarcho dicta. Μίτρα verò apud Græcos faſcia eſt, vel diadema. Illa enim ait *lib.* 3. Diodorus de Baccho loquens: ad retundendos capitis ex nimio potu dolores, mitrâ, id eſt, faſciâ, caput obvelavit Bachus, μιτριφόρου nomen indè adeptus. Quæ quidem faſcia, & diadematis poſtmodùm geſtandi exemplum Regibus ſubminiſtravit. Ita hic Arſacida à diademate ſuo paululùm ab aliis diverſo, vel à mitrâ capitis ornamento variegato, ſeu verſicolore, ΜΙΤΡΑΗΤΗΣ à verbo μιτράω, vel μιτρόω, potuit appellari.

Nummus hic nulli Parthorum Regi niſi Mitrato aſſignari poteſt. Orodes Primus & ejus filius Phrahates IV, mitrâ quidem ornati prodiêre: ſed rationem cur illam geſtaverint, protulimus: at cùm ratio illa ad ullum alium Arſacidarum ſpectare meritò nequeat, in Arſacem Vononem ſatius cadere videtur; qui è Mediæ regno ad Parthorum Imperium accitus, antiquum capitis ornatum, Medorum Regum proprium retinere voluit; ideoque ſe Mitratum nuncupavit; cùm mitra illa à Parthicâ ſit planè diverſa, tam redimiculis longioribus, quàm diademate aliquantulùm latiore.

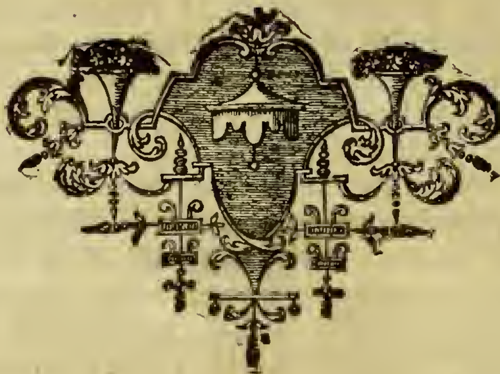
Cæterùm Media illa, Mediæ magnæ ad Arſacidas pertinentis pars erat, ab Atropato duce, qui obſtitit ne Macedonum in poteſtatem veniret, Atropatena dicta. Hæc mitræ uſum ab ipſis ad Perſas tranſlatum ſervaverat. Ipſa verò nuper à Bardane Vononis fratris filio ſubacta, patruo jam ſeni, & filios adultos habenti, conceſſa fuerat. Undè primus ex Arſacidis Vonones, Mediæ imperans, ad Parthorum ſolium accitus, de inducto à ſe mitræ Medicæ uſu indubitanter gloriatus eſt.

Neque verò miretur Lector, ſi nummos aliquot Parthorum Regum proferamus, quorum hiſtoria vix meminit. Nummorum enim materiam antiquiſſimis codicibus longè præcellentiorem ac durabiliorem eſſe nemo neſcit. Atque idcircò Arſacidarum geſta non ſuppeditant libri, quæ ſuperſtites eorum monetæ nobis ſubminiſtrant.

Cognomen ΜΕΓΑΛΟΥ pleriſque Arſacidarum adeò familiare evaſit, atque commune, ut jam, cur tam multi-

illud ſibi adaptârint, afferri cauſa haud quaquàm poſſit.

De Regis imberbis in ſellâ ſedentis, atque arcum gerentis, typo ſæpiùs jam diximus; eumque ad Arſacidarum originem ab antiquis Regibus deducendam, uſurpari ſolitum oſtendimus.

ARSACES XXIII

Arsac. 397.

ARSACES VOLOGESES. I
REX PARTHORVM XXIII

In Collectione Morelliana
ex num. arg. tetradr.

OLOGESES, Vononis filius, post breve patris imperium, concessu Pacori & Tiridatis fratrum, Parthicum regnum suscepit: ut discimus ex Taciti *Annal. lib.* 12. *cap.* 44. Moxque Pacoro grandiori fratri Mediæ regnum, quod habuerat à Bardane pa-

ARSAC. 307. truo eorum pater Vonones, conceſſit. *Joſephus Antiq. Jud. lib.* 20. *cap.* 2.

„ „Eodem tempore, inquit Tacitus, bellum inter „Armenios Iberoſque exortum, Parthis quoque ac „Romanis graviſſimorum inter ſe motuum cauſa fuit.... „Iberos Pharaſmanes vetuſtâ poſſeſſione, Armenios „frater ejus Mithridates obtinebat opibus Romanis. „Erat Pharaſmani filius nomine Rhadamiſtus, decorâ „proceritate, vi corporis inſignis, & patrias artes „edoctus, claráque inter accolas famâ. Is modicum „Iberiæ regnum ſenectâ patris detineri ferociùs „crebriùſque jactabat; quàm ut cupidinem occultaret. „Igitur Pharaſmanes juvenem potentiæ promptæ, & „ſtudio popularium accinctum, vergentibus jam annis „ſuis metuens, aliam ad ſpem trahere & Armeniam „oſtentare, pulſis Parthis datam Mithridati à ſemet „memorando; ſed vim differendam, & potiorem do„lum, quo incautum opprimerent. *Tacit. Annal. lib.* 12. „*cap.* 44.

„ Ita Rhadamiſtus, ſimulatâ adversùs patrem diſ„cordiâ, tanquam novercæ odiis impar, pergit ad „patruum, multâque ab eo comitate in ſpeciem li„berûm cultus, primores Armeniorum ad res novas „illicit; ignaro & ornante inſuper Mithridate. Recon„ciliationis ſpecie aſſumptâ, regreſſus ad patrem, quæ „fraude confici potuerint prompta nuntiat, cætera „armis exſequenda. *Idem cap.* 45.

„ Interim Pharaſmanes belli cauſas confingit. Præ„lianti ſibi adversùs Regem Albanorum & Romanos „auxilio vocanti fratrem adverſatum; eamque inju„riam excidio ipſius ultum iturum. Simul magnas

copias filio tradidit. Ille eruptione subita territum " exutumque campis Mithridatem compulit in castel- " lum *Gorneas*, tutum loco ac præsidio militum; quîs " Cælius Pollio Præfectus, Centurio Casperius præerat. " Rhadamistus frustrà, vel cum damno tentatis muni- " tionibus, obsidium incipit. Et quamvis negligeretur, " avaritiam Præfecti emercatur: obtestante Casperio ne " socius Rex, ne Armenia donum Populi Romani, " scelere & pecuniâ venderentur. Postremò, quia mul- " titudinem hostium Pollio, jussa patris Rhadamistus, " obtendebant: pactus inducias, abscedit: ut nisi Pha- " rasmanem bello absterruisset, T. Vinidium Quadra- " tum Præsidem Syriæ doceret, quo in statu Arme- " niæ forent. *Id. ibid.*

ARSAC. 307.

Digressu Centurionis, velut custode exsolutus Præ- " fectus, hortari Mithridatem ad sanciendum fœdus; " conjunctionem fratrum, ac priorem ætate Pharas- " manem, & cætera necessitudinum nomina referens, " quòd filiam ejus in matrimonio haberet, quòd ipse " Rhadamisto socer esset. Non abnuere pacem Iberos, " quanquam in tempore validiores, & satis cognitam " Armeniorum perfidiam. Nec aliud præsidii quàm " castellum commeatu egenum. Ne dubitaret armis, " quàm incruentas conditiones malle. *Id. ibid.*

Cunctante ad ea Mithridate, & suspectis Præ- " fecti consiliis, quòd pellicem regiam polluerat, in- " que omnem libidinem venialis habebatur: Casperius " interim ad Pharasmanem pervadit; utque Iberi obsi- " dio decedant, expostulat. Ille propalàm incerta, & " sæpiùs molliora respondens, secretis nuntiis monet " Rhadamistum, oppugnationem quoquo modo accele- "

Arsac. 307.

» rare. Augetur flagitii merces, & Pollio, occultâ corruptione impellit milites, ut pacem flagitarent, seque præsidio abituros minitarentur. *Id. cap.* 46.

» Quâ necessitate, Mithridates diem locumque fœderi accepit, castelloque egreditur. Ac primò Rhadamistus in amplexus ejus effusus, simulare obsequium, socerum ac parentem appellare. Adjicit jusjurandum, non ferro, non veneno vim allaturum : simul in lucum propinquum trahit, provisum illic sacrificium dictitans, ut Diis testibus pax firmaretur. Mos est Regibus quoties in societatem coëant, implicare dextras, pollicesque inter se vincire, nodoque præstringere. Mox, ubi sanguis in artus extremos se effuderit, levi ictu cruorem eliciunt, atque invicem lambunt. Id fœdus arcanum habetur, quasi mutuo cruore sacratum. Sed tunc qui ea vincula admovebat, decidisse simulans, genua Mithridatis invadit, ipsumque prosternit ; simulque, concursu plurium, injiciuntur catenæ ac compedes (quod dedecorum Barbaris) trahebatur. Moxque vulgus duro Imperio habitum, probra ac verbera intentabat. Et erant contrà qui, tantam fortunæ commutationem miserarentur. *Id. Tacit. cap.* 47. *lib.* 12. *pag.* 201.

» Secutaque cum parvis liberis conjux, cuncta lamentatione complebat. Diversis & contectis vehiculis abduntur, dum Pharasmanis jussa exquirerentur. Illi cupido regni fratre & filiâ potior, animusque sceleribus paratus. Visui tamen consuluit, ne coràm interficerentur. Et Rhadamistus, quasi jurisjurandi memor, non ferrum, non venenum in sororem & patruum expromit ; sed projectos in humum, &

vefte multa gravique opertos necat. Filii quoque « Arsac. 307.
Mithridatis, quòd cædibus parentum illacrymaverant, «
trucidati funt. *Id. ibid.* «

At Quadratus cognofcens proditum Mithridatem, « & regnum ab interfectoribus obtineri, vocat concilium, docet acta, &, an ulcifceretur, confultat. Paucis decus publicum curæ: plures tuta differunt. Ne tamen annuiffe facinori viderentur, & diverfa Cæfar præciperet; miffi ad Pharafmanem nuntii, ut abfcederet à finibus Armeniis, filiumque abftraheret. *Idem cap.* 48. «

Julius Pelignus tunc temporis Cappadociæ Procurator, auxiliis Provincialium contractis, tanquam recuperaturus Armeniam, dum focios magis, quàm hoftes prædatur, abfceffu fuorum, & incurfantibus Barbaris, præfidii egens, ad Rhadamiftum venit, donifque ejus evictus, ultrò regium infigne fumere cohortatur: fumentique adeft auctor & fatelles. Quod ubi turpi famâ divulgatum, ne cæteri quoque ex Peligno conjectarentur, Helvidius Prifcus Legatus cum legione mittitur, rebus turbidis pro tempore ut confuleret. Igitur properè montem Taurum tranfgreffus, moderatione plura quàm vi compofuerat: cùm redire in Syriam jubetur; ne initium belli adversùs Parthos exfifteret. *Id. Tacit. ibid. cap.* 49. *lib.* 12. *pag.* 202. «

Nam Vologefes cafum invadendæ Armeniæ obveniffe ratus; quam à majoribus poffeffam, externus Rex flagitio obtineret, contrahit copias, fratremque Tiridatem deducere in regnum parat, ne qua pars domûs fine Imperio ageret. Inceffu Parthorum « Arsac. 308.

Arsac. 308. „ ſine acie pulſi Iberi; urbeſque Armeniorum Artaxata „ & Tigranocerta jugum accepêre. Dein atrox hiems „ ſeu parum proviſi commeatus, & orta ex utroque „ tabes, perpellunt Vologeſem omittere præſentia. *Id.* „ *cap.* 49. & 50.

„ Itaque Rhadamiſtus vacuam rursùs Armeniam „ invaſit, truculentior quàm anteà, tanquàm adversùs „ defectores, & in tempore rebellaturos. Atque illi „ quamvis ſervitio aſſuefacti, patientiam abrumpunt, „ armiſque regiam circumveniunt. Nec aliud Rha- „ damiſto ſubſidium fuit, quàm pernicitas equorum, „ quîs ſeque & conjugem abſtulit. Sed conjux gravida, „ primam utcumque fugam ob metum hoſtilem, & „ mariti caritatem toleravit. Pòſt feſtinatione continuâ, „ ubi quati uterus, & viſcera vibrantur, orare, ut morte „ honeſtâ contumeliis captivitatis eximeretur. Ille pri- „ mò amplecti, allevare, adhortari, modò virtutem „ admirans, modò timore æger, ne quis relictâ poti- „ retur. Poſtremò violentiâ amoris, & facinorum non „ rudis, diſtringit acinacem, vulneratamque ad ripam „ Araxis trahit, flumini tradit, ne corpus etiam aufer- „ retur. Ipſe præceps Iberos ad patrium regnum per- „ vadit. *Id. Tacitus cap.* 51.

Moritur Imp. Tib. Claudius A. D.... Idus Octobris, anno V. C. 807. & Nero, Agrippinæ filius, ab eo adoptatus, Imperium Romanum arripit.

„ Vologeſes ineunte vere in Armeniam regreſſus, „ armis eam occupavit, atque in ea Tiridatem conſ- „ tituit. Interim Zenobiam (id uxori Rhadamiſti no- „ men) placidâ illuvie ſpirantem, ac vitæ manifeſtam, „ advertêre paſtores; & dignitate formæ haud dege-

nerem reputantes, obligant vulnus, agrestia medicamina adhibent; cognitoque nomine & casu, in urbem Artaxata ferunt. Undè publicâ curâ deducta ad Tiridatem, comiterque excepta, cultu regio habita est. *Id. Tacit. ibid. cap.* 51. *lib.* 12. *pag.* 203. Arsac. 309.

Cæterùm, quemadmodum ex Tacito quoque discimus; fine anni V. C. DCCCVIII. nimirum, Imp. Nerone Claudio Cæsare Augusto, & L. Antisti Vetere Coss. turbidis rumoribus prorupisse rursùm Parthos, & rapi Armeniam, allatum est; pulso Rhadamisto, qui sæpè regni ejus potitus, dein profugus, tùm quoque bellum deseruerat. *Tacit. lib.* 13. *cap.* 6. *pag.* 214.

Quin & eodem Tacito referente, Armenii Legatos ad Neronem mittunt, quibus caûsam gentis orare Imperator permisit. Arsac. 310.

Igitur in urbe Sermonum avidâ, quemadmodum Princeps vix septemdecim annos egressus, suscipere eam molem aut propulsare posset, anquirentibus multis: contrà aliis meliùs evenisse differentibus, quàm si invalidus senectâ & ignaviâ Claudius, militiæ ad labores vocaretur, servilibus jussis obtemperaturus.... Hæc atque talia vulgantibus, Nero & juventutem proximas per Provincias quæsitam supplendis Orientis legionibus admovere, legionesque ipsas propiùs Armeniam collocari jubet. Duosque veteres Reges, Agrippam Judææ, & Antiochum Commagenes, expedire copias, quis Parthorum fines ultrò intrarent: simul pontes per amnem Euphratem jungi. Domitium verò Corbulonem retinendæ Armeniæ præponit. *Id. Tacit. ibid.*

Arsac. 311. „Exortus eſt hoc tempore æmulus Vologeſo, filius „Vardanes; annon potiùs Bardanis Regis nuper defuncti „filius? cujus nomen ignoratur, ut & quâ in parte „bellum paraverit. Undè abſceſſêre Armeniâ Parthi, „tanquam differrent bellum. *Tacit. Annal. lib.* 13. *cap.* 7. „Tiridates intereà Armeniæ regnum occupat.

„Copiæ autem Orientis ita dividuntur, ut pars „auxiliarium cum duabus legionibus apud Provinciam „Syriam, & Legatum ejus Quadratum Vinidium re„maneret: par civium ſociorumque numerus Corbu„loni eſſet, additis cohortibus, aliſque, quæ apud „Cappadociam hiemabant. Socii Reges, prout bello „conduceret, parere juſſi. *Id. Tacit. ibid.* 7. *&* 8. *pag.* 215.

Arsac. 312. Corbulo verè Româ profectus eſt, & itinere properè confecto, apud Ægas civitatem Ciliciæ obvium Quadratum habuit, illuc progreſſum; ne ſi ad accipiendas copias Syriæ intraviſſet Corbulo, omnium ora in ſe verteret, corpore ingens, verbis magnificus, & ſuper experientiam ſapientiamque etiam ſpecie inanium validus. Cæterùm uterque Vologeſem Regem nuntiis monebant, pacem quàm bellum mallet; datiſque obſidibus, ſolitam prioribus reverentiam in Populum Romanum continuaret.

Arsac. 313. Vologeſes quo bellum ex æquo modo pararet, an ut æmulationis ſuſpectos per nomen obſidum amoveret, tradit nobiliſſimos ex familiâ Arſacidarum. Ac-
314. cepitque eos Centurio Hiſteius ab Vinidio miſſus, fortè prior eâ de causâ adito Rege. Quod poſtquàm Corbuloni cognitum eſt; ire Præfectum cohortis Arrium Varum, & reciperare obſides jubet. Hinc ortum

inter

inter Præfectum & Centurionem jurgium, ne diutiùs externis ſpectaculo eſſet, arbitrium rei obſidibus legatiſque, qui eos ducebant, permiſſum. Atque illi ob recentem gloriam, & inclinatione quâdam etiam hoſtium, Corbulonem prætulêre: undè diſcordia inter Duces. Quærente Vinidio præcepta quæ ſuis conſiliis patraviſſet: teſtante contrà Corbulone, non priùs converſum Regem ad offerendos obſides, quàm ipſe Dux bello (à Nerone) delectus, ſpes ejus ad metum mutaret. *Id. Tacit. ibid.* Arsac. 314.

Ejus anni principio, mollibus adhuc initiis prolatatum inter Parthos Romanoſque de obtinendâ Armeniâ bellum, acriter ſumitur: quia nec Vologeſes ſinebat fratrem Tiridatem dati à ſe regni expertem eſſe, aut alienæ id potentiæ donum habere: & Corbulo dignum magnitudine Populi Romani rebatur, parta olim à Lucullo Pompeioque recipere. Ad hæc Armenii ambiguâ fide utraque arma invitabant, ſitu terrarum, ſimilitudine morum Parthis propiores, connubiiſque permixti, ac libertate ignotâ illluc magis ad ſervitium inclinantes. *Tacit. Annal. lib.* 13. *pag.* 226. Arsac. 315.

Verùm Corbuloni plus molis adversùs ignaviam militum, quàm contra perfidiam hoſtium erat. Quippè Syriâ tranſmotæ legiones, pace longâ ſegnes, munia Romanorum ægerrimè tolerabant. Satis conſtitit fuiſſe in eo exercitu Veteranos qui non ſtationem, non vigilias inîſſent: vallum foſſamque quaſi nova & mira viſerent. Sine galeis, ſine loricis, nitidi & quæſtuoſi, militiâ per oppidâ expleta. Igitur dimiſſis, quibus ſenecta, aut valetudo adverſa erat, ſupplementum petivit. Et habiti per Galatiam ac Cappadociam dilectus.

Adjectaque ex Germania legio cum equitibus alariis, & peditatu cohortium, retentusque omnis exercitus sub pellibus, quamvis hieme sæva adeò, ut obductâ glacie, nisi effossa humus, tentoriis locum non præberet. Ambusti multorum artus vi frigoris; & quidam inter excubias exanimati sunt. *Id. Tacit. ibid.*

Arsac. 315.

Interim Corbulo, legionibus intra castra habitis, donec ver adolesceret, dispositisque per idoneos locos cohortibus auxiliariis, ne pugnam priores auderent, edicit. *Id. ibid.*

Tiridates super proprias clientelas, ope Vologesis fratris adjutus, non furtim jam, sed palàm bello infensare Armeniam, quosque fidos Romanis rebatur depopulari, &, si copiæ contrà ducerentur, eludere; huc quoque & illuc volitans, plura famâ quàm pugnâ extrahere. *Id. ibid.*

Igitur Corbulo, quæsito diu prælio, frustrà habitus, & exemplo hostium circumferre bellum coactus, dispartit vires, ut Legati Præfectique diversos locos pariter invaderent. Simul Antiochum Commagenæ Regem monet, proximas sibi Præfecturas petere. Nam Pharasmanes Iberiæ Rex, interfecto filio Rhadamisto, quasi proditore suo; quò fidem in Romanos testaretur, vetus adversùs Armenios odium promptiùs exercebat. Tunc quoque primùm illecti Isichi, gens ante alias socia Romanis, arva Armeniæ incursavit. *Id. Tacit. ibid. lib.* 13. *Annal. pag.* 227.

Ita consilia Tiridati in contrarium vertebantur. Mittebatque Oratores, qui suo Parthorumque nomine expostularent, cur datis nuper obsidibus, redintegratâque amicitiâ, qua novis quoque beneficiis locum

aperiret, vetere Armeniæ poſſeſſione depelleretur? Ideò nondum ipſum Vologeſem commotum, quia causâ, quàm vi agere mallet. Sin perſtaretur in bello, non defore Arſacidis virtutem fortunamque, ſæpiùs jam clade Romanâ expertam. *Id. Ibid. pag.* 227. & 228. Arsac. 315.

Ad ea Corbulo, ſatis comperto, Vologeſem defectione Hircaniæ attineri, ſuadet Tiridati, precibus Cæſarem aggredi: poſſe illi regnum ſtabile, & res incruentas contingere, ſi, omiſsâ ſpe longinquâ & ſerâ, præſentem potioremque ſequeretur. *Id. ibid.*

Placitum dehinc, quia commeantibus invicem nuntiis, nihil in ſummâ pacis proficiebatur, colloquio ipſorum tempus locumque deſtinari. Mille equitum præſidium Tiridates affore ſibi dicebat: quantum Corbuloni cujuſque generis militum aſſiſteret, non ſtatuêre, dum poſitis loricis & galeis, in faciem pacis veniretur. Cuicumque mortalium, nedum veteri & provido Duci, barbaræ aſtutiæ patuiſſent. Ideò artum indè numerum finiri, & hinc majorem afferri, ut dolus patraretur. Nam equiti ſagittarum uſu exercito, ſi detecta corpora objicerentur; nihil profuturam multitudinem. Diſſimulato tamen intellectu, rectiùs de his quæ in publicum conſulerentur, totis exercitibus coram diſſertaturos reſpondit. Locumque delegit, cujus pars altera colles erant clementer aſſurgentes, accipiendis peditum ordinibus; pars in planitiem porrigebatur, ad explicandas equitum turmas. *Id. Tacit. ibid.*

Die pacto, prior Corbulo ſocias cohortes & auxilia Regum pro cornibus, medio ſextam legionem conſti-

Arsac. 315. tuit : cui accita per noctem aliis ex castris, tria millia Tertianorum permiscuerat, unâ cum aquilâ, quasi eadem legio spectaretur. Tiridates vergente jam die procul astitit, undè videri magis quàm audiri posset. Ita sine congressu Dux Romanus abscedere militem sua quemque in castra jubet. Rex sive fraudem suspectans, quia plura simul in loca ibatur, sive ut commeatus Romanorum Pontico mari, & Trapezunte oppido adventantes interciperet, properè discedit. Sed neque commeatibus vim facere potuit, quia per montes ducebantur, præsidiis Romanis insessos. *Idem Tacitus ibidem.*

Corbulo, ne irritum bellum traheretur, utque Armenios, ad sua defendenda cogeret, exscindere parat castella. Sibique quod validissimum in ea præfectura cognomento Volandum sumit. Minora Cornelio Flacco Legato, & Fonteio Capitoni castrorum præfecto mandat. Tùm circumspectis munimentis, & quæ expugnationi idonea, provisis ; hortatur milites, ut hostem vagum, neque paci aut prælio paratum, sed perfidiam & ignaviam fugâ confitentem, exuerent sedibus, gloriæque pariter & prædæ consulerent. *Id. Tac. ibid. pag.* 228.

Tùm quadripartito exercitu, hos in testudinem conglobatos, subruendo vallo inducit ; alios scalas mœnibus admovere ; multos tormentis faces & hastas incutere jubet. Libratoribus funditoribusque attributus locus, undè eminus glandes torquerent : ne qua pars subsidium laborantibus ferret, pari undique metu. Tantus indè ardor certantis exercitus fuit, ut intra tertiam diei partem, nudati propugnatoribus muri,

obices portarum subversi, capta ascensu munimenta, Arsac.
omnesque puberes trucidati sint; nullo milite amisso, 315.
paucis admodum vulneratis. Et imbelle vulgus sub corona venundatum, reliqua præda victoribus cessit. *Id. ibid.*

Pari fortunâ Legatus ac Præfectus usi sunt; tribusque unâ die castellis expugnatis, cætera terrore, & alia sponte incolarum, in deditionem veniebant. Undè orta fiducia caput gentis Artaxata aggrediendi. Nec tamen proximo itinere ductæ legiones; quasi amnem Araxem, qui mœnia alluit, ponte transgrederentur, sub ictum dabantur: procul & latioribus vadis transiere. *Id. ibid.*

Tiridates, pudore & metu, ne si concessisset obsidioni, nihil opis in ipso videretur: si prohiberet, impeditis locis seque & equestres copias illigaret: statuit postremò ostendere aciem, & dato die prælium incipere; vel simulatione fugæ, locum fraudi parare. Igitur repentè agmen Romanum circumfundit, non ignaro Duce Romano, qui viæ pariter & pugnæ composuerat exercitum. Latere dextro tertia legio, sinistro sexta incedebat; Mediis Decumanorum delectis; recepta inter ordines impedimenta; & tergum mille equites tuebantur. Quibus jusserat, ut instantibus cominùs resisterent, refugos non sequerentur. In cornibus pedes sagittarius, & cætera manus equitum ibat; productiore cornuum sinistro per ima collium, ut, si hostis intravisset, fronte simul & sinu exciperetur. *Id. ibid.*

Intereà assultare ex diverso Tiridates, non usque ad jactum teli; sed cùm minitans, tùm specie trepi-

Arsac. 315. dantis, si laxare ordines, & diversos consectari posset. Ubi nihil temeritate solutum, nec ampliùs quàm Decurio equitum audentiùs progressus, & sagittis confixus, cæteros ad obsequium exemplo firmaverat, propinquis jam tenebris abscessit. *Id. Tacit. ibid. pag.* 229.

Corbulo castra in loco metatus, an expeditis legionibus nocte Artaxata pergeret, obsidioneque circumdaret, agitavit; concessisse illuc Tiridatem ratus. Dein postquàm exploratores attulêre longinquum Regis iter, Medi an Albani peterentur, incertum, lucem opperitur: præmissaque levis armatura, quæ muros interim ambiret, oppugnationemque eminùs inciperet. Sed oppidani, portis sponte patefactis, se suaque Romanis permisêre. Quod salutem ipsis tulit. *Id. ibid.*

Artaxatis ignis immissus; deletaque & solo æquata sunt. Quia nec teneri sine valido præsidio, ob magnitudinem mœnium; nec id Romanis virium erat, quod firmando præsidio, & capessendo bello divideretur. Vel si integra & incustodita relinquerentur, nulla in eo utilitas aut gloria, quòd capta essent. Adjicitur miraculum velut numine oblatum. Nam cuncta extra, tecta tenùs Sole illustria fuêre: quod mœnibus cingebatur, ita repentè atrâ nube coopertum, fulguribusque discretum est, ut quasi infensantibus Deis exitio tradi crederetur. Ob hæc consalutatus Imperator Nero, & Senatusconsulto supplicationes habitæ sunt. *Id. Tacit. ibid. cap.* 34.

Interim Corbulo, post deleta Artaxata, utendum recenti terrore ratus, ad occupanda Tigranocerta; quibus excisis, metum hostium intenderet; vel, si pepercisset; clementiæ famam adipisceretur; illuc

pergit non infenſo exercitu, ne ſpem veniæ auferret; neque tamen remiſsâ curâ; gnarus facilem mutatu gentem, ut ſegnem ad pericula, ita infidam ad occaſiones. Barbari pro ingenio quiſque, alii preces offerre, quidam deſerere vicos, & in avia digredi. Ac fuêre, qui ſe ſpeluncis ac cariſſima ſecum abderent. Igitur Dux Romanus diverſis artibus, miſericordiâ adversùs ſupplices, celeritate adversùs profugos; immitis iis qui latebras inſederant, ora & exitus ſpecuum ſarmentis virgultiſque completos, igni exurit. Atque illum fines ſuos prætergredientem incurſavêre Mardi, latrociniis exerciti, contraque irrumpentem montibus defenſi. Quos Corbulo, immiſſis Hiberis, vaſtavit; hoſtilemque audaciam externo ſanguine ultus eſt. *Id. Tacit. lib.* 14. *Annal. pag.* 247. *&* 248. ARSAC. 315.

Ventum dehinc in locos cultos: demeſſæque Segetes; & ex duobus caſtellis, in quæ confugerant Armenii, alterum impetu captum. Qui primam vim depulerant, obſidione coguntur. Undè in regionem Taurantium tranſgreſſus (Corbulo) improviſum periculum vitavit. Nam haud procul tentorio non ignobilis Barbarus cum telo repertus, ordinem inſidiarum, ſeque auctorem & ſocios per tormenta edidit: convictique & puniti ſunt, qui ſpecie amicitiæ dolum parabant. Nec multò poſt Legati Tigranocerta miſſi, patere mœnia afferunt, intentos populares ad juſſa; ſimul hoſpitale donum, coronam auream tradebant. Accepitque cum honore, nec quidquam urbi detractum, quò promptius obſequium integri retinerent. At præſidium regium, quod ferox juventus clauſerat, non ſine certamine expugnatum eſt. Nam & prælium pro

ARSAC. 316. muris ausi erant, & pulsi intra munimenta aggeris; demùm irrumpentium armis cessêre. *Id. ibid.*

Hæc faciliùs proveniebant, quia Parthi Hircano bello distinebantur. Miserantque Hircani ad Principem Romanum societatem oratum, attineri à se Vologesem pro pignore amicitiæ ostentantes. Eos regredientes Corbulo, ne Euphratem transgressi, hostium custodiis circumvenirentur, dato præsidio, ad littora Maris rubri deduxit. Undè vitatis Parthorum finibus, patrias in sedes remeavêre. *Id. ibid.*

Quin & Tiridatem per Medos extrema Armeniæ intrantem, præmisso cum auxiliis Verulano Legato, atque ipse legionibus citis, abire procul, ac spem belli amittere subegit; quosque Romanis ob Regem aversos animi cognoverat, cædibus & incendiis perpopulatus, possessionem Armeniæ usurpabat. Cùm advenit Tigranes, à Nerone ad capessendum Imperium delectus, Cappadocum ex nobilitate, Regis Archelai nepos; (Alexandri Herodis Magni & Glaphiræ nepos:) sed quòd diù obses Romæ fuerat, usque ad servilem patientiam demissus. Nec consensu acceptus, durante apud quosdam favore Arsacidarum. At plerique superbiam Parthorum perosi, datum à Romanis Regem malebant. Additum etiam præsidium, mille legionarii, tres sociorum cohortes, duæque equitum alæ. Et quò faciliùs novum regnum tueretur, pars Armeniæ, ut cuique finitima, Rhascipolique & Aristobulo atque Antiocho parere jussæ sunt. Corbulo in Syriam abscessit, morte Vinidii Legati vacuam ac sibi permissam. *Idem Tacitus lib.* 14. *cap.* 23. *pag.* 248. *&* 249.

Intereà cùm Vologeses audiisset, ut aliis Nero dis-

tribuisset

tribuisset Armeniam, utque Tigranes Adiabenen populetur: ipse quidem se parabat, velut expeditionem in Syriam adversùs Corbulonem facturus: Adiabenorum verò Regem Monobazum, & Monœsen Parthum in Armeniam misit. Hi Tigranem intra Tigranocerta concluserunt. Et quoniam in hac obsidione non modò nullum ei adferebant incommodum, sed etiam quoties eum adgrederentur, tam ab ipso repellebantur, quàm à Romanis, quos secum habebat; & Corbulo Syriam diligenti custodiâ præsidioque tuebatur: cœpit ambiguus animi esse Vologeses. Hæc Dio *lib.* 62. *pag.* 710. *Edit. Vvechelianæ Hanoviæ* 1606. Nunc verò Tacitum audiamus. Arsac. 317.

Dum hæc aguntur, Rex Parthorum Vologeses, cognitis Corbulonis rebus, Regemque alienigenam Tigranem Armeniæ impositum, simul fratre Tiridate pulso, spretum Arsacidarum fastigium ire ultum volens, magnitudine rursùm Romanâ & continui fœderis reverentiâ, diversas ad curas trahebatur: cunctator ingenio, & defectione Hircanorum gentis validæ, multisque ex eo bellis illigatus. Atque illum ambiguum novus insuper nuntius contumeliæ exstimulat: quippè egressus Armeniâ Tigranes Adiabenos conterminam nationem latiùs ac diutiùs quàm per latrocinia vastaverat. Idque Primores gentium ægrè tolerabant, eò contemptionis descensum, ut ne Duce quidem Romano incursarentur, sed temeritate obsidis, tot per annos inter mancipia habiti. Accendebat dolorem eorum Monobazus, quem penès Adiabenum regimen, quod præsidium, aut undè peteret, rogitans. Jam de Armeniâ concessum, proxima trahi: &, nisi defendant

Arsac. 318. Parthi, levius ſervitium apud Romanos deditis, quàm captis eſſe. Tiridates quoque regni profugus, per ſilentium haud modicè querendo gravior erat. Non enim ignaviâ magna Imperia contineri, virorum armorumque faciendum certamen. Id in ſumma fortuna æquius, quod validius. Et ſua retinere, privatæ domûs: de alienis certare, regiam laudem eſſe. *Tacit. lib. 15. Annal. pag. 263.*

Igitur commotus his Vologeſes concilium vocat, & proximum ſibi Tiridatem conſtituit, atque ita orditur. *Hunc ego eodem mecum patre genitum, cùm mihi per ætatem ſummo nomine conceſſiſſet, in poſſeſſionem Armeniæ deduxi, qui tertius potentiæ gradus habetur. Nam Medos Pacorus ante ceperat. Videbarque contra vetera fratrum odia & certamina, familiæ noſtræ penates ritè compoſuiſſe. Prohibent Romani, & pacem ipſis nunquam proſperè laceſſitam, nunc quoque in exitium ſuum abrumpunt. Non ibo infitias, æquitate quàm ſanguine, causâ quàm armis retinere parta majoribus malueram. Si cunctatione deliqui, virtute corrigam. Veſtra quidem vis & gloria in integro eſt, additâ modeſtiæ famâ, quæ neque ſummis mortalium ſpernenda eſt, & à Diis æſtimatur.* Simul diademate caput Tiridatis evinxit, promptam equitum manum quæ Regem ex more ſectabatur, Moneſi nobili viro tradidit, adjectis Adiabenorum auxiliis: mandavitque Tigranem Armeniâ exturbari, dum ipſe, poſitis adversùs Hircanos diſcordiis, vires intimas molemque belli ciet, Provinciis Romanis minitans. *Id. Tacit. ibid. lib. 15. Annal.*

Hæc ubi Corbuloni certis nuntiis audita ſunt; legiones duas cum Vetulanio Severo & Vectio Bolano, ſubſidium Tigrani mittit, occulto præcepto, compo-

ſitiùs cuncta, quàm feſtinantiùs agerent. Quippe bellum habere, quàm gerere malebat. Scripſeratque Cæſari, proprio Duce opus eſſe, qui Armeniam defenderet: Syriam, ingruente Vologeſe, acriore in diſcrimine eſſe. Atque interim reliquas legiones pro ripâ Euphratis locat: tumultuariam Provincialium manum armat: hoſtiles ingreſſus præſidiis intercipit. Et quia egena aquarum regio eſt, caſtella fontibus impoſita. Quoſdam rivos congeſtu arenæ abdidit. *Idem Tacitus Annal. lib* 15. *pag.* 264. Arsac. 318.

Ea dum à Corbulone tuendæ Syriæ parantur, acto raptim agmine Moneſes ut famam ſui præiret, non ideò neſcium aut incautum Tigranem offendit: qui occupaverat Tigrano certa, urbem copiâ defenſorum & magnitudine mœnium validam. Ad hæc Nicephorius amnis haud ſpernendâ latitudine partem murorum ambit. Et ducta ingens foſſa, quà fluvius diffidebatur. Inerantque milites, & proviſi antè commeatus. Quorum ſubvectu pauci avidiùs progreſſi, & repentinis hoſtibus circumventi, irâ magis quàm metu cæteros accenderant. Sed Partho ad exſequendas obſidiones nulla cominùs audacia: raris ſagittis, neque clauſos exterret & ſemet fruſtratur. Adiabeni cùm promovere ſcalas & machinamenta inciperent, facilè detruſi, mòx, erumpentibus noſtris, cæduntur. *Id. ibid.*

Corbulo tamen, quamvis ſecundis rebus ſuis, moderandum fortunæ ratus, miſit ad Vologeſem, qui expoſtularent vim Provinciæ illatam. Socium amicumque Regem cohortes Romanas circumſidere. Omitteret potiùs obſidionem; aut ſe quoque in agro hoſtili caſtra poſiturum. Caſperius Centurio in eam

Arsac. 318.

legationem delectus, apud oppidum Nitibin, ſeptem & triginta millibus paſſuum à Tigranocertâ diſtantem, adit Regem, & mandata ferociter edidit. *Id. Tacit. ibid. pag. 264.*

Vologeſi vetus, & penitùs infixum erat arma Romana vitandi; nec præſentia proſperè fluebant. Irritum obſidium, tutus manu & copiis Tigranes, fugati, qui expugnationem ſumpſerant, miſſæ in Armeniam legiones & aliæ pro Syriâ paratæ ultrò irrumpere. Sibi imbecillum equitem pabuli inopiâ. Nam exorta vis locuſtarum ambederat, quidquid herbidum aut frondoſum. Igitur metu abſtruſo mitiora obtendens, miſſurum ad Imperatorem Romanum Legatos ſuper petendâ Armeniâ & firmandâ pace reſpondet. Vologeſes Moneſem omittere Tigranocerta jubet; ipſe retrò concedit. Hæc plures ut formidine Regis, & Corbulonis minis patrata & magnifica extollebant. Alii occultè pepigiſſe interpretabantur, ut omiſſo utrimque bello, & abeunte Vologeſe, Tigranes quoque Armeniâ abſcederet. *Idem Tacitus ibidem.*

Certè, teſte Dione, Vologeſes, miſſis ad Corbulonem Legatis, indutias his conditionibus impetravit: Ut iterùm Legatos ad Neronem mitteret, obſidionem ſolveret, ex Armenia milites abduceret. *Dio lib. 62. pag. 710. Edit. Hanov. 1606.*

Intereà Corbulo proprium Ducem tuendæ Armeniæ popoſcerat, & adventare Ceſennius Pætus audiebatur: jamque aderat, copiis ita diviſis, ut quarta & duodecima legiones additâ quintâ, quæ recens è Mœſis excita erat, ſimul Pontica, & Galatarum Cappadocumque auxilia Pæto obedirent: tertia & ſexta &

decima legiones, priorque Syriæ miles apud Corbulonem manerent. Cætera ex rerum usu sociarent, partirenturve. Sed neque Corbulo æmuli patiens, & Pætus, cui satis ad gloriam erat si proximus haberetur, despiciebat gesta, nihil cædis aut prædæ usurpatas nomine tenus urbium expugnationes dictitans. Se tributa ac leges, & pro umbra Regis, Romanum jus victis impositurum. *Id. Tacitus ibid.* Arsac. 318.

Sub idem tempus Legati Vologesis, quos ad Principem missos dictum est, revertêre irriti: (nam Nero nec celeriter nec clarè quidquam iis respondit:) bellumque propalàm sumptum à Parthis. Nec Pætus detrectavit; sed duabus legionibus, quarum quartam Famisulanus Vectonianus eo in tempore, duodecimam Calavius Sabinus regebant, Armeniam intrat, tristi omine. Nam in transgressu Euphratis, quem ponte transmittebat, nullâ palàm causâ, turbatus equus, qui consularia insignia gestabat, retrò evasit. Hostiaque quæ muniebantur hibernaculis assistens, semifacta opera fugâ perrupit, seque vallo extulit. Et pila militum arsêre magis insigni prodigio; quia Parthus hostis missilibus telis decertat. Cæterùm Pætus, spretis omnibus, necdum satis firmatis hibernaculis, nullo rei frumentariæ provisu, rapit exercitum trans montem Taurum reciperandis, ut ferebat, Tigranocertis, vastandisque regionibus, quas Corbulo integras omisisset. Et capta quædam castella, gloriæque & prædæ nonnihil partum, si aut gloriam cum modo, aut prædam cum curâ habuisset. Longinquis itineribus percursando quæ obtineri nequibant, corrupto qui captus erat commeatu, & instante jam hyeme reduxit exer-

ARSAC. 318. citum. Compoſuitque ad Cæſarem litteras, quaſi confecto bello, verbis magnificas, rerum vacuas. *Idem Tacitus ibid. Annal. lib. 15. pag. 265.*

Interim Corbulo nunquam neglectam Euphratis ripam, crebrioribus præſidiis inſedit, &, ne ponti injiciendo impedimentum hoſtiles turmæ afferrent, (jam enim ſubjectis campis magnâ ſpecie volitabant) naves magnitudine præſtantes, & connexas trabibus, ac turribus auctas, agit per amnem, catapultiſque & baliſtis proturbat Barbaros, in quos ſaxa & haſtæ longiùs permeabant, quàm ut contrario ſagittarum jactu adæquarentur. Dein pons continuatus, colleſque adverſi per ſocias cohortes, pòſt legionum caſtris occupantur; tantâ celeritate & oſtentatione virium, ut Parthi, omiſſo paratu invadendæ Syriæ, ſpem omnem in Armeniam verterent. *Id. ibid.*

Ibi Pætus imminentium neſcius, Quintam legionem procul in Ponto habebat. Reliquos promiſcuis militum commeatibus infirmaverat: donec adventare Vologeſem magno & infenſo agmine auditum. Accitur legio duodecima; & undè famam aucti exercitûs ſperat, prodita infrequentia. Qua tamen retineri caſtra, & eludi Parthus tractu belli poterat; ſi Pæto aut in ſuis, aut in alienis conſiliis conſtantia fuiſſet. Verùm ubi à viris militaribus adversùs urgentes caſus firmatus erat rursùs, ne alienæ ſententiæ indigens videretur, in diverſa ac deteriora tranſibat. Et tunc relictis hibernis, non foſſam neque vallum ſibi, ſed corpora & arma in hoſtem data clamitans, duxit legiones, quaſi prælio certaturus. Deindè amiſſo Centurione & paucis militibus, quos viſendis hoſtium copiis præmiſerat, trepidus remeavit. *Id. ibid.*

Quia verò minùs acriter Vologeſes inſtiterat, vanâ rurſùs fiduciâ, tria millia delectorum proximo Tauri jugo impoſuit, quò tranſitum Regis arcerent. Alares quoque Pannonios, robur equitatûs, in parte campi locat. Conjux ac filius caſtello, cui Arſamoſata nomen eſt, abditi, datâ in præſidium cohorte, ac diſperſo milite, qui in unum habitus, vagum hoſtem promptiùs ſuſtentaviſſet. Ægrè compulſum ferunt, ut inſtantem Corbuloni fateretur. Nec à Corbulone properatum, quò gliſcentibus periculis etiam ſubſidii laus augeretur. Expediri tamen itineri ſingula millia ex tribus legionibus, & alarios octingentos, parem numerum è cohortibus juſſit. *Id. ibid.* Arsac. 318.

At Vologeſes, quamvis obſeſſa à Pæto itinera, hinc peditatu, indè equite, accepiſſet, nihil mutato conſilio; ſed vi ac minis alares exterruit, legionarios obtrivit, uno tantùm centurione Tarquitio creſcente turrim, in qua præſidium agitabat, defendere auſo; factaque ſæpiùs eruptione, & cæſis qui Barbarorum propiùs ſuggrediebantur, donec ignium jactu circumveniretur. Peditum ſi quis integer, longinqua & avia; vulnerati, caſtra repetivêre: virtutem Regis, ſævitiam & copias gentium, cuncta metu extollentes: facili credulitate eorum, qui eadem pavebant. Ne Dux quidem obniti adverſis; ſed cuncta militiæ munia deſeruerat; miſſis iterùm ad Corbulonem precibus, veniret properè, ſigna & aquilas, & nomen reliquum infelicis exercitûs tueretur: ſe fidem interim, donec vita ſuppeditet, retenturum. *Id. Tacit. ibid.*

Verùm Corbulo interritus, & parte copiarum apud Syriam relicta, ut munimenta Euphrati impoſita retine-

ARSAC. rentur, quà proximum & commeatibus non egenum;
318. regionem Commagenam, exin Cappadociam, indè Armenios petivit. Comitabantur exercitum præter alia assueta bello, magna vis Camelorum onusta frumento, ut simul hostem, famemque depelleret. Primùm è perculsis Pactium Primipili Centurionem obvium habuit, dein plerosque militum: quos diversas fugæ causas obtendentes, redire ad signa, & clementiam Pæti experiri monebat; se nisi victoribus immitem esse; simul suas legiones adire, hortari, priorum ad mores, novam gloriam ostendere. Non viros aut oppida Armeniorum, sed castra Romana, duasque in iis legiones pretium laboris peti. Si singulis Manipularibus præcipua servati civis corona Imperatoriâ manu tribueretur, quod illud & quantum decus, ubi par eorum numerus adipisceretur qui attulissent salutem, & qui accepissent? His atque talibus in commune alacres continuum diu noctuque iter properabant. *Id. Tacitus ibid. Annal. lib. 15. pag. 266.*

Igitur eò intentiùs Vologeses premere obsessos, modò vallum legionum, modò castellum, quo imbellis ætas defendebatur, oppugnare, propiùs incedens, quàm mos Parthis, si eâ temeritate hostem in prælium eliceret. At illi vix contuberniis extracti, nec aliud quàm munimenta propugnabant: pars jussu Ducis, & alii propriâ ignaviâ, aut Corbulonem opperientes, ac si vis ingrueret, provisis exemplis Candinæ ac Numantinæ cladis..... Quâ desperatione exercitûs Dux subactus, primas tamen litteras ad Vologesem, non supplices, sed in modum querentis composuit. *Quòd pro Armeniis semper Romanæ ditionis, aut subjectis Regi,*

quem

quem Imperator delegiſſet, hoſtilia faceret. Pacem ex æquo utilem. Nec præſentia tantùm ſpectaret. Ipſum adverſùs duas legiones, totis regni viribus adveniſſe: at Romanis orbem terrarum reliquum, quo bellum juvarent. Id. ibid. ARSAC. 318.

Ad ea Vologeſes, nihil pro cauſa, *ſed opperiendos ſibi fratres Pacorum ac Tiridatem* reſcripſit. *Illum locum tempuſque conſilio deſtinatum quid de Armeniâ cernerent. Adjeciſſe Deos dignum Arſacidarum, ſimul & de legionibus Romanis ſtatuerent.* Miſſi pòſt à Pæto nuntii, & Regis colloquium petitum, qui Vaſacem Præfectum equitatûs ire juſſit. Tùm Pætus, Lucullos, Pompeios, & ſi qui Duces obtinendæ donandæve Armeniæ egerant: Vaſaces imaginem retinendi donandive penes Romanos, vim penes Parthos memorat. Et multùm invicem diſceptato, Monobazus Adiabenus in diem poſterum teſtis iis, quæ pepigiſſent, adhibetur. Placuitque liberari obſidio legiones, & decedere omnem militem finibus Armeniorum, caſtellaque & commeatus Parthis tradi. Quibus perpetratis, copia Vologeſi fieret, mittendi ad Neronem Legatos. *Id. ibid.*

Interim Pætus fluvio Arſaniæ (is caſtra perfluebat) pontem impoſuit, ſpecie ſibi illud iter experientis. Sed Parthi quaſi documentum victoriæ juſſerant. Neque iis uſui fuit. Romani per diverſum iêre. Addidit rumor ſub jugum miſſas legiones, & alia ex rebus infauſtis: quorum ſimulacrum ab Armeniis uſurpatum eſt. Nam & munimenta ingreſſi ſunt, antequam agmen Romanum decederet. Et circumſtetere vias, captiva olim mancipia, aut jumenta agnoſcentes, abſtrahenteſque. Raptæ etiam veſtes, retenta arma; pavido milite & concedente, ne qua prælii cauſa exi-

ARSAC. 318. steret. Vologeses armis & corporibus cæsorum aggregatis, quò cladem Romanorum testaretur, visu fugientium legionum abstinuit. Fama moderationis quærebatur, postquàm superbiam expleverat. Flumen Arsaniam elephanto insidens, & proximus quisque Regi, vi equorum perrupêre; quia rumor incesserat, pontem cessurum oneri, dolo fabricantium. Sed qui ingredi ausi sunt, validum & fidum intellexêre. *Id. ibid.*

Cæterùm obsessis adeò suppeditavisse rem frumentariam constitit, ut horreis ignem injicerent: contraque prodiderit Corbulo Parthos inopes copiarum, & pabulo attrito, relicturos oppugnationem, neque se plus tridui itinere abfuisse. Adjecit, jurejurando Pæti cautum apud signa, astantibus iis, quos testificando Rex misisset, neminem Romanum Armeniam ingressurum, donec referrentur litteræ Neronis, an paci annueret. Quæ ut augendæ infamiæ composita, sic reliqua non in obscuro habentur: unâ die quadraginta millium spatium emensum esse Pætum, desertis passim sauciis. Neque minùs deformem illam fugientium trepidationem, quàm si terga in acie vertissent.

Corbulo cum suis copiis apud ripam Euphratis obvius, non eam speciem insignium & armorum prætulit, ut diversitatem exprobraret. Mœsti manipuli, ac vicem commilitonum miserantes, ne lacrymis quidem temperavêre. Vix præ fletu usurpata consalutatio. Decesserat certamen virtutis & ambitio gloriæ, felicium hominum affectus: sola misericordia valebat, & apud minores magis. Ducum inter se brevis sermo secutus est, hæc conquerentium: *irritum laborem; potuisse bellum fugâ Parthorum finiri.* Ille integra utrique

cuncta respondit, converterent aquilas, & juncti invaderent Armeniam, abscessu Vologesis infirmatam. *Non ea Imperatoris habere mandata Corbulo: periculo legionum commotum, è Provinciâ egressum. Quando in incerto habeantur Parthorum conatus, Syriam repetiturum. Sic quoque optimam fortunam orandam, ut pedes confectus spatiis itinerum, alacrem & facilitate camporum prævenientem equitem assequeretur.* Exin Pætus per Cappadociam hibernavit. *Tacit. lib. 15. Annal. pag. 267. & 268.* Arsac. 318.

Intereà Vologesis ad Corbulonem missi nuntii, detraheret castella trans Euphratem, amnemque, ut olim, medium faceret. Ille Armeniam quoque diversis præsidiis vacuam fieri expostulabat. Et postremò concessit Rex: dirutaque quæ ultrà Euphratem communierat Corbulo, & Armenii suo arbitrio relicti sunt. *Id. Tacit. ibid.*

Veris principio, Legati Parthorum mandata Regis Vologesis, litterasque in eandem formam attulêre: *Se priora & toties jactata super obtinendâ Armeniâ nunc omittere, quoniam Dii quamvis potentium populorum arbitri possessionem Parthis non sine ignominiâ Romanâ tradidissent. Nuper clausum Tigranem, pòst Pætum, legionesque cùm opprimere posset, incolumes dimisisse. Satis approbatam vim, datum & lenitatis experimentum. Nec recusaturum Tiridatem accipiendo diademati in urbem venire, nisi Sacerdotii religione attineretur. Iturum ad signa & effigies Principis, ubi legionibus coram, regnum auspicaretur.* Idem Tacitus ibid. pag. 270. Arsac. 319.

Talibus Vologesis litteris, quia Pætus diversa, tanquam rebus integris, scribebat, interrogatus Centurio, qui cum Legatis advenerat, quo in statu Armenia

Arsac. 319. esset? Omnes indè Romanos excessisse respondit. Tùm intellecto Parthorum irritu, qui peterent quod eripuerant, consuluit inter primores civitatis Nero, bellum anceps, an pax inhonesta placeret. Nec dubitatum de bello. Et Corbulo tot per annos militum atque hostium gnarus, gerendæ rei præficitur; ne cujus alterius inscitiâ rursùm peccaretur, quia Pæti piguerat. *Id. ibid.*

Igitur irriti remittuntur Legati, cum donis tamen, undè spes fieret; non frustrà eadem oraturum Tiridatem, si preces ipse attulisset. Syriæque exsecutio Cestio (*Syriæ Præsidi ex nummis*) copiæ militares Corbuloni permissæ; & decima-quinta legio, ducente Mario Celso, è Pannonia adjecta est. Scribitur Tetrarchis ac Regibus Præfectisque & Procuratoribus, & qui Prætorum finitimas Provincias regebant, jussis Corbulonis obsequi. In tantum fermè modum auctâ potestate, quem Populus Romanus Cn. Pompeio bellum Piraticum gesturo dederat. Regressum Pætum, cùm graviora metueret, facetiis insectari satis habuit Cæsar, his fermè verbis: *Ignoscere se statim, ne tam promptus in pavorem, longiore sollicitudine ægresceret.*

Corbulo quatuor & duodecim legionibus, quæ fortissimo quoque amisso, & cæteris exterritis, parum habiles prælio videbantur, in Syriam translatis; sextam indè ac tertiam legiones, integrum militem & crebris ac prosperis laboribus exercitum in Armeniam ducit. Addiditque legionem quintam, quæ per Pontum agens, expers cladis fuerat. Simul quintadecimanos recèns adductos, & vexilla delectorum ex Illyrico & Ægypto, quodque alarum cohortiumque, & auxilia Regum in unum conducta apud Melitenen,

quà tranſmittere Euphratem parabat. *Id. ibid.* Arsac. 319.

Tùm Corbulo luſtratum ritè exercitum ad concionem vocat; orditurque magnifica de auſpiciis Imperatoriis rebuſque à ſe geſtis, adverſùm inſcitiam Pæti declinans: multâ auctoritate, quæ viro militari pro facundiâ erat. Mòx iter L. Lucullo quondam penetratum, apertis quæ vetuſtas obſepſerat, pergit. Et venientes Tiridatis Vologeſiſque de pace Legatos haud aſpernatus, adjungit iis centuriones cum mandatis non immitibus. *Non enim adhuc eò ventum, ut certamine extremo opus eſſet. Multa Romanis ſecunda, quædam Parthis eveniſſe, documenta adversùs ſuperbiam: proindè & Tiridati conducere, intactum vaſtationibus regnum dono accipere; & Vologeſem meliùs ſocietate Romanâ, quàm damnis mutuis genti Parthorum conſulturum. Scire quantum intùs diſcordiarum, quamque indomitas & præferoces nationes regeret. Contrà Imperatori ſuo immotam ubique pacem, & unum id bellum eſſe.* Id. ibid.

Simul conſilio terrorem adjicere, & Megiſtanas Armenios, qui primi à Romanis defecerant, pellit ſedibus, caſtella eorum exſcindit, plana, edita, validos, invalidoſque, pari metu complet. Non infenſum, nedum hoſtili odio Corbulonis nomen etiam Barbaris habebatur, eoque conſilium ejus fidum credebant. Ergo Vologeſes neque atrox in ſummam, & quibuſdam præfecturis inducias petit. Tiridates locum diemque colloquio poſcit. Tempus propinquum, locus, in quo nuper obſeſſæ cum Pæto legiones erant, cùm à Parthis delectus eſſet, ob memoriam lætioris ſibi rei, non eſt à Corbulone vitatus, ut diſſimilitudo fortunæ gloriam augeret. Neque infamia Pæti augeba-

Arsac. 319. tur: quod eo maximè patuit; quia filio ejus Tribuno ducere manipulos, atque opperiri reliquias malæ pugnæ imperavit. *Id. ibid.*

Die pactâ Tiberius Alexander illustris Eques Romanus, minister bello datus, & Vivianus Avienus gener Corbulonis, nondum Senatoriâ ætate, sed pro Legato quintæ legioni impositus, in castra Tiridatis venêre, honori ejus, ac ne metueret insidias tali pignore. Viceni dehinc equites assumpti. Et, viso Corbulone, Rex prior equo desilivit: nec cunctatus Corbulo. Sed pedes uterque dextras miscuêre. Exin Romanus laudat juvenem, omissis præcipitibus, tuta & salutaria capessentem. Ille de nobilitate generis multum præfatus, cætera temperanter adjungit. Iturum quippe Romam, laturumque novum Cæsari decus, non adversis Parthorum rebus supplicem Arsacidam. Tùm placuit Tiridatem ponere apud effigiem Cæsaris insigne regium, nec, nisi manu Neronis, resumere. Et colloquium osculo finitum. *Id. ibid.*

Dein, paùcis diebus interjectis, magnâ utrimque specie, indè eques compositus per turmas, & insignibus patriis; hinc agmina legionum stetêre fulgentibus aquilis, signisque & simulacris Deûm in modum templi. Medio tribunal sedem curulem, & sedes effigiem Neronis sustinebat. Ad quam progressus Tiridates, cæsis ex more victimis, sublatum capite diadema imagini subjecit. Magnis apud cunctos animorum motibus, quos augebat insita adhuc oculis exercituum Romanorum cædes, aut obsidio. At nunc versos casus iturum Tiridatem ostentui gentibus, quanto minus quàm captivum? Addidit gloriæ Corbulo comitatem,

epulasque, & rogitante Rege causas, quoties novum aliquid adverterat: ut initia vigiliarum per Centurionem nuntiari, convivium buccinâ dimitti, & structam ante Augurale aram, subditâ face, accendi, cuncta in majus extollens, admiratione prisci moris affecit. *Id. ibid.* Arsac. 319.

Postero die spatium oravit, quo tantum itineris aditurus, fratres antè, matremque viseret. Obsidem intereà filiam tradit, litterasque supplices ad Neronem. Et digressus, Pacorum apud Medos, Vologesem Ecbatanis reperit, non incuriosum fratris: quippe & propriis nuntiis à Corbulone petierat, ne quam imaginem servitii Tiridates perferret, neu ferrum traderet, aut complexu Provincias obtinentium arceretur, foribusve eorum assisteret: tantusque ei Romæ, quantus Consulibus, honor esset. *Id. ibid.*

Cùm autem Corbulo, qui Armeniæ retinendæ præpositus à Nerone fuerat, cum Parthorum Rege Vologese pacem sanxisset, obsidesque ab eo recepisset; ad conservandam tanti facinoris memoriam, Romæ hic nummus argenteus signatus est, ab unâ parte caput juvenile Neronis exhibens, cum eâ epigraphe: Nero Divi Claud. Cæsaris. Nero Divi Claudii Cæsaris filius: atque ab alterâ Victoriam gradientem, dextrâ coronam, lauream sinistrâ gestantem; cum inscriptione: Armeniac. id est, Victoria Armeniaca. Nisi tamen dixeris anticæ & posticæ partis hujus nummi inscriptiones omninò inter se cohærere hoc modo: Nero Divi Claudii Cæsaris Filius Armeniacus. Quod unum idemque est.

Arsac. 319.

Dum hæc aguntur, Corbulo, miſſis ad Neronem Auguſtum litteris de iis, quæ cum Tiridate pacta erant; videlicet, ut Romam, reſumendi Cæſaris manu diadematis causâ veniret: ipſe in Syria, donec Tiridates profectus eſſet, cum legionibus ſuis permanſit.

Arsac. 320.

Tantus autem fuit Tiridatis Romam proficiſcentis apparatus & comitatus, ut in iis ritè ac magnificè diſponendis atque conficiendis duo integri anni conſumti ſint. Certè, referente Dione, Princeps ille habens ſecum non ſolum ſuos, ſed etiam amborum fratrum ſuorum Vologeſi Regis Parthorum, & Pacori Medorum Regis, necnon Monobazi Adiabenorum Reguli, liberos, Romam deductus eſt. Fuitque eorum iter, ut in triumphis, per omnes regiones ab Euphrate. Vigebat Tiridates ætate, formâ, nobilitate, generoſo animo, magnoque famulorum comitatu, & apparatu Regio. Conſequebantur eum tria millia equitum Parthorum, cum frequentibus Romanis: eumque urbes magnificè ornatæ, ac Populi magnis feſtiviſque acclamationibus excipiebant: quæque neceſſaria erant, omnia gratis ei præſtabantur. In quam rem Populus Romanus

manus ſumtum faciebat ſingulis diebus octingenta-ſeſtertia: idque novem menſibus, quibus erant in itinere factum eodem modo fuit. *Dio lib. 63. pag. 716. Edit. Vvechelianæ Hanoviæ 1606.* Arsac. 321.

Tiridates equo ubique vehebatur, quouſque in Italiam venit: itidem uxor ejus faciebat, gerebatque galeam auream pro integumento, ne contra morem patriæ conſpiceretur. In Italiâ vehi cœpit curribus à Nerone miſſis; ad eumque Neapolim per agrum Picenum venit. Dum Neronem conveniret, quanquam juſſus eſt gladium quem gerebat, deponere; tamen noluit, ſed eum vaginæ clavis affixit: quamvis illum genu flexo, ac manus viciſſim ad cœlum tendens, veneratus Dominum appellaverit. *Idem Dio ibid. pag. 717.*

Hunc Nero ob eam cauſam admiratus, benignè & comiter excipit, ac præter cætera, ludos gladiatorios Puteolis facit. Præfectus ludorum fuit Patrobius libertus ejus, tantaque fuit eorum magnificentia, tantus quoque ſumptus; ut unius diei ſpatio nemo, præter viros & mulieres, & pueros Æthiopes, amphitheatrum ingrederetur. Et cùm aliquis ob hæc Patrobio habendus eſſet honor, Tiridates deſuper è ſede ſua ſagittis feras jaculatus eſt, duoſque tauros uno ſimul ictu (ſi tamen credibile eſt) vulneravit ac confecit. *Id. ibid.*

His perfectis rebus, Nero Romam eum adduxit, eique diadema impoſuit. Ibi totâ urbe luminibus ſertiſque ornatâ, magna viſa eſt ubique hominum multitudo; ſed forum in primis refertum erat. Nam populus albatus laureatuſque certis ordinibus medium forum tenuit. Cætera tenebant milites armati ſplendidiſſimè,

ARSAC. 321. eorumque arma & ſigna relucebant inſtar fulguris, nulliuſque apparebant illic ædificii tegulæ, propter multitudinem eorum qui in eas aſcenderant. *Id. ibid.*

Quibus rebus jam antè noctu paratis, Nero veſte triumphali ornatus, primâ luce forum introiit cum Senatu & Prætorianis militibus: deindè tribunal conſcendit, & in ſella curuli conſedit. Hinc Tiridates, cum iis quos ſecum habebat, per ordines armatorum, qui utrimque inſtructi fuerant, tranſiit: poſt, ubi ad tribunal adſtitiſſent, Neronem, ut anteà fecerant, venerantur. Quas ob res editis magnis clamoribus, Tiridates perterritus, mutus, quaſi actum de ſe foret, aliquanto tempore remanſit. Sed ubi indicto voce præconis ſilentio, animum recepit, & generoſæ indoli ſuæ vim adtulit, coactus ſervire tempori, & neceſſitati parere; non curavit, ſi quid paulò humiliùs loqueretur, adductus ſpe eorum, quæ poſteà eſſet conſecuturus. *Ego*, inquit, *Domine*, *Arſacis nepos*, *Vologeſis & Pacori Regum frater*, *tuus ſervus ſum*; *venique ut te Deum meum non ſecùs ac Mithram* (id eſt Solem) *colerem. Equidem id ero quod tui fuſi fila mihi attribuerint. Nam tu & Parca mihi es & Fortuna.* Id. ibid.

Huic Nero ita reſpondit: *Tu quidem, quòd huc veneris, rectè feciſti, ut præſens præſente me fruereris. Nam quæ neque pater tuus tibi reliquit, neque fratres, quæ dederant, ſervaverunt; ea tibi nunc ipſe do, teque Regem Armeniæ facio; ut tu atque illi ſimul intelligatis, in meâ eſſe poteſtate, regna dare & adimere.* Hæc cùm dixiſſet, juſſit eum adſcendere per ſursùm ducentem aditum, qui ante tribunal ad hoc ipſum paratus fuerat. Tùm Tiridates ad pedes Neronis conſedit, eique Nero diadema im-

posuit; & secundùm hoc, frequentes omnigenique clamores editi sunt. *Id. pag.* 718. Arsac. 322.

Ludi quoque theatri facti fuerunt ex decreto; ipsumque theatrum non modò scena, sed omnis etiam ejus ambitus intrinsecùs ipsum totum circa erat inauratus; itemque cætera omnia, quæ inferrentur, auro ornata erant. Quibus de causis ille dies aureus nominatus est. Cortinæ per aerem extensæ, solis arcendi causâ, purpureæ erant. In medio earum Nero acu pictus, currum agitabat: circum hunc undique sidera lucebant aurea. His ita peractis, sumtuosum denique convivium eis præbitum fuit. *Id. Dio ibid.*

Post hæc Nero citharâ publicè cecinit, currusque prasina veste indutus, & galero aurigarum ornatus, agitavit. Hic Tiridates Neronem reprobare & detestari, Corbulonem (inprimis) laudare: hoc tantùm in eo reprehendere, quòd talem dominum ferret. Quam rem nec ipsum quidem Neronem celavit: nam aliquando ei dixit: *Optimum, Domine, mancipium habes Corbulonem.* Sed id Nero non intellexit, quod ei Tiridates in cæteris rebus assentaretur, seque studiosissimè in ejus familiaritatem insinuaret. *Id. Dio ibid. pag.* 718. *Edit. Vvechelianæ.*

Ejus igitur rei causâ Tiridates multa munera accepit, quorum pretium aiunt fuisse ad bis millies sestertium: permissumque est ei Artaxata instaurare; ob eamque causam magnum numerum fabrorum, quos partim à Nerone acceperat, partim persuaserat pecuniâ, Româ abduxit: quos tamen Corbulo non omnes, sed eos tantùm, quos à Nerone acceperat, passus est in Armeniam transire. Quamobrem Tirida-

Arsac. 321. tes hunc magis admirabatur, illum damnabat. Reversus est verò non per Illyricum, & trans Ionium, quâ viâ venerat: sed Brundisio Dyrrachium navigavit. Atque ita vidit etiam urbes Asiæ, ut earum causâ Imperium Romanum ei stuporem, tùm ob potentiam, tùm ob pulchritudinem suam, injiceret. *Id. ibid.*

Arsac. 322. Mòx denique Tiridates Artaxata instauravit, eaque *Neronia* cognominavit. *Id. ibid.*

Verùm Vologeses, licet sæpe numero accersitus, venire ad Neronem noluit, ac tandem cùm ei molestus esset, rescripsit: *Tibi quidem longè facilius est tam magnum mare navigare, quàm mihi. Si ergo in Asiam veneris, tunc inter nos componemus, ubi mutuò nos convenire possimus.* Nero tamen nec adversùs eum, nec contra Æthiopas, & Portas Caspias, ut in animo habuerat, navigavit: sed, missis utroque exploratoribus, in Græciam transiit: non, ut majores ejus fecerant, Flamininus, Mummius, Agrippa, Augustus: sed ut currus agitaret, citharâ caneret, præconis officio fungeretur, & tragedias ageret. *Dio ibid. lib. 63. pag. 719.*

Cæterùm, post tot res bellicas egregiè admodùm gestas, Corbulo accitus honorificentissimè (quem virum Nero, præter cætera, patrem & benefactorem appellabat) statim atque Cenchreas appulit, ab eodem occîdi jussus est priùs quàm in conspectum ejus veniret. *Dio lib. 63. pag. 722.*

Interim cùm omnia in Armenia tranquilla essent, C. Cestio Syriæ Præsidi suffectus est M. Licinius Mucianus, qui, teste Tacito, tunc temporis Syriam & quatuor Legiones obtinebat. Quin etiam post Neronis cædem, ut idem subdit Tacitus, longâ concordiâ

quietus Oriens; nullaque ſeditio legionum, (quæ in Arsac. 323.
Syria Judæaque commorabantur:) tantùm adversùs
Parthos minæ vario eventu. Et proximo civili bello
turbatis aliis, inconcuſſa ibi pax: dein fides erga Galbam. Hæc Tacitus *lib.* 2. *Hiſtor. pag.* 339.

Sub idem tempus Achaïa atque Aſia falsò exterritæ, velut Nero adventaret: vario ſuper exitu ejus rumore, eoque pluribus vivere eum fingentibus, credentibuſque.... Tunc ſervus è Ponto, ſive, ut alii tradidêre, Libertinus ex Italia, cytharæ & cantûs peritus, (undè illi ſuper ſimilitudinem oris propior ad fallendum fides) adjunctis deſertoribus, quos inopiâ vagos ingentibus promiſſis corruperat, mare ingreditur, ac vi tempeſtatum Cythnum Inſulam detruſus & militum quoſdam ex Oriente commeantium adſcivit, & abnuentes interfici juſſit; &, ſpoliatis negociatoribus, mancipiorum valentiſſimum quemque armavit. *Tacitus ibidem pag.* 340. De eodem Pſeudonerone hæc quoque Xiphilinus in vita Othonis ait: Per id tempus quidam captus eſt, qui ſe Neronem eſſe ſimulabat: cujus quidem nomen à Dione ignoratum eſt: ſed is tandem ſupplicio affectus eſt. Hunc autem Pſeudoneronem eo ipſo anno fabulam ſuam incepiſſe, credibile eſt. Niſi fortè falſi Nerones plurimi exſtiterint. Quod veriſimillimum videtur. Et certè tres fuiſſe Pſeudonerones probat vir doctiſſimus Iſaacus Caſaubonus. Arsac. 324.

Cùm verò in odium Vitellii Veſpaſianus ante Idus Julias Imperator in Syria appellatus fuiſſet, miſſi ſunt ad Vologeſem Parthum, Armeniumque Tiridatem Legati, proviſumque ne verſis ad civile bellum legionibus, terga nudarentur. *Tacit. ibid. Hiſt. lib.* 2.

ARSAC. 325. Legati Regis Vologesis Alexandriam veniunt ad Vespasianum, quadraginta ei Parthorum equitum millia offerentes. Magnificum lætumque tantis sociorum auxiliis ambiri, neque indigere. Gratiæ Vologesi actæ: mandatumque ut Legatos ad Senatum mitteret, & pacem esse sciret. *Id. Hist. lib. cap.* 51.

Parthorum Rex Vologesus (ita enim Suetonio semper dicitur) missis ad Senatum Legatis de instauranda societate, hoc etiam magnopere oravit, ut Neronis memoria coleretur. Hæc sunt ipsa Suetonii verba in Vita Neronis *cap.* 57.

Titus à patre Vespasiano ad Hierosolymorum obsidionem missus, hâc urbe captâ & excisâ, Antiochiam profectus est. Nec diu ibi commoratus, continuò ad Zeugma Euphratem versùs, iter contendit. Quò missi etiam ab Rege Parthorum Vologeso venêre, auream ei ferentes coronam, quòd Judæos vicisset. Eâque susceptâ, convivium præbuit Legatis Regiis; atque ita Antiochiam remeavit. *Joseph. de Bello Jud. lib.* 7, *cap.* 24.

ARSAC. 326. Interea Cæsennius Pætus, quem post Mucianum Syriæ præfecerat Vespasianus, litteras ad Cæsarem misit, Antiochum Commagenes Regem dicens deficere ab Romanis cum Epiphane filio decrevisse, pactis habitis cum Rege Parthorum: propterеaque debere illos antè capere: ne, si priores novas res adorti essent, totum Romanorum Imperium bello perturbarent. Non erat autem Vespasianus hujusmodi nuntium ad se perlatum neglecturus. Nam vicinitas Regum, majore negotium providentiâ dignum esse faciebat. Samosata enim Commagenes maxima civitas juxta Euphratem

ſita eſt; ut eſſet Parthis (eo namque id cogitavêre) facillimus tranſitus, tutum autem receptaculum. Fide igitur iis ſermonibus habitâ, poteſtatem ei agendi quodcumque expedire videretur dedit Veſpaſianus. *Joſephus ibid. cap.* 28. Arsac. 326.

Pætus igitur, litteris à Veſpaſiano Auguſto acceptis, ſubitò in Commagenem ingreſſus, nil tale opinanti Antiocho totis viribus bellum infert; Samoſatamque in ſuam redigit poteſtatem. Antiochus inſperato perculſus nuntio, bellum quidem contra Romanos nec cogitatione concepit. Decrevit autem toto regno in eo, quo erat, ſtatu relicto; cum conjuge ac liberis egredi: hoc ſe Romanis purum ab ea ſuſpicione, quæ ſibi ingereretur, probaturum eſſe ratus. Atque ita in Ciliciam aufugit. Attamen filiis ejus Epiphani & Callinico adoleſcentibus, bellique peritis, non admodùm facile erat in ea calamitate ſine pugna durare. Itaque ad virtutem ſe conferunt, vehementique pugnâ per totam diem habitâ, inſignis fortitudinis ſpecimen egregium dederunt, nullâque parte ſuarum virium imminutâ diſceſſerunt. Verùm hanc victoriam Antiochi fuga irritam planè fecit. Namque ejus milites, fracti animis, veluti deſperato ab ipſo regno, defecêre, & ad Romanos ſeſe tranſtulêre. *Id. Joſephus ibid.* Arsac. 327.

In tanta ergo poſiti calamitate Epiphanes & Callinicus, priuſquàm penitùs deſtituerentur auxiliis, cum reliquis ſervare ſe ex hoſtibus ſtatuerunt. Fiuntque omnes equites decem; qui cum his unà tranſgreſſi ſunt flumen Euphratem. Hinc jam ſine metu profecti, cùm ad Vologeſem Parthorum Regem veniſſent, non quaſi profugi deſpecti ſunt; ſed ac ſi priſtinam fortu-

Arsac. 3 7. nam retinerent, omni honore dignati sunt. *Id. Jopseh. ibid.*

Interim cùm Pætus accepisset Antiochum Tarsum Ciliciæ advenisse; misso Centurione, eum vinctum Romam transmisit. Quod cùm rescivisset Vespasianus, ei statim auferri vincula jubet, intermissâque interim profectione Romam, apud Lacedæmonem degere; magnos verò ei pecuniæ reditus præbet, ut non modò copiosè, sed etiam regiè victum haberet. *Id. Josephus ibid.*

His Epiphanes & cæteri cognitis, qui patri antè metuebant, magnâ curâ & inextricabili animos relaxarunt, & ipsi quoque spem reconciliandi cum Cæsare concepêre. Cùm autem etiam Vologeses de iis scripsisset ad Cæsarem, & cùm Cæsar mansuetè facultatem dedisset, Romam venerunt, patre autem ad eos ex Lacedæmone statim advecto: cùm omnis honor eis haberetur, ibi mansêre. *Id. ibid.* Hujus rei meminit Dio in Vespasiano, dum ait: Vologesum, qui ad se scripserat his verbis: *Rex Regum Arsaces Flavio Vespasiano salutem*: ne reprehendit quidem; sed ei iisdem verbis, non adscriptis Imperatoriis nominibus, respondit. *Dio lib. 66. pag. 750.*

Arsac. 328. Alanorum natio (ii quidem Scythæ sunt, juxta flumen Tanaïn & Mæotides paludes sedes habentes) his temporibus inito consilio, ut terram Mediam & ulteriùs prædandi causâ pervaderent, cum Rege Hircanorum colloquuntur. Namque is est illius transitûs dominus; quem Rex Alexander ita fecerat, ut portis ferreis clauderetur. Aditu autem sibi præbito, universi nihil suspicantibus Medis incumbunt: eorumque fines populosos, omnigenûmque pecorum plenos diripiebant,

bant, cùm resistere nullus auderet. Nam qui regnum ejus terræ obtinebat Pacorus, Vologesis frater, metu perculsus, in difficiliora loca refugiens, cæteris quidem bonis omnibus cesserat; vix autem ab illis conjugem ac concubinas suas captas, datis centum talentis redemerat. *Josephus de Bello Jud. lib. 7. cap. 27.* Arsac. 329.

Summâ ergo facultate sine pugnâ prædabundi, & usque ad Armeniam, vastantes omnia, processere. Ejus Rex Tigranes erat Vologesis Parthorum Regis frater junior, qui cùm his obvius bello conflixisset, non multùm abfuit quin minus in illa acie caperetur. Procul enim quidam misso in eum laqueo circumdatum tracturus fuerat, nisi celeriter gladio rupisset laqueum, atque ita fugisset. Illi autem pugnâ multò magis efferati, terram quidem depopulati sunt; magnam verò hominum multitudinem, aliamque ducentes prædam ex utroque regno, ad sua domicilia rediêre. *Id. Josephus ibid.*

Cæterùm Vologesi timorem incussisse, atque etiam in Provincias Parthis subditas irruisse videntur Alani, ex Suetonio; ita enim hic loquitur: „ Nec tamen eò seciùs, cùm Vologesus Parthorum Rex auxilia adversùs Alanos, Ducemque alterum ex Vespasiani liberis depoposcisset; omni ope contendit Domitianus, ut ipse potissimùm mitteretur. Et quia discussa res est, alios Orientis Reges, ut idem postularent, donis ac pollicitationibus sollicitare tentavit. *Suetonius in Domit. cap.* 2. Id ipsum quoque confirmare videtur Dio; sed negatum auxilium ab Vespasiano profert: inquit enim: Parthis bellum cum quibusdam populis gerentibus, opemque à Vespasiano postulantibus au-

Arsac. 330. xilia non misit; negavitque convenire sibi curam rerum alienarum. *Dio lib. 66. pag. 752.*

Vologeses Vespasiani responso iratus, bellum Romanis inferre, atque in Syriam ingredi constituit: verùm, ut auguror, illicò repressus est ejus conatus. Ita enim Aurelius Victor: *Vologesus in pacem coactus.* Quod itidem in Historiæ Augustæ Epitome confirmatur à Sexto Victore his verbis: *Rex Parthorum Vologesus metu solo in pace coactus est.*

Circa ea tempora, ut & otio, sic & commodis pacis perfruens Vologeses, ad exhauriendam quoque cùm Babyloniam, tùm Ctesiphontem, aliud præthereà oppidum *Vologesocertam* in vicinio condidit. Sicuti discimus ex *cap. 26. lib. 6.* C. Plinii; cujus heic verba ipsa „apponam. „Invicem ad hanc (Babyloniam) ex„hauriendam & Ctesiphonten juxta tertium ab eâ „lapidem in Callonitide condidêre Parthi, quod est „nunc caput regni. Et, postquàm nihil proficiebatur, „nuper Vologesus Rex aliud oppidum *Vologesocertam* in „vicinio condidit. *Vologesocerta* autem *urbem Vologesis* latinè sonat. Siquidem apud Chaldæos *Carta* sive *Certa*, oppidum est: undè apud Rabbinos *Cartani* dicitur Oppidanus.

Cæterùm imperante Tito Artabanum quempiam Parthorum Regem indicare videtur Zonaras, at manifesto errore. Primùm enim *Titum* dicere non debuit, sed *Domitianum*: ut ex Suetonii verbis colligitur. Deindè *Artabanum* malè vocat, quem simpliciter nominare *Arsacem* debuit, si accuratiùs suum secutus auctorem fuisset. Nemo namque nescit res Romanas plerumque Zonaram ex Dione hausisse; qui *lib. 66. pag. 750.*

de eo ipſo Vologeſe loquens eum tantummodò *Arſacem* nuncupat. Cùm igitur inter Vologeſis ſucceſſores nullus ab Hiſtoriæ Scriptoribus memoretur, qui *Artabani* nomine inſignitus fuerit; ita, meo periculo emendandus ac legendus eſt hic Zonaræ locus: Sub eo (Domitiano) *Pſeudonero* exſtitit homo Aſianus, nomine Terentius Maximus, Neroni & facie & voce ſimilis: nam ad citharam quoque canebat. Is, comparata in Aſia factione, & ad Euphratem progreſſus, manu longè majore facta, denique ad *Arſacem*, (id eſt ad *Vologeſem* Parthorum Regem) conprofugit. Qui *Domitiano* iratus, illum receptum, Romam reducere inſtituit. *Zonaras Ann. lib.* 11. *cap.* 18.

Arsac. 330.

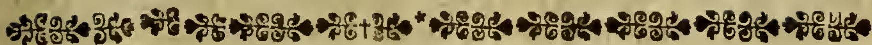
Arsac. 345.

De eo Pſeudonerone ita loquitur Suetonius: „Denique cùm poſt viginti annos, adoleſcente me,“ extitiſſet conditionis incertæ, qui ſe Neronem eſſe“ jactaret, tam favorabile nomen ejus apud Parthos“ fuit, ut vehementer adjutus & vix redditus ſit. *Sueton. in Nerone cap.* 57. Nero autem ſe interfecit anno V. C. 822. cui ſi viginti adjiciantur anni, fiet annus V. C. 842. quo tempore jam rerum potiebatur Domitianus, & Tribuniciam poteſtatem VIII. gerebat.

Cui verò alii Neronis nomen adeò favorabile fuit, quàm Vologeſi; qui cùm ad Senatum, Veſpaſiano Imperatore renunciato, Legatos miſiſſet, hoc etiam magnoperè oravit, ut Neronis memoria coleretur. Idque proculdubio indicare nobis voluiſſe videtur ipſe Suetonius, qui & ſtultam illam perpetuandæ Neronis memoriæ cupidinem, & ejuſdem favorabile nomen apud Parthos ita connexuit; ut ea omnia in unum Vologeſem cadant.

Arsac. 346. Quo anno Rex Parthorum Vologeses obierit, prorsus incertum est. Attamen verisimillimum duxerim circa annum V. C. 843um, Arsacidarum verò 346um; scilicet, Tribuniciâ potestate Domitiani IX. incipiente; hunc Barbarum Regem è vivis excessisse; relictis duobus filiis, Pacoro & Chosroë: postquàm annos circiter quadraginta regnavisset.

NUMMUS
ARSACIS VOLOGESIS I.

Ex Collectione Morelliana.

Caput Regis prolixâ barbâ conſpicui, necnon mitrâ ut & diademate adornati : in averſâ parte Rex ipſe ſedens, cui figura turrita ſtans coronam porrigit, cum Epigraphe : ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΒΟΛΑΓΑΣΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ: & in arca ΤΗ. id eſt, Regis Regum Vologesis justi, benefici, illustris, amici Græcorum: anno 308.

IN hoc nummo Vologeſes non ſolitum *Arſacis*, ſed proprium tantùm nomen aſſumit: quod *magnum Regem* ſonat; ut quidam exiſtimant. Atque eam fortaſſis ob cauſam videtur illud appellationi *Arſacis* prætuliſſe. Verùm, utut ſit, variè vox illa apud auctores Latinos uſurpatur. Aliis enim Vologesus; aliis Vologæsus; quibuſdam Vologeses. Græcis verò, utplurimùm, ΟΥΟΛΟΓΑΙΣΟΣ; Luciano ΟΥΟΛΟΓΕΣΟΣ; ΒΟΛΟΓΕΣΟΣ Ariſtidi; Joſepho ΒΟΛΟΓΕΣΗΣ. At nobis Antiquariis verum ac genuinum nomen præbet hic núm-

mus, in quo ΒΟΛΑΓΑΣΙΣ nuncupatur Vologeses. Undè Parthos Litterâ B pro V, usos esse edocemur. Usitatiùs tamen *Vologesis* nomen in scribendo retinere maluimus.

Cæterùm, etiamsi *Vologêsis* nomen non exhiberet nummus, ad eum tamen Regem huncce pertinere nos edoceret sola Arsacidarum Æra in arcâ consignata. An verò Vologeses eam primus in Nummis suis signare cœperit, prorsùs ignoramus. Certè hic ejus nummus argenteus maximus, omnium, quos vidimus, primus est, qui illam præ se ferat. Atqui optandum sanè foret, ut citiùs Parthorum Reges eamdem quoque Æram consignandam in nummis suis curavissent. Hinc enim faciliùs multò dignoscerentur: neque adeò desudandum nobis foret in enucleandis variis illis cognominibus, quibus facilè priscis temporibus Arsacidæ ab invicem distinguebantur: quorumque notitiam longa ætas abolêvit. Re verâ Seleucidæ Reges tardè & tantummodò post centum Imperii sui annos Æram suam in nummis consignârunt. Eâ namque usus est omnium primus Antiochus, cognomine *Magnus*. At seriùs multò Vologeses: quippequi post trecentos tantùm annos Arsacidarum Æram adhibere in nummis cœperit; cùm Arsacidæ jam duo supra viginti regnavissent.

Illa verò Arsacidarum Æra in nummo Vologesis expressa, non Seleucidarum quidem more; inverso scilicet ordine Litterarum, inscripta est; at recto: eâ ratione Litteras exhibens numerales: TH. id est Anno 308°. Neque idcircò scribendæ Arsacidarum Epochæ novam hanc esse methodum putes. Id enim aliquando & in Seleucidis, Sculptoris incuriâ, evenit. Et certè Æram quoque Phœnicio more inversam in quibusdam aliis Parthorum Regum nummis deprehendes. Ea autem Æra TH. hoc est, 308. secundùm Imperii Vologesis annum designat: qui quidem incidit in annum Arsacidarum 308°. Vologeses namque anno Arsacidarum 307°. imperare cœpit: initio sumpto ab anno 498°. ab Urbe Condita: L. Manlio Vulsone, & M. Attilio Regulo iterùm Consulibus: ut in Vita Arsacis Imperii Parthorum Conditoris suprà jam retulimus; videlicet Antiocho, cognomine Deo, apud Seleucidas regnante.

Mulier in aversâ parte stans, Genius est urbis, in qua

cusus est nummus. Regi sellæ aureæ insidenti lauream illa porrigit, tanquam semper victori. Quem quidem typum observo in permultis argenteis nummis maximis ut plurimùm exhiberi. Rex, velut ad recipiendam coronam, dextram porrigit. Eâdem quoque manu videtur Diadema gestare, supremæ Potestatis insigne. Si quis verò ad egregium quoddam facinus bellicum revocare eum typum velit: credat per me licet coronam hanc offerri Vologesi, ob Armeniam ab ipso hocce Anno 308°. recuperatam: cùm jam, Rhadamisto Ibero expulso, fratrem suum Tiridatem Armeniæ Regem imposuisset.

[Arsac. 346.

ARSACES XXIV.

ARSACES PACORVS.
REX PARTHORVM XXIIII.

In Collectione Morelliana ex num. arg. drach.

PACORUS, Vologesis filius primogenitus, patri suo successit; sed illius gesta admodùm obscura sunt. Colligitur tamen ex Epigrammate 36. *lib.* 9. Epigrammatωn Martialis, Pacorum non levem injecisse Domitiano timorem; cùm falsum Neronem reducturum

reducturum se esse Romam jactaret. In eo autem Epigrammate Poëta falsè vellicat quemdam famigeratorem, parasitum celebrem, Philomusum nomine; qui novis rebus enarrandis aut fingendis totus incumbens, cuncti tædium afferebat. Arsac. 346.

Artibus his semper cœnam, Philomuse, mereris,
Plurima dum fingis, sed quasi vera refers.
Scis quid in Arsaciâ Pacorus deliberet aulâ
Rhenanam numeras, Sarmaticamque manum.
Verba ducis Daci Cattis mandata resignas;
Victricem laurum, quàm venit, antè vides. &c.

Pacorus igitur in pace agens, rebus regni administrandis totus incumbebat. *Histor. lib.* 23. Ammianus enim Marcellinus in enumeratione regionum & urbium, ex quibus Parthicum regnum constabat, Ctesiphontem fuisse ab eo ampliatam refert his verbis: Et Ctesiphon, quàm Bardanes priscis temporibus " instituit; posteàque Rex Pacorus incolarum viribus " amplificatam & mœnibus, Græco indito nomine " Persidis effecit specimen summum. *Amm. Marcellinus* " *lib.* 23. *pag.* 371.

Ctesiphonte igitur Parthorum Reges in hieme, propter aëris temperiem, degere solebant: æstatem verò in Hyrcania & Ecbatanis agunt, propter antiquam loci & adhuc durantem famam. Hæc Strabo *lib.* 16. *pag.* 743. Cui Athenæum subjungam ita disserentem: Parthorum etiam Reges ver traducunt Rhagis, hiemant Babylone; alibi, quod ex anno superest. *Athenæus lib.* 12. *cap.* 2. Sed notandum est Rhagas Ecbatanis proximas fuisse.

Arsac. 346. Edeſſanum Regnum, magnâ pecuniâ Abgaro vendidit Pacorus, ex Henninge; id eſt, Regis nomen. Edeſſeni enim Principes, tunc temporis erant tantummodò Phylarchæ, hoc eſt Dynaſtæ, ex eorum numero, inquit Suidas, quos illi vocant *Philarchas*, quia & ipſorum regiones vocantur *Phylæ*.

Plinius junior in Epiſtola ad Trajanum Imperatorem ſcribit quemdam nomine *Callidromum*, cùm detineretur à Maximo & Dionyſio Piſtoribus, quibus operas ſuas locaverat, confugiſſe ad ſtatuam Imperatoris perductumque ad Magiſtratus, indicâſſe, ſerviſſe aliquando Laberio Maximo, captumque à Suſago Dacorum Duce in Mœſia, & à Decebalo eorum Rege muneri miſſum Pacoro, Parthiæ Regi, pluribuſque annis in miniſterio ejus fuiſſe: deindè fugiſſe, atque ita in Nicomediam perveniſſe. Quem Plinius perductum ad ſe, cùm eadem narraſſet, mittendum ad Trajanum putavit. Quod tamen, ut fatetur ipſe, paulò tardiùs fecit, dum requirit gemmam, quam ſibi, habentem imaginem Pacori, & quibus inſignibus ornatus fuiſſet, ſubtractam Callidromus indicabat. *Plin. jun. lib.* 10. *Epiſt.* 16. *ad Imp. Trajan.*

Verùm, ut paulò altiùs rem repetamus, Domitianus quidem cum Decebalo bellum geſſit; ſed, pace tandem cum eo initâ, magnam mox pecuniæ vim, & opifices peritos variorum artificiorum, tam pace quàm bello utilium, ei dedit. Ut teſtatur Dio *lib.* 67. *pag.* 762. Is autem *Callidromus*, cùm Piſtor eſſet eximius, eam ob cauſam Pacoro fuiſſe dono datus à Decebalo videtur: plurimiſque annis in Regis illius fuiſſe miniſterio. Quem demùm è Parthia aufugiſſe,

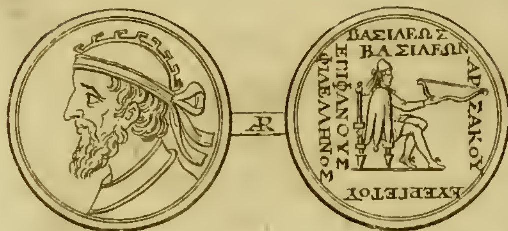
civilium bellorum apud Parthos causâ, probabile eſt, ac Nicomediam eo veniſſe tempore, quo Plinius Bithyniam adminiſtrabat: anno ſcilicet Imperii Trajani undecimo, ut quidam autumant, aut ſaltem duodecimo, ſi Euſebio habenda ſit fides. Id verò Scriptorem hunc ex conjectura potiùs, quàm ex fide hiſtoriæ contuliſſe refert Scaliger *Animadverſ. pag.* 207. Arsac. 348.

Cæterùm imperante Pacoro diſcordiis civilibus agitatos fuiſſe Parthos apertè ſatis innuit Dio; dum exhauſtam civibus Babylonem notat, quò tempore Trajanus Auguſtus ad eam urbem pervenit: his ferè verbis: Poſt Babylonem uſque veniunt Romani propter hoſtium, à quibus prohiberentur, ſolitudinem. Nam Parthorum vires comminutæ erant bellis civilibus; eratque tunc inter eos adhuc ſeditio. *Dio lib.* 68. *pag.* 783. *Edit. Vvechel. Hanov.* 1606.

Pacorus autem videtur à Parthis in exſilium actus eſſe, necnon cum iis poſteà bellum atrox geſſiſſe; quod ejus tantùm morte ſopitum ſit. Certè Choſroës, frater ejus junior, in illius locum Rex eſt ſubſtitutus: præterito Parthamaſiri Pacori filio, ut infrà videbimus. Itaque Pacorum mortuum eſſe autumo circa annum Epochæ Arſacidarum exeuntem 363. aut ſaltem 364. ineuntem: cùm annos circiter ſeptemdecim regnaviſſet.

NUMMUS ARSACIS PACORI.

Ex Collectione Morelliana.

Caput Regis barbati ac diademate & mitrâ ornati. Ex aversâ parte Rex imberbis ſellæ inſidens, dextrâ extensâ arcum geſtat, cum Epigraphe : ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ ; id eſt, Regis Regum Arsacis, Benefici, Illustris, Amici Græcorum.

Ecquis primo intuitu hunc argenteum nummum drachmalem Arſaci Pacoro audacter adjudicare audeat? Neque enim Æra in eo conſignata eſt ; neque inſigne quoddam epitheton occurrit, quo à Prædeceſſoribus Regibus hic diſtinguatur. Attamen, ſi peritus quiſpiam Antiquarius, atque in enodandis Regum nummis egregiè verſatus, ea omnia, quæ Arſacidam hunc deſignare queant, accuratè attenteque expenderit, hancce monetam ad Pacorum Vologeſis filium pertinere haud dubiè fatebitur.

Primùm namque & pater & filius vultu admodùm similes sunt; si barbam exceperis; quæ quidem in Vologese prolixior occurrit, ut in Rege seniore: brevior verò ac densior in Pacoro vigentis ætatis viro. In hoc vultus virilior & plenior: in illo deflorescens, rugisque aliquot exaratus. At in utroque Rege eadem mitra, cujus summitas compluribus uncis aureis exornata est; qualemque nullam in reliquis omnibus Regum Parthorum nummis deprehendimus: hos ambos Reges patrem esse & filium maximo sanè est argumento. Adde, quòd mitræ Vologesis sua sunt redimicula, quæ Arsacidæ ætate provecto rectè conveniunt: quæque in Pacoro, utpote juniore, non observantur. Ad hæc, filii diadema in nodi formam pone caput religatum est, velut ad ostentationem. Patris verò mitra tam brevi cingitur diademate, ut mitræ adglutinatum diceres, atque illi solummodo adpositum, ceu exterius regiæ dignitatis insigne.

In eo autem, de quo hîc agitur, nummo, Parthico referta fastu cognomina sibi non adrogat Pacorus. Quod modestum sanè arguit Regem. Arsacidarum igitur solito Regis Regum titulo contentus, Justi cognomen omittit: non quod justitiæ non esset amantissimus; sed quòd, pro insitâ sibi atque innatâ modestiâ, populis suis, sicut probum Regem decet, nondum jus satis se accuratè tribuisse existimaret. Reliquos Benefici, Illustris & Amici Græcorum titulos, non ad fastum, sed tantummodò more Majorum suorum adhiberi sustinuit.

Cur verò aut impiam Dei, aut fastosam Magni appellationem assumere sibi noluerit Pacorus, disce Lector. Is, æqui & pacis amans, Artes primùm videtur excoluisse: undè ad intestinas discordias est deductus. Parthi namque, bellis externis assueti, tranquillum ac pacificum regnum oderant: hoc unum in animo habentes, ut Imperii sui fines proferrent. Quam ob causam Proceres quidam contra Pacorum rebellârunt. At rebellium vires, bellis civilibus attritæ, in eorum tandem perniciem ruituræ fuissent; nisi Pacorus præmaturâ esset morte sublatus: ut ex ejus Annalibus eruitur.

In argenteis Parthorum Regum nummis drachmalibus Rex imberbis sellæ aureæ insidens, semper exhibetur ad anti-

quam ex regiâ prosapiâ eorum originem indicandam. Is igitur arcum dextrâ extensâ gerit : quo quidem armorum genere præpollent ii Populi : quemadmodum innuit Propertius, *lib.* 14. *Eleg.* 3.

Subdolus & versis increpat arcus equis.

NUMMUS ARSACIS PACORI.

Caput Regis barbati, & diademate ornati, ante quod Litteræ numerales ENT. id est, ANNO 355. In aversâ parte mulier capite turrito, cum fascia quadam vultum ejus circumvolitante. Littera verò initialis A, urbis nomen designat, in qua cusus est nummus.

SI primo intuitu superiorem nummum Arsaci Pacoro adjudicare non ita facile esse pronuntiaverimus, præsertim cùm Arsacidarum Æram non præferat ; ne miteris erudite Lector. Nummus enim patris ejus Vologesis, qui eam præfert, tetradrachmalis est. Atque in hujusmodi nummis Æra Arsacidarum semper invenitur exarata : quemadmodum in

ſequentibus deinceps Regibus obſervabis. Aſt hic Pacori nummus tantummodò drachmalis eſt: in argenteis autem ejuſmodi formæ nummis, in totâ Parthorum Regum ſerie Æra hactenùs nulla à nobis eſt obſervata. Quod maxime notandum.

Æreus hic Regis Pacori nummus, minimæ licet molis, plurimi tamen eſt æſtimandus; quippe qui Arſacidarum Epocham præ ſe ferat. His namque ſolis numeralibus Litteris Pacori regnum indicari, nummumque ad eum pertinere planè convincimur.

Illæ autem Litteræ ENT. annum deſignant 355. quo jam Parthi diſcordiis agitabantur: &, ſi conjecturæ locus, imminutis jam tùm regiis opibus: cùm nummus ita exiguus, iſque ex adeò vili conflatus metallo, in patentiſſimo regno monetæ loco cuderetur. Quod quidem in hoc primùm Rege obſervatur.

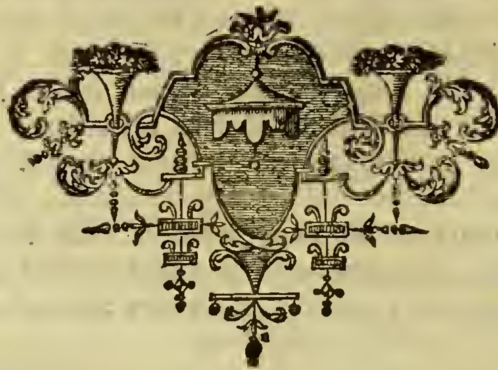
Attamen, etiamſi Æra huic, de quo agitur, nummo deeſſet, eum nihilominùs ad Pacorum ſpectare planè nos evincerent idem in Pacoro, qui in Vologeſe, oris habitus; eadem naſi oblongi forma; eadem & barbæ: denique eadem prorsùs lineamenta. Hoc unum igitur intereſt inter utrumque diſcrimen: quòd Vologeſis caput mitrâ redimitum ſit: Pacorus verò capite ſit nudo, capilloſque habeat ſolito Parthorum more calamiſtratos, ac ſolo diademate revinctos.

Capite turrito in averſa nummi parte expreſſo urbis genium repræſentari nemo neſcit. Genius autem inter minores Deos habebatur; videlicet ex numero erat eorum, quos *Indigetes* vocabant, ut teſtatur Cicero in Tuſculan. Illi credebantur Dei, qui faciles erant, & præſto aderant: unde urbium populi ipſos præcipuè colebant.

Cur autem urbis Genius capite turrito depingeretur, ſi rationem quæras, amice Lector, reddam paucis. Alii ita interpretati ſunt, quòd urbes primis temporibus in ſummis montium cacuminibus conderentur: alii verò iis tantùm urbibus, quæ validiſſimis mœnibus cingerentur, conceſſum fuiſſe talem capitis ornatum litteris prodiderunt. At Genius in nummulo hoc noſtro expreſſus, præter turritam coronam, diademate quoque inſignitur: quod quidem ornamen-

tum regiam urbem omninò videtur indicare.

Ea autem urbs regia, in qua cusus est nummus, cujusque A Littera est initialis, *Arsacia* est: de qua hæc Strabo, *lib.* 2. *pag.* 524. APUD RHAGAS A [SELEUCO] NICATORE CONDITA RHAGEIA: QUAM IPSE EUROPUM APPELLAVIT; PARTHI ARSACIAM: VERSUS MERIDIEM, A CASPIIS PORTIS DISSITAM QUINGENTIS CIRCITER STADIIS: ut tradit Apollodorus Adramytenus. Ea autem, sive *Rhageia*, sive *Rhagæ*, Parthorum regia erat, in qua Arsacidæ ver traducebant. Quemadmodum legere est apud Athenæum *lib.* 12. *cap.* 2. talia scribentem: Parthorum etiam Reges ver traducunt Rhagis; hiemant Babylone; alibi, quod ex anno superest. Nil mirum igitur, si in urbe regia moneta signetur; &, si huic, ut & hodieque in Gallia, littera quædam adponatur, qua ostendatur statim, in quânam sit officinâ, atque urbe percussa.

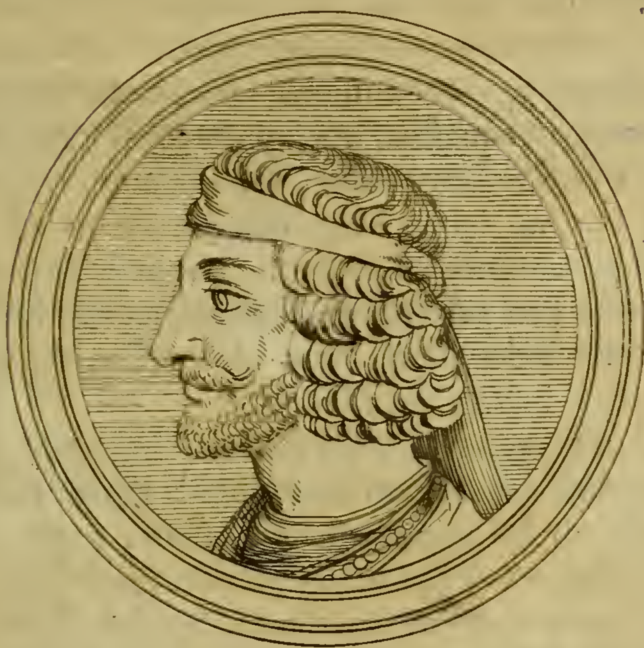

ARSECES

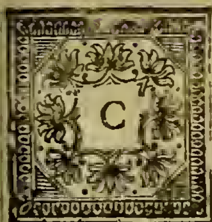
Arsac. 365.

ARSACES XXV.

ARSACES CHOSROES.
REX PARTHORVM XXV.

In museo D. Baudelot I. C. Paris ex num. æreo minuto.

CHOSROES, ſive HOSROES, Vologeſis filius junior, Pacoro fratri primogenito, inter inteſtinas Parthorum diſcordias demortuo, ſucceſſit; in locum Parthamaſiridis, Pacori filii, à Parthis electus. Aſt, ubi primùm Parthicum Regnum adep-

Arsac. 356. tus eſt, ne à Parthamaſiride, conciliatis ſibi aliquando paternis amicis, bello impeteretur; Armeniæ ipſi regnum quæſivit.

Exedares Arſacida, Tiridatis Armeniorum Regis filius, poſt patris mortem, conſentientibus Armeniis, tanquam legitimus heres, ei in regnum Armeniæ ſucceſſerat. Romanorum autem Imperator Trajanus, quanquam inſcius atque inconſultus, de ea tamen non fuerat irreverentiâ conqueſtus. At, poſteaquàm Exedarem, bello à Choſroe impetitum, ſpoliatumque regno audivit: (Parthus enim Rex, quaſi Armenia adhuc ad Parthos pertinuiſſet, Exedarem, ut puta Arſacidam, amovere ſe pro arbitrio poſſe exiſtimabat) huic tùm vehementer ſuccenſens, eam ob cauſam ſtatim bellum Parthis inferre decrevit.

Arsac. 366. Julianus Imperator in Cæſaribus Trajanum Auguſtum ita ferè loquentem introducit: Parthos autem, priuſquàm ab his injuriâ affectus eſſem, armis violandos non exiſtimavi. Ut verò injuriam intulerunt, cùm nempè Armeniam invadere auſi ſunt; non me ætas ingraveſcens, & jam tum legibus mihi militiæ vacationem concedentibus, ab iis invadendis revocavit.

Interim Choſroes, poſtquàm Armeniæ majori Parthamaſirim fratris ſui filium, Regem præfecit; Maniſſaro Regulo, (quem nummus noſter Abaiſſarum appellat,) bellum intulit. Is enim, durantibus Parthorum diſcordiis civilibus, Armeniam minorem occupaverat; ideòque caput tiarâ ornatum in nummo præfert; in cujus averſâ parte legitur hæc inſcriptio: ΒΑCΙΛΕΩC ΑΒΑΙΣΣΑΡΟΥ: *cum aquila.* Quin & Meſopotamiæ quoque partem ſibi vendicaverat. Teſte Dione *lib. 68. pag.* 778.

Trajanus, qui initio anni V. C. 865. cum Articuleio Pæto Consulatum acceperat, ineunte vere in Armenios & Parthos profectus est, iis bellum illaturus; propterea quòd (ut ipse dicebat) Rex Armeniorum non ab se, sed à Rege Parthorum diadema accepisset: sed reverà id bellum suscepit adductus gloriæ cupiditate. *Id. Dio ibid. pag.* 778. Quam rem, licet intra plures annos gestam, in hunc unum annum conjicit Eusebius: eò quòd vertente Abrahami anno 2129. fuerit inchoata: Parthis Armeniam invadentibus, quæ in Imperatoris Romani clientelâ erat. Arsac. 367.

Hâc verò expeditione contra Parthos institutâ, Trajanus Româ egressus est, anno Imperii sui 15°. apud Malelam 16°. (sed lege 13.) mense Hyperberetæo, seu Octobri. Nam auctor ille Antiochenus, qui sua ex Domnino Chronographo mutuatur, ab anno Abrahami ineunte 2129^{a}. computat, qui est Arsacidarum 368us.

Cùm autem Imperator Trajanus Athenas adpelleret, Legati quidam Chosrois illîc eum convenêre, qui & pacem petebant, & munera secum adferebant. Nam quia de profectione Trajani Chosroes acceperat, quodque factis ille fidem minis suis adstrueret, trepidare cœperat; remissaque animi elatione, miserat oratum suppliciter, ne bello invaderetur; & Armeniam pro Parthamasiride, Pacori & ipso filio, petebat; utque diadema illi mitteretur, rogabat. Etenim Exedarem, qui nec erga Romanos, nec erga Parthos ex officio se gereret, regno abdicatum per se aiebat. *Dio lib.* 68. *pag.* 778.

Legatis auditis, Imperator Trajanus nec accepit illa

ARSAC. 368. munera, nec aliud quidquam vel reſpondit, vel reſcripſit; extra hoc ſolum, amicitiam factis, non verbis probandam: ideòque ſe, poſtquàm in Syriam veniſſet, facturum omnia, quæ fieri par eſſet. *Id. Dio ibid.* In ea igitur ſententia perſiſtens Trajanus Aſiam Ciliciamque, finitimis cum Provinciis, peragravit, ac Seleuciam adpulit ad portum Batyllum, μηνὶ Απελλαίῳ τῷ καὶ Δεκεμβρεί. Legendum ex Domnino apud Malelam, Απελλαίῳ; menſe *Apellæo*, ſeu Decembri.

Interea Choſroes trepidus, ob Imperatoris Romani adventum, Cteſiphontem ſeſe receperat, copias undique colligens. At bella civilia quàmplurimos milites abſtulerant, nec ceſſaverat adhuc inter Parthos ſeditio; ut innuere videtur Dio, dum Trajano Babylonem adventante, notat fuiſſe tunc adhuc eos inter populos tætram ſeditionem. *Dio lib. 68. pag. 783.*

Trajanus menſis Audinæi, ſive Januarii, die ſeptimo, ἡμέρα ἑ (ſupplendum βδόμη) feriâ ſeptimâ, per portam auream, ſeu Daphniticam, veniens, Antiochiam Syriæ ingreſſus eſt, coronam capite geſtans ex ramuſculis oleagineis contextam. *Malela ut ſuprà.* Antiochiæ cùm eſſet Imperator, Abgarus (*ſic enim ſemper in nummis*) Oſrhoenus, ei non ipſe quidem occurrit: munera tamen, & Legatos cum mandatis ab amicitia non alienis, miſit. Is enim pariter & Trajanum, & Parthos metuens, utrique parti ſtudebat; ſiquidem à Pacoro Regis nomen, ut ſuprà dictum eſt, acceperat: ac propterea cum Trajano congredi noluit. *Idem Dio ibid. pag. 779.*

Poſtquàm Trajanus vere in fines hoſtium penetravit, Satrapæ qui eas adminiſtrabant regiones, regeſque

cum magnis muneribus obviam ei processêre. Parthamasiris autem, ceu vi cogente, hujusmodi quiddam fecit. Primùm Trajano scripsit, tanquam Rex: &, quia nihil rescriptum esset, alias denuò litteras dedit, omisso nomine regio; Marcumque Junium Cappadociæ Præsidem, ad se mitti postulavit, velut aliquid per eum petiturus. At Trajanus Junii filio ad eum ire jusso, Samosata progressus ipse, citra pugnam oppido potitus est. Indè Satala pervenit, & Anchialum, Heniochorum Machelorumque Regem donis mutuis cohonestavit. *Idem Dio ibid. pag.* 779. Arsac. 368.

Ad oppidum autem Armeniæ Elegiam Parthamasiridi copiam adeundi sui fecit. Intra munitionem castrorum ipse pro tribunali consederat. Parthamasiris, eo salutato, diadema capiti detraxit, eoque ad Trajani pedes posito, tacitus adstitit; dum id sibi redderetur, expectans. Cùm autem, hoc facto, milites clamorem unâ sustulissent, ac Trajanum tanquam in victoriâ quâquam, Imperatorem appellassent: (quippè victoriam hanc sine bello partam, & incruentam vocabant; propterea quòd Regem Arsacidam, Pacori filium, Chosrois è fratre genitum, adstantem Trajano sine diademate videbant, veluti captivum.) *Idem Dio ibidem.* Atque ideò Trajanus secundò à Senatu *Optimus*, *Armeniacus* verò à militibus est dictus. Illo igitur militum clamore perterritus Parthamasiris, ad contumeliam perniciemque suam id factum putavit. Quamobrem sese convertit, quasi fugiturus. Ubi verò circumdatum se militum coronâ conspexit, deprecatus est, ne quid in turba dicere cogeretur. Itaque deductus in Trajani tentorium, nihil eorum quæ volebat impetravit. *Dio lib.* 68. *pag.* 779. & 780.

Arsac. 386. Exſiliente verò Parthamaſiride præ iracundiâ, etiam indè mediis è caſtris eum Trajanus arceſſivit, iterùmque conſcenſo tribunali, quæcumque volebat, audientibus univerſis ei dici juſſit: ne qui fortè neſcii rerum earum, quæ ſeorsùm inter ipſos actæ prolatæque fuiſſent, diverſa quædam confictis fabellis ſpargerent. Id verò cùm audiiſſet Parthamaſiris, non continere ſe potuit ampliùs; ſed magnâ libertate, cùm alia protulit in medium; tùm quòd minimè victus, nec bello captus, ſed ſponte ſuâ veniſſet, in perſuaſione certâ, futurum uti nec ulla ſibi inferretur injuria, & regnum perindè conſequeretur, ac à Nerone Tiridates id impetraſſet. *Id. Dio ibid. pag.* 780.

Ei autem Trajanus, præter alia, viciſſim reſpondit, ad rem quæ facerent; & Armeniam nemini ſe relicturum dixit, quòd ea juris Romani Præſidem Romanum habitura eſſet: Ipſi tamen abeundi, quò vellet, poteſtatem facturum. Hoc modo Parthamaſirim cum iis Parthis, quos ſecum habebat, dimiſit; cùm equites quoſdam ipſis duces dediſſet, uti nec cum aliquo colloquerentur, nec novi quid moliri poſſent. Omnes autem Armenios, quotquot cum ipſo venerant, totâ regione jam veluti ſuæ ſubjectos ditioni manere juſſit. *Id. Dio ibid.*

Arsac. 369. Cùm igitur præſidia Trajanus in locis opportunis reliquiſſet, Edeſſam venit, ibique primùm Abgarum vidit. Nam antea quidem ille tam Legatos, quàm munera ſæpiùs ad Imperatorem miſerat: ſed ipſe modò propter has, modò propter illas cauſas non acceſſerat; uti nec Mannus (*ita ex nummis*) Arabiæ finitimæ Regulus, nec Anthemuſiæ Phylarchus, ſive Rex Spora-

ces. Tunc verò partim perſuaſus ab Arbande filio, Arsac. egregiâ formâ præſtante, ideòque Trajani familiaritatem adepto, partim hujus jamjam præſentis metu perculſus, adventanti profectus eſt obviam, ſeque purgato, veniam conſecutus eſt. Nam filius ei ſplendidæ ſupplicationis inſtar aderat. Abgarus quidem indè Trajani amicitiam meruit, eique tunc epulum præbuit, in quo filium barbaro quodam more ſaltantem produxit. *Id. Dio ibid. pag.* 780.

369.

Cùm autem veniſſet in Meſopotamiam Trajanus, jamque miſſi pacis componendæ Præcones & Legati eſſent tam à Manno, quàm ab Abaiſſaro, cui bellum Choſroes inferebat, ideòque ſe hic Armeniâ *minore* Meſopotamiâque, quàm ceperat, ultrò ceſſurum offerret: nec Abaiſſaro ſe fidem priùs habiturum reſpondit, quàm profectus ad ſe, quemadmodum pollicebatur, ipſis factis promiſſa confirmaſſet: & cùm aliis de cauſis Mannum ſuſpectum habuit; tùm quòd auxiliares ille copias Adiabenæ Regi Bebarſapi ſuppeditaſſet. *Id. ibid.*

Ideò igitur Trajanus non ampliùs eos, ut ad ſe venirent, expectandos duxit; ſed in Adiabenen ad ipſos deflexit. Hoc modo tùm Singara, tùm alia quædam oppida, citra pugnam ullam, operâ Lucii Quieti Legati in poteſtatem venerunt.

Adenyſtræ permunitum erat caſtellum. Eò miſſus Legati nomine fuit ad Bebarſapem Centurio quidam Sentius nomine; & ab eo in vincula conjectus, in caſtello commorabatur. Cùm autem Romani propiùs illuc acceſſiſſent, quoſdam ex iis, quos vinculorum ſocios habebat, inſtruxit; & è vinculis unà cum ipſis

elapſus, interfecto præſidii magiſtro, portas ſuæ nationis militibus aperuit. *Dio ibid.* 781.

In ea autem expeditione Trajanus pedibus iter faciebat ſemper cum exercitu; inſtruebatque milites, quoties proficiſceretur, eoſque variis modis ductabat. Itaque pedibus non aliter quàm illi, tranſibat flumnia. Eâ ratione ſuos & verbo & exemplo docens, nil non tentat, nil non expugnat: atque inter cætera, validiſſimis urbibus Niſibi, Batniſque captis, PARTICUS in Meſopotamia cognominatus eſt; &, hieme tunc adventante, Antiochiam eſt reverſus. *Id. ibid.*

Antequàm verò Trajanus Antiochiam proficiſceretur, Meſopotamiæ Præfectum impoſuit; cùm eam in Provinciam Romanam, ſicuti & priùs redegerat Armeniam, jam tùm quoque redegiſſet. Senatus autem, quò utriuſque rei memoriam poſteris mandaret, eam in æreis hujus Imperatoris nummis conſignavit. Ex quibus unum hîc, Lectoris gratiâ, adponendum eſſe exiſtimavimus.

In antiqua Nummi parte caput cernitur Trajani Imperatoris, cum ſolita epigraphe: IMP. CÆS. NERVÆ TRAJANO AUG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. V. P. P.

In

In posticâ verò stat Trajanus ipse paludatus, dextrâ hastam, lævâ parazonium gestans: inter duas fluviorum figuras, hinc & indè cum urnis suis & arundinibus humi decumbentes, Tigrimque & Euphratem designantes; à quibus Mesopotamia circumscribitur. Ad pedes Imperatoris Armenia etiam humi sedet, capite tiarâ exornato, at mœsto ac demisso vultu, & manibus revinctis, cum Epigraphe: ARMENIA ET MESOPOTAMIA IN POTESTATEM P. R. REDACTÆ.

ARSAC. 370.

Dum autem Trajanus immoraretur Antiochiæ, Dominicâ die 23. mensis Apellæi, seu Decembris, anno Antiochiæ 164. ex Malela ritè emendato, terræ motus ingens factus est, quo eorum, qui in urbe remanserant, infinita multitudo periit. Multi enim domibus collapsis urbis aliisque ædificiis obruti sunt. In quorum numero fuit Pedo Consul, qui statim mortuus est. Trajanus autem per fenestram ex ædibus, in quibus erat, effugit. Nam cùm quidam inusitatæ & plusquàm humanæ magnitudinis ad eum venisset, eduxit foras; ita quidem, ut parumper alicubi vulneratus, superstes manserit. Cùmque plures ad dies terræmotus duraret, in circo sub dio agitabat. *Dio ut suprà lib.* 68. *pag.* 782. & 783.

Ineunte vere Trajanus in hostilem terram ingreditur. Cùmque ea regio, quæ ad Tigrim fluvium spectabat, materiam ad ædificandas naves non ferret, ea navigia, quæ in silvis apud Nisibim fecerat, plaustris in flumen convehi jussit. Sic enim comparata fuerant, ut dissolvi facilè ac conjungi possent. Indè naves has junxit, & magnis quidem cum molestiis, ad montem Cara[illegible]m; cùm Parthi ex adverso consistentes impedirent. Sed tanta Trajano erat navium copia, tantaque multitudo militum, ut aliæ celerrimè conjun-

Arsac. gerentur; aliæ plenæ gravis armaturæ militibus atque
370. ſagittariis, vim Parthorum antè prohiberent; aliæ hinc & illinc periculum facerent; quaſi tranſituræ eſſent. *Dio ibid. pag.* 783.

His rebus perterriti Barbari, ſimul quòd tanta multitudo navigiorum in regione arboribus vacuâ conſpiceretur, ipſi terga dant. Romani flumen tranſeunt, Adiabenemque omnem, quæ pars eſt Aſſyriæ ad Ninum pertinentis, in ſuam poteſtatem redigunt; itemque Arbela & Gaugamela; ubi Alexander olim Darium ſuperaverat. Poſt Babylonem uſque veniunt, propter hoſtium, à quibus prohiberentur, ſolitudinem. Nam Parthorum vires comminutæ erant bellis civilibus: (ſcilicet, regnante Pacoro, nuper mortuo:) eratque tunc inter eos adhuc ſeditio. Sin autem heic conjicere liceat, ei ſeditioni locum dediſſe putem Pacori filium Parthamaſirim, Armeniâ expulſum; nec ſat gnaviter à patruo Choſroe defenſum.

Interea conſtituerat Trajanus Euphratem, factâ foſſâ in Tigrim derivare, ut per eam naves ad pontem faciendum duceret. Sed, ubi eum altiorem Tigri eſſe intellexit, mutavit conſilium; veritus, ne, ſi id faceret, Euphrates navigari non poſſet, quòd amnis impetuoſiore fluxu in partem declivem tenderet. Itaque navibus per phalangas, ſive pulvinos, tranſportatis per interjectum utrique flumini ſpatium, quod perexiguum eſt, (nam Euphrates totus in paludem fluit, indeque cum Tigri conjungitur) Tigrim trajicit, pòſt Cteſiphontem ingreditur. Quâ urbe captâ, *Imperator* appellatus eſt, confirmato *Parthici* cognomine. *Dio ibid. pag.* 784.

Cùm verò Cteſiphon eſſet Parthorum Principum Regia; idcircò in nummis, quos ex auro tunc temporis cudi juſſit Trajanus, eâ receptâ urbe, PARTHIAM CAPTAM jure ac meritò videtur inſcripſiſſe: veluti in nummo hoc aureo ſuperſtite obſervare eſt: in cujus averſâ parte duo adſunt captivi lugentes, atque ſub trophæo Parthicis armis onuſto hinc & indè humi ſedentes; cum illa inſcriptione, PARTHIA CAPTA. Quod autem ad trophæum attinet, iis omnino ſimile eſt, quæ, poſt reportatam inſignem aliquam victoriam, in terra hoſtili erigebantur. ARSAC. 370.

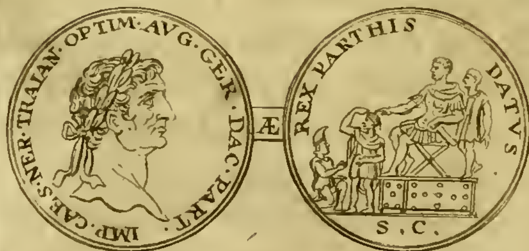

Poſtquam igitur Trajanus Cteſiphontem cepit, invaſit eum cupiditas navigandi ſecundo flumine in mare rubrum. Sinus eſt maris Oceani, quem Sinum Erythræum ab Erythro, qui regnum illic tenuit, appellant. Meſſenen quoque inſulam Tigridis (propè oſtium fluminis) in quâ Athambilus regnabat, nullo labore cepit: atque iis in locis propter vim hiemis, & rapidum Tigrim, æſtumque maris, in magnum periculum venit. Sed & qui Spaſini vallum (urbem ita dictam) (atque à Rege Characenorum olim conditam) habitabant, erantque in ditione Athambili; Trajanum amicè receperunt. ARSAC. 371.

Arsac. 371. Indè venit ad Oceanum; ac de Indis quoque cogitare cœpit: cùm tamen ea, quæ ceperat, tueri non poſſet. Dum enim navigat versùs Oceanum, atque indè revehitur; ea quæ ceperat, omnia maximo tumultu defecerunt: præſidiis, quæ apud eas gentes reliquerat, ejectis à ſingulis, aut cæſis. Atque hæc ad Trajanum, dum eſſet in navi, perferuntur.

Arsac. 372. Cognitâ igitur defectione, Lucium & Maximum contra rebelles mittit. Maximus prælio ſuperatus, obiit. Lucius cùm alia præclarè geſſit, tùm Niſibin recuperavit: Edeſſam expugnavit, direptamque incendit. Seleucia ab Erucio Claro, & Julio Alexandro Legatis capta & incenſa eſt.

Verùm Trajanus metuens, ne Parthi quoque aliquid molirentur, Regem eis dare conſtituit. Itaque ut Cteſiphontem venit, convocatis in magnam planitiem Romanis omnibus Parthiſque, qui tùm aderant, excelſum tribunal conſcendit. Ibi apud eos de rebus ab ſe geſtis gloriatur, deindè Parthis Regem deſignat Parthamaſpatem (quem Malela Choſrois Regis hoſtem eſſe ait, utpote, qui Exedarem patrem ex Armenia depulerat) eique diadema imponit.

En numiſma æreum primæ formæ à Senatu percuſſum in memoriam Parthamaſpatis Regis à Trajano Parthis dati. Trajanus in tribunali ſedet adſtante ponè cum Præfecto Prætorii Coram Trajano ſtat Parthamaſpates, cujus capiti diadema Imperator imponit. Ante tribunal Parthus unus, totius populi nomine, flexo genu, junctiſque manibus, ſupplex Regem ab Imperatore petit. Arsac. 372.

His perfectis, Trajanus Cteſiphonte in Arabiam profectus adoritur Agarenos, qui & ipſi defecerant, quorum civitas, neque magna eſt, nec dives; finitimaque regio magna ex parte deſerta, quòd in eâ aquæ raro inveniantur, atque illæ parùm ſalubres; quodque in ea ligni pabulique magna ſit penùria. Ex quo fit, ut ibi magna hominum multitudo, diu eſſe non poſſit. Tùm verò ardentiſſimis caloribus, quibus expoſita eſt, defenditur. Quamobrem expugnatione relictâ, Trajanus receſſit, nec multò pòſt in morbum incidit. *Dio lib. 68. pag. 785, & 786.*

Cogitabat iterùm exercitum in Meſopotamiam traducere, ſed ingraveſcente morbo, iter in Italiam navigio cepit, Ælio Hadriano in Syria cum exercitu relicto. Itaque Romani, captâ Armeniâ, ac magnâ parte Meſopotamiæ, ſuperatiſque Parthis, fruſtra tot labores ſuſcepiſſe, totque pericula adiiſſe viſi ſunt; propterea quòd Parthi Parthamaſpatem deteſtati, regi ſuis moribus cœperunt. *Id. ibid.*

Tandem Trajanus aquâ intercute, ſeu hydropiſi laborans, Selimantem urbem Ciliciæ perlatus eſt; in qua mortem illicò obiit A. D. Id. Auguſti, poſtquàm regnâſſet annos decem & novem, menſes ſex, & dies quindecim. Atque huic ſucceſſit in imperium Hadria-

Arsac. 373. nus, qui Syriæ præerat, tunc autem Antiochiæ morabatur. *Dio ut suprà.*

Adeptus imperium Hadrianus, ad priscum se statim morem instituit, & tenendæ per orbem terrarum paci operam impendit. Nam deficientibus his nationibus, quas Trajanus subegerat, Mauri lacessebant, Sarmatæ bellum inferebant, Britanni teneri sub Romana ditione non poterant, Ægyptus seditionibus urgebatur, Lycia denique ac Palæstina rebelles animos efferebant. Quare omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit, exemplo (ut dicebat) Catonis; qui Macedonas liberos pronuntiavit; quia teneri non poterant. *Psamatosirim* (lege *Parthamaspatem*) quem Trajanus Parthis Regem fecerat, quod eum non magni ponderis apud Parthos videret, proximis gentibus Regem dedit. *Spartianus in Hadriano.*

Interea Parthi Regem suum Chosroëm è superioribus Satrapiis, in quas concesserat, accersiunt, eumque, Parthamaspate expulso, omnes provinciæ recipiunt. Hadrianus enim, ut ait Eutropius, Trajani gloriæ invidens, statim provincias tres reliquit, quas Trajanus Romano addiderat imperio; & de Assyria, Mesopotamiâ & Armeniâ revocavit exercitus; ac finem imperii esse voluit Euphratem. *Eutropius lib.* 8.

Parthos autem in amicitia semper habuit Hadrianus Augustus, quòd ex Parthiâ Regem retraxit (Parthamaspatem) quem eis Trajanus imposuerat. Armeniis quoque, qui sub Trajano Legatum tantum habuerant, Regem habere permisit (eundem Parthamaspatem) quem in Exedaris Regis sui defuncti locum, dari sibi à Cæsare supplices ii populi petierant. *Spartianus in Hadriano.*

Cæterùm, cùm de Meſopotamiâ ab Hadriano Augusto Parthis relictâ loquitur Eutropius; intelligendum illud eſt de ea Meſopotamiæ parte, quam Arſacidæ priùs obtinuerant, cujuſque primariæ urbes erant Amida & Niſibis. At alteram ejuſdem regionis partem, *Oſrohënen* dictam, quam alluit Euphrates, quæque Abgaro Regulo eâ fuerat lege conceſſa, ut tributum penderet; non Parthis, ſed indigenis Regulis parere voluit Hadrianus. Ita & Meſopotamii, qui in eo tractu erant, videlicet Rheſaineſii, ad fluvium Chaboram in eâdem Oſrhoëne ſiti, ſub iiſdem dominis, quibus antea paruerant, remanſêrunt: ut ex eorum nummis colligitur. Arsac. 373.

Igitur Ælius Hadrianus, inquit Aurelius Victor, pace ad Orientem compoſitâ, Romam regreditur: ubi ſpectacula, quæ *Parthica* nominabantur, in honorem Divi Trajani Auguſti edidit. Quæ quidem ſpectacula, teſte Dione, per multos annos celebrata ſunt: poſteà verò, ut alia multa, in uſu eſſe deſiêrunt. *Dio lib. 69. pag. 788.*

Interea Choſroes pacis à Romanis conceſſæ temporibus fretus, regiones ſuas, quæ bello exhauſtæ fuerant, tributis imminutis, mirum in modum ſublevavit; quò Parthorum omnem ſibi benevolentiam conciliaret. At, quamquam plurimos annos regnaverit, nihil tamen de ejus geſtis protulerunt Hiſtorici. Ex ſolis igitur illius nummis, Arſacidarum Epochâ inſignibus, diſcimus pacatè eum populis ſuis præfuiſſe. Arsac. 374.

Cùm verò ſingulas Imperii Romani provincias perluſtrare decreviſſet Hadrianus, dum in Aſia eſſet atque in Syria, Toparchas & Reges ad amicitiam invi-

ARSAC. 374. tavit; invitato etiam Chosroe, Rege Parthorum, (qui ad eum venit,) remissâque illi filiâ, quam Trajanus ceperat; ac promissâ sellâ aureâ, quæ itidem capta fuerat. Atque eâ ratione bellum, quod à Parthis ob causas memoratas jamjam imminebat, Hadriani cum Chosroe colloquio repressum fuit. Addit idem Spartianus in Hadriano, at præpostero ordine; Parthis amicis usum esse semper Hadrianum; propterea, quòd indè Regem retraxit, quem Trajanus imposuerat. *Spartianus in Hadriano ibid.*

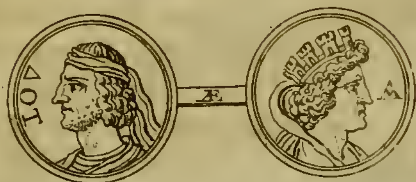
Antequam Hadrianus Imperator ex Orientalibus Romani Imperii provinciis in Italiam regrederetur, ne quid pacem cum Parthis & finitimis barbaris initam turbare posset, Mesopotamios, eorumque Regulos, Osrhoënos scilicet, omni tributorum onere liberavit. Quâ de re Spartianus: „ A Mesopotamiis non exegit „ tributum, quod Trajanus imposuit. Idque omninò probant Rhesainesiorum nummi plurimi Trajano Decio Augusto & Etruscillæ ejus uxori, percussi cum Epocha ab anno illo Urbis conditæ 886. desumpta. Quos nummos in nostro de Imperatorum Romanorum Nummis in Coloniis percussis Libro, pag. 285, 286, &c. descripsimus.

Verumtamen Hadrianus, promissam licet, auream Chosroi sellam non remisit; quæ Romæ asservata est, eam fortassis ob causam, quòd eo ipso anno obiisse Chosroes videatur: relicto successore filio Vologese: postquam annos sex & viginti regnavisset.

NUMMUS

NUMMUS ARSACIS CHOSROIS.

Ex Museo Cl. V. Caroli Cæsaris Baudelotii I. C. Parisini.

Caput Regis mediocriter barbati, & diademate ornati: ante quod litteræ numerales ΔΟΤ, id eſt 374. In aversâ parte caput turritâ coronâ, necnon diademate inſigne: ante quod littera initialis A, id eſt, Arsacia.

Æreus nummulus, ei omninò ſimilis, quem in Arſacidarum Regum ſerie, ſub Pacoro, ob publicas bellorum civilium calamitates, ut ſuſpicati ſumus, primùm percuſſum eſſe obſervavimus; ecce ſub alio Rege iterùm prodit: parvi quidem, ſi materiam ſolam; plurimi verò, ſi raritatem ſpectes atque elegantiam; æſtimandus. Eum Vir clariſſimus Carolus Cæſar Baudelotius inter plurimos, quos poſſidet, eximiæ raritatis nummos, jam in eo vulgavit libro, quem de peregrinandi utilitate vernaculâ linguâ compoſuit.

Hic nummulus conſpicitur in tomo II. p. 605. Tab. num. 4.

Sed perperam Scalptor in eo ſcripſit ΔΟΡ pro ΔΟΤ : ut ipſe nummuli dominus poſtmodùm probè animadvertit : qui mihi, tanquam veteri amico ſuo, eum æri incidendum libentiſſimè commodavit. Scalptoris autem errorem agnoſcet ſtatim & ipſe lector. Æra cum litteris ΔΟΡ, id eſt, 175. incideret in annum quintum regni Mnaſκiris, qui Rex annos tùm erat nonaginta natus ; barbamque admodùm prolixam alebat, ut ſuo loco videre licuit.

Hic autem nummulus juniorem adhuc Parthorum Regem exhibet, barbâ non oblongâ, carnoſâ & vividâ facie ; talemque omninò, qualem fratrem Pacori Choſroen fuiſſe conſentaneum eſt ; cùm æræ Arſacidarum ΔΟΤ, id eſt, 375[us]. annus ageretur. Quo quidem anno pauciores ſupra triginta annos natus erat Choſroes ; nondumque nonum regni ſui annum compleverat ; poſteaquàm, cùm è Meſopotamiâ, tùm ex aliis regionibus, quas Trajanus Auguſtus victricibus armis occupaverat, revocatis ab Hadriano Imperatore Romanis exercitibus ; ipſe à Parthis fuiſſet avitum in ſolium reſtitutus.

Sin verò in tantulo nummuli ſpatio faſtoſi illi tituli, quos ſibi Parthorum Reges adrogare ſoliti erant, deſiderentur : aliundè tamen haud mediocris certè lætitia animum ſubit ; cum earum numeralium litterarum ope, Choſrois nobis effigies certiori exhibeatur fide ; quàm in argenteo nummo drachmali ; in quo proprium quoque Regis illius nomen non exaratur. Undè, meo quidem judicio, æreus hic nummulus argenteo drachmali longè eſt anteponendus.

Littera A. haud dubiè initialis eſt nominis urbis, in qua ſignatus eſt nummus. Plurimæ in vaſto Parthorum Imperio occurrunt urbes, quæ ab hac littera exordium habent. Undè in quanam earum percuſſus eſt nummus, aliquis remaneret dubitandi locus : niſi uſu receptum foret Regiis urbibus Monetarias officinas ſemper adſignari. Quapropter heîc litteram A. *Arſaciæ* Parthorum Regiæ initialem eſſe nemo non fatebitur.

ARSACES XXVI. Arsac. 389.

ARSACES VOLOGESES. II.
REX PARTHORVM. XXVI.

In museo D. Vaillant D.M
ex num arg. drach.

OLOGESES, hujus nominis ſecundus, patre Choſroe defuncto, Parthorum Imperium adeptus eſt.

Eodem anno bellum Alanorum (hi ſunt Maſſagetæ) Rex Iberorum movit; ac Mediam quidem totis viribus infeſtavit; Armeniam Arsac. 390.

Arsac. 390. verò Cappadociamque tantùm adtigit. Pòst, Alanis partim muneribus à Vologeſo perſuaſis, partim metu Flavii Arriani Præſidis Cappadociæ adductis; bellum hoc finem habuit. *Dio lib.* 69. *pag.* 794.

Arsac. 391. Cæterùm Romam Vologeſes Legatos miſit, qui Pharaſmanem accuſarent propter Alanos in Mediam inductos. Eos autem Legatos in Senatum Hadrianus introduxit: Cùmque huic Senatus negotium iis reſpondendi commiſiſſet; & ſcripto reſponſa complexus eſt, & ipſis ea recitavit. Interea Pharaſmani Ibero, cum uxore Romam profecto, imperium auxit Hadrianus, & in Capitolio ſacrificare permiſit; equeſtremque ſtatuam in Æde Bellonæ poſuit. *Id. Dio ibid.*

Arsac. 393. Verùm non multò pòſt Hadrianus apud Baias Idibus Juniis mortuus eſt: annos natus 62. menſes 5. ac dies 19. cùm annos 20. & menſes 11. regnaviſſet. Eique Antoninus Pius in imperium ſucceſſit.

Arsac. 394. Defuncto Hadriano, Vologeſes Romam iterum Legatos miſit, qui, honoris causâ, Antonino Pio, imperium adepto, coronam auream deferrent. Æternam ejus facti memoriam Senatus in æreis hujus Imperatoris nummis conſervari voluit. En unum è multis heîc proferam.

Exhibet nummus ab una parte laureatum Antonini Augusti Pii caput. Ab altera stat mulier patrio more vestita, onustæ sagittis pharetræ lævam imponens, dextrâ verò radiatam coronam gestans, cum Epigraphe PARTHIA: ut coronam hanc auream, solitum Regum amicorum munus, novo Imperatori Romano dono missam esse à Rege Parthorum significet. ARSAC. 394.

Legati Vologesis etiam in mandatis habuisse videntur, ut ab Imperatore Antonino Pio sellam auream Chosrois patris reposcerent, quam Hadrianus redditurum se ei promiserat. De qua ita Capitolinus *in Antonino Pio.* Sellam regiam Parthorum Regi repetenti, quam Trajanus ceperat, pernegavit.

Cùm Parthamaspates paterno Armeniæ regno ab Hadriano redditus, supremum diem obiisset; *Achæmenides*, ejus filius, (ex Iamblicho apud Photium) ut Romanorum benevolentiam sibi conciliaret, non à Parthorum Rege Vologese, quamvis Arsacida & ipse esset; sed ab Antonino Pio diadema recipere maluit. Ideoque Legatos Romam misit, qui id sibi muneris ab Antonino supplices peterent. Hujus votis Imperator annuit lubens. Et certè egregium hunc nummum æreum cudendum curavit, Senatus tam præclari facti memoriam, silentibus omnibus Historicis, ad nos usque perlaturum. ARSAC. 395.

ARSAC. 395. Ab unâ parte nummus laureatum caput exhibet Antonini Pii, cum Epigraphe: ANTONINUS AUG. PIUS TR. P. II. COS. II. Ab alterâ ea legitur inſcriptio: REX ARMENIIS DATUS. Stat Achæmenides, regiâ indutus chlamide, dextramque capiti diademate ornato admovet: dextram quoque ei imponente Antonino Pio; ſuâque auctoritate factum veluti confirmante. Togatus eſt Imperator, ut regnum Armeniæ Achæmenidi contuliſſe ſe volentem volenti demonſtret; cùm neque ullum antea intercesſiſſet bellum, neque ullum tùm intercederet. Item Conſul ſecundùm dicitur. Qui Antonini Conſulatus in annum cadit V. C. 893. quo Armeniæ regnum Achæmenidi fuiſſe ab eo conceſſum diſcimus: anno videlicet æræ Arſacidarum 395. regni verò Vologeſis ſeptimo.

ARSAC. 396. Interea iratus Vologeſes, quòd Antoninus Pius auream patris ſui Choſrois ſellam, etſi ab Hadriano promiſſam, pernegaſſet; quòdque noviſſimè Achæmenides Arſacida, nòn à Parthorum Rege, ſed ab Imperatore Romano diadema accepiſſet: eas ob cauſas utrique infenſus, Armeniæ inhiabat; eique mòx invadendæ totus jam incumbebat. Quod ubi primùm reſcivit Antoninus Pius, ad eum ſcripſit, minaſque ei intentans, omnem ejus conatum in ipſo, ut ita dicam, limine repreſſit atque coercuit. Quâ de re loquitur his verbis Capitolinus in Vita Antonini Pii: „ Parthorum Regem ab Armeniorum expugnatione „ ſolis litteris repulit.

ARSAC. 416. In ſumma igitur tranquillitate ac pace conquievit omnis Oriens, quamdiu vixit Antoninus Pius: At, eo optimo Imperatore Non. Martii an. V. C. 914. demortuo; ſimul ac primùm M. Aurelius Antoninus & L. Verus, ejus gener, Imperium Romanum unà gubernare cœperunt; Vologeſes meditatum jam ſub Pio bellum denuò inſtauravit. De quo ita Capitolinus in

Vita Marci Antonini. „ Fuit eo tempore etiam *Parthicum* bellum, quod Vologesus paratum sub Pio, " Marci & Veri tempore indixit: fugato L. Attidio Corneliano, qui Syriam tunc administrabat. " *Capitolinus in Vita Marci Antonini.* Arsac. 416.

Nuntiatâ morte Achæmenidis, arma statim Vologeses intulisse in Armeniam videtur, ut Soæmi, ejus filii, atavis editi regibus, regnum invaderet. Hic à Severiano Cappadociæ Præfecto auxilium petiit, & obtinuit. Verumtamen regno expulsus, salutem fugâ quærere, Romamque sese conferre coactus est. Atque interim Vologeses omnem exercitum Romanorum Severiano commissum ad Elegiam Armeniæ oppidum undique circumclusum unà cum ipsis ducibus sagittis confecit.

Cæterum Lucianus narrat Severianum illum, antequàm in Armeniam proficisceretur, Alexandrum Dei Glyconis, sive Sacerdotem, sive Prophetam consuluisse: eique redditum fuisse super expeditione in Armeniam suscipiendâ tale responsum; adhortans illum ad regionis illius invasionem. Arsac. 417.

Parthis, Armeniisque citato Marte subactis,
Romam urbem repetes, & claras Tibridis undas;
Vertice serta gerens radiis distincta serenis.

Verùm, posteaquàm vecors ille Gallus, Oraculo nimiùm confisus, incursione factâ, cum exercitu ab *Othriade*, (sive, ut aliàs legitur, ab *Osrhoe*, præcipuo duce Parthorum) fuisset cæsus: Oraculum illud impostor Alexander sustulit à monumentis; aliudque

Arsac. 417. ejus in locum ſubſtituit hujuſmodi.

Agmen in Armenios ne duc; neque enim expedit illud:
Ne tibi femineis vir amictus veſtibus, arcu
Exitium immittat, vitâque ac lumine privet.

Lucianus in Vita Alexandri Pſeudomantis. pag. 486. & 487.

Apud eumdem Lucianum in libro de ratione conſcribendæ hiſtoriæ pag. 357. Callimorphus Hiſtoricus dicitur de morte ejuſdem Severiani ſcripſiſſe; cæteros quidem omnes deceptos fuiſſe, qui putarint eum gladio interfectum, quando inediâ perierit.

Dum hæc in Armenia geruntur, ad Parthicum bellum, Senatu conſentiente, miſſus eſt L. Verus Auguſtus: Romæ verò Marcus Antoninus remanſit; quòd res urbanæ Imperatoris præſentiam poſtularent. At Lucius Verus, Provincias obeundo, luxui & popinis adeò vacavit, ut, exeunte tantùm autumno, in Syriam perveniret. Itaque Laodiceæ hiemavit; ubi, comparato maximo militum numero, veris initio Antiochiam uſque progreſſus eſt. In deliciis autem apud Antiochiam & Daphnen vixit, armiſque ſe gladiatoriis & venatibus exercuit; cùm per Legatos bellum Parthicum gerens, *Imperator* à militibus eſſet appellatus. Ex ea igitur urbe Lucium Statium Priſcum, Conſularem virum, Legatum ſuum in Armeniam miſit: ipſe Antiochiæ remanſit; ut indè omnia diſponeret, & ſufficientem commeatuum copiam militibus ſuis ſuppeditaret.

(Margin: Arsac. 418.)

Interea geſtæ ſunt res in Armenia proſperè adversùs

Hoſroem

Hosroem Vologesis Ducem per Statium Priscum: Artaxatis oppugnatis & captis: delatumque *Armeniacum* nomen utrique Principum: quod Marcus per verecundiam primò recusavit: postea tamen recepit. *Capitolinus in Marco pag.* 26. Narrat tamen Lucianus *pag.* 347. primò in Armenia Romanos magnâ clade affectos fuisse: deindè verò ingentes ac veluti continuas reportavisse victorias. Itaque Armeniâ omni recuperatâ, Soæmus, ejus Rex, qui, teste Iamblico apud Photium, Senator primò, ac deindè Consul Romæ factus fuerat; ad capessendum patrium regnum Româ accersitus est. Arsac. 418.

Vologeses, cùm res suas per Hosroem Ducem, in Armenia infeliciter gestas esse accepisset; ineunte vere Syriam ingressus est; Syriis tùm defectionem cogitantibus: *ex Capitolino.* Ast Avidius Cassius, quem ei Provinciæ tuendæ præfecerat Lucius Verus, adorientem se Vologesum fortiter sustinuit; desertumque tandem à sociis, ac terga vertentem insecutus, Seleuciam & Ctesiphontem venit: deindè, vastatâ Seleuciâ atque incensâ, Regiam Vologesi, quæ in urbe Ctesiphonte erat, solo adæquavit. *Dio lib.* 71. *pag.* 802. Arsac. 419.

Eodem ferè tempore Abgarus, Osrhoenorum Rex, suum erga Romanos obsequium publico monumento testatus est; dum cudendos curavit nummos, ab una parte L. Veri Augusti caput referentes, cum Epigraphe: Λ. ΟΥΗΡΟϹ *L. Verus:* ab altera verò caput suum mitrâ exornatum exhibentes, cum inscriptione ΑΒΓΑΡΟϹ Β., id est, ΒΑϹΙΛΕΥϹ: *Abgarus Rex.*

Non multò pòst quoque Mannus, Regulus Arabiæ ultra Euphratem sitæ, è regione Commagenes, haud minùs fidum se Romanis amicumque professus est;

Arsac. 419. cùm nummum argenteum in honorem Lucillæ Augustæ, L. Veri uxoris, unà tùm cum marito Antiochiæ degentis percussit; ejusdem Augustæ caput ab una parte; ab altera verò ipsam sub Cereris effigie exhibentem; cum inscriptione: ΒΑCΙΛΕΥC ΜΑΝΝΟC ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟC, *Rex Mannus, Amicus Romanorum.* Quos quidem nummos heîc non exhibebimus. Operæ enim pretium facturos nos esse existimavimus; si nullorum aliorum nummorum icones, præter eorum, qui ad Parthos simul & ad Romanos spectant, huic nostræ Arsacidarum Historiæ adtexeremus: solam reliquorum descriptionem attulisse contenti: ne fortè rebus alienis suffertum opus in immensum succresceret.

Verùm, ut ad ea, undè digressi eramus, revertamur; dum hæc geruntur ad Euphratem, Rex Soæmus ex urbe advenit; quem L. Verus, totâ Armeniâ recuperatâ, cùmque ob id jam à militibus *Armeniacus* appellatus fuisset; in castris, præsente exercitu, Armeniæ Regem constituit. At, ne ejusmodi facti memoria excideret, illud non solùm Senatus in æreis hujus Imperatoris nummis Romæ percussis consignavit; sed etiam Verus ipse in aureis quoque, qui cudebantur in castris, publicavit. En unum heîc oculis lectorum subjicimus.

Ab una parte caput laureatum L. Veri Augusti cernitur, cum Epigraphe : L. VERUS AUG. ARMENIACUS. Ab altera verò Sellæ curuli suggestui superimpositæ insidens exhibetur Imperator; adstantibus hinc & indè ponè eum duabus figuris militaribus; stante quoque infra suggestum ipso Soæmo: cui diadema Verus imponit, cum inscriptione: TR. POT. IIII. IMP. III. COS. II. & in imo nummo: REX ARMEN. DAT.

ARSAC. 419.

Cæterum is suggestus indubiè probat L. Verum in castris, coram exercitu, Armeniæ regnum Soæmo contulisse. In cujus rei monimentum non solum Senatus ærea numismata eum typum exhibentia Romæ conflari curavit: sed etiam Verus ipse nummos aureos eodem typo insignes percuti jussit, suis ducibus erogandos. Quod quidem & Imperator & Senatus fecêre; quò apertiùs declararent, supremam penès Romanos esse potestatem, ideòque etiam facultatem, ut & dandi, sic & eripiendi regnum Armeniæ: utpote quod à Lucullo atque Pompeio jamdudum Populo Romano vendicatum, ac nuperrimè in ejus potestatem à Trajano Augusto redactum fuisset.

Interea, posteaquàm Avidius Cassius Vologesem ultra Euphratem repulisset, in Mesopotamiam penetrare constituit. Ideò igitur L. Verus unà cum eo ad fluvium usque progressus est, ibique aliquamdiu remansit; dum Cassius Mesopotamiam pervagaretur; in qua Vologesis Dux Osrhoes castra posuerat. Hunc strenuè adortus est Cassius; devictumque ac fugatum, tranare Tigrim cum magna perturbatione coëgit. Teste Historico Callimorpho apud Lucianum *pag.* 856. qui multis verbis, iisque sat inanibus, describit, qualis, eâ clade acceptâ, fuerit coma Osrhois per eum fluvium natantis; & in quale antrum trepidus tandem ille effugerit.

ARSAC. 419. Interim P. Martius Verus, unus ex tribus L. Veri Augusti Legatis, vir Consularis, (cujus videri potest Encomium apud Suidam in voce Μάρτιος) Mediam cum valido exercitu ingreditur; eâque occupatâ ac devastatâ, Lucio Vero MEDICI cognomen adquisivit. Undè proculdubio in æreis quibusdam Lucii Veri nummis à Senatu percussis tria trophæa consignata sunt, cum Captivo sub unoquoque illorum sedente, eâque Epigraphe: TR. POT. VI. IMP. IIII. COS. II. Unum scilicet trophæum ob Armeniam receptam; alterum ob Mediam occupatam: tertium denique ob Parthos variis præliis devictos ac superatos.

ARSAC. 420. Avidius igitur Cassius, fugatis undique Parthis, Tigrim fluvium transgreditur; ac recto itinere Seleuciam pergit: quæ quidem urbs Romanos, ut amicos recepit. Attamen, ut testatur Capitolinus in Vero, Seleucia à Cassio contra fidem expugnata est. Quod quidem inter cæteros etiam Quadratus, belli Parthici Scriptor, incusatis Seleucenis, qui fidem primi ruperant, purgat. Verùm, ut ut sit, non solum vastata est à Cassio Seleucia, sed etiam incensa; uti suprà jam notavimus ex Dione *lib.* 71. *pag.* 802.

Post expugnatam, incensamque Seleuciam, Cassius ad Ctesiphontem pervenit: quam urbem, utpote propugnaculis destitutam, facillimè ingressus, ac depopulatus est; Regiamque Vologesis in ea constructam miro opere, solo adæquavit. *Dio ut suprà.* Undè L. Vero Augusto *Parthici Maximi* inditum est cognomen: quod quidem & cum M. Aurelio Antonino habuisse commune æreus hic apertè nummus ostendit.

ARSAC. 420.

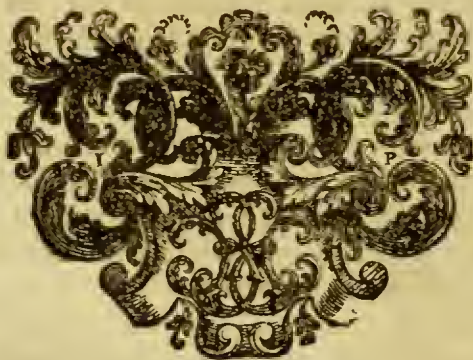
Ab una parte caput laureatum M. Aurelii Antonini exhibet nummus, cum Epigraphe: M. AUREL. ANTONINUS AUG. ARM. PARTH. MAX. id est, *Marcus Aurelius Antoninus Augustus Armeniacus Parthicus Maximus*. Ab alterâ ea legitur inscriptio: TR. P. XX. IMP. IIII. COS. III hoc est, *Tribuniciâ potestate vigesimâ, Imperator quartùm, Consul tertiùm.* Victoria stans dextrâ ramum lauri gerit, sinistram imponens scuto, trunco palmæ arboris superimposito, in quo hæ litteræ leguntur: VIC. PAR. *Victoria Parthica.* Similis occurrit æreus L. Veri nummus, cum Armeniaci & Parthici Maximi titulis; in cujus aversa parte idem quoque typus observatur, sed cum eâ inscriptione: TR. P. VI. IMP. IIII. COS. II. id est, *Tribuniciâ potestate sextâ, Imperator quartùm, Consul secundùm.*

At nos hujus L. Veri nummi iconem hoc in loco exhibendam non duximus, cùm jam paulò altiùs illius Imperatoris repræsentata sit effigies; cùmque eadem illustria cognomina utrique Augusto, ob confectum bellum Parthicum, fuerint ex Senatusconsulto decreta.

Dum autem Avidius Cassius Babyloniam diripit, subitò ea in urbe nata fertur pestilentia: ubi de templo Apollinis ex arcula aurea, quam miles fortè inciderat, spiritus pestilens evasit; atque indè non Parthos modò, sed & orbem ferè universum complevit; ut refert Capitolinus in Vero.

ARSAC. 420. Cùm verò reverteretur Caſſius, magnum, teſte Dione, numerum militum amiſit: qui partim fame enecti, partim morbo exſtincti ſunt: ipſe tamen cum reliquis militibus incolumis rediit in Syriam. *Dio lib.* 71. *pag.* 802.

ARSAC. 421. Interea, tumultu apud Parthos exorto, ob vaſtatas Parthiæ Provincias, plurimaſque eorum Urbes incenſas igni tam ſub Choſroe patre, quàm ſub ejus filio Vologeſe: ab illis populis, pulſo priùs in exſilium legitimo Rege, novus Rex conſtituitur, ut ex rariſſimo ejus nummo diſcimus: quem idcircò in Parthorum Regum ſerie collocavimus.

ARSACES XXVII.

Arsac. 422.

MONNESES
REX PARTHORVM. XXVII.

In musco D. Vaillant D.M.
ex num. æreo. 2. formæ.

RES contra Romanos à Vologeſe II. infeliciter geſtæ, Parthos ad ſeditionem incitarunt. Quod quidem ex Parthicis nummis conjeciſſe me fateor. Quoties enim Arſacidarum Regum deeſt nobis Hiſtoria, toties eorum numiſmata ſupplere abunde

Arsac. 422. possunt. Et certè ea nos docent à rebellibus Populis, in exsilium actum esse Vologesem; atque in ejus locum Nobilem quemdam Parthum, nomine Monnesen, fuisse substitutum. Quòd autem Vologéses II. ex solio deturbatus fuerit, neque nova res apud Parthos, neque mira videri debet. Ita enim priùs & Gotarzem, & Phrahatem IV, & Vologesem I. pariter è solio ejectos, ac postea restitutos, Arsacidarum, ut suprà vidimus, testantur Annales.

Monneses, nomen est Parthicum, multis Nobilibus Viris commune. Ita enim vocabatur vir ille nobilis, cujus meminit in Antonio Plutarchus, quemque ex aula Phrahatis IV. fugisse ad Antonium, ac postea cum Phrahate in gratiam rediisse refert. Item *Annalium lib.* 15. à Tacito alius memoratur *Monneses*, cui Tigranis è regno Armeniæ exturbandi negotium Vologeses I. mandaverat. Undè apparet complures Nnobiles Parthos variis temporibus eo fuisse nomine vocitatos.

Monneses verò, de quo nunc agitur, statim atque Imperium Parthorum est adeptus; contractis ex omnibus Provinciis militibus, ineunte vere in Mesopotamiam transgreditur. Quo comperto, Duces Romani, etsi fatigatis diuturno bello Legionibus, iterùm tamen contra Parthos movêre: ac L. Verum Augustum adhortati sunt; ne prioribus parta victoriis amitterentur, iter ad Euphratem unà secum susciperet. Illud enim testatur Capitolinus in Vero, his verbis: „Ad Euphratem tamen impulsu Comitum suorum secundò „profectus est.

Post prælium acre rursùs Romanos inter & Parthos in Mesopotamia commissum, devicti ac profligati sunt Parthi.

Parthi. Ideòque L. Verus, ob res tam proſperè adverſùs eos geſtas, Imperator IV. ab exercitu appellatus eſt. At, ne Romani iterum Tigrim tranſgrederentur; Parthi cum illis pacem his conditionibus pepigêre: ut deinceps Tigris utriuſque Imperii terminus foret; utque penès Romanos Meſopotamia remaneret. Quam quidem Provinciam poſtea Parthi recuperare numquam potuerunt; licet eam multoties incurſionibus ſuis infeſtaverint. ARSAC. 422.

His itaque pactis ac ſancitis, L. Verus milites veteranos Carrhis, quæ urbs eſt Meſopotamiæ, relinquit; eamque Romanorum coloniam ſtatuit: cujus rei argumento eſt Carrhenorum nummus; in cujus adverſa parte cernitur M. Aurelii caput cum ſolita Epigraphe: in averſa verò ea legitur inſcriptio: KO. AΥP. KAPPHNΩN. id eſt, *Colonia Aurelia Carrhenorum*: creſcentique Lunæ ſuperimpoſitum exhibetur caput Dei Luni, qui præcipuè ea in urbe colebatur; ut refert *Spartianus in Caracalla.*

Iiſdem ferè temporibus ſupremum diem obiiſſe videtur Armeniæ Rex Sohæmus; cui ſucceſſit filius ejus, Sanatruces nomine; de quo hæc ſcribit Suidas: SANATRUCES, Armeniorum Rex; qui corpus quidem habebat mediocre; ſed animo erat ad omnia magno, præcipuè verò ad res bellicas. Viſus autem eſt & accuratus juſtitiæ cuſtos fuiſſe; & in ipſa victus ratione æquè caſtigatus & frugalis, atque vel præſtantiſſimi quique Græcorum & Romanorum.

L. Verus, Parthico bello poſt quadriennium confecto, regendas Comitibus ſuis orientales Provincias relinquens; Romam indè ad triumphum rediit: atque ARSAC. 423.

Arsac. 423. unà cum M. Aurelio Antonino Romæ processit: ut testantur & Capitolinus in Marco, & ipsius Veri Augusti nummus; in cujus aversa parte hæ litteræ cernuntur Tr. P. xxi. Imp. iiii. ut & duo Imperatores in quadrigis, quas triumphalis pompa præcedit.

Monneses, pace cum Romanis initâ, in Parthorum regiam regressus est, ac copias dimisit. At regni Proceres turpe reputantes Mesopotamiam Romanis fuisse concessam; utpote quæ solâ vi armorum ab Imperatore Trajano capta, ab Hadriano mox Parthis fuisset restituta: indignabundi, Monnesique multùm infensi, cùm eam ob causam, tùm etiam eò quòd non esset Arsacida, adeoque probrosam cum Romanis pacem fecisset; eum è solio dejiciunt, statimque ab exsilio Vologesem II. revocant; qui se tam strenuè contra Romanos gesserat. Quæ omnia, silentibus Historicis, colligimus, cùm ex uno Regis Monnesis nummo, Epochæ Arsacidarum annum 422um referente; tùm ex altero Vologesis II. nummo, ejusdem Epochæ annum 423um exhibente. De quibus fiet infrà à nobis mentio.

NUMMUS ARSACIS MONNESIS.

Ex Museo nostro.

Caput Regis barbati & diademate ornati. In aversâ parte Rex idem ſub Herculis nudi ſpecie cippo innixi, necnon lævâ clavam geſtantis, cum Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΟΝΝΗΣΟΥ ΣΟΤΗΡΟΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ: id eſt, Regis Regum Monnesis, Servatoris, Illustris. In imo nummo Litteræ numerales ΥΚΒ. id eſt anno 422.

En effigies Monneſis Regis in Vologeſis II. locum à Parthis ſuffecti, cujus nummus genuinam nominis illius appellationem nobis adſerit; videlicet *Monneſen* per geminam Litteram N. exaratum: cùm Scriptores tamen omnes eum *Moneſem*, vel *Monæſem*, malè omninò, ut videtur, nuncupaverint. Aſt apud Auctores non inſolita res eſt. Siquidem *Manus* Arabiæ Regulus à Dione libro 88. nominatur, qui in argenteo Lucillæ Auguſtæ nummo à Seguino vulgato Edit. 2. pag. 158. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΑΝΝΟC dicitur. Undè appa-

Vu ij

ret, quantam priſcæ Hiſtoriæ lucem adferant nummi. Quòd autem Monneſes Arſacidarum ſanguine ortus non fuerit, id planè ex ejus nummo liquet; in quo, ſuperbo Parthorum Regum titulo ΒΑϹΙΛΕΩϹ ΒΑϹΙΛΕΩΝ contentus, ΑΡΓΑΚΟΥ nomen nequaquam adhibet. Jam verò, quidnam ſibi velit inſolitum in Parthicis nummis ϹΩΤΗΡΟϹ, id eſt, Servatoris, epitheton expendamus. Illud ſibi adrogaviſſe videtur Monneſes, ob egregium quoddam adversùs Romanos facinus bellicum; quo populorum omnem ſibi benevolentiam atque amorem conciliarit; quoque in turbulento illo rerum ſtatu ad Parthicum ſolium viam ſibi patefecerit. At, poſteaquàm turpem, ut ipſis videbatur, cum Romanis pacem feciſſet, exiſtimatio illa omnis, quam de eo primùm Parthi conceperant, citò ex eorum animis obliterata eſt.

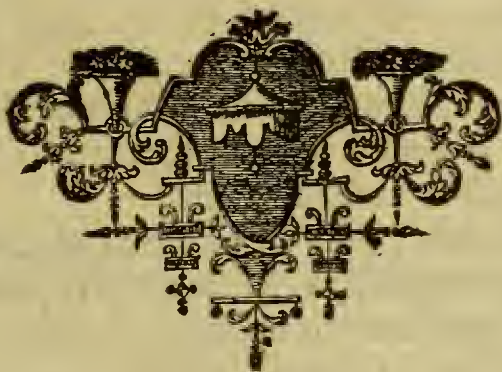
Monneſes igitur ſub ſpecie Herculis illius ΣΩΤΗΡΟΣ, exemplo ΘΑΣΙΩΝ, hoc in nummo depingitur. Præcipuus enim apud Parthos erat hujus Dei cultus, ut jam in Phrahate IV. & in Gotarze obſervavimus: nec ſine cauſa. Nam Parthi, perindè ac Perſæ, *Herculem* tanquam *Solem* venerabantur. Uti Theologorum vetus erat opinio per *Herculem* ſignificari *Solem*. Undè duodecim ei certamina ſunt attributa: quòd videlicet duodecim ſigna ſingulis annis ſoleat permeare; ut refert Lilius Giraldus Syntagm. 10.

Hercules clavam ſolam, tanquam proprium inſigne, geſtat: nec leonis exuviis ornatur, propterea quòd heîc pro Sole haberi videatur. Sedens exhibetur, quoniam (ut alicubi obſervavimus) ejus Sacris epulaturi ſedebant. Teſte Macrobio *lib.* 3. *Saturnaliorum*: qui & lib. 1. *Herculem* reverà *Solem* eſſe affirmat.

Æreus eſt nummus, ſed argenteorum Tetradrachmalium magnitudine. Tenui verò argenti bracteolâ obductum olim fuiſſe nummum denotant ſuperſtites adhuc hujus metalli reliquiæ. Quod quidem tùm factum fuiſſe propter res Parthiæ difficillimas, ſummamque argenti penuriam autumamus.

Litteræ numerales ΥΚΒ. Epochæ Arſacidarum annum indicant 422um. Hæ in nummis Regum Parthorum, modò recto, modò inverſo ordine, Seleucidarum Regum more, inſcribuntur. Tales autem Litteræ numerales, ſi quando in vetuſtis illis monumentis occurrunt, maximi ſanè ſunt momenti:

ſicuti in hocce nummo conſpicere eſt, qui medium Regni Vologeſis II. tempus interrumpit. Undè Vologeſi II. proculdubio ſubſtitutum à Parthis fuiſſe *Monneſen* planè edocemur: cùm maximè alius ſeſe nobis offerat Vologeſis II. nummus; ejuſdem Arſacidarum Æræ annum exhibens 423um.

ARSAC. 423.

ARSACES VOLOGESES II.

REDUX.

VOLOGESES II. post ejectum è solio Monnesen, (quem tamen non expulsum regno fuisse, sed fato concessisse quidam existimant; at ex conjectura tantùm:) anno uno elapso, postquàm Monneses Parthorum Rex fuerat constitutus; regendas iterum Imperii Parthici habenas, omnium populorum consensu, recepit; eò acceptior suis, quòd ab alto Arsacidarum sanguine duceret genus; atque insuper, neque propter superbiam, neque propter crudelitatem; imò potiùs Procerum quorumdàm tumultu ac rebellione, ob prosperos Romanorum contra Parthos successus, actus in exsilium fuisset.

Itaque Parthi, post tot ac tantas clades, sub tribus continenter Regibus à Romanis acceptas, reliquum regni Vologesis tempus quietè peregerunt. Vologeses enim, suo exsilio cautior factus atque prudentior, cùm Parthicas regiones militibus exhaustas, urbes quàmplurimas incensas igni, ac Regiam quoque direptam & solo adæquatam videret: ad ea omnia publica opera resarcienda animum adplicuisse videtur, pacis otia in commoda subditorum sibi Populorum ita impensurus, ut eorum benevolentiam sibi conciliaret. Attamen altissimum est de reliquo eo Vologesis regno apud Auctores silentium. Quod non mirum: cùm nulli de peculiari Parthorum Historia supersint hodie Scriptores: &, si modicum quid super eorum gestis

ad nos uſque pervenerit; illud ab exterorum Populorum Hiſtoriis ſit repetendum. Arsac. 430.

Cùm igitur plurimis jam abhinc annis Parthi pace fruerentur; in finitimis Orientis partibus Romani inteſtino bello agitari cœperunt. Avidius enim Caſſius, Dux ille, qui ſub L. Vero Auguſto in Syria tam ſtrenuè ſe geſſerat, ac Parthorum vires ſuperbiamque adeò contuderat: (Hunc M. Aurelius non Syriæ modò Provinciæ, ſed Ægypti & Cappadociæ Legionibus præfecerat) poſtquàm Imperatorem Marcomannico bello procul à ſe occupatum animadvertit; Imperii inſignia arripuit; mortem Marci Antonini mentitus; aut, ut quidam dicunt, Fauſtinâ ipsâ volente; quæ de mariti valetudine deſperaret. *Capitolinus in Marco Antonino, & Vulcatius Gallicanus in Avidio Caſſio.*

Quoniam autem, Syriæ vixdum Præfectus, in Armenia, & in Arabia, & in Ægypto, res optimè geſſerat Avidius Caſſius; mirum in modum omnibus Orientalibus carus fuit, & ſpeciatim Antiochenſibus; qui etiam Imperio ejus conſenſerunt. Quod certè opportunam Parthis præbuiſſet occaſionem recuperandæ Meſopotamiæ: ſive eam Caſſius, impetrandi adversùs Romanos auxilii causâ, ultrò ipſis traderet: ſive, durante adhuc in Parthia bello civili, ipſimet ſuis eam armis invaderent. At, poſteaquàm compertum eſt vivere Marcum Antoninum; citò, conſenſu omnium, præter quàm Antiochenſium, Avidius interemptus eſt, menſe ſcilicet Julio ejuſdem anni: uti refert *Vulcatius Gallicanus in ejus Vita.*

Ubi Marcus Antoninus de defectione Caſſii factus eſt certior, relicto ſtatim Sarmatico, Marcomanni-

Arsac. 431. coque bello, in Syriam contra Caſſium profectus eſt. At vix illam attigerat Provinciam, cùm ad eum Caſſii caput allatum eſt. Attamen pius Imperator non ſolùm cæde Caſſii non exſultavit; verùm etiam caput ejus humari juſſit, neque in conſcios defectionis animadvertit. Quin imò ignovit & civitatibus, quæ Caſſio conſenſerant; ignovit & ipſis Antiochenſibus, qui multa in ſe pro Caſſio dixerant. *Capitolinus in Vita Marci Antonini.*

Cùm verò in Syria res omnes Marcus Antoninus ordinaret atque componeret; Vologeſes Legatos ad eum miſit de pace: ut innuit Capitolinus, dum inquit: „Multa egit cum Regibus, & pacem confir„mavit: ſibi occurrentibus cunctis Regibus, & Le„gatis *Perſarum*, id eſt, *Parthorum. Capitolinus in Vita Marci Antonini.*

Paulus Oroſius *lib.* 8. *cap.* 15. ſcribit quoque, occiſo in Syria Avidio Caſſio, pacem cum Marco Aurelio Antonino iniiſſe Vologeſem.

Arsac. 445. Quonam tempore mortuus ſit Vologeſes II. atque idcircò, quot annos regnaverit, prorsùs incertum eſt. Extremis tamen Commodi Imperatoris temporibus videtur obiiſſe. Quapropter, ut Arſacidarum Chronologiam ſequamur, illius mortem anno V. C. 942. adſignamus. Et certè Regis illius effigies cum prolixa barba, eum diu regnaviſſe argumento eſt. Filios reliquit Vologeſem & Tiridatem: quorum prior ei ſucceſſit,

NUMMI

NUMMI ARSACIS VOLOGESIS II.

Ex Thesauro Regio.

Caput Regis prolixâ barbâ conſpicui, necnon diademate ornati ac mitrâ ſuis inſtructâ redimiculis. Ponè caput Littera initialis A. Ex aversâ parte Genius Urbis, capite turrito ac diademate exornato, rupibus inſidet, quibus ſiniſtrâ manu innititur; dextrâ vultui admotâ. Ante Genium illæ leguntur Litteræ numerales, ΓΚΥ. id eſt, anno 423.

ÆREUS itidem eſt Parthicus hic nummus: at Pacori & Chosrois nummulis mole & magnitudine ita ſuperior, ut, eorum reſpectu, mediæ hunc formæ diceres. Atque ideò alia eſt typi forma. In illis enim ſolum Genii caput repræſentatur: in hoc verò integra Genii figura conſpicitur. Præterea poſterior hic nummus litteram initialem, quâ deſignatur nomen Urbis, ponè caput Regis præfert: contrà, quas habet numerales litteras in averſa parte oſtendit.

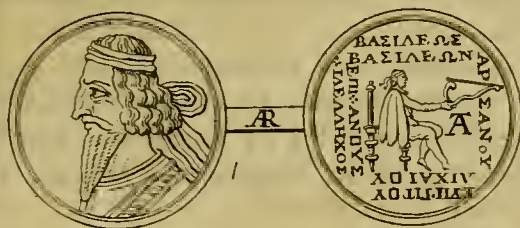
Jam verò, donec ad reliquam nummi explanationem ve-

niamus, quisnam Parthorum Rex in eo sit insculptus, non abs re erit indagare. Sed, ut aiunt, nodum in scirpo quærimus. Litteræ numerales in postica parte excusæ eum nobis planè declarant; cùm Epochæ Arsacidarum annum exhibeant Γ K Υ. 423. Nemo enim nescit litterâ Υ. numerum 400. K. autem 20. Γ. denique numerum 3. signari. Annales autem Arsacidarum, Vologesem II. Chosrois filium, hoc ipso anno regnavisse nos edocent. Siquidem Capitolinus eum Regem ad Marcum Aurelium in Syriam post Avidii Cassii necem Legatos misisse refert, anno Arsacidarum 431. Urbis verò conditæ 928. Undè apparet, post expulsum Monnesen, Vologesem II. in solium avitum à Parthis fuisse restitutum.

In hoc nummo Vologeses solito Arsacidarum Regum ornatu, videlicet, mitrâ insignis prodit: & eâ quidem redimiculis instructâ. Quod mitræ genus, ut & prolixior barba, Principem jam senem, aut saltem senectuti proximum satis arguit. Tunc autem annum regni sui trigesimum quartum agebat Vologeses II. & jam vir factus, Parthorum Imperio potitus est. Neque verò putes, quia heîc mitram gerit, alibi quoque sine mitra conspici non debere. Nam in sequenti nummo cum diademate solo exhibebitur.

Ad Urbis Genium revertor. Is insidet rupibus: Quæ res Urbem in loco declivi sitam esse arguit: ut ex typo probè norunt studiosi nummorum Urbium Græcarum & Coloniarum Antiquarii. Arsacia autem, in qua hæc Vologesis percussa est moneta, Urbs habetur Mediæ: quæ quidem Regio frigidiuscula erat & aspera atque montosa. Quæ omnia cum ejus Urbis situ sat bellè congruunt. An verò *Arsacia* ea ipsa sit, quæ hodie Casbin appellatur, ut Minadoo placet; apud omnes æquè non constat.

NUMMUS ARSACIS VOLOGESIS II.

Ex Museo nostro.

Caput Regis barbati & diademate cincti. Ex aversa parte ea legitur Epigraphe barbarè scripta : ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΝΟΥ ΕΥΙΡΓΙΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΧΟΣ : id est : Regis Regum Arsacis benefici, justi illustris, amici Græcorum. Rex imberbis solito more sedet, dextrâ extensâ arcum gerens. In area nummi A. initialis littera vocis Arsaciæ Urbis conspicitur.

IN hoc argenteo nummo eadem, quæ in superiore æreo, nasi oblongi forma, eadem oris lineamenta cernuntur; eadem denique barba prolixior, atque in acumen desinens. Quæ omnia Vologesi II. nummum proculdubio adscribunt. Nec te moveat ΑΡΣΑΚΟΥ appellatio pro ΒΟΛΑΓΑΣΟΥ, quam in avo ejus Vologese I. vidimus. Vologesis enim nomine appellati Reges, modò hanc, modò illam, utpotè Arsacidæ adhibuerunt. Imò & filius ejus Vologeses, hujus nominis tertius, utramque simul ΑΡΣΑΚΟΥ ΒΟΛΑΓΑΣΟΥ assumpsit appellationem, ut infrà videbimus.

Ecce iterùm Vologeſes, quem mitrâ decorum in ſuperiore nummo conſpeximus, nunc cincinnatus prodit; ut noſcat Lector Arſacidas eoſdem, modò cum mitra, Parthorum Regum inſigni, modò capite nudo, exhiberi: aſt, quoquo modo, diademate ſemper revinciri.

Is, barbâ oblongâ Arſacidarum more, inſignis, veluti jam ſenior conſpicitur. Quod adprimè demonſtrat ejus, uti in ſuperiore nummo prolixitas. Quâ de causâ illum alteri nummo prætuli, juniorem eum exhibenti: quem quidem nummum inter tot tamque varios, raros & conſpicuos nummos illuſtriſſima Comitiſſa DE VERUE poſſidet: quemque ingenitâ ſibi humanitate, ut & Vononem Phrahatis IV. filium, deſcribendum mihi commodavit.

Littera A. in area exarata, major, quàm epigraphes litteræ, ut ſæpiùs jam diximus, initialis eſt nominis Arſaciæ urbis, in qua argenteus hic Vologeſis II. nummus, æquè ac ſuperior ejuſdem æreus, eſt percuſſus. Atque heîc obiter obſervandum eſt in illa Regia Urbe veram Linguæ Græcæ pronuntiationem jam tunc depravatam fuiſſe, Scalptoreſque ac Monetarios à rectâ & germanâ nominum ſcriptione deflexiſſe: ita ut ΑΡΣΑΝΟΥ ipſius nomen pro ΑΡΣΑΚΟΥ ſcriberetur.

Quòd ſi nummum noſtrum præ manibus habuiſſet illuſtriſſimus ac doctiſſimus Vir Ezechiel Spanhemius, diſſertatione quinta pag. 425. Goltzium non accuſaſſet, quaſi veram illius lectionem adſecutus minimè fuiſſet. Ibi enim ait, de Goltzio loquens: NEC FELICIOR IDEM FUIT IN ERUENDO NOMINE ARSACIS, PRO QUO ΑΡΣΑΝΟΥ IN EJUSDEM THESAURO PERPERAM LEGITUR. At id condonandum eſt eruditiſſimo Scriptori, qui Arſacidarum nummos inter rariſſimos collocat; nec plures quàm quatuor, vidiſſe ſe profitetur.

In hujus autem Vologeſis II. nummi epigraphe non ſolùm ARSACIS nomen corruptum legitur; ſed & voces ΕΥΙΡΓΙΤΟΥ pro ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ, ΑΙΚΑΙΟΥ pro ΔΙΚΑΙΟΥ, & ΦΙΛΕΛΛΗΧΟΣ pro ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ ſubſtituuntur. Ac deinceps tanta litterarum ſecuta eſt depravatio; ut jam ipſi caracteres Græci eſſe deſierint; atque adeò à peritis legi jam non poſſint. Undè nulli propriè Regi adjudicari nummos,

ſed inter incertos collocari neceſſum fuit : ut in appendice hujus libri patebit.

Rex ille imberbis ſedens , ac dextrâ arcum gerens in nummis drachmalibus argenteis ſemper exhibetur, tanquam ſolitus Arſacidarum typus , quo originem ſuam ab antiquiſſimo Rege Perſarum deduxiſſe ſe teſtentur.

ARSACES XXVIII.

ARSACES VOLOGESES III.
REX PARTHORVM XXVIII

In Sueton. Car. Patini D. M.
Ex num. arg. tetradr.

Arsac. 445.

VOLOGESES *III.* patri ſuo Vologeſi *II.* in Parthorum Regnum ſucceſſit. Sed quo anno, incertum eſt: cùm prorsùs ignoretur, quo tempore Vologeſes II. ſupremum diem obierit. Id tamen extremis Commodi Auguſti temporibus eveniſſe ſuſpicamur.

Ut ut eſt, ſimul atque Vologeſes III. ad Imperium evectus eſt, Sanatruci Armeniæ Regi videtur bellum intuliſſe: ut conjicimus ex his Suidæ de Sanatruce loquentis verbis: *animo erat ad omnia magno, præcipuè verò ad res bellicas.* Cum quo enim Sanatruces ſuam in re bellica peritiam experiri potuiſſet, niſi cum Vologeſe; qui, magnâ militum manu, venerat Armeniæ regnum invaſurus; quod fratri ſuo Tiridati largiretur: Parthorum Regum more, qui fratribus ſuis Armeniæ regnum tradere ſemper conati ſunt? At Sanatrucis rei militaris ſcientiſſimi virtute repulſus Vologeſes, deſiſtere ab incœpto coactus eſt.

Arsac. 446.

Arsac. 447.

Poſt interfectum Imperatorem Commodum, P. Helvius Pertinax à Senatu Auguſtus dicitur. Sed breviſſimum ejus Imperium fuit. Vix enim tres regnaverat menſes Vir moribus antiquiſſimis; cùm eum Prætoriani milites multis vulneribus obtruncant; auctoremque ſceleris Didium Julianum Imperatorem faciunt. Eodem ferè tempore exercitus Syriaci Peſcennium Nigrum, Provinciæ rectorem, itidem Auguſtum creant. Hic, poſtquàm rerum potitus eſt, amicis uſus eſt Parthis atque Adiabenis. Siquidem eos omnes cum Peſcennio ſenſiſſe, hoc eſt, ab ejus ſtetiſſe partibus ſcribit Spartianus *in Severi Vita cap.* 9.

Poſtquàm rumor increbuit Peſcennium in Syria à militibus appellatum eſſe Imperatorem; ad eum Legati undique Antiochiam confluxêre, velut ad legitimum Principem: Reges quoque & Satrapæ trans Euphratem Tigrimque habitantes, gratulatum miſerunt; ſuamque operam in omnem eventum pollicebantur. Quos ille ampliſſimis affectos muneribus, gratiiſque

Arsac. 448.

ARSAC. 448. de ſua propenſa voluntate, deque iis, quæ pollicerentur, actis, dimittebat: nullis ſibi inpræſens opus eſſe auxiliis affirmans; ſatis munitum Imperium, idque geſturum ſe incruentum. *Herodianus lib.* 2.

Interea Peſcennius Niger, ubi Romam à Septimio Severo occupatam, ipſum à Senatu appellatum Imperatorem, nihil tale expectans, audivit; præterea omnem Illyricum exercitum contra ſe, aliaſque pedeſtres navaleſque copias educi: perturbato vehementer animo, monet Provinciarum Præſides, aditus omnes portuſque cuſtodiant: mittitque rogatum auxilia ad Parthorum, Armeniorum, atque Atrenorum Reges. Cui quidem Armenius, neutras ſe partes ſuſcepturum reſpondit; tantùm res ſuas defenſurum Severi adventu: Parthus autem, Satrapis imperaturum per epiſtolas, uti copias congregarent. Ita enim facere conſuevit bellum comparaturus. Siquidem mercenarios milites, atque ordinarios exercitus Parthi nullos habent. *Idem Herodianus lib.* 3. *initio.*

ARSAC. 449. Igitur Vologeſes III. copias ad Peſcennium miſit, quemadmodum & ambo Abgari Reges, Oſrhoenorum unus, alter Adiabenorum. At è Legatis Peſcennii præſtantiſſimus Æmilianus, apud Cyzicum Helleſponti urbem commiſſo cum Severi ducibus prælio, ab eis victus & interfectus eſt. Hoc prælio facto, rursùm æqualis acriſque pugna commiſſa eſt. Præerant exercitui Severiano Valerianus & Anulinus. Niger ſuas Legiones ipſe præſens inſtruxerat. Locum, in quo pugnatum eſt, propter anguſtiam, *Cilicias Pylas* nominant: quòd ex altera parte impendent prærupti montes; ex alterâ magna præcipitia in mare porriguntur.

Hoc

Hoc autem poſtremo in prælio tanta facta eſt cædes, ut deſiderata ſint Nigrianorum viginti millia: ac Niger ipſe cum paucis incolumis ex acie evadere vix potuerit; Antiochiam ſeſe recepturus. Capta verò non multò pòſt à Severianis Antiochiâ, denuò ex eâ ad Euphratem confugit, ratus hoc unum ſibi ad Parthos perfugium futurum. Sed eum inſecuti Severiani capiunt, eique caput abſcindunt. *Dio lib.* 74. *pag.* 842. 843. *&* 844. Arsac. 449.

Occiſo Nigro, Severus omnes (ſtatim) illius amicos ſupplicio affecit, ſive qui ſponte, ſive qui neceſſitate coacti rebus illius ſtuduiſſent: militibus tantùm, qui effugerant, ac trans fluvium Tigrim, metu Severi, ad Parthos abierant, impunitate propoſitâ, receptis. Quippe magna vis hominum in ea loca conceſſerat. Quo potiſſimum effectum eſt, ut validiores deinceps Parthi adversùs Romanos conferendâ manu evaſerint. Nam gnari antea pugnare tantùm arcu ex equis, neque armaturâ muniti, neque haſtâ gladiove ſatis audaces, levi pendulâque veſte, plurimùmque inter fugiendum averſi, ſagittas intendebant. Poſtea verò quàm Romani aliquot milites, fabrique nonnulli in eas regiones confugerunt, ibi ætatem acturi, non ſolùm armis uti, ſed ea quoque fabricari Parthi didicerunt. *Herodianus lib.* 3.

Dum verò Romani de imperio inter ſe armis ita diſceptabant; Oſrhoëni & Adiabeni (imò & Arabes) qui ab ipſis defecerant, cùm Niſibin obſiderent; ac victi eſſent à Septimio Severo Auguſto: Legatos ad eum, intellectâ Nigri morte, miſerunt, non excuſatum, quòd injuſtè ſe geſſiſſent; ſed ut beneficium quoque

ARSAC. 449. postularent; quòd eâ Severi causâ, fecissent: Aiebant enim, se milites illos, qui à Nigri partibus stetissent, Severi causâ necâsse. Miserunt & munera quædam ipsi, nec tantùm captivos, sed etiam spolia; quæ quidem essent residua, se reddituros polliciti sunt. Non tamen ea castella, quæ ceperant, deserere; nec impositionem tributi admittere volebant. Immò reliquos etiam milites Romanos extra regionem suam adduci postulabant. Has igitur ob causas bellum illud contra eos populos occœptum fuit. *Dion. ex Theodos. lib. 75. pag.* 848.

ARSAC. 450. Postquàm igitur Severus transiit Euphratem, ac terram hostilem invasit; factum est cùm ea regio à natura sit in summa inopia aquæ, ac tùm permagno solis æstu exsiccata, atque arida esset, ut Severus in summum discrimen venerit, ne maximam exercitûs partem amitteret. Nam defessis longo itinere militibus & calore solis vexatis, pulvis tantam molestiam exhibebat; nec jam ut iter facere possent, nec loqui. Hoc unum verbum poterant efferre, *aquam, aquam.* Quæ ut inventa est, Severus initio, perindè ac si ea non reperta esset, anxius, calicem postulavit, plenumque aquæ coram omnibus exhausit. Post eum ceteri quoque omnes biberunt, atque ita recreati sunt. *Dio ex Xiphil. ibid. pag.* 849.

Cùm autem Nisibin advenisset Severus Augustus, ibi substitit; Paternum verò, candidum & lætum contra barbaros, quos paulò antè dixi, misit; qui cùm primò regiones illorum incendissent, cepissentque urbes, atque ob eam causam Severus magnificè se efferret, quasi prudentiâ & magnitudine animi præstaret reliquis hominibus; maximè novum & insolens quiddam accidit:

quòd Claudius Latro, qui Judæam Syriamque prædari cœperat, & ob eam causam studiosè conquirebatur, ad Severum quodam tempore pro Tribuno militum venit cum equitibus; eumque complexus, atque exosculatus salutavit: neque tamen ab eo statim agnitus, neque captus (unquam) est postea.... ARSAC. 450.

Per idem ferè tempus Severus Augustus rursùs exercitum in tres partes distribuit; quarum partium uni Lætum, alteri Anulinum, tertiæ Probum præfecit; eosque in Orientem misit: quem illi tripertitis ingressi copiis & itineribus, in potestatem, non absque labore redegerunt. *Id. Dio ibid.*

Verum enim verò cùm Imperator Severus in Mesopotamia ageret, de capto Byzantio, quod vivi mortuique Pescennii secutum partes fuerat, adlatus est ad eum nuntius. Quo quidem summoperè lætatus est, quippe qui æmuli sui virium quod reliquum supererat, eâ urbe expugnatâ, penitùs exstinctum videret. ARSAC. 451.

Itaque igitur, rebus Orientis ex sententia gestis, atque ut res poscere videbatur, ordinatis, cupido jam Severum invasit Regem quoque Atrenorum bello tentandi, ac Parthorum regionem occupandi: quos utrosque in societatem Niger adsciverat. Quibus tandem rebus in aliud tempus rejectis, cogitare institit, quo pacto sibi universum Romanum Imperium liberisque suis bonâ fide adjudicaret. *Herodianus lib. 3. cap. 63.*

Et certè interjecto dein tempore Severus Augustus circa Arabiam plurima gessit; Parthis etiam in ditionem redactis, necnon quoque Adiabenis: qui quidem omnes cum Pescennio senserant. Atque ob hoc, reversus, triumpho delato, appellatus est ARABICUS,

Arsac. 451. Adiabenicus, Parthicus. Sed triumphum respuit, ne videretur de civili triumphare victoriâ. Recusavit & *Parthicum* nomen, ne Parthos lacesseret. *Spartianus in Severo.*

Interea Severus Nisibi magnam dignitatem dedit; eamque Coloniam Romanam priùs factam, ut docent nos hújus urbis nummi, cum Septimiæ nomine; commisit Equiti Romano. Sæpiùs autem dicere solebat, se magnam regionem adjunxisse Imperio; eamque propugnaculum Syriæ effecisse. Tamen revera constat eam Romanis, ut frequentium bellorum, ita multorum quoque sumptuum causam extitisse: propterea quòd paucissima pendebat, insumebatque multa: quòdque Romani ad Medos finitimos, Parthosque progressi, pro iis semper quodammodo pugnare cogebantur. *Dio lib.* 75. *pag.* 849. *&* 850.

Cæterum, constitutis in Mesopotamia rebus, Romam regressus est Severus. Ast huic nondum à bellis barbaricis respiranti bellum civile cum Albino Cæsare, qui se Imperatorem appellaverat, exortum est. Quo bello dum occupatur, Parthi, arreptâ licentiâ, Mesopotamiam ceperunt, magnis copiis conductis. *Idem Dio ibid. pag.* 850. *&* 853.

Arsac. 452. Albino in Galliis interfecto, vixdum reversus Romam Severus Parthorum in Mesopotamiam irruptionem comperit; statimque profectus ad bellum Parthicum est; edito priùs Gladiatorio Munere, & Congiario Populo dato. Trajecto posthàc exercitu, à Brundusio continuato itinere venit in Syriam, Parthosque submovit. *Spartianus in Severo.*

Eo ipso tempore, quo in Syriam appulit Severus,

Parthi Nisibin obsidione jam cinxerant, eamque haud dubiè cepissent; nisi Lætus, qui legiones in Mesopotamiam induxerat, urbem illam ab expugnatione servâsset. Quâ ex re magnam gloriam est adeptus. *Dio lib. 75. pag. 853.* Arsac. 453.

Tiridates, Vologesis Parthorum Regis frater, ut Severum in Syriam advenisse accepit, ad eum venit oratum, ut Armeniæ regnum concedere sibi vellet: cùm ejus Rex Sanatruces Arsacida nuper functus fato fuisset.

Interim Severus Augustus paulò pòst Nisibin profectus est. Parthi autem, adventu ejus minimè exspectato perterriti, domum sunt reversi. Præerat iis Vologeses III. cujus frater Tiridates tùm in comitatu erat Severi. *Dio ut suprà pag.* 854. Arsac. 454.

Jam verò in Armeniam facturus impetum Severus præventus est à Sanatrucis filio Vologeso, Rege Armeniorum, mittente obsides ultrò & munera, ac suppliciter petente, ut sibi cum eo inire amicitiam, fœdusque ferire liceret. *Herodianus lib. 3. cap. 73.*

Rem tamen paulò aliter narrat Dio his verbis: Cùm Vologesus, Sanatrucis filius, aciem Severianis opposuisset, ac priùs, quàm cum eis confligeret, inducias postulasset, & impetrasset: Legatos Severus ad eum misit, eique partem Armeniæ, pacis causâ, donavit. *Dio lib. 75. pag. 854.*

Cùm majores Regis Armeniæ, licet Arsacidæ, Romanorum amici semper fuissent, utpote qui Reges Armeniorum ab iis facti essent; eam ob causam ipsius Regni partem Severus Vologesi Sanatrucis filio dedit: Sophenem verò (quam olim Tigranes filius, vivo patre, à Pompeio acceperat) retinuit; ut ejus aliquando obtinendæ spem

Arsac. 454. Tiridati qui ſecum morabatur, faceret. Nam patris de Romanis optimè meriti filium patrio regno omninò ſpoliari æquum non exiſtimabat.

Severus igitur, procedentibus ex ſententia rebus in Armenia, perrexit ad Atrenos. (Eorum enim Rex Barſenius, Peſcennii partes foverat) Sed & Rex Oſrhoenorum Abgarus ad eundem transfugit, traditiſque obſidio liberis, fidem ſuam auctoravit; ſagittariorumque vim magnam miſit auxilio. *Herodianus lib.* 3. *cap.* 73.

Cæterum Romanus Imperator regionem interamnanam, agrumque Adiabenorum tranſgreſſus, etiam in Arabiam felicem excucurrit. Ibi expugnatis vicis urbibuſque permultis, omnemque agrum depopulatus, in Atrenorum regionem mòx ingreſſus, Atras circumſedit, Urbem ſcilicet altiſſimo impoſitam monti, ac maximis validiſſimiſque obſeptam mœnibus, florentemque ingenti ſagittariorum copiâ. Igitur hanc Urbem Severianus exercitus, quantâ maximâ vi poterat, oppugnabat: machinæque omnifariam mœnibus admovebantur, nullo oppugnationis genere prætermiſſo. *Id. Herodianus ibid.*

Contrà autem Atreni audacter urbem defenſare, ſagittaſque ac lapides supernè jacientes, peſſimè accipere Severianos, etiamque vaſa fictilia volucribus quibuſdam venenatiſque beſtiolis oppleta devolvere, quæ cùm aut oculis involitarent, aut in apertas corporis partes ſenſim obreperent, graviter ſingulos conſauciebant. Incideratque in morbos Romanus miles; æſtum illum cœli nimio ſole præfervidi, parùm ferens: ſicut longè plures ob hos caſus, quàm hoſtili

manu interierint. Proin defatigatis jam & contusis omnibus, procedente secùs obsidione, ac plus jacturæ, quàm lucri Romano faciente, decrêvit exercitum Severus, priùs quàm universus periret, ex eis locis deportare: tristem videlicet infecto negotio. Quippe assuêtus vincere præliis omnibus, victum se tunc putabat, quia non vicerat. Sed eum tamen prospera sors & fautrix statim consolatur. Neque enim planè rebus infectis rediit; sed majore, quàm speraverat, successu. Nam impositus navibus permultis exercitus universus, nequaquàm scilicet quò intenderat, Romanæ appulsus ripæ: sed undarum impetu Parthorum ad agrum provectus, haud procul Ctesiphonte; quâ in urbe sedes Regis est. Is tunc pacem agitans, ac nihil ad se pertinere, Severi pugnas autumans, quas gereret cum Atrenis; otiosus videlicet nihil exspectabat mali. *Idem Herodianus libro 3.* Arsac. 454.

Ceterùm Severi exercitus cùm ad eas ripas vi fluminis injectus, moxque in terram esset expositus, omnem illicò depopulari agrum cœpit; abactisque, ut in quæque inciderant, pecoribus, ad vescendum, vicisque aliquot incensis, paulatim usque ad Ctesiphontem perrexêrunt: quâ in civitate magnus Rex *Vologeses* commorabatur. Artabanus enim hujus filius, mortuo tantùm Severo Augusto, regnavit; cùm jam filius ejus Antoninus Caracalla rerum potiretur..

Igitur imparatos nacti barbaros, cæsis primò quicumque restitissent, direptâque mox urbe, pueris feminisque in captivitatem adductis, tantùm ipso Rege cum paucis equitibus elapso, thesauris illius ornatuque omni & supellectile potiti victores regrediuntur. Ita Arsac. 455.

Arsac. 455. Severus, fortunâ magis quàm consilio, Parthicam victoriam adeptus est. Igitur prosperè succedentibus rebus, litteras ad Senatum Populumque Romanum de se magnificas dedit, ac depictas in tabulis pugnas, victoriasque suas exposuit: nihil non honorum decernente Senatu, & super his, cognomina imponente gentium devictarum. *Herodianus lib. 3. cap. 74.*

Hæc Herodianus. Rem verò ita narrat Spartianus. Æstate jam exeunte Parthiam ingressus (Severus) Ctesiphontem, pulso Rege, pervenit, & cepit hiemali propè tempore: (quòd in illis regionibus meliùs per hiemem bella tractantur) cùm herbarum radicibus milites viverent, atque indè morbos ægritudinesque contraherent: quare cùm obsistentibus Parthis, fluente quoque per insuetudinem cibi alvo militum, longiùs ire non posset, tamen perstitit, & oppidum cepit, & Regem fugavit, ac plurimos interemit, & Parthicum nomen meruit. Ob hoc etiam filium ejus Bassianum Antoninum, qui Cæsar appellatus jam fuerat, annum decimum tertium agentem, participem imperii dixerunt milites. Getam quoque minorem filium Cæsarem dixerunt: eumdem *Antoninum* appellantes. Harum appellationum causâ Donativum militibus largissimum dedit: concessâ eis omni prædâ oppidi Parthici, quod milites quærebant. *Spartianus in vita Severi.*

De eâdem Severi Augusti fortuitâ in Parthiam expeditione loquens Dio in talia fermè erumpit verba: item Seleuciam & Babylonem ab hostibus desertas celeriter occupavit; ac paulò pòst Ctesiphontem: quam urbem diripiendam reliquit militibus, & in ea cædem

maximam

maximam fecit, cepitque ſuperſtitum hominum ad centum millia. Vologeſum tamen fugientem non eſt inſecutus; neque Cteſiphontem retinuit; ſed tanquam ob id ſolum veniſſet, ut eam diriperet; diſceſſit coactus ignorantiâ locorum, & inopiâ rerum neceſſariarum, reverſuſque eſt aliâ viâ; quòd fœnum lignaque inventa in ſuperiori itinere, conſumpta eſſent. Pars igitur pedeſtris exercitûs iter fecit ad ſuperiorem ripam Tigris pars navibus vecta eſt, *Dio lib.* 75. *pag.* 854. Arsac. 455.

Eâ ratione Severus, Seleuciâ, Babylone & Cteſiphonte captis, dictus eſt à militibus Imperator XI. atque ob Parthiam captam cognomen Parthici Maximi aſſumpſit, mòxque nummos aureos & argenteos ſignari juſſit cum iis titulis.

Ex Museò nostro.

Eodem quoque tempore à Senatu decretus eſt Severo de Parthis triumphus; teſte Spartiano *in ejus Vita*. Quem quidem triumphum idcircò recuſavit, quòd conſiſtere in curru, affectus articulari morbo, non poſſet. Sibi tamen ad radices Capitolii triumphalem arcum extrui paſſus eſt in perpetuam victoriarum ſuarum memoriam.

Arsac. 456. Dum autem hæc geruntur, comparato magno commeatu, paratiſque multis machinis, iterùm Atra exercitum duxit. Grave enim eſſe ſtatuebat, captis cæteris, eam urbem, ſolam, in medio poſitam, reſiſtere. Itaque in eam rem magnos ſumptus fruſtrà fecit, amiſitque machinas omnes, paucis exceptis, quas fecerat Priſcus. Amiſit præterea milites complures. Quippe etiam dum pabularentur, cædebantur; impetum faciente in ipſos celeriter barbaro equitatu Arabum, & Atrenis longiſſimè jaculantibus; telaque ita conjicientibus machinis quibuſdam, ut ſæpè ſatellites Severi proſternerent. Cùm autem Urbem illam ſpatio 20. dierum tenuiſſet obſeſſam; re infectâ, diſcedere rursùs eſt coactus. *Dio lib. 75. pag. 855. & 856.*

Interea Septimius Severus, tuendæ Meſopotamiæ causâ, ex tribus iis Legionibus, quas ad Parthicum bellum conſcripſerat, ideoque appellaverat *Parthicas*; Primam & Tertiam in ea reliquit Regione, ut ex Dione diſcimus, *lib. 55. pag. 564.*

Arsac. 457. Ipſe verò Antiochiam regreſſus eſt; quâ in Urbe hiemem egit, primoque Januarii die anni V. C. *955.* Conſul III. unà cum filio M. Aurelio Antonino Caracalla proceſſit. Indè profectus in Ægyptum, totam regionem curiosè perluſtravit; ac Romam poſtea eſt reverſus.

Cæterùm, poſt illam Severi Auguſti in Parthos expeditionem, nec de Parthis, nec de Vologeſe, apud Hiſtoriæ Scriptores ulla ſit mentio. Verùm ex Dionis excerptis colligitur tantùm hunc Parthorum Regem mortuum eſſe ſub Antonino Caracalla anno V. C. *966.* Arſacidarum *469.* De eo enim Imperatore tùm in Germania verſante ſic loquitur doctiſſimus ille Scriptor.

Antoninus eò ſe multùm jactabat, quòd Vologeſo Parthorum Rege mortuo, ejus filii de regno inter ſe certabant; cùm id quod caſu evenerat, ipſe conſilio ſuo factum eſſe fingeret. *Dio lib.* 77. *pag.* 747. *Excerpt. Valeſian.* Nec multò pòſt idem Dio ea quoque addit; de eodem Caracalla ſermonem faciens. Hæc ille poſt fratris necem cùm ſentiret & ageret, nihilominùs lætari ſe aiebat Parthorum fratrum diſſenſione; quippe quæ maximam labem illatura eſſet rebus Parthorum. *Id. Dio ibid. pag.* 748.

Arsac. 469.

Neque verò piguit eum ſcribere ad Senatum de Regibus Parthorum, quòd cùm fratres eſſent, & diſſiderent inter ſe, Reſpublica Parthorum ex eorum diſſenſione magnum detrimentum caperet: quaſi verò ob eam cauſam poſſet res Parthorum interire; & Reſpublica Romana ſalva eſſet, ac non quodammodo penitùs everſa; non ſolùm quòd, cum magno malo civium, maxima præmia pro cæde fratris dederat militibus; ſed etiam quòd plerique rei fiebant per calumniam; non modò ii, qui ad Getam aliquid ſcripſerant, aut ei, Cæſari deſignato, factove Imperatori, fuerant in Prætorianis Cohortibus; ſed etiam reliqui omnes, quibus nihil unquam rei cum illo fuerat. *Dio lib.* 77. *pag.* 876.

Cæterùm Vologeſes, cùm annos viginti-quinque regnaviſſet, fato conceſſit; reliquitque Artabanum & alios filios, qui armis inter ſe dè Imperio decertarunt.

NUMMUS ARSACIS VOLOGESIS III.

Ex Museo Car. Patini D. M.

Caput Regis barbati, ac mitrâ & diademate conſpicui. Ante caput ſceptrum, ut videtur. Ponè verò Littera Γ. In aversâ parte Rex ipſe ſedet in ſella aurea, dextram porrigens Genio Urbis, ſtanti capite turrito, coronamque ei deferenti. In ambitu Nummi ea legitur Inſcriptio: ΒΑCΙΛΕΩC ΒΑCΙΛΕΩΝ ΒΟΛΑΓΑCΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥC ΦΙΛΕΛΛΗΝΟC: id eſt, Regis Regum Bolagasis justi, illustris, amici Græcorum. In area litteræ ΑΝΥ, id eſt, anno 451.

Hic Nummus argenteus tetradrachmalis à Patino noſtro bis vulgatus eſt. Semel in Theſauro ſuo pag. 209. ubi eum quidem ad Vologeſem revocat, ſed re non ſatis perpensâ; videlicet, ad quemnam eorum Regum pertineat, qui nomine Vologeſis appellati ſunt: quamvis, ut jam ſuprà retulimus, tres numero extiterint. Iterum in ſuis ad Suetonium Notis,

pag. 202. ubi nummos Parthicos complures habere ſe commemorat, quos litterariæ Reipublicæ non denegaturum ſe eſſe pollicetur. At duos tantùm Vologeſis nummos comparaverat Vir doctiſſimus: hunc ſcilicet, quem jam Patrono cuidam fuerat largitus: alterum verò drachmalem, quem, veteris amicitiæ noſtræ gratiâ, dono mihi dedit eo tempore, quo Patavii illum inviſi anno 1686.

Quin ad Vologeſem hujus nominis tertium pertineat hic maximus ex argento nummus, dubitare nos non ſinunt litteræ numerales in area nummi exaratæ inverſo ordine: ΑΝΥ, id eſt anno 451. quo Vologeſes, civili bello Severum inter & Albinum exorto, in Meſopotamiam irrupit: prout nos edocet tam neceſſarius, tantique faciendus numeralium litterarum uſus, maximèque in nummis Regum Parthorum. Quibus quidem litteris omiſſis, cùm tres in Parthorum Regum ſerie Vologeſes occurrant, cuinam eorum adſignandi ſint nummi ſolo Vologeſis nomine inſigniti, penitùs ignoraremus.

Jam verò litterâ Γ. ponè Vologeſis exſculptâ, Gorpiæum menſem, à Triſtano citatum, heîc fortaſſis indicari exiſtimat Patinus, eò quòd viderit in nummo Arſacis Primi verbum ΓΟΡΠΙΑΙΩ inſculptum ad ſignificandum Arſacidarum Epocham, id eſt, Parthicum Regnum, ab eo menſe exordium ſumpſiſſe. At, cùm Arſaces Secundus, ut ſuprà vidimus, nummos ſuos menſe Hyperberetæo ſignârit, quo Regnum fuerat auſpicatus: alia ſanè cauſa nobis videtur inquirenda.

In plurimis Arſacidarum nummis cùm ponè Regis effigiem, tùm ponè Urbis Genium coronâ turritâ inſignem littera A. conſpicitur; quâ nihil aliud, quàm initialis Arſaciæ Urbis littera ſignatur, in quâ cuſa eſt moneta: uti probant tùm caput Genii Urbis in averſa parte nummi Regis Choſroïs expreſſum; tùm Genius ſtans in hoc, de quo agitur, nummo. Qui quidem Genius coronam lauream Regi ſuo, tanquam perpetuo victori defert. Simili igitur ratione litteram Γ. initialem eſſe Urbis Gazæ, in quâ percuſſus eſt hic Vologeſis nummus aſſerere nos poſſe arbitramur: cùm B. in nummo infrà deſcribendo *Bologeſiam* urbem indicet.

ΓΑΖΑ Straboni Mediæ Atropatiæ Urbs eſt, quæ, ob

adjunctum articulum Persicum, ΓΑΖΑΚΑ à Stephano nominatur. Illa Regia erat Parthorum Regum æstivis temporibus sedes; in mediâ sita planicie; loco tamen edito, ac naturâ ipsâ munito. Eam in Parthicâ suâ expeditione oppugnavit Marcus Antonius. Gaza autem illa ab Ecbatanis 450. stadiis distabat: Stephano quidem Urbs Mediæ maxima; Arriano verò magnus tantummodò vicus. *Parth. lib.* 4.

NUMMUS

ARSACIS VOLOGESIS III.

In Museo Commendatoris a Puteo Romæ.

Idem Vologesis III. caput, antè quod sceptrum: ponè verò littera initialis A. Ex aversâ parte idem omninò typus, qui in nummo superiore, cum diversâ paululùm Epigraphe; scilicet, BACIΛEΩC BACIΛEΩN ΑΡCΑΚΟΥ ΒΟΛΑΓΑCΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥC: id est, Regis Regum Arsacis Bolagasis justi, illustris. In area ΞΥ. id est anno 460.

Hic argenteus Nummus tetradrachmalis eumdem Parthorum Regem Vologesem III. exhibens, quàm in superiore nummo, paulò seniorem, nempè novem annorum numero, eximiæ raritatis ideò est habendus; quòd utrumque

Arſacis & Vologeſis præferat nomen, cùm & Patinianus & alius Romanus, de quo mox nobis erit ſermo, ſolam ΒΟΛΑΓΑΣΟΥ appellationem exhibeat; ut Arſacidas Reges in nummis ſuis certos quoſdam titulos omiſiſſe modò, modò inſcripſiſſe doceamur.

Lucas Holſtenius in ſuis ad Stephanum notis pag. 70. narrat ab Alexandro VII. Ghiſio Pontifice Maximo legendum ſibi datum fuiſſe nummum argenteum primæ magnitudinis; in cujus parte antica caput Regis cum mitrâ ſuis redimiculis inſtructâ cernebatur: in poſticâ verò Victoria (aut forſitan Urbis Genius) Regi ſedenti coronam deferens cum hâc inſcriptione: ΒΑCΙΛΕΟC ΒΑCΙΛΕΩΝ ΒΟΛΑΓΑCΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥC ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟC. Hunc nummum vidiſſe ſe teſtatur Illuſtr. Spanhenius *Diſſ* 5. *pag* 425. penès Illuſtr. Principem Auguſtinum Ghiſium Alexandri VII. P. M. ex fratre filium: At cùm Patinus & Spanhenius litteras numerales prætermiſerint; ambos eos nummos èx ſolâ Epigraphe ad Vologeſem III. nemo poterit certò ac tutò revocare.

Tanti ergo momenti ſunt, præſertimque in Arſacidarum Regum nummis, litteræ numerales; ut ſinè earum auxilio plurimi ex illis Principibus deliteſcere adhuc in tenebris cogerentur. Nummus autem, de quo in area heîc agitur, eas exhibet litteras ΞΥ, quæ Parthorum Regum Æræ annum indicant 460. anno V. C. 958. reſpondentem. Undè hunc nummum percuſſum eſſe diſcimus regni Vologeſis III. anno duodecimo; quo de rebus tùm in Parthia geſtis ne verbum quidem litteris mandavêre Scriptores.

Littera initialis A. ponè Vologeſis caput exarata, nummum, ut ſæpius jam diximus, in Arſacia Urbe Regia percuſſum fuiſſe teſtatur, quemadmodum littera Γ. in Urbe Gaza Parthorum itidem Regiâ, ſuperiorem nummum ſignatum eſſe oſtendit. Ex quo apparet ſolis Urbibus Regiis Monetarias Officinas fuiſſe adſignatas. Adde quod, hujus maximi numiſmatis exemplo, omnis generis monetas, cùm ex argento, tùm ex ære, in Urbe Arſaciâ conflatas eſſe cognovimus.

Figura ſtans in poſtica parte, non Victoria eſt, ut exiſtimavit Vir Clariſſimus Lucas Holſtenius; ſed Urbis Genius, patrio veſtitu ornatus, & capite turrito inſignis; qui Regi

ſedenti coronam porrigit. Atque hoc frequens ac ſolitum argenteorum nummorum tetradrachmalium ſymbolum: quo ſcilicet Genius ille exhibetur, non gratulaturus quidem Arſacidæ Regi ob recentem aliquam victoriam; ſed tantummodò ei, tanquam ſemper victori, coronam lauream delaturus.

ARSACES XXIX.

ARSACES ARTABANVS . IV.
REX PARTHORVM XXIX.

In musco D.Vaillant D.M
ex num æreo minuto.

RTABANUS IV. Vologeſis III. filius, ad quem Imperium Parthorum ut primogenitum jure ſpectabat, fratribus ſuis repugnantibus, decertare cum illis coactus eſt: ſed, compoſitis neſcio quo pacto rebus, illud tandem ſolus obtinuit.

Arsac. 469. In Germania erat Antoninus Caracalla anno V. C. 966. cùm fratrum Parthorum dissensionem accepit. Eam autem opportunissimam ratus occasionem de bello Parthis inferendo cogitavit, ac per Illyricum, Thraciam & Macedoniam statim iter fecit. Cùmque hibernaret Nicomediæ, armavit Phalangem Macedonicam, quam in ea Provincia comparaverat; & duas ingentes paravit machinas ad Armeniacum & Parthicum bellum; ut eas dissolutas in naves imponeret, atque in Syriam veheret. *Dio lib.* 77. *pag.* 878.

Arsac. 470. Postquàm verò Antiochiam Syriæ Caracalla pervenisset, cùm ad ipsum, tanquam ad amicum, Abgarus, Rex Osrhoënorum venisset, ut qui Severo patri multùm carus fuerat, ei fidem fregit, comprehensumque conjecit in vincula; & Osrhoënen Rege destitutam cepit. *Dio ibid. pag.* 785.

Item Regem Armeniorum *Vologesem*, Sanatrucis filium, qui cum filiis dissentiebat, ad se amicè per litteras vocavit, velut inter eos pacem facturus. At posteaquàm Rex cum uxore & filiis ad eum venisset; non aliter ipsos quàm Abgarum tractavit. Armenii tamen arma capere, quàm ad ipsum deficere maluerunt. *Id. ibid.*

Post hæc bellum intulit Parthis Caracalla: cujus belli causa fuit, quòd Vologeses III. Artabani IV. pater, Tiridatem patruum, qui ad Severum Augustum confugerat, & Antiochum quemdam, quos ille poscebat (ad supplicium) non dederat. Erat Antiochus, Cilix natione, qui primò Philosophiam Cynicorum simulaverat, eâque re plurimùm in bello profuerat militibus, quos, cùm maximo frigore defecis-

ſent, propterea confirmavit: quòd ſe ipſe in nivem Arsac.
abjecerit, in eâque volutatus ſit. Sed cùm ob eam cau- 470.
ſam à Severo, atque ab ipſo Antonino pecuniâ donatus, adfectuſque honore eſſet; his rebus elatus, cum Tiridate ſe conjunxit, ſimulque cum eo ad Parthum defecit. *Id. ibid. pag.* 878.

Verùm, ut ſuprà jam diximus, Antoninus Caracalla Oſrhoënos ſibi Oſrhoënem omnem Rege deſtitutam cepit, &, ut conciliare poſſet, Edeſſam eorum Metropolim, Romanorum Coloniam fecit, eamque nominibus ſuis vocavit Marciam Aureliam Antoninianam, ut patet ex nummis deſcriptis in noſtro de Coloniis libro, *tomo* 2. *pag.* 48.

Interea Artabanus valdè pertimeſcens, ne à fratribus ſuis, eâ arreptâ occaſione, è Parthico pelleretur Regno: (Id enim tùm facillimè occupare illi potuiſſent) Tiridatem & Antiochum ad Caracallam remiſit. Quibus ille receptis, ſtatim à bello deſtitit. *Dio ibid. pag.* 879.

Dum autem hæc geruntur, ipſe in Ægyptum pro- Arsac.
fectus eſt; prætexens huic itineri deſiderium inviſen- 471.
dæ Urbis ab Alexandro conſtructæ: ſimulque conſulendi patrii illorum Numinis, quod egregiè incolæ venerabantur: At reverâ quò ultum iret Alexandrinos, quòd multa in ſe dicteria jactaviſſent. Interim Theocritum miſit cum exercitu in Armenios, à quibus victus, magnâque clade eſt affectus.

Hujus cladis nuntium Caracalla Alexandriæ accepit: cùmque paulò pòſt Urbis illius incolas pleroſque perfidiosè circumventos, ac quaſi retibus implicitos, ſigno militibus dato, magnâ cæde contrucidaſſet; eo ſcelere

Arsac. 471. perpetrato, indè movit, atque Antiochiam est reversus. *Herodianus lib.* 4.

Non longo pòst tempore crudelissimus ille Imperator affectans *Parthici* cognomen, famamque devictæ ad Orientem barbariæ, quanquam in altissima pace, tale quiddam machinatur. Dat litteras ad Regem Parthorum Artabanum, simulque Legatos cum muneribus mittit, omnis materiæ & artis conspicuæ. In eis litteris fuerat scriptum, velle se Regis filiam ducere in matrimonium. Principem se esse, & Principe natum; quare haud decorum privati cujusquam & tenuis fieri generum; sed Reginam ducere potiùs filiamque magni Regis. Duo maxima Imperia esse, Romanum & Parthicum: quibus affinitate illâ in unum coeuntibus, ac nullo jam discriminante fluvio, unam tantùm potentiam factum iri, nullis expugnabilem viribus. Nam reliquas barbaras nationes, quæ nunc amborum Imperiis subjectæ sunt, facilè jugum toleraturas, si proprios gens quæque sit habitura rectores. Esse Romanis pedestrem exercitum, qui hastis & statariâ pugnâ cæteros antecellat: Parthis verò equitatum plurimum, peritissimosque sagittarios. His igitur concurrentibus, &, quæ usui ad bellum sunt, in unum conspirantibus; facilè ipsos sub uno diademate totius orbis terrarum imperium retenturos. Præterea odoramenta, quæ apud illos proveniant, telasque laudatissimas; contràque apud Romanos metalla ipsa, & quæcumque arte aliquâ conspicua visuntur, non jam vix raròque & clanculùm per mercatores importatum iri: sed in unâ duntaxat terrâ, unoque Imperio, communemque fore utrisque usum rerum omnium, minimèque impeditum. *Herod. ibid.*

His Caracallæ litteris Artabanus acceptis, primò quidem abnuere: negare, Romano convenire barbarum matrimonium. Quam enim fore concordiam, neque voce ſatis congruentibus, & victu habituque inter ſe diſtantibus? Eſſe Romæ Patricios permultos, quorum ſibi ille optare liberos in matrimonium poſſit: ſicuti itidem apud ſe Arſacidas. Neque ullam ſanè exſtare cauſam, cur alterutrum genus adulteretur. *Id. Herodianus ibid. lib.* 4. ARSAC. 471.

Hæc igitur à principio Rex Parthus reſcribens, conditionem aſpernabatur. Sed inſtanti Antonino, doniſque & jurejurando fidem ſtudii ſui & caritatis uxoriæ facienti credidit: ac pollicitus daturum filiam, generum jam ipſum appellitabat. Cujus rei vulgatâ mòx famâ, Parthi ſcilicet omnes ad Romanum ſuſcipiendum Principem ſe comparabant, ſpe quâdam ſempiternæ pacis exſultantes. Cæterùm Antoninus, prohibente nullo, fluvios tranſgreſſus, ac jam Parthicam regionem, quaſi propriam, peragrans, ſacrificantibus paſſim univerſis, ſupraque coronata altaria odores omnifarios incendentibus, lætum ſe honore illo Parthorum magnoperè ſimulabat. *Id. Herodianus ibid.* ARSAC. 472.

Poſtea verò quàm magno itinere facto, ad ipſam Artabani regiam appropinquabat, occurrit ei Rex in quâdam ante Urbem planitie, novum nuptum, generumque ſuum excepturus. Sed & Parthorum magna multitudo, floribus indigenis coronati, atque induti veſtes auro diverſiſque coloribus varias, feſtum agitabant, ad tibiarum fiſtularumque & tympanorum ſonitus ſaltantes numerosè. Quippe hujuſcemodi tripudiis ſupra modum delectantur, (præſertim) cùm ſe

Arsac. 472. temero largiùs invitarunt. *Idem Herodianus ibidem.*

Sed ubi omnis multitudo confluxit, ac relictis equis, pharetrisque & arcubus depositis, inter libamina & calices agitabant, collectique in unum Parthorum quàmplurimi, temerè inordinatique constiterant, nihil suspèctantes mali, sed pro se quisque studentes videre novum nuptum: tùm, signo dato, Antoninus militibus imperat, impetum cædemque in Parthos faciant. Illi, re subitâ perterriti, cædentibus, sauciantibusque Romanis terga obvertunt. Ipse Artabanus à suis stipatoribus raptus, atque equo impositus, vix ægrèque cum paucis fugiens elabitur. Reliqua verò multitudo Parthorum passim cædebatur. Quippe neque equos habebant, quibus maximè utuntur: (descenderant enim ex iis, pastumque dimiserant.) neque ipsi evadere fugâ poterant; impediente cursum fluxâ veste, ad pedes usque deductâ. Porrò pharetras aut arcus omninò non attulerant: nam quid illis opus ad nuptias? *Idem ibid.*

Ita ingenti cæde Parthorum factâ, Antoninus, prædaque & hominibus magnâ copiâ captis, discedit, resistente nullo, vicisque & urbibus incensis, datâ potestate militibus rapiendi, quod quisque posset aut vellet. Hanc igitur calamitatem haud opinatò Parthi acceperunt. Antoninus autem Regionem Parthicam penitùs ingressus, defessis jam rapiendo cædendoque militibus, revertitur in Mesopotamiam. Indèque Senatui Populoque Romano per litteras significat, subactum à se Orientem, cunctosque illius regni mortales in suam ditionem concessisse. At Senatus, quamquam totius negotii gnarus, (quippè Principum res latere nullo

pacto poſſunt:) metu tamen atque aſſentatione cunc- Arsac.
tos illi honores victoriæ decernit. *Id. Herodianus ibid.* 473.

De eo ipſo bello adversùs Parthos ab Antonino *Caracalla* geſto ita Spartianus: „ Dehinc per Caduſios fines & Babylonios ingreſſus, tumultuariè cum Parthorum Satrapis manum contulit; feris etiam beſtiis in hoſtes immiſſis. Datiſque poſtea ad Senatum, quaſi poſt victoriam litteris, PARTHICUS appellatus eſt. *Spartianus in Vita Caracallæ.*

Nummi tamen argentei, ab ipſo Caracalla percuſſi, *Germanici* tantùm, non *Parthici* præferunt cognomen: licet ſint 20. ejus tribunitiâ poteſtate ſignati; in qua occiſus eſt; Parthicæque victoriæ typum exhibeant. Undè apparet Caracallæ morte prævento *Parthici* titulum à Senatu non fuiſſe confirmatum. En ex iis nummis unum heîc Lectoris oculis ſubjicimus.

Parthicam illam Caracallæ expeditionem paulò aliter narrat Dio; videlicet, puellæ quidem Regiæ nuptias ambiiſſe Caracallam; ab Artabano verò primùm repulſam tuliſſe. His enim ferè utitur verbis. Poſt hæc exercitum duxit in Parthos, quòd Artabanus ei filiam quam ambiverat, nollet uxorem dare: propterea quòd

Arsac. 473. ſciret Antoninum verbo quidem poſtulare nuptias, re autem Parthorum regnum auferre cupere. Tùm regionem, quæ Mediam attingit, in quam de improviſo irruerat, magnâ ex parte vaſtavit: multa caſtella diruit, Arbela ſubegit, ac ſepulcra Regum Parthorum, abjectis oſſibus, ſubvertit. Verùm, quia Parthi cum eo non venerunt ad manus, nihil de rebus tunc geſtis ſcribi à me eximium poteſt. *Dio lib.* 77. *pag.* 881.

Interea Parthi perfugerunt in montes, & trans Tigrim; ut ſe ad bellum compararent. Idque celabat Antoninus, &, quaſi omnino ſuperior fuiſſet, eos, quos ne viderat quidem, ſe viciſſe gloriabatur: tùm verò, quòd Leo, qui improviſo de monte deſcenderat, pro eo pugnaſſet. Nam id in litteris ſcripſit. *Dio lib.* 77. *pag.* 881.

Antoninus exindè in Meſopotamiam ſe recepit, atque Edeſſæ hiemavit. Parthi autem poſtquàm vidêre hunc, ejuſque milites diſſolutos voluptatibus, quòd præter cætera, hiemarent in ædibus, in iiſque omnes facultates hoſpitum non aliter, quàm ſuas, conſumerent: vehementer animis elati ſunt, tanquam ſi eſſent illos ſocios pro hoſtibus habituri. Contrà parabat etiam ſe Antoninus, cui tamen non licuit hoc bellum conficere; propterea quòd medios inter milites, quos habebat in maximo honore, & quibus potiſſimùm confidebat, occiſus eſt. *Dio ibid.*

Arsac. 474. Haue multò poſt enim cùm ageret ille Carrhis, (quæ eſt Meſopotamiæ urbs) Dei Luni inviſit templum, quod in eâ regione, diſtans aliquantùm ab urbe, præcipuo honore ab incolis colebatur. Eo ſecum paucos equitum eduxit, relicto exercitu cætero, ut,

ſacrificio

ſacrificio facto, in urbem reverteretur. Medio autem itinere, ventre urgente, uno tantùm famulo comitatus, ac reliquis abſiſtere juſſis, receſſit ad requiſita naturæ; atque à Martiale Tribuno militum accurrente illicò averſus, & ſubligacula ſibi deducens, pugione trajectus eſt, 8°. Id. Aprilis, ſi *Spartianum* ſequamur: 7°, ſi *Dionem. Herodianus lib.* 4. Arsac. 474.

Ea ratione extincto Antonino, incerti, ignarique quid agerent milites, biduò ſine Imperatore fuerunt, quærentes inter ſe, quem potiſſimùm Principem deligerent. Siquidem adventare magnis copiis Artabanus nuntiabatur, pœnas exacturus, & cæſis inter pacem ac libationes miſſurus inferias. Igitur Principem deligunt, primò quidem Audentium, militarem ſcilicet virum, Præfectumque non improbum. (Sed ille, ſenectutem excuſans, abnuit Imperium.) Dein verò Macrinum, Prætorio Præfectum: ſuadentibus potiſſimùm Tribunis, quos etiam conſcios inſidiarum Antonini, ac Macrino participes conſilii fuiſſe, poſt illius mortem ſuſpicio exſtitit. *Herodianus ibid.*

Hoc pacto adeptus Imperium Macrinus, cùm vidiſſet Artabanum cum magnis copiis, infeſtoque animo ſibi bellum inferre: conatus eſt, miſſis ad eum captivis, quos habebat, mitique oratione placare ejus animum, & à propoſito abducere. Sed cùm ille non leve quid exigeret, ac juberet, ut Macrinus urbes everſas ab Antonino reſtitueret, decederetque protinus ex Meſopotamia, & damnum, quod illatum erat monumentis Regum, reſarciret; nullum tempus ad deliberandum ſumpſit, ſed ei, quòd jam ad Niſibin venerat, occurrit. *Dio lib.* 78. *pag.* 886.

ARSAC. 474. His actis, jam scilicet Artabanus multis copiis ac viribus aderat, equitatum ingentem, & sagittariorum multitudinem adducens, præterea cataphractos camelis insidentes, qui prælongis contis præliarentur. Quo cognito, Macrinus, convocatum exercitum adlocutus est. Confestimque, cognitâ necessitate, milites in ordines se recepêre, atque in armis agitabant. Sole autem oriente conspiciunt Artabanum maximas secum copias adducentem. *Herodianus lib.* 4.

Ut autem Parthi Solem de more propitiârunt, confestim edito ingenti clamore concurrunt in Romanos, iisque adequitantes sagittas ingerunt. At Romani, decenti ordine, & magnâ cum cautione acie instructâ, Maurorumque equitatu per latera dispofito, ac receptis per intervalla expeditis militibus, quibus facilis esset excursio, fortiter resistentes, impetum Parthorum sustinebant: qui scilicet & sagittarum multitudine, & prælongis contis, quibus cataphracti ex equis aut camelis depugnabant, pessimè Romanos accipiebant. *Idem ibid.*

Contrà Romani, quoties pedem conferebant, facilè scilicet adversarios superabant: posteaverò quàm ab equitatu, & camelorum multitudine premebantur, fugâ simulatâ, tribulos aliaque machinamenta ferrea acuminata projiciebant: quæ, sub arenis latentia, neque cuiquam conspecta, perniciem equitibus, & camelorum insessoribus afferebant. Quippe, illis calcatis, equi, potissimùm verò cameli, (quoniam huic generi mollissimæ sunt ungulæ) succiduæ claudicabant, excussis tergo insessoribus. *Id. ibid.*

Cæterùm Parthi, quandiu equis aut camelis inve-

huntur, acerrimè ſcilicet confligunt: ubi autem vel descendêre jam, vel excidêre; faciles ſunt captu; neque prælium in manibus gerere audent; &, ſi fugiendus, aut inſequendus ſit hoſtis, crura ſcilicet fluxâ veſte præpediuntur. *Id. ibid.* Arsac. 474.

Uno igitur alteroque die à mane ad veſperam pugnatum: nox prælium diremit; reverſique ſunt in caſtra utrique, quaſi victores. *Idem Herodianus ibidem.* Rem tamen diversâ ratione narrat Dio his ferè verbis: Ibique victus eſt (Macrinus) prælio à militibus, dum contraria caſtra facerent, propter aquam facto. Cùmque iterùm congreſſus eſſet, non ſucceſſit ei ex ſententia. *Dio lib.* 78. *pag.* 886.

Jam verò audiamus Herodianum talia ſuper hoc bello referentem. Tertia die in eandem planitiem pugnaturi convenêre. Tentante autem Partho (utpote qui numero præſtabat) circumvenire Romanum, quaſique indagine concludere: contrà non jam profundiorem, ſed in frontem productam conſtituebant Romani aciem, ac ſe circumveniri prohibebant. Tanta autem virorum jumentorumque multitudo cecidit, ut omnis compleretur campus, maximique cadaverum acervi in altum attollerentur; præſertim verò camelorum, qui alii ſuper alios procubuerunt. Ergo nec liber pugnantibus curſus erat, nec inter ſe cernendi copia, velut ingenti quodam ac vix pervio aggere cadaverum in medium exſtructo; quo ſcilicet prohibente tranſitum ad reliquos, ſinguli ſe in ſua caſtrare-ceperunt. *Id. Herodianus ibid.*

At Macrinus, cognito non aliâ de causâ tam acriter ac pertinaciter pugnare Artabanum, niſi quia ſe

ARSAC. 474. pugnare contra Antoninum arbitrabatur: (ſolent enim Parthi paulo negotio quaſi fatiſcere, velutique oneri cedere; ſi modò primis congreſſibus parùm ex ſententia res geſſerint: tunc autem perſtabant, prælium integraturi, cùm primùm cadavera ſuſtuliſſent atque concremâſſent, ignari periiſſe, qui has inimicitias concitaverat) mittit Parthis Legatos, cum litteris, quæ declararent occidiſſe Imperatorem, ac debitum ſupplicium luiſſe, qui fœdera & jusjurandum temeraverat: ſibi eſſe à Romanis, quorum ipſum tandem imperium ſit, ſummam rerum traditam. Non placere verò ſibi, quæ acta forent: itaque captivos, quicumque ſupereſſent, raptaque omnia redditurum: cupere ſe ex inimico amicum facere, pacemque jurejurando ac libaminibus ſancire. *Id. ibid. cap. 209.*

Quibus lectis, Artabanus, edoctuſque à Legatis de Antonini cæde, ſatis dediſſe ſupplicii violatorem fœderis arbitratus morte tam acerbâ; contentuſque reddi ſibi citra ullum cruorem captivos, prædamque omnem; tam æquas conditiones non recuſat. *Id. ibid.*

Secundùm hæc igitur miſſis ultrò citròque de pace Legatis, res inter Macrinum & Artabanum mutuam ad reconciliationem deducta fuit. Quippe Macrinus ob timiditatem, ac diſciplinæ militaris apud ſuos confuſionem, bellum gerere non eſt auſus: ſed pacis causâ, tùm plurima dona, tùm pecuniæ vim magnam & in ipſum Artabanum, & in eos, qui ſecundùm Regem plurimùm poterant, expendit; adeò quidem, ut omnis ille ſumptus eſſet ad bis millies ſeſtertium. Parthi verò moræ impatientes, quòd domo diù præter conſuetudinem abſuiſſent, ac præter annonæ penuriam,

quam paratam & instructam habere non solent; pacem admiserunt. *Dion. lib.* 78. *pag.* 887. Ars. c. 474.

De eo ipso bello ita quoque Julius Capitolinus. „Appellatus igitur Imperator (Macrinus) suscepto bello contra Parthos, profectus est magno apparatu, studens sordes generis & prioris vitæ infamiam victoriæ magnitudine abolere. Sanè cùm esset inferior in eo bello, quod Antoninus gesserat, Artabano graviter necem suorum civium vindicante; primò Macrinus repugnavit; postea verò missis Legatis petiit pacem; quam libenti animo, interfecto Antonino, Parthus concessit. *Capitolinus in Vita Macrini.*

Ut ut est, pace inter Romanos & Parthos compositâ, Artabanus in proprias sedes revertitur. Sed & Macrinus, deducto ex Mesopotamia exercitu, Antiochiam profectus est. Quemadmodum refert Herodian. *lib.* 4. *cap.* 109. Ubi verò hanc in urbem pervenit, litteras Senatui Populoque Romano misit, quibus significaret à militibus appellatum se esse Imperatorem; ac Parthicum bellum, longè maximum, & in quo omne Romanum Imperium fluctuaverit, ita confecisse, ut nec in acie fortiter dimicando hostibus cesserit, & Regem maximas secum trahentem copias, icto fœdere, ex inimico non facilè expugnabili, amicum reddiderit. *Id. Herodianus lib.* 5. *cap.* 110.

Neque tamen, addit Dio, omnia Macrinus, quæ inter ipsos acta sunt, accuratè Senatui perscripsit. Propterea decreta fuerunt ei sacrificia, victoriæ ergo; datumque *Parthici* nomen. Sed hoc ipse non accepit; quòd eum puderet (uti quidem consentaneum est) ab iis hostibus sumere cognomentum, à quibus fuisset superatus. *Dio lib.* 78. *pag.* 900.

ARSAC. 474. Ecce tamen æreum primæ formæ Numiſma, quod Senatus ad memoriam ejus Parthicæ victoriæ percuti curavit.

De Macrino ita loquitur Capitolinus in ejus Vita. „Pugnavit tamen & contra Parthos, & contra Armenios, & contra Arabas, quos Eudæmonas vocant, non minùs fortiter quàm feliciter.

De bello Armeniaco à Macrino Imperatore composto, talia refert Dio. Fuit hoc quoque bellum compoſitum, quod in Armenia geſtum erat: cùm Tiridates *Vologeſis filius*, diadema ſibi à Macrino miſſum accepiſſet, ac matrem, quam Caracalla undecim menſibus in carcere detinuerat, (*ſcilicet à menſe Junio anni ſuperioris*) unà cum præda, quæ capta fuerat ex Armenia, & iis cum agris, quos pater ejus in Cappadocia poſſederat, impetraſſet. *Dio ex Theodoſ. lib.* 78. *pag.* 887. Vologeſes itaque, Tiridatis pater, in carcere perierat cum aliis filiis ſuis.

Nondum è Syria diſceſſerat Macrinus Romam petiturus, cùm *Elagabalus*, Caracallæ creditus filius, contra eum à militibus Imperator eſt appellatus A. D. Id. April. anni V. C. 971. eique ſtatim bellum intulit.

Cùm verò ventum ad manus eſſet, acie victus ac fugatus Macrinus chlamydem ſibi, cæterumque imperatorium detrahit ornatum: paucíſque è fidiſſimis ſuorum comitatus, clàm fugam occupat: miſſo priùs ad Artabanum filio Diadumeniano. Quo facto, Antiochiam venit; victorem ſe eſſe ſimulans, ut in urbem reciperetur. Sed, clade ejus per nuntios cognitâ, factíſque proptcrea multis cædibus per vias atque in ipſa urbe; ut propenſa erat cujuſque erga alterum eorum benevolentia: indè noctu equo admiſſo, raſoque penitùs capite ac mento, pullaque veſte indutus ſupra purpuream, ut privatus eſſe videretur; Ægas, quæ urbs eſt Ciliciæ, pervenit cum paucis: ibique veredum conſcendit, perindè ac ſi miles eſſet veredarius, vectuſque per Cappadociam, Galatiam & Bithyniam uſque ad Eribolum, quod navale eſt è regione Nicomediæ ſitum: Nicomediam ingredi non eſt auſus; ſed Chalcedonem navigavit, mandavitque uni ex procuratoribus, ut ad ſe pecuniam mitteret. Quâ ex re cognitus eſt, & Chalcedone remanſit. Eò autem venêre paulò pòſt miſſi ab Elagabalo milites; à quibus comprehenſus, perductus eſt in Cappadociam. Ubi, poſtquàm intellexit etiam filium ſuum, fugientem ad Parthos, eſſe interceptum: amiſsâ ſpe omni, dejecit ſe ex vehiculo, (nec enim vinctus erat) fregitque humerum: nec ita multò pòſt occiſus eſt Idibus Juniis. *Xiphilinus ex Dione pag.* 889. *Hiſtor. Dionis.* Arsac. 474.

Auſpicatus eſt Imperium ſuum Elagabalus ab eo die, quo Imperator ab exercitu eſt appellatus: videlicet ab Idibus Aprilis; quemadmodum ſuprà jam dictum eſt. Atque idcircò ſignavit in nummis Tribunitiam poteſta-

Arsac. 474. tem. Occiſus eſt verò menſe Septembri anni V. C. 975. uti Comes Mediobarba pluribus argumentis probavit in Faſtis ſuis. Eo ipſo enim & anno & menſe Severus Alexander Elagabalo ſucceſſit, ac Tribunitiam poteſtatem accepit.

Arsac. 479. Eo verò tempore, ineunte Arſacidarum anno 479. ſub initium Imperii Severi Alexandri, Artabanus Arſacem fratrem ſuum, Tiridate Armeniorum Rege mortuo, Armeniæ Regem conſtituit: ut refert Armeniorum Hiſtoria, teſte Procopio *lib.* 3. *de Aedific. Juſtiniani.*

Arsac. 480. Dum autem, Armeniâ fratri ſuo conceſsâ, Artabanus ſecurum ſe à Romanis exiſtimat; ecce Artaxerxes, educatus à Pauceo Persâ, ejuſque filius dictus; obſcuro quidem natus loco, ingentis tamen animi & ſpiritûs vir, veterem Perſarum gloriam inſtauraturus, ſuis ad rebellionem ſollicitatis, ab Artabano Rege ſuo defecit, eique bellum intulit.

Arsac. 481. Igitur ab Artaxerxe duobus præliis ſuperatus, tertio demùm occiſus eſt Artabanus IV. qui *Rex Magnus* primus appellatus, duplicique uſus diademate fuerat. Ejus verò filii ad patruum ſuum Arſacem in Armeniam ſe receperunt.

Ad hunc igitur modum Parthorum Imperium ab Artaxerxe ad Perſas tranſlatum eſt, ut refert Agathias lib. 4. pag. 134. his ferè verbis: Illud verò ſolum addiderim, quod annis 538. poſt Magnum illum Alexandrum Macedonem, quarto verò alterius illius Alexandri, Mamææ filii, regni anno, cùm Artaxares, quo dictum eſt modo, Perſarum regnum occupaſſet, quindecim in eo annos peregit, duobus menſibus demtis.

Annus autem 538. poſt Alexandrum Magnum intelligendus

telligendus eſt de Seleucidarum Epochâ inchoante ab Autumno anni V. C. 442. atque incidente in annum V. C 979. quo Severus Alexander quartum Imperii ſui agebat annum, inchoatum videlicet à menſe Septembri anni V. C. 978. atque ad Septembrem uſque anni V. C. 979. decurrentem. Si verò Agathias quatuor annos regni Severi Alexandri tùm fuiſſe completos intellexit; dicendum eſt Parthorum Regum Imperium per annos quadringentos unum atque octoginta completos duraviſſe.

Arsac. 481.

NUMMUS ARSACIS ARTABANI IV.

EX MUSEO D. BAUDELOT, PARISIIS.

Caput Regis barbati, ac diademate cincti. Ante caput litteræ numerales AOΥ. Ex alterâ parte caput muliebre turritum, cum fascia oblonga, vultum ejus circumvolitante. Ante caput littera initialis A.

INTER plurimos Regum nummos, quos Vir clarissimus Carolus Cæsar Baudelotius I. C. Parisinus, in suo Libro de Peregrinationum utilitate, Gallicè vulgato, protulit; duæ cernuntur Parthorum Regum effigies. Verùm cùm ipsimet nummi ad describendam Arsacidarum Historiam essent mihi adprimè necessarii; libenter eos mecum communicavit Vir summâ præditus humanitate. Horum Numismatum unum jam prodiit cum litteris numeralibus ΔOT, quæ illud adjudicandum esse Chosroï planè nos edocuerunt. Alterum verò, de quo heîc agitur, litteras habet numerales AOΥ; quæ Arsacidarum Epochæ annum designant 471. Artabanoque IV. nummum haud dubiè adscribunt. Quis verò primo intuitu tantulum nummum ad dignoscendas Arsacidarum effigies tanti esse momenti, tantæque utilitatis arbitretur?

Verumtamen adſidua illa Parthorum Regum cura, in conſignanda nummis ſuis Arſacidarum Æra, non modò eorum nobis ſervavit imagines; ſed etiam, ad quemnam illorum moneta ſpectet, edocuit. Quâ ratione è ſpiſſiſſimis tenebris, in quibus conſepulti remanſiſſent, omninò ſunt revocati. Certè diadema, barbaque prolixior ex Arſacidis quemdam indicant, ſed indiſcriminatim: cùm barbati ferè omnes occurrant. At numeralium litterarum ope, Parthorum Regum unuſquiſque, à reliquis probè diſcretus, ob oculos obverſatur. Itaque litteræ AOΥ, in hocce nummo exaratæ, eum Artabano IV. adſerunt; nummumque tertio regni illius anno percuſſum fuiſſe teſtantur.

NUMMUS
ARSACIS ARTABANI IV.

Ex Museo nostro.

Caput Regis mitrâ & diademate ornati, prolixâque barbâ conſpicui. Ante caput numerales litteræ ΠΥ, id eſt, anno 480. Ex averſâ parte ſolitum caput muliebre turritum cum faſcia regia. Ante caput littera initialis A, id eſt, Arsacia.

Arsacidæ Reges modò capite nudo, cincinnati, ſoloque revincti diademate, in nummis ſuis occurrunt: quemadmodum in ſuperiore Artabanus IV. conſpicitur: mo-

dò mitrâ, ſolito Regum ornatu, inſignes: ut idem in hocce nummulo exhibetur. Undè ſi varius ille capitis ornatus non omninò ſimiles eorum effigies offerre noſtris oculis videatur; litteræ ſaltem numerales ad unum Artabanum IV. pertinentes, eumdem prorsùs Regem in ambobus nummis arguunt exhiberi.

De Mitra, Parthorum Regum inſigni, plurimis in locis ſuprà jam abundè diximus. Id tamen heîc obſervari velim, eas ſcilicet non eâdem ſemper ratione confectas, atque ornatas; ſed ad Regis cujuſque libitum variè fuiſſe decoratas.

Litteræ numerales ΠΥ, in hoc nummulo ſignatæ, Arſacidarum annum indicantes 480. ad dignoſcendam Artabani IV. effigiem perutiles exiſtimari debent. At inſuper, cùm eædem penultimum regni illius annum oſtendant, quanto in pretio habendæ ſint, animadvertant eruditi. Hæ quippe litteræ reſpondent anno V. C. 978 quo imperabat Severus Alexander Auguſtus. Atqui Agathias Artabanum IV. inſequenti anno ab Artaxerxe in prælio fuiſſe interfectum; necnon unà cum eo Parthorum Imperium occidiſſe teſtatur. Et certè abhinc Artabani IV. tempora de Parthis, deque Parthico Imperio apud Scriptores nulla amplius fit mentio.

FINIS.

APPENDIX
DE
PERSARUM REGUM POST ARTABANUM NUMMIS.

POSTQUAM ARTAXERXES Paucci cujuſdam Perſæ, viri infimæ ſortis, & coriariam quidem exercentis, filius, rebus bello geſtis clarus, Artabanum IV. Parthorum Regem deviciſſet, ac tandem interfeciſſet; Parthicum Imperium, patris gratiâ, *Perſicum* appellavit; *Arſacis* tamen nomine ſervato, eò quòd Arſaces primus Parthorum Rex, etiam à Perſis originem ſe deduxiſſe gloriaretur. Verùm, ut Populorum, apud quos nomen illud carum & celebre erat, benevolentiam ſibi conciliaret, quaſi Arſacidarum Imperium in aliam tantummodò familiam tranſiiſſe videretur, eorumdem Epocham ſemper in nummis ſuis ſervavit.

Perſarum Regum, qui Artabano IV. ſucceſſêre, Hiſtoriam attingere nos debuiſſe putabat Amicus, cui, utpote diligentiſſimo Scriptori, illam tractandam relinquimus. Attamen, cùm mens noſtra fuerit deſcribere tantùm Annales Parthorum Regum, quorum

Nummos, licet paratu difficiles, aut in noſtris peregrinationibus comparaveramus; aut ex plurimis collegeramus cimeliis: ingrato labore, eam præſertim ob cauſam ſuperſedimus; quòd Regum Perſarum nummos haud ita commodè comparare nobis licuerit. Atqui & illud forſitan potuiſſemus, ſi tales nummos cujuſdam fore utilitatis duxiſſemus. Namque ii rudis adeò ſunt fabricæ, ac temporum lapſu ita corruptæ eorum litteræ ſunt; ut illas vix adſequi poſſint vel peritiſſimi Antiquariorum. Neque enim illi jam ampliùs nummi Græcâ gaudent Epigraphe; ſed aut Parthicâ, aut Perſicâ potiùs notantur inſcriptione, noſtris temporibus minimè intellectâ.

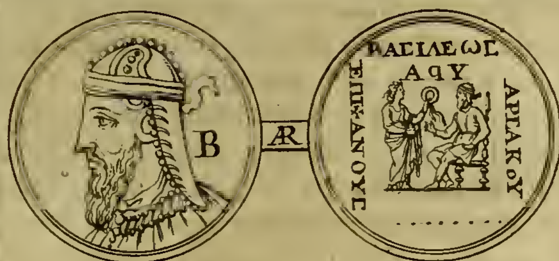
Porrò, cùm primi horum Perſarum Regum Artaxerxis nummus unus in Theſauro Regio à nobis obſervatus ſit, itemque alius Saporis, filii ejus ac ſucceſſoris, in noſtras inciderit manus: non ingratum erit Lectoribus, ſi eorum icones, Appendicis loco, heîc inſeruerimus; quemadmodum & unius ſubſequentis Regis, cujus nomen characteres incogniti ac barbari nobis inviderunt.

NUMMUS ARTAXERXIS,

Primi post Artabanum IV. Regis Persarum.

EX THESAURO REGIO.

Caput Regis barbati, necnon mitrâ suis instructâ redimiculis, ac diademate ornati. Ponè caput littera B. Ex aversâ parte Rex sedet dextrâ extensâ ad recipiendam coronam ab adstante Genio Urbis, capite turrito, sibi porrectam; cum hac in ambitu Nummi Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ: REGIS ARSACIS ILLUSTRIS. In area ΑϘΥ. anno 491.

NEQUE verò speret Lector proprium *Artaxerxis* nomen in Regis illius Nummis se esse deprehensurum. Quemadmodum enim suprà jam vidimus in Parthorum Regum Tiridatis, Phrahatis, Mithridatis, aliorumque Arsacidarum nummis; non moris erat tùm peculiare Regum nomen adhiberi. Ita igitur & in his Persarum Regum numismatibus propria illorum nomina nunquam reperiuntur. Omnes autem Reges Parthi, si tres *Vologeses* exceperis, dicti sunt *Arsaces*, ut eorum nummi testantur; utque satis innuit Ammianus

Marcellinus, lib. 23. dum de *Arſace* Imperii Parthici conditore ita loquitur: „ Numinis eum vice venerantur & colunt, „ eò uſque propagatis honoribus, ut ad noſtri memoriam „ non, niſi Arſacides is ſit, quiſquam in ſuſcipiendo Regno „ cunctis anteponatur. Is autem Scriptor florebat ſub Gratiano & Valentiniano Auguſtis.

Ne mireris igitur, ſi Artaxerxes, licet vir Perſa, ſolum *Arſacis* nomen, præcedentium Regum more, in nummis ſuis uſurpet; Arſacidarum Regno potitus. Hoc enim videtur feciſſe Imperatorum Romanorum exemplo, qui ſe *Auguſtos* vocitârunt omnes, ut refert idem Ammianus loco laudato. „ Utque Imperatoribus noſtris *Auguſta* nuncupatio amabilis eſt „ & optata; ita Regibus Parthis *Arſacis* nomen. Pari ergo ratione, eamdem quoque Arſacidarum Epocham Reges hi ſervavêre. Cujus quidem rei fidiſſimi teſtes ſunt eorum nummi; hicque imprimis, in quo litteræ numerales AQΥ. annum deſignantes 491. Epochæ Arſacidarum.

Ex fragmentis Hiſtoriæ Parthorum, quæ pauciſſima nobis ſuperſunt, Artabani hujus nominis Tertii, Arſacidarum gente oriundi progeniem in Artabano Quarto Rege defeciſſe comperimus, anno ſcilicet quarto Imperii Severi Alexandri: cujus quidem Imperium à morte Elagabali ſumpſerat exordium circa Septembrem exeuntem anni V. C. 975. Itaque quartus ille annus regni Alexandri Auguſti porrigebatur uſque ad finem Septembris anni V. C. 979. qui reſpondebat anno Epochæ Arſacidarum 481. At annus Æræ Arſacidarum 491. in hoc nummo ſignatus, ad Artabani IV. regnum ſpectare nullo modo poteſt: cùm contrà in regnum hujus Artaxerxis omninò cadat: cujus quidem regni decimus jam agebatur annus ex quindecim, quos, duobus demtis menſibus, regnavit: ſi modò Agathiæ habenda ſit fides.

Cæterùm, cùm ſuprà jam retulerimus A. litteram eſſe initialem Urbis *Arſaciæ*, in qua cuſi ſunt variorum Parthorum Regum nummi; litteram verò Γ. in nummo Vologeſis III. Inſcriptam ſpectare ad Urbem Straboni dictam *Gazam*, *Gazacam* verò Stephano: (cui poſtremo ſuffragatur Ammianus eamdem & ipſe Gazacam collocans inter præſtantiſſimas Mediæ civitates.) Liceat itidem nobis B. litteram, in hoc Artaxerxis nummo exſculptam revocare ad *Bologeſiam*, urbem Se-

leuciæ

leuciæ proximam, atque à Bardane Parthorum Rege ampliatam; in quâ quidem Urbe, ut & in cæteris Urbibus Regiis Monetaria erat officina.

Nummi, Artaxerxis temporibus ſignati, rudioris non modò ſunt formæ propter Monetariorum imperitiam; maximâ artificum multitudine bellis civilibus abſumptâ: ſed etiam ex ære argento immiſto conflati: quod difficillimis iis temporibus paupertatem ærarii ſatis arguit.

Genius Urbis capite turrito, muliebri habitu, Regi coronam deferens, ſolitus fuerat apud Parthos ac ferè unicus nummorum maximi moduli typus: quem idcircò retinuiſſe quoque videntur nobis Perſarum Reges, utpote notum populis ac familiarem.

NUMMUS SAPORIS REGIS,

Artaxerxis filii.

Ex Museo nostro.

Caput Regis diademate cincti, promissâque barbâ. Ex aversâ parte Genius Urbis capite turrito stans, dextrâ coronam Regi sedenti defert, cum eâ in ambitu Nummi Epigraphe: ΒΑCΙΛΕΩC ΒΑCΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΠΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥC.... In area ΗΦ, id est, anno 508.

HIc Nummus, pro argenteo tetradrachmali signatus æreus est, pauxillo admixtus argento; atque ideò adulteratus magis, quàm superior Nummus. Adversa pars nummi Regem exhibet capite nudo, at agrestis admodùm & inconcinnæ formæ; ut de aversâ parte nummi taceam, multis in locis mutilâ atque decurtatâ. Attamen ex characteribus, qui integri in nummo supersunt, magni is mihi videtur momenti esse; cùm & nomen *Arsacis*, & integram Arsacidarum Epocham præ se ferat.

Atque in hoc quidem nummo nomen ΑΡΣΑΠΚΟΥ legitur pro ΑΡΣΑΚΟΥ. Quod vitium ex aspera Urbis, in qua percussus est nummus, pronuntiatione oritur; ut contrà

ex leni pronuntiatione in iis nummis, in quibus ΑΡΣΑΝΟΥ pro ΑΡΣΑΚΟΥ exaratur. Quod quidem magno argumento eſt non mediocrem in Lingua Græca pronuntianda barbariem ſenſim irrepſiſſe: ita ut nonmultò pòſt jam Græcorum characterum loco barbarici omninò ſucceſſerint characteres.

Verùm ad quemnam Arſacem ſpectet hic nummus, nequaquam edocere nos poſſet inutilis ΑΡΣΑΠΚΟΥ appellatio; niſi ſubjuncta Arſacidarum æra illum ad Saporem, Artaxerxis filium, revocaret. Litteræ numerales ΗΦ. in eo ipſo areæ loco exſculptæ, quo in omnibus ſive Parthorum, ſive Perſarum, nummis tetradrachmalibus ſignari conſuevêre, annum Epochæ Arſacidarum 508. oſtendunt. Qui quidem annus in decimum quartum regni Saporis annum incidit; reſpondetque anno V. C. 1005. aut ſaltem 1006. quo tempore P. Licinius Valerianus à militibus ſuis appellatus eſt Imperator, atque à Senatu confirmatus.

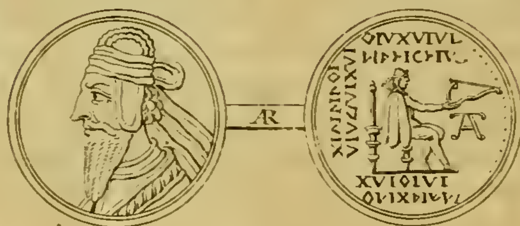
Artabanum IV. unà cum vita Parthicum Regnum amiſiſſe diximus anno Arſacidarum 481. Artaxerxem verò, qui eum è ſolio deturbaverat, quindecim regnaviſſe annos; fatoque conceſſiſſe ejuſdem Æræ anno 494°. exeunte; aut ſaltem 495°. ineunte. Artaxerxi autem ſucceſſit filius ejus Sapor: ut teſtatur nummus hic meus, in honorem illius percuſſus Epochæ Arſacidarum anno 508. Nemo neſcit Romanis penè exitialem fuiſſe hunc Regem: quippe qui Valerianum Auguſtum occurrentem ſibi, devicerit anno V. C. captumque in Perſidem abduxerit: ubi ignobili ſervitute conſenuit. Nam, quandiu vixit, incurvato eo, pedemque cervicibus ejus imponens, Rex barbarus equum conſcendere ſolitus erat. *Sext. Aur. Victor in Epit.* Sapor autem regnavit annos 33. deceſſit verò anno Æræ Arſacidarum 527. V. C. 1025.

Averſa pars nummi Saporis eumdem exhibet typum, quem in ſuperiore Artaxerxis patris nummo mòx vidimus. At cum mutilus ſit nummus, atque idcircò exciſa fuerit fortaſſe littera initialis Urbem deſignans, in qua cuſus fuerat; Quænam ſit Urbs illa, cujus Genius ſolitam coronam Sapori porrigit, aſſeverare non audemus.

NUMMUS

Regis Persarum incogniti.

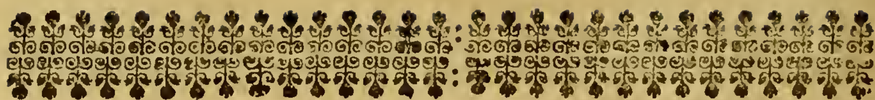
Caput Regis barbati, mitrâque redimiculis suis instructâ, necnon diademate ornati. Ex aversâ parte solita Regis sedentis figura cum arcu. In area nummi A. & Π. litteræ consociatæ: in ambitu verò litteræ barbaræ prorsùs incognitæ, eodem, quo antea Græcæ consueverant, ordine dispositæ.

Nemo est, qui in hoc numismate Arsacidam Regem primo intuitu non agnoscat; sive prolixiorem barbam; sive suis instructam redimiculis mitram; seu denique diadema, Regium insigne, observet. Quin etiam, cùm aversa pars nummi, eumdem, quem in cunctis superioribus secundi moduli argenteis nummis Regem exhibeat, sellæ aureæ insidentem, protensâque dextrâ arcum gestantem: Ecquis statim haud observatum adhuc Regem Parthorum reperisse se non autumet: cùm præsertim Græcæ litteræ A. & Π. inter se connexæ, *Apameam* Mesopotamiæ Urbem, in qua cusus est nummus, videantur omninò designare. At posteaquàm ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, reliquosque Arsacidis familiares titulos diu

fruſtra inveſtigavit ; barbaricos tantùm, prorſuſque ingotos invenit characteres eodem, quo inſcriptiones Græcæ, ordine diſpoſitos & exaratos : quos tamen nec ipſe Oedipus adſequi ullatenùs poſſit?

Tanta autem Linguæ Græcæ deſuetudo, ac tanta barbaries in Urbes Meſopotamiæ, Regum Perſarum ditioni ſubjectas, paulatim obrepsêre; (Tranſtigritanæ enim Urbes eo non utebantur idiomate) ut in nummis Græcas primùm litteras adulterârint ; illis deindè aut Parthicas, aut Perſicas interſeruerint ; ac denique, Græcis litteris funditùs ſublatis atque deletis, in earum locum barbaras ſubſtituerint: Quod hic planè nummus teſtatur. Quis igitur barbaricam illam hujus nummi Epigraphen, quamvis eodem, quo Græcæ ſuperiorum nummorum inſcriptiones, & modo & ordine diſpoſitam, Apameæ fuiſſe exſculptam, certò ac tutò aut perſuadere ſibi audeat, aut aliis adſeverare? Undè veterum Regum Perſarum Hiſtoriam per eorum nummos contexere, niſi priſcæ illorum Linguæ peritus, nemo vir prudens ſanè unquam contendat.

ELENCHUS REGUM ARMENIÆ MAJORIS.

POSTEAQUAM ſub Antiocho Magno, Syriæ Rege, ducibus ejus Artaxiâ & Zadriade auctoribus, Armeniæ à Seleucidarum Imperio deſcivêre; Artaxias Majoris Armeniæ, Zadriades verò Minoris, ſibi quiſque Regna conſtituerunt. Interjecto dein aliquanto temporis ſpatio, Tigranes II. Artaxiæ pronepos, Parthis obſes datus, ut ab illis in Regnum remitteretur, magnâ ejus parte ceſſit. Poſtea verò is ipſe, regno ſuo reſtitutus, cùm Artemem Zadriadis quoque pronepotem bello ſuperâſſet, fugaviſſetque; Armeniæ Minoris Regnum ſibi vendicavit. At paulò pòſt ſummi Romanorum exercituum Imperatores Lucullus atque Pompeius hujus Regnum occupavêre, Juriſque Romani fecêre; adeò ut, abſque Populi Romani conſenſu, illud jam à nemine deinceps poſſideretur. Verùm enim verò Parthi eam, quam à Tigrane II. acceperant, Armeniæ partem perpetuò ſibi vendicare, atque ex Arſacidis quemdam ſemper ei præficere Regno conati ſunt. Undè frequentia Romanos inter & Parthos exorta ſunt variis temporibus bella. Eam igitur ob cauſam, ſi, ad illuſtrandam Arſacidarum Regum Hiſto-

riam, brevem illum Armeniorum Regum Elenchum huic opellæ noſtræ ſubtexeremus; rem Lectoribus haud ingratam facturos nos eſſe exiſtimavimus.

ARTAXIAS I. Armeniæ Majoris Præfectus ſub Antiocho Magno, Syriæ Rege, rebellat, regnumque illud ſibi poſteriſque ſuis conſtituit, ſed ab Antiocho Epiphane, Antiochi Magni filio, bello ſuperatus, captuſque in vinculis aſſervatur. *Appian. Syriac. pag.* 117.

ARTAVASDES I. Straboni & Plutarcho; malè Juſtino dictus *Ortoaſdes*, Artaxiæ filius, in Armeniæ regnum patri ſuccedit. Hic ab Arſace Mithridate cognomento Magno impetitus bello, reſiſtit. *Juſtin. lib.* 42.

TIGRANES I. Artavaſdis filius, patre mortuo, Armeniæ regno potitur. A Parthis bello laceſſitus, componendæ pacis causâ, Tigranem filium tradere illis obſidem cogitur. *Strabo lib.* 11. *pag.* 532.

TIGRANES II. Tigranis filius, apud Parthos obſes, à Mithridate Magno in regnum reſtitutus, illud plurimùm ampliat; Armeniam Minorem capit; Rexque Regum dicitur. *Strabo ut ſuprà, & Plutarchus in Lucullo.*

ARTAVASDES II. Tigranis II. filius, patri ſuccedit in regnum. Hic ſub Phrahate IV. dolo à Marco Antonio Triumviro captus, Alexandriæ in triumpho ducitur. Hujus caput computatum Cleopatra, poſt Actiacam cladem, Mediæ Regi mittit, ut eum ad ſuam ſocietatem pertraheret. *Dio lib.* 51. *initio pag.* 446. *Edit. Hanov.* 1606.

ARTAXIAS II. Artavaſdis II. filius, Phrahatis IV. Parthorum Regis fretus auxilio, ſeque ſuumque regnum tu-

tatur, ac tandem per dolum propinquorum occiditur. *Tacit. Annalium lib.* 2.

Artavasdes III. Artaxiæ II. filius, ei in regnum ſuccedit, à Phrahate IV. adjutus. Sed cùm apud Auguſtum accuſatus à Populis fuiſſet, Tigranem ejus patruum petentibus; ante hujus adventum ab Armeniis interficitur. *Dio lib.* 53. *pag.* 526.

Tigranes III. Artaxiæ II. frater, atque Artavaſdis II. filius, Româ ab Imperatore Auguſto ad capeſſendum Armeniæ regnum miſſus, ab Archelao Cappadociæ Rege, atque à Tiberio Nerone in Armeniam deducitur. *Joſephus Antiqu. lib.* 15. *cap.* 5. Neque diu tamen regnat. *Tacit. Ann.* 2.

Artavasdes IV. Artavaſdis III. filius, in locum patrui defuncti ab Auguſto Armeniis præficitur. Sed cùm Populi Tigranis filium Regem exoptarent, non ſine clade Romanorum dejicitur Artavaſdes. *Tacit. ibid.*

Tigranes IV. Tigranis III. filius, ab Armeniis, qui ejus gratiâ rebellârunt, Rex conſtituitur. Auxilium à Phrahate IV. petit; ſed tandem à Caio Cæſare expellitur. *Vell. Paterculus.*

Exſtincta eſt in eo Artaxiæ progenies.

Ariobarzanes, Artabazis Mediæ Regis filius, à Caio Cæſare Auguſti nepote, volentibus Armeniis præficitur. Quo morte fortuitâ abſumpto, ſtirpem ejus haud toleravêre Armenii. *Tacitus lib.* 2. *Annalium.*

Tentato igitur feminæ Imperio, cui nomen Erato; hanc Armeniæ Reginam imponunt. Eâque brevi pulsâ, incerti ſolutique & magis ſine domino, quàm in libertate profugum Vononem in regnum accipiunt. *Id. ibid.*

Vonones

Vonones ille, Phrahatis IV. filius, obſes Romanis à patre datus fuerat. Hunc, patre mortuo, Regem conſtituunt Parthi; at poſtea expellunt. E Parthia expulſum, profugumque mox Regem accipiunt Armenii. Sed, minitantis Artabani metu, tandem ex Armenia quoque Vonones amovetur, à Rectore Syriæ Cretico Silano excitus, circumdatuſque cuſtodiâ; manente tamen luxu & Regio nomine.

Artaxias III. qui priùs *Zeno* dictus fuerat, Polemonis Ponti Regis filius, approbantibus Armeniæ Nobilibus, à Germanico Cæſare in urbe Artaxata Rex conſtituitur. *Tacit. ibid.* Poſtque octo regni annos moritur.

Arsaces I. Artabani Parthorum Regis veterrimus filius, mortuo Artaxia, à patre Rex Armeniis imponitur; ſed à ſuis dolo circumventus, Mithridatis, Iberi artibus perit. *Tac. Annal. 6.*

Mithridates, Pharaſmanis Iberiæ Regis frater, devictis Parthis, à Tiberio Auguſto Armeniæ regno donatur. Sed ab Artabano Parthorum Rege pulſus, Romæ à Caio Caligula in vinculis detinetur. Dimiſſus poſtea à Tiberio Claudio Auguſto, Armeniam recuperat, verùm à Rhadamiſto fratris filio, dolo oppreſſus perit. *Id. Annal. 12.*

Rhadamistus, Pharaſmanis filius, patruo Mithridate à ſe occiſo, Armeniam invadit, permittentibus Romanis, ne Parthi eam occuparent. Vologeſes verò caſum invadendæ Armeniæ obveniſſe ratus, quam à majoribus ſuis poſſeſſam, externus Rex flagitio obtineret, contrahit copias, fratremque Tiridatem deducere in regnum parat: ne qua pars domûs ſine Imperio ageret. Adventantibus igitur in Armeniam Parthis,

Rhadamiſtus à ſuis pellitur. *Tacitus lib.* 12. *ibidem.*

Tiridates I. Vologeſis fratris fretus auxilio, Armeniam occupat, pulſo Rhadamiſto; & poſtea à Corbulone ipſe quoque pellitur. *Tacit. Ann.* 12.

Tigranes V. Alexandri Herodis Judææ Regis & Glaphyræ filius, Archelai Cappadociæ Regis nepos, à Nerone ad capeſſendum Armeniæ regnum miſſus, à Corbulone conſtituitur. *Tacit. Ann.* 14. Sed à Parthis paulò pòſt opprimitur: rursùſque Tiridates, Neronis conſenſu, rmeniam recipit. *Id. Ann.* 15.

Exedares Arſacida, Tiridatis ſive filius, ſeu nepos, Armeniæ Rex à Choſroe Parthorum Rege expellitur, ut Armeniis præficeret nepotem ſuum Parthamaſirim.

Parthamasiris, Pacori Parthorum Regis filius, mortuo patre, à Choſroe Parthorum Rege, expulſo Exedare, Armeniæ Rex conſtituitur: ſed à Trajano Imperatore regno ſpoliatur. *Dio lib.* 68. *pag.* 778.

Armenia ſub Trajano in Provinciam Romanam redacta eſt. Quis autem ei tùm præfuerit ignoratur.

Parthamaspates, Exedaris filius, ut videtur, à Trajano Auguſto Rex Parthis datus, poſteaque ab illis expulſus; ab Hadriano Imperatore patrium Armeniæ regnum accipit. *Spartianus in Vita Hadriani.*

Achæmenides, Parthamaſpatis filius, patri ſuo in regnum Armeniæ ſuccedit; imponente huic diadema Antonino Pio Imperatore, ut diſcimus *ex nummis.* Hujus Achæmenidis meminit Jamblichus *apud Photium pag.* 242.

Soæmus, Achæmenidis filius, è paterno Armeniæ regno à Vologeſe II. Rege Parthorum ejectus, poſtea à

L. Vero Augusto M. Aur. Antonini Collegâ restituitur: ut ex illius Imperatoris nummis eruimus. *Id. Photius ibidem.*

Sanatrucus, Soæmi filius, ut putatur, Armeniorum Rex sub Imperatore Commodo recensetur à Suidâ; qui laudes ejus describit *in verbo* Σανατρ'κης

Vologæsus, Sanatruci filius, pacis causâ, Sophene à Romanis retentâ, Armeniam reliquam à Sept. Severo Augusto accipit. Hunc postea Antoninus Caracalla cùm ad se amicè per litteras vocavisset, velut patrem inter & filios pacem facturus, conjecit in vincula. Tali interceptus fraude Vologesus in morbum incidit, quo tandem est absumptus. *Dio lib.* 77.

Tiridades II. Vologæsi filius, post Antonini Caracallæ mortem, diadema sibi à Macrino Augusto missum accipit; patrique suo Vologæso, in carcere demortuo, succedit in regnum Armeniæ. *Id. Dio pag.* 887.

Arsaces II. Artabani IV. ultimi Parthorum Regis frater, Armeniæ Rex ab eo constituitur, anno Imperii Severi Alexandri primo. Fortiter Artaxerxi, qui fratrem regno & vita privaverat, resistit, ac Romanorum fit amicus.

Artavasdes V. aliis Artabasdes, patri successit Arsaci; sed non ita fidus Romanis; nam Sapori Persarum Regi contra Valerianum Imperatorem adhæsit. *Treb. Pollio cap.* 4.

...... Artavasdis filius, cujus nomen ignoratur, patri successit; Romanis amicissimus. Christianam fidem amplexus sub Diocletiano, copiis suis adjuvit Gal-

Maximianum contra Narſeum Regem Perſarum. At Maximianus Auguſtus factus, bellum commovit adversùs Armenios, jam indè à priſcis temporibus amicos & ſocios Populi Romani. Cùm autem Chriſtiani ipſi quoque eſſent, eos ad Simulacrorum cultum traducere per vim conatus, pro amicis inimicos, hoſtes pro ſociis effecit. *Euſeb. Eccleſ. Hiſt. lib.* 9. *cap.* 8.

Tiridates III. filius ſuperioris Regis anonymi, patri ſuccèdit. *Sozomenus lib.* 2. *cap.* 8.

Arsaces III. patri in regnum ſucceſſit ſub Conſtantino Auguſto Conſtantini Magni filio. Hic, Romanorum ſocius, à Sapore II. per exquiſitas perjuriiſque miſtas illecebras allectus, adhibituſque in convivium, effoſſis oculis, vinctuſque catenis argenteis, exterminatus eſt ad Caſtellum Agabana nomine; ubi diſcruciatus cecidit ferro pœnali. *Ammianus Marcellinus lib.* 27. *cap.* 12.

Para, hujus Arſacis filius, ex oppido muris & viribus valido, Artogeraſsâ nomine, in quod cum matre conceſſerat, ſuadente illâ, cùm paucis digreſſus, Imperatorem Valentem convenit; qui eum apud Neocæſaream Ponti immorari jubet, liberali victu curandum & cultu. Indè per Terentium Ducem Para reducitur in Armeniam, recturus interim ſine ullis inſignibus gentem. Poſtea tamen cùm diadema ſumpſiſſet, ſtructis ſibi inſidiis opprimitur.

Arsaces IV. Paræ fratri in regnum Armeniæ ſuccedit, mortuo tùm Sapore Rege Perſarum. Is fœdere cum Romanis inito, pace fruitur, quam Theodoſius cum Perſis pepigerat. *Idatius in Chronico.* Regnumque moriens Arſaci & Tigrani filiis ſuis teſtamento reliquit.

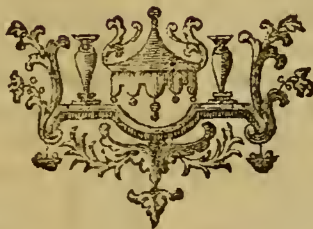
Arsaces V. superioris Arsacis filius major, cùm ipse testamento patris, minimam Regni partem accepisset, Tigranes verò frater portionem quadruplo majorem; ad Imperatorem Romanum rem detulit: eâ spe fore ut, omnibus admotis machinis, fratrem regno exturbaret. Cùm verò frater ejus Tigranes se cum regno dedisset; Imperatori Theodosio juniori suum quoque ipse regnum tradidit, ac privatus vixit. *Procop. lib. 3. de Aedif. Justinian.*

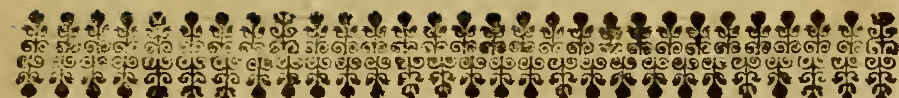
Tigranes VI. Arsacis IV. filius, & Arsacis V. frater, cùm Imperatorem Romanum vindicem timeret, Regi Persarum se suumque regnum dedidit; satius ducens, vitam apud illos privatam agere, quàm unà cum germano, compositâ ex æquo lite, in Rrmenia bonâ fide regnare. *Procop. ibid.*

Ad hunc modum Armeniæ Regnum, primùm ab Artaxia sub Antiocho Magno constitutum, dein sub Seleuco IV. hujus filio, Romanorum autoritate, anno Seleucidarum 132°. confirmatum; per annos 593. sub Regibus propriis permansit usque ad annum Christi circiter 412.

INDEX AUTORUM VETERUM ET RECENTIUM.

INDEX NOMINUM ET RERUM.

Numerus primus paginam Historiæ. *An.* Annalium paginam indicat.

A

ARMENIÆ MAJORIS REGES. 378

N

O

P

PARTHORUM REGES.

R

S

Tigranes

V

INDEX GEOGRAPHICUS.

A

B

C

D

E

G

I
P

Pagina 3. linea 15. *πέρσων*. l. 27. post imperium. p. 4. l. 31. scilicet pretiosæ supellectilis Mithridates ultimi in Talauris à Pompeio repertas partem. 5 l. 16. 17. melius. 7. l. 14. aut quatuor. l. 24. occubuere. 1. pro *pro* per. 10. l. *διαγε...* 12. l. 15. sub initii regni. 16 l. 17. pransi. 20. l. 16. Ionum. 21. l. 19. Pactolum. 27. l. 5. in Paphlagonia autem tali stratagemate usus est Mithridates confugiens. 8. foris. 10. proposita. 12. morem gerere. 29. l. 4. anno 2. l. 6. 4. *pro* 24. 50. l. 24. Ctisses. 34. l. 5. occidi. l. 5. Hypsum. l. 21. eriperet. 35. l. 19. perculsus. l. 20. compellavit. —— Bithynis invisus esset *dele* à Rege Bithyniæ. 40. l. 4. Cerauno. l. 16. progrediens. 41. l. 2. Catapultas. 45. l. 4. ab Ariarathe. 46. l. 4. affertur. 52. l. 12. eis. 53. l. 8. virginis. 55. l. 27. Prusiæ. 56. l. 29. Eumenis. 57. l. 15. Paphlagon. l. 14. Aristonicumque 59. l. 27. celeriter. 62. l. 31. PLUTONEM. 63. l. 6. prodeat. 66. l. 12. tum illud tenebat ultro sibi concedente. 71. l. 25 Chrestus. 75. l. 1. cornu. 77. l. 8. *lib.* 5. 80. l. 6. necantis. l. 13. Adramytteni. 81. l. 13. Hierosolymitanum. 81. l. 31. velitatiunculas. 82. l. 9. ipse. l. 28. Monima. 83. l. 3. Livius. l. 6. cæsis. l. 19. Bruttius Sura. 84. l. 26. diffractam. 89. l. 29. Orchomenum. 94. l. 9. ablegaretur. 95. l. 2. M. TALENTA. 97. l. 2. Callidius. 98. l. 12. edacitate. 100. l. 24. Thermadontem. l. 27. Iasyges quicumque. 101. l. 11. Postquam ventum est in Paphlagoniam concionem habuit ad milites multiloquam, tum de suis majoribus, tum de se ipso, quod exiguâ regni Pomaria in immensum auxisset; nec unquam presens victus esset à Romanis: quorum more accusavit immanem avaritiam & intemperantiam: adeo ut & Italiam ipsam & patriam in servitutem redegerint. Deinde transiit. l. 20. Asia. 102. l. 7. Mitharum. 102. l. 11. C. L. M. l. 14. Themonitidem. 103. l. 7. Pasternis. l. 10. confluxerunt. l. 25. catena. 105. l. 15. primus. 106. l. 5. Sinbrianas. 107. l. 15. deflectebant. 109. l. 4. expeditatu minus utiles. l. 5. contendit. l. 26. Dejotarus. l. 31. parum. 110. l. 12. hos adeptus ad Granicum fluvium Lucullus per multos cepit concidit. millia 20. l. 26. hac de causâ Appiani ætate, in honorem Luculli ludos adhuc celebrabant, quos vocabant *Lucullia*. 111. l. 11. cives. Portis. l. 13. petit. Ut l. 25. earum. l. 29. occidit. 115. l. 15. tempus terit. 116. l. 10. Romanus. l. 15. colligebat. 118. l. 24. *dele* M. 122. l. 12. confectantes. 123. l. 10. Monina. l. 12. Renisa. l. 15. deploraverat. l. 17. jam *pro* tam. 125. l. 3. excitam. l. 18. de societate. 127. l. 29. Phiala *dele*. 129. l. 18. accedens. 131. l. 18. at minus. 132. l. 10. receperant. 135. l. 13. salvas. 136. l. 9. bipertito. 136. l. 13. adulatoribus ejus. 142. l. 8. Zarbieni. 143. l. 4. illic. l. 9. imitandos. 145. l. 16. Livius. 148. l. 4. inopinato. 151. l. 31. reliquit. 155. l. 31. facturum 162. l. 13 initio octingentorum. 168. l. 21. Phanagoriæ. 174. l. 3. Panticapæi. 182. l. 10. anno V. C. l. 13. Goltzium. l. 17. *κατέχον*. l. 18. *...* 183. l. 6. educatum. 184. l. 25. Hederaceam. 185. l. 25. in triumphum. 188. l. 29. urbemque haud invitam occupavit. 190. l. 2. interimeret. 199. l. 7. positu ipse. l. 25. in illis partibus. l. 22. munituras. 202. l. 13. *dele* cum. l. 20. vici. 204. l. 5. dedit. 205. l. 12. suæ authoribus. l. 29. paulo infra. 208. l. 26. Panticapæum. 209. l. 25. *φαρνάκεν*. l. 27. scientia belli. 210. l. 9. Ethnarchæ. l. 16. Ethnarchæ. l. 30. Scribonium. 211. l. 2. Ethnarchæ. 213. l. 12. hinc. l. 20. mortem. 214. l. 15. titulum Pharnacis. 215. l. 15. seu. l. 15. ostenderet. 217. l. 22. dedicimus. 219. l. 7. in Provinciam redactus Pontus est & Bithyniæ adjunctus. l. 13. regno. l. 16. obtinuerit. 220. l. 10. alii. 228. l. 6. Pythodoritidem. 229. l. 3. Car. Patini. 235. l. 26. Doctorum arbitrio relinquo. 236. l. 16. tenuerunt. 246. l. 15. *dele* ipsi. l. 16. regnum obtinuerit. 247. l. 12 audiit., contra eum à Senatu rebellem declaratum, copias &c. l. 23. Ostorio. 250. l. 19. Polemonis. l. 31. Zenonis. 251. quod confirmat. l. 15. Anno V. C. 807.. l. 24. Nero. 253. an denique ad illum. 254. l. 3. appendice libri. l. 5. hic non item augent. l. 11. imitans. l.

17. *dele* eos. 256. l. 16. propriis. l. 24. capesserent. 257. l. 2. 3. *dele* & jumentis. l. 5. ac ni. 258. l. 8. Eunones. 261. l. 8. Numismatum. 262. l. 13. Principibus antiquiores. l. 27. Καΐσαρ. 264. l. 9. hujus faciem. l. 15. jam à seculis fuisse usurpatum. l. 18. per litteras. 264. l. 22. Tribuniciam potestatem. 266. l. 11. ut & simile. 269. l. 31. regnasse annos. 270. l. 14. imperii. l. 15. anno nono. 271. l. 5. numeralibus. l. 11. si vero apud. l. 12. sit, nomen non mirum cum in nummis. 272. l. 7. RHESCYPORIDIS. l. 31. sculptum sit. 273. l. 18. Mendosum delevimus. 274. l. 3. ΚΑΙΣΡΟΣ. 275. l. 22. ejus pronepotem. 276. l. 9. Bithyniam. 277. l. 3. latiori nomine. l. 17. in fidem. l. 16. non esset. l. 23. numeralibus. 278. l. 10. Hypsum. 283. l. 4. signatus. 286. l. 4. nominarint l. 7. restitutus sit. l. 19. Zozimus. 296. l. 1. Mygdonia dein. 297. l. 17. *dele* porrò Ptolemæus. 298. l, 24. tradit *pro* reliquit. 300. l. 9. *dele* ex. l. 20. in Bithynia. 304. l. 1. Nicomedes natu-maximus Zipœti patri successit. 305. l. 8. & dum utrimque magnos apparatus faciunt in copias militares. Tempus &c. l. 12. Tynidem. 307. l. 4. Livius. l. 11. *dele* dicitur. l. 13. *dele* sive *dele* demum *pro* sive. l. 14. Bithynorumque. l. 15. tandem *pro* donec. l. 16. Gallo-Græcia dicitur. l. 29. vidisset. 308. l. 14. Izetzes. 310. l. 14. Triari. 312. l. 14. Callinici. 327. l. 10. Populumque. 328. l. 6. qui det. l. 31. summisisse. 329. l. 19. contessum. 334. l. 24. octoginta. 338. l. 1. jussus. 346. l. 1. expulsus esset. l. 31. Gallo-Græcia. 347. l. 5. armis *pro* annis. 350. Leontocaphalen. 352. l. 30. finitum est secundum. 353. l. 2. missus est. l. 31. sub anni. 354. fuisse commissa. l. 17. in Regum album. 360. l. 16. subjecta fuisse. 361. l. 10. vastarent. 362. l. 25. Cottam. 365. l. 3. quam *pro* illam. l. 4. ea. l. 5. *dele* est. l. 7. Crassipes. 366. l. 23. fuerit. 367. l. 14. populoque. 368. l. 1. ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ. l. 4. Germanicum l. 7. nummo l. 10. ΚΑΙΚΙΛΙΟΥ. 369. l. 9. Onomast. l. 27. exter. l. 2. Historici. l. 3. annos II. l. 28. ligaverat jusseratque. — fuerit. l. 29. Ep. 57. 370. l. 1. uxoris. l. 8. imitationem. l. 10. quod ei. l. 14. Dousa. 371. l. 22. *dele* actum. l. 29. Antonium devicit & bello cepit litteras omnes in arcis ejus combussit, ne cædium. l. 30. Dio lib. 763. in Domitiano. 372. l. 14. Epigraphe. l. 18. Vespasiano privatis. l. 29 *dele* anno. 375. l. 3. appellavisse. l. 28. fultum. 378 l. 12. acclamasse. l. 16. ΣΕΥΗΡΕΙΑ. 379. l. 3. Augustus laureato cernitur capite. l. 4. *dele* capite. l. 8 ΦΙΛΑΔΕΦΙΑ. 381. l. 21. typo. l. 31. decedens. 383. l. 7. clavæ. l. 18. κατ' ἐξοχήν. 384. l. 4. læva cornu sistit l. 7. Viminatii. 389. l. 14. ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ. l. 25. abolerent. 387. l. 14. accepisse. Per serpentem in gyros sese engentem, urbis. l. 7. Bacchum. l. 10. Reguli. 388. l. 4. Patenum. l. 13. *quarto.* 389. l. 5. ΝΕΟΚΟΡΩΝ. 390. l. 21. hoc tempus. 391. l. 5. Deum Lunum stantem pileo. l. 10. suis nummis. l. 12. elegere. 393. l. 2. regnarit. l. 5. ΒΑΡΒ. ΟΡΒΙΑΝΑ CEB. l. 20. ad Romanos. 394. l. 25. Prusæorum ad. 395. l. 2. sit quam l. 7. ad maximi juventutem. l. 8. depingatur. l. 12. occurrant. l. 21. ejus ad mare. l. 29. serpentique. 396. l. 5. involutus Æsculapii mutationem denotantem. Hic nempè Deus urbis eorum Præses Imperatori in eam ingresso, dum è Mœsia in Syriam transiret sanitatem longævam pollicetur. l. 11. gerente cui pro conjuge & pro Imperatore. l. 13. ad Gordiani. l. 27. alludunt autem ad Augustam. 397. l. 6. in equo ad bellum. l. 20. seligentes Deos sanitati Cæsaris Philippi invigilantes. 399. l. 16. occurrat. l. 21. *dele* pro pedibus gerente. l. 26. quidem. 400. l. 20. Scythæ. l. 21. atque incenderunt. l. 30. parte referentes & hanc epigraphen. 402. l. 3. Bithynia. l. 14. hi sunt. 403. l. 11. Gallienum. l. 15. Valeriano Neocoros ter factos. l. 23. permiserat eadem. 404. l. 1. Tribunicia Potestate. l. 23. in hac urbe arguit. l. 25. seligere soliti erant, 405. l. 2. Salonini l. 7. pag. 90.